

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
FOUNDATION FOR ECONOMIC & INDUSTRIAL RESEARCH

Τσάμη Καρατάσου 11, 117 42 Αθήνα, Τηλ.: 210 92 11 200-10, Fax: 210 92 33 977, www.iobe.gr
11 Tsami Karatassou, 117 42 Athens, Greece, Tel.: +30 210-9211 200-10, Fax: +30210-9233 977

**Επιστημονική τεκμηρίωση του στρατηγικού σχεδιασμού για
την οικονομική ανάπτυξη της Χίου και διασύνδεση του με την
πορεία της Ελληνικής Οικονομίας και τις αναπτυξιακές της
προοπτικές**

Μελέτη που ανατέθηκε στο ΙΟΒΕ από τον Δήμο Χίου

Φεβρουάριος 2019

Οι κρίσεις επί θεμάτων πολιτικής και οι προτάσεις που περιέχονται στην παρούσα ανάλυση εκφράζουν τις απόψεις των ερευνητών και δεν αντανακλούν, κατ' ανάγκη, τη γνώμη των μελών ή της Διοίκησης του IOBE.

Η μελέτη εκπονήθηκε από τους Γιώργο Μανιάτη, Επικεφαλής του τμήματος Κλαδικών Μελετών του IOBE και Άγγελο Τσακανίκα, Επίκουρο Καθηγητή του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου και Επιστημονικό Σύμβουλο του IOBE, υπό τον συντονισμό του Νίκου Βέττα, Γενικού Διευθυντή του IOBE και καθηγητή του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών. Ευχαριστίες οφείλονται στους Κώστα Βαλάσκα, Αλέξανδρο Μουστάκα, Γρηγόρη Παύλου, Υακίνθη Πουντουράκη και Στέλιο Παναγιωτίδη για την ερευνητική τους βοήθεια. Κάθε λάθος ή παράλειψη βαρύνει αποκλειστικά τους συγγραφείς.

Το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (Ι.Ο.Β.Ε.) είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωφελής, ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε το 1975 με δύο σκοπούς: αφενός να προωθεί την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, αφετέρου να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις, οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής.

Copyright © 2019 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

Απαγορεύεται η με οιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση οποιουδήποτε μέρους της μελέτης, χωρίς την άδεια του εκδότη.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ)

Τσάμη Καρατάσου 11, 117 42 Αθήνα

Τηλ.: (210 9211200-10), Fax: (210 9228130 & 210 9233977)

E-mail: info@iobe.gr - URL: <http://www.iobe.gr>

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περιεχόμενα	3
Περίληψη	9
1. Εισαγωγή	13
2. Συνοπτική ανάλυση της πορείας της ελληνικής οικονομίας και των αναπτυξιακών της προοπτικών	15
2.1. Μακροοικονομικές εξελίξεις στην ελληνική οικονομία	15
Ρυθμοί μεγέθυνσης	15
Δημοσιονομικό αποτέλεσμα και Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών	16
Βαθμός διεθνοποίησης οικονομίας	17
Επενδύσεις	18
Κόστος εργασίας και Παραγωγικότητα	19
2.2. Κλαδική διάρθρωση και απασχόληση στην ελληνική οικονομία	20
2.3. Εξαγωγική δραστηριότητα	23
2.4. Τρέχουσες τάσεις και προοπτικές της ελληνικής οικονομίας	24
3. Παρουσίαση βασικών παραμέτρων της αναπτυξιακής στρατηγικής για την ελληνική οικονομία	27
3.1. Εισαγωγή	27
3.2. Βιώσιμη Ανάπτυξη	28
Βελτίωση της παραγωγικότητας	28
Βελτίωση επιχειρηματικού περιβάλλοντος και ενίσχυση επενδύσεων	35
3.3. Διαρθρωτικές Συνθήκες για την Ανάπτυξη	36
Δίκαιη και Χωρίς Αποκλεισμούς Ανάπτυξη	38
Προώθηση μιας οικονομίας με κοινωνικό προσανατολισμό	39
Η διασφάλιση της περιφερειακής ανάπτυξης και συνοχής	41
Αειφόρος ανάπτυξη των ελληνικών νησιών	42
4. Ανάλυση δημογραφικών και κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών της Χίου ..	45
4.1. Εισαγωγή	45
4.2. Δημογραφικά στοιχεία	45
Εξέλιξη Πληθυσμού	45
Κατανομή πληθυσμού ανά ηλικιακή ομάδα και φύλο	46
Δημογραφικοί δείκτες	48
Κατανομή πληθυσμού Χίου ανά δημοτική ενότητα	48
4.3. Επίπεδο εκπαίδευσης	50
Υποδομές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	50
Χώροι Πολιτιστικού Ενδιαφέροντος	52
5. Ανάλυση βασικών μεγεθών και διάρθρωσης της οικονομίας της Χίου	56
5.1. Το ΑΕΠ της Χίου	56
5.2. Ποσοστό ανεργίας	62
5.3. Δομή οικονομικής δραστηριότητας στην Χίο	64
5.4. Δομή απασχόλησης στην Χίο	68
5.5. Παραγωγικότητα εργασίας	70
5.6. Δείκτες περιφερειακής ανάλυσης	72
5.7. Ο επιχειρηματικός τομέας στην Χίο	76
5.8. Τουριστικές υποδομές και δραστηριότητα στην Χίο	79
Αριθμός τουριστικών μονάδων και κλινών	79
Αφίξεις και διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακές μονάδες	83
Αεροπορικές αφίξεις, επιβάτες κρουαζιέρας και κίνηση στα λιμάνια	87

5.9. Αγροτικός τομέας	88
5.10. Η επίδραση των προσφυγικών ροών στην οικονομία της Χίου.....	95
6. Αξιολόγηση υφιστάμενης κατάστασης στην οικονομία της Χίου – πλεονεκτήματα και αδυναμίες.....	99
6.1. Εισαγωγή.....	99
6.2. Οικονομία – επιχειρηματικότητα.....	99
Γενική κατάσταση στην οικονομία της Χίου	99
Αγροτικός τομέας	100
Τουρισμός.....	100
6.3. Υποδομές προσβασιμότητας στην Χίο.....	101
6.4. Κρίσιμα ζητήματα για την ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην Χίο	101
7. Στρατηγικός σχεδιασμός για την ανάπτυξη της Χίου και διασύνδεση με τις αναπτυξιακές προοπτικές Ελλάδας	109
7.1. Προϋποθέσεις τοπικής ανάπτυξης με βάση τη διεθνή εμπειρία	109
7.2. Διασύνδεση με τον ευνικό αναπτυξιακό σχεδιασμό και τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας.....	110
7.3. Η δυνητική επίδραση στην οικονομία της Χίου από την ενίσχυση του Τουρισμού	112
Το οικονομικό αποτύπωμα του Μουσείου Μαστίχας.....	116
Ενδεικτικό περιεχόμενο Marketing Plan για την Χίο	117
7.4. Αγροδιατροφικός τομέας.....	120
Ενίσχυση της εξωστρέφειας και της παρουσίας στις αγορές.....	121
Οι Αγροδιατροφικές Συμπράξεις: Το παράδειγμα της Στερεάς Ελλάδας.....	122
8. Αναπτυξιακές Προτεραιότητες και ευκαιρίες χρηματοδότησης.....	124
8.1. Αναπτυξιακές προτεραιότητες.....	124
8.2. Ευκαιρίες χρηματοδότησης	126
ΕΣΠΑ 2014-2020 (www.espa.gr)	126
Χρηματοδοτήσεις	126
Επιχειρησιακά Προγράμματα 2014-2020	129
Πρόγραμμα του ΕΠΑνΕΚ	132
Πρόγραμμα Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση (ΕΠΑΝΑΔ).....	132
Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ)	133
Στρατηγική Έρευνας και Τεχνολογίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση (RIS3)	137
Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ)	139
ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου	140
8.3. Ενδεικτικό πλάνο υλοποίησης δράσεων τομέα τουρισμού.....	141
Βιβλιογραφία.....	159
9. Παράρτημα	161

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 2.1: Ετήσιοι ρυθμοί μεγέθυνσης πραγματικού ΑΕΠ στην Ελλάδα και την ΕΕ28	15
Διάγραμμα 2.2: Συνεισφορά συνιστωσών του ΑΕΠ στον ρυθμό μεγέθυνσης της Ελληνικής οικονομίας	16
Διάγραμμα 2.3: Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και πρωτογενές δημοσιονομικό ισοζύγιο στην Ελλάδα.....	17
Διάγραμμα 2.4: Βαθμός διεθνοποίησης της οικονομίας, Ελλάδα και ΕΕ28	17
Διάγραμμα 2.5: Επενδύσεις στην Ελλάδα και την ΕΕ28, ως % του ΑΕΠ	18
Διάγραμμα 2.6: Κατανομή επενδύσεων στην Ελλάδα ανά κατηγορία.....	19
Διάγραμμα 2.7: Δείκτης εξέλιξης μοναδιαίου κόστους εργασίας στην Ελλάδα, την ΕΕ28 και επιλεγμένες χώρες	20
Διάγραμμα 2.8: Δείκτης πραγματικής παραγωγικότητας εργασίας ανά άτομο στην Ελλάδα, την ΕΕ και επιλεγμένες χώρες	20
Διάγραμμα 2.9: Συμμετοχή κλάδων στην προστιθέμενη αξία της ελληνικής οικονομίας, 2017	21
Διάγραμμα 2.10: Συνεισφορά κλάδων στον ρυθμό μεγέθυνσης της πραγματικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στην Ελλάδα	21
Διάγραμμα 2.11: Απασχολούμενοι και ποσοστό ανεργίας	22
Διάγραμμα 2.12: Κατανομή απασχόλησης ανά κλάδο	22
Διάγραμμα 2.13: Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών της Ελλάδας.....	23
Διάγραμμα 2.14: Σύνθεση εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών της Ελλάδας, 2016	24
Διάγραμμα 2.15: Προορισμοί εξαγωγών προϊόντων της Ελλάδας, 2016	24
Διάγραμμα 2.16: Προβλεπόμενοι ετήσιοι ρυθμοί μεγέθυνσης του ΑΕΠ στην Ελλάδα (2018-2023)	26
Διάγραμμα 3.1: Άξονες της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης	27
Διάγραμμα 3.2: Δράσεις για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη	29
Διάγραμμα 3.3: Δράσεις για τον τομέα Υποδομών και Δικτύων	37
Διάγραμμα 3.4: Δράσεις για τη Δίκαιη και χωρίς Αποκλεισμούς Ανάπτυξη	39
Διάγραμμα 4.1: Εξέλιξη (υπολογιζόμενου) πληθυσμού της Χίου.....	45
Διάγραμμα 4.2: Δείκτες εξέλιξης πληθυσμού στην Χίο και στις νησιωτικές περιφέρειες	46
Διάγραμμα 4.3: Ηλικιακή πυραμίδα στην Χίο και την Ελλάδα, 2011	47
Διάγραμμα 4.4: Κατανομή πληθυσμού ανά ηλικιακή ομάδα, 2011	47
Διάγραμμα 4.5: Δημογραφικοί δείκτες γήρανσης, εξάρτησης και νεανικότητας	48
Διάγραμμα 4.6: Μόνιμος πληθυσμός περιφερειακής ενότητας Χίου ανά δημοτική ενότητα	49
Διάγραμμα 4.7: Μεταβολές μόνιμου πληθυσμού περιφερειακής ενότητας Χίου ανά δημοτική ενότητα.....	49
Διάγραμμα 4.8: Κατανομή μόνιμου πληθυσμού με βάση το επίπεδο εκπαίδευσης	50
Διάγραμμα 5.1: Εξέλιξη ΑΕΠ Χίου (σε τρέχουσες τιμές)	56
Διάγραμμα 5.2: Κατά κεφαλή ΑΕΠ ανά περιφερειακή ενότητα, 2016	57
Διάγραμμα 5.3: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ στις νησιωτικές περιφέρειες και στη Χίο, 2016	57
Διάγραμμα 5.4: Εξέλιξη κατά κεφαλήν ΑΕΠ στις νησιωτικές περιοχές της Ελλάδας	58
Διάγραμμα 5.5: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ στις νησιωτικές περιοχές σε σύγκριση με την Επικράτεια	59
Διάγραμμα 5.6: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ ως ποσοστό της ΕΕ28.....	59
Διάγραμμα 5.7: Μέσο Δηλωθέν Εισόδημα φυσικών προσώπων, 2015	60
Διάγραμμα 5.8: Κατανομή αριθμού φορολογούμενων με βάση την πηγή εισοδήματος, 2015	61
Διάγραμμα 5.9: Μέσο δηλωθέν Εισόδημα ανά πηγή και νησιωτική περιφέρεια, 2015	61
Διάγραμμα 5.10: Ποσοστό ανεργίας στην Χίο και στις νησιωτικές περιφέρειες	62
Διάγραμμα 5.11: Οικονομικά ενεργός πληθυσμός και απασχολούμενοι ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας (2011)	63
Διάγραμμα 5.12: Κατανομή απασχολούμενων ανά τομέα, 2011.....	63
Διάγραμμα 5.13: Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά κλάδο στην Χίο.....	64
Διάγραμμα 5.14: Κατανομή ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας ανά κλάδο στην Χίο	65
Διάγραμμα 5.15: Κατανομή ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στη Χίο και την Ελλάδα, 2016	66
Διάγραμμα 5.16: Κατανομή Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας στις νησιωτικές περιφέρειες, 2016 ..	66
Διάγραμμα 5.17: Συμβολή κλάδων στους ρυθμούς μεταβολής της ΑΠΑ της Χίου	67
Διάγραμμα 5.18: Ανάλυση μεταβολής της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στην Χίο, 2008-2016..	67
Διάγραμμα 5.19: Αριθμός εργαζόμενων ανά κλάδο στην Χίο	68
Διάγραμμα 5.20: Κατανομή αριθμού εργαζόμενων ανά κλάδο στην Χίο	69

Διάγραμμα 5.21: Κατανομή απασχόλησης στην Χίο και στην Ελλάδα το 2015	69
Διάγραμμα 5.22: Κατανομή Απασχόλησης στις νησιωτικές περιφέρειες, 2015	70
Διάγραμμα 5.23: Παραγωγικότητα Εργασίας (Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά εργαζόμενο).....	71
Διάγραμμα 5.24: Παραγωγικότητα Εργασίας ανά περιοχή (Ελλάδα=100)	71
Διάγραμμα 5.25: Παραγωγικότητα εργασίας ανά τομέα, 2015	72
Διάγραμμα 5.26: Συντελεστές συμμετοχής ανά κλάδο, 2016 (με βάση την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία)	73
Διάγραμμα 5.27: Συντελεστής Χωροταξικής Εξειδίκευσης με βάση την απασχόληση	74
Διάγραμμα 5.28: Ανάλυση Απόκλισης – Συμμετοχής της Χίου για την περίοδο 2008-2015 με βάση την απασχόληση	76
Διάγραμμα 5.29: Αριθμός επιχειρήσεων και πλήθος μισθωτών στην Χίο	76
Διάγραμμα 5.30: Μισθωτοί εργαζόμενοι ανά επιχείρηση	77
Διάγραμμα 5.31: Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή μισθωτής απασχόλησης	77
Διάγραμμα 5.32: Κύκλος εργασιών και αποτελέσματα επιχειρήσεων της Χίου με δημοσιευμένες λογιστικές καταστάσεις	78
Διάγραμμα 5.33: Αριθμοδείκτες αποδοτικότητας των επιχειρήσεων της Χίου	78
Διάγραμμα 5.34: Μέσος κύκλος εργασιών και αριθμός επιχειρήσεων που δήλωσε κύκλο εργασιών, 2008-2017	79
Διάγραμμα 5.35: Αριθμός Ξενοδοχειακών Μονάδων στην Χίο	80
Διάγραμμα 5.36: Κατανομή Αριθμού Ξενοδοχείων ανά κατηγορία	80
Διάγραμμα 5.37: Αριθμός Κλινών Ξενοδοχειακών Μονάδων Χίου	81
Διάγραμμα 5.38: Κατανομή αριθμού ξενοδοχειακών κλινών ανά κατηγορία	81
Διάγραμμα 5.39: Αριθμός κλινών ανά ξενοδοχειακή μονάδα και ανά 1000 κατοίκους, 2017	82
Διάγραμμα 5.40: Ενοικιαζόμενα δωμάτια στην Χίο και αριθμός κλινών ενοικιαζόμενων δωματίων ανά μονάδα και ανά 1000 κατοίκους, 2017	83
Διάγραμμα 5.41: Αφίξεις και Διανυκτερεύσεις στην Χίο	83
Διάγραμμα 5.42: Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Μεγέθυνσης Αφίξεων και Διανυκτερεύσεων, 2010-2017	84
Διάγραμμα 5.43: Πληρότητα Ξενοδοχειακών Μονάδων	84
Διάγραμμα 5.44: Διανυκτερεύσεις ανά άφιξη	85
Διάγραμμα 5.45: Διανυκτερεύσεις ανά κάτοικο και δαπάνη ανά διανυκτέρευση, 2016 και 2017	86
Διάγραμμα 5.46: Αφίξεις και διανυκτερεύσεις στην Χίο ανά κατηγορία επισκεπτών	86
Διάγραμμα 5.47: Εκτίμηση συνολικής τουριστικής δαπάνης και τουριστικής δαπάνης ανά κάτοικο, 2017	87
Διάγραμμα 5.48: Αεροπορικές αφίξεις στην Χίο	87
Διάγραμμα 5.49: Κίνηση Κρουαζιερόπλοιων στην Χίο	88
Διάγραμμα 5.50: Διακινηθέντες επιβάτες στα λιμάνια της Χίου	88
Διάγραμμα 5.51: Εκτάσεις καλλιεργειών και αγρανάπαυσης στην Χίο κατά κατηγορίες, 2011 και 2016	89
Διάγραμμα 5.52: Κατανομή καλλιεργειών και αγρανάπαυσης, 2016	90
Διάγραμμα 5.53: Χρησιμοποιούμενη Γεωργική Έκταση (ΧΓΕ) και Απασχόληση ανά Εκμετάλλευση, 2016	90
Διάγραμμα 5.54: Ηλικιακή κατανομή κατόχων γεωργικών εκμεταλλεύσεων, 2016	91
Διάγραμμα 5.55: Ετήσια παραγωγή και μέση τιμή Μαστίχας	92
Διάγραμμα 5.56: Βαθμός εξωστρέφειας και περαιτέρω επεξεργασία Μαστίχας	93
Διάγραμμα 5.57: Κύκλος εργασιών Ένωσης Μαστιχοπαραγωγών Χίου	94
Διάγραμμα 5.58: Αριθμοδείκτες αποδοτικότητας Ε.Μ.Χ	94
Διάγραμμα 5.59: Συλληφθέντες μη νόμιμοι αλλοδαποί, για παράνομη είσοδο & παραμονή, από αστυνομικές και λιμενικές Αρχές	96
Διάγραμμα 7.1: Υποθέσεις σεναρίων αύξησης των διανυκτερεύσεων σε καταλύματα στην Χίο εντός μιας δεκαετίας	112
Διάγραμμα 7.2: Εξέλιξη συνολικού αριθμού διανυκτερεύσεων στην Χίο έναντι έτους βάσης	113
Διάγραμμα 7.3: Εκτίμηση πρόσθετης συνολικής τουριστικής δαπάνης στην Χίο	113
Διάγραμμα 7.4: Επίδραση στο ΑΕΠ και στην απασχόληση της Χίου από την αύξηση της τουριστικής δαπάνης χωρίς αύξηση της δαπάνης ανά διανυκτέρευση (Σενάριο Α)	114
Διάγραμμα 7.5: Επίδραση στο ΑΕΠ και στην απασχόληση της Χίου από την αύξηση της τουριστικής δαπάνης με αύξηση της δαπάνης ανά διανυκτέρευση (Σενάριο Β)	114

Διάγραμμα 7.6: Διαφορά επιπέδων ΑΕΠ σε σύγκριση με τη διατήρηση της συνολικής τουριστικής δαπάνης στο επίπεδο του 2017	115
Διάγραμμα 7.7: Εξέλιξη ποσοστού ανεργίας στην Χίο ανά εξεταζόμενο σενάριο	115
Διάγραμμα 7.8: Βασικά στοιχεία σχεδίου τουριστικού Marketing.....	117
Διάγραμμα 7.9: Έρευνα και ανάλυση αγοράς Χίου	118
Διάγραμμα 7.10: Στρατηγική Ανταγωνιστικής Ταυτότητας Χίου (branding)	119
Διάγραμμα 7.11: Δημιουργική πλατφόρμα προβολής	119
Διάγραμμα 7.12: Στρατηγική Επικοινωνίας και Προώθησης Χίου.....	120

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 5.1: Προϊόντα Χίου που βρίσκονται στο Καλάθι Προϊόντων Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου ..	91
Πίνακας 5.2: Αριθμός εκμεταλλεύσεων και ζώων κτηνοτροφικών μονάδων της Χίου	95
Πίνακας 6.1: Κρίσιμα ζητήματα Δήμου Χίου ανά τομέα.....	102
Πίνακας 7.1: Χαρτοφυλάκιο τουριστικού προϊόντος Χίου	118
Πίνακας 9.1: Χρηματοδοτήσεις ΕΣΠΑ ανά Θεματικό στόχο.....	161
Πίνακας 9.2: Χρηματοδοτήσεις ΕΣΠΑ ανά πρόγραμμα	161
Πίνακας 9.3: Χρηματοδοτήσεις Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου ανά Επιχειρησιακό Πρόγραμμα	162
Πίνακας 9.4: Χρηματοδοτήσεις Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου ανά Θεματικό στόχο.....	162
Πίνακας 9.5: Δημόσια και Ιδιωτικά Έργα στην Χίο που έχουν ενταχθεί στο ΕΣΠΑ	162
Πίνακας 9.6: Ενταγμένα Έργα της Χίου στο ΕΣΠΑ ανά θεματικό στόχο.....	163
Πίνακας 9.7: Ενταγμένα Έργα της Χίου στο ΕΣΠΑ ανά Πρόγραμμα.....	163

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με την παρούσα μελέτη το IOBE επιχειρεί να συμβάλει στον προσδιορισμό στρατηγικών κατευθύνσεων για την ανάπτυξη της οικονομίας της Χίου, σε ευθυγράμμιση με τις αναπτυξιακές ανάγκες και προτεραιότητες της ελληνικής οικονομίας. Ουσιαστική συμβολή σε αυτή τη διαδικασία έχει η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης και η αξιολόγηση των ευκαιριών που θα μπορούσε να αξιοποιήσει η Χίος στις σημερινές συνθήκες. Οι σχετικές διαπιστώσεις αξιοποιούνται για τη διαμόρφωση ενός πλαισίου προτεραιοτήτων το οποίο επικεντρώνεται στην προώθηση της τοπικής ανάπτυξης στην Χίο, λαμβάνοντας υπόψη και τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά εργαλεία.

Η οικονομία της Χίου είναι προσανατολισμένη κυρίως σε παραγωγικές δραστηριότητες κάλυψης των αναγκών του τοπικού πληθυσμού (δημόσια διοίκηση, εμπόριο, εστίαση, μεταφορές, πρωτογενής τομέας και μεταποίηση τροφίμων, κατασκευές). Στηρίζεται αρκετά στις δραστηριότητες του δημόσιου τομέα (εκπαίδευση, υγεία, άμυνα, διοίκηση), ενώ το αναλογικά υψηλό ποσοστό φοιτητικού πληθυσμού, λόγω της παρουσίας Σχολών του Πανεπιστημίου Αιγαίου και της Σχολής Μηχανικών Πλοίων, τονώνει σημαντικά την εσωτερική ζήτηση στο νησί. Η Χίος έχει αξιοποιήσει σε ικανοποιητικό βαθμό τη μοναδικότητα που της προσδίδει η παραγωγή μαστίχας, μέσα από την Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν μεγάλα περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης. Σημαντική πηγή εισοδήματος για το νησί (εικάζουμε ότι) προέρχεται από τους Χιώτες ναυτικούς, καθώς παρουσιάζεται το παράδοξο ότι ενώ το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Χίου είναι αρκετά χαμηλότερο από άλλες νησιωτικές περιοχές, το δηλωθέν εισόδημα των φυσικών προσώπων είναι υψηλότερο. Η Χίος δεν έχει αναπτύξει σε μεγάλο βαθμό εξωστρεφείς δραστηριότητες, όπως οι τουριστικές υπηρεσίες. Το κατά κεφαλήν της ΑΕΠ είναι χαμηλό και το ποσοστό ανεργίας έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Τα μεγέθη των επιχειρήσεων είναι μικρά και η κερδοφορία και αποδοτικότητα κεφαλαίων του εταιρικού τομέα στην Χίο συνολικά είναι οριακά θετική, αποτρέποντας τις επιχειρηματικές επενδύσεις.

Η παραγωγικότητα της εργασίας στην οικονομία της Χίου συνολικά υπολείπεται σημαντικά από τον μέσο όρο της χώρας, κυρίως εξαιτίας της έλλειψης βιομηχανικών και ενεργειακών εγκαταστάσεων μεγάλης κλίμακας, αλλά και λόγω της χαμηλής παραγωγικότητας στον τομέα Εμπορίου-Μεταφορών-Ξενοδοχείων-Εστιατορίων, ο οποίος έχει μεγάλη βαρύτητα στην τοπική οικονομία. Η υστέρηση αυτή τονίζει την ανάγκη καλύτερης αξιοποίησης του παραγωγικού δυναμικού των συγκεκριμένων τομέων, αλλά και νέων επενδύσεων που θα αυξήσουν την παραγωγικότητα, θα δημιουργήσουν θέσεις εργασίας και θα βελτιώσουν το βιοτικό επίπεδο των εργαζόμενων.

Από την άλλη πλευρά, η ικανοποιητική αξιοποίηση της μαστίχας και άλλων αγροτικών προϊόντων δίνει υψηλή θέση στην Χίο σε όρους παραγωγικότητας εργασίας και σχετικής εξειδίκευσης στον πρωτογενή τομέα. Στα θετικά στοιχεία της οικονομίας και της επιχειρηματικότητας στην Χίο συγκαταλέγονται επίσης η ισχυρή και με διεθνή διάσταση επιχειρηματική παράδοση στη Ναυτιλία και η ύπαρξη σημαντικών εκπαιδευτικών υποδομών, όπως οι σχολές του Πανεπιστημίου Αιγαίου και η Σχολή Μηχανικών Εμπορικού Ναυτικού, οι οποίες στηρίζουν σε μεγάλο βαθμό την τοπική οικονομία. Ωστόσο, στο πεδίο της επιχειρηματικότητας, απουσιάζουν ισχυρές δομές και σχεδιασμός για τη στήριξη των επιχειρήσεων και την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, καθώς και οργανωμένα επιχειρηματικά πάρκα εγκατάστασης (αλλά και αλληλεπίδρασης) των επιχειρήσεων του νησιού.

Στον αγροτικό τομέα στην Χίο εύλογα κυριαρχεί η Μαστίχα, ωστόσο παράγονται και άλλα τοπικά προϊόντα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (εσπεριδοειδή κυρίως μανταρίνια, ελιές χουρμάδες (ΠΟΠ), αρωματικά φυτά, μέλι, τσίκουδα κ.ά.), τα οποία είναι ενσωματωμένα στην τοπική κουζίνα και διατροφή. Οι καλλιέργειες είναι κυρίως παραδοσιακές, ήπιας μορφής που δεν επιβαρύνουν το περιβάλλον, ενώ και οι καλές κλιματολογικές συνθήκες ευνοούν την αγροτική παραγωγή (π.χ. περιορισμένοι παγετοί). Ωστόσο, στον αγροτικό τομέα στην Χίο υπάρχουν σημαντικά προβλήματα όπως:

- Ελλείψεις στην τυποποίηση, επεξεργασία και εμπορική εκμετάλλευση των αγροτικών τοπικών προϊόντων πλην της μαστίχας
- Σταδιακή εγκατάλειψη των καλλιεργειών, ειδικά στη Βόρεια Χίο, εξαιτίας της γήρανσης του αγροτικού πληθυσμού
- Έλλειψη ανταγωνιστικότητας στην προώθηση που συνδέονται με το αυξημένο κόστος μεταφοράς και τη γεωγραφική απομόνωση του νησιού
- Υδρευτικό πρόβλημα με σοβαρές επιπτώσεις στην επιβίωση συγκεκριμένων καλλιεργειών (π.χ. εσπεριδοειδή)
- Κατακερματισμός του αγροτικού κλήρου και συγκεχυμένο ιδιοκτησιακό καθεστώς
- Εξάρτηση του γεωργικού εισοδήματος από τις επιδοτήσεις
- Ελλείψεις σχεδιασμού στη διάρθρωση των καλλιεργειών και έλλειψη προσανατολισμού σε νέες μεθόδους παραγωγής, φιλικότερων προς το περιβάλλον.

Όλα τα στοιχεία δείχνουν ότι η ανάπτυξη του τουρισμού στην Χίο βρίσκεται σε επίπεδο που δεν ανταποκρίνεται στις δυνατότητες του νησιού, το οποίο έχει φυσικές ομορφιές και πολιτιστική κληρονομιά υψηλού επιπέδου. Οι υφιστάμενες τουριστικές υποδομές λειτουργούν πολύ χαμηλότερα της δυναμικότητάς τους, ενώ και η εισερχόμενη τουριστική δαπάνη δεν φαίνεται ότι στηρίζει την τοπική οικονομία στον ίδιο βαθμό με άλλες νησιωτικές περιοχές. Κύριος περιοριστικός παράγοντας για τη χαμηλή ανάπτυξη του τουρισμού είναι η έλλειψη αεροδρομίου που να μπορεί με ασφάλεια να υποδεχτεί διεθνείς πτήσεις. Χωρίς προοπτική αύξησης της ζήτησης τουριστικών υπηρεσιών δεν είναι δυνατό να προχωρήσουν νέες επενδύσεις ή επενδύσεις εκσυγχρονισμού και αναβάθμισης της υφιστάμενης τουριστικής υποδομής, με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος στασιμότητας. Επιπλέον, όμως θα πρέπει να σημειωθεί ότι η παροχή υπηρεσιών τουρισμού δεν είναι επαρκώς ενσωματωμένη στην κουλτούρα του νησιού, υπάρχει έλλειψη δικτυώσεων και επιφυλακτικότητα σε συνεργασίες μεταξύ των σχετικών κλάδων, ενώ σημαντικής βελτίωσης χρήζει η προβολή και προώθηση του τουρισμού στην Χίο. Όλα αυτά τα στοιχεία καθιστούν απαραίτητο τον άμεσο εντοπισμό των δυνατοτήτων αξιοποίησης των τουριστικών πόρων της περιοχής και την χάραξη μιας συνολικής στρατηγικής για τον τουρισμό στο νησί.

Ως προς τις υποδομές προσπελασμότητας στο νησί, η εικόνα που παρουσιάζει το αεροδρόμιο Χίου δεν είναι ικανοποιητική, λόγω της έλλειψης υποδομών εξυπηρέτησης εταιριών και επιβατών. Επιπλέον, στο λιμάνι της Χίου εντοπίζεται σημαντικό πρόβλημα αναφορικά με την αδυναμία φιλοξενίας πλοίων μεγάλου μήκους. Το λιμάνι των Μεστών αποτελεί μια από τις σημαντικότερες υποδομές του νησιού με μικρή όμως εμπορευματική και επιβατική κίνηση σε σχέση με το λιμάνι της Χίου.

Η ελληνική οικονομία έχει επείγουσα ανάγκη από επενδύσεις και ενίσχυση της εξωστρέφειάς της προκειμένου να βελτιωθεί το βιοτικό επίπεδο των πολιτών και η χώρα να βρεθεί σε καλύτερη θέση – ώστε να μπορεί να αντιμετωπίσει τις αβεβαιότητες που υπάρχουν στο διεθνές οικονομικό, γεωπολιτικό και τεχνολογικό περιβάλλον. Ο εθνικός αναπτυξιακός σχεδιασμός περιλαμβάνει συγκεκριμένες κατευθύνσεις και δράσεις που αποσκοπούν στην ενίσχυση της καινοτομίας και των τομέων που μπορεί να προσφέρουν υψηλή προστιθέμενη αξία στην οικονομία, στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας μέσω της ενδυνάμωσης των δυναμικών δικτύων μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ), στην αξιοποίηση του εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού της χώρας, ώστε να αυξηθούν οι δυνατότητες των βασικών κλάδων της ελληνικής οικονομίας, ενισχύοντας τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα, στον μετασχηματισμό του παραγωγικού μοντέλου της χώρας προς βιώσιμα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης και στην αξιοποίηση των νέων εξελίξεων στην τεχνολογία μέσω της στρατηγικής για την ψηφιακή εποχή. Είναι προφανές ότι η Χίος μπορεί να στηριχθεί πολύπλευρα από τις αναπτυξιακές δράσεις που προβλέπονται στον εθνικό στρατηγικό σχεδιασμό, όπως ενδεικτικά δράσεις:

- Για τη συνεργασία, δικτύωση και διασύνδεση τομέων, όπως το Φόρουμ Αγροδιατροφής – Μεταποίησης – Τουρισμού
- Για την ενίσχυση της εξαγωγικής ικανότητας, η οποία είναι απαραίτητη για την εξασφάλιση ισχυρής και βιώσιμης ανάπτυξης, με δεδομένο ότι η ελληνική οικονομία χαρακτηρίζεται από χαμηλή εξωστρέφεια σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές οικονομίες.
- Για την ενίσχυση των μικρομεσαίων και των νεοφυών επιχειρήσεων, οι οποίες επικεντρώνονται στη βελτίωση της παραγωγικότητας μέσω της καινοτομίας, στην ενίσχυση της εξαγωγικής δυνατότητας των επιχειρήσεων και στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων.
- Για την αειφόρο ανάπτυξη των ελληνικών νησιών με βελτίωση της πρόσβασης στα νησιά μέσω των ενισχυμένων δικτύων μεταφορών, τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας με την έξυπνη διαχείριση των υδάτων και των αποβλήτων, την αναβάθμιση των υποδομών και τη διασφάλιση βιώσιμης πρόσβασης στην ενέργεια, την αύξηση της πρόσβασης στις ψηφιακές υπηρεσίες, την ανάπτυξη της γεωργίας και της αλιείας καθώς και την ενίσχυση της πρόσβασης στη δημόσια υγειονομική περίθαλψη.

Ο τομέας του Τουρισμού, στον οποίο η Χίος υστερεί αλλά προσφέρει ίσως τις μεγαλύτερες δυνατότητες για τη μελλοντική της ανάπτυξη, είναι ένας ειδικός τομέας ενδιαφέροντος στην εθνική αναπτυξιακή στρατηγική. Υποστηρίζεται από δράσεις και μέτρα που συνδέονται με το ρυθμιστικό πλαίσιο των επενδύσεων, τους ανθρώπινους πόρους, τις επιχειρήσεις, την ψηφιοποίηση, τις υποδομές, καθώς και την προώθηση και ανάπτυξη αειφόρων και υψηλής προστιθέμενης αξίας τουριστικών δραστηριοτήτων.

Ο αγροδιατροφικός τομέας, ο οποίος είναι τομέας ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για την Χίο, μπορεί να συμβάλει περαιτέρω στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας με την παραγωγή υγιεινών και ασφαλών τροφίμων, την αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης και τη μείωση των οικονομικών, κοινωνικών και χωρικών ανισοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, ο εθνικός στρατηγικός σχεδιασμός προβλέπει πλήθος αναπτυξιακών δράσεων, οι οποίες πρέπει να αξιοποιηθούν και στην Χίο.

Η εθνική στρατηγική στοχεύει επίσης στην κεφαλαιοποίηση της δύναμης **της ναυτιλιακής βιομηχανίας** επεκτείνοντας τα οικονομικά της οφέλη, στην ανάπτυξη του λιμενικού και ναυπηγικού τομέα, στην πλήρη αξιοποίηση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος της στον θαλάσσιο και παράκτιο τουρισμό και στην εξέλιξη της χώρας σε σημαντικό κόμβο διατροπικών μεταφορών. Στο πλαίσιο αυτό μια άμεση ευκαιρία για την Χίο είναι η περαιτέρω ενίσχυση της συμμετοχής της στη **ναυτική εκπαίδευση**, η οποία πρέπει να καλύψει ένα μεγάλο μέρος της πλεονάζουσας ζήτησης αξιωματικών και πληρωμάτων που προβλέπεται για την επόμενη δεκαετία, καθώς και ο **θαλάσσιος τουρισμός**, η ανάπτυξη του οποίου απαιτεί την προσέλκυση επενδύσεων σε υποδομές κρουαζιερόπλοιων.

Στην προσπάθεια κατάρτισης και εφαρμογής ενός στρατηγικού σχεδίου δράσης για τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη της Χίου κρίσιμος είναι ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης και της Περιφέρειας, καθώς και άλλων συλλογικών φορέων της περιοχής (π.χ. Επιμελητήριο, συνεταιρισμοί, Ιδρύματα, Πανεπιστήμιο Αιγαίου), οι οποίοι εκπορευόμενοι από ένα κοινό όραμα για την ανάπτυξη της περιοχής θα πρέπει να ενώσουν τις δυνάμεις τους, να συνεργαστούν και να κατανείμουν το έργο που πρέπει να φέρουν εις πέρας σε ρεαλιστική βάση, ανάλογα με τις ευθύνες που τους αναλογούν και τις δυνατότητες που διαθέτουν.

Οι βασικές αρχές που αναδείχθηκαν από τη μελέτη και τη διεθνή εμπειρία είναι ότι η υλοποίηση της στρατηγικής και των έργων απαιτεί χρόνο και δέσμευση των ατόμων που τη διαχειρίζονται, ενώ υπάρχει ανάγκη τακτικής επανεξέτασης και προσαρμογής της. Ειδικά για την κατάσταση αρχικής «απόκτησης της τεχνογνωσίας» της τοπικής ανάπτυξης, οι προσπάθειες πρέπει να επικεντρωθούν σε ένα μικρό αριθμό σημαντικών έργων και πρωτοβουλιών και στην ευαισθητοποίηση του κοινού.

Ένα τοπικό σχέδιο ανάπτυξης λειτουργεί συμπληρωματικά στο πλήθος των εθνικών στρατηγικών σχεδίων και δράσεων, διευκολύνοντας μεν την αποκόμιση όσο το δυνατόν περισσότερων αφελειών από τα εθνικά προγράμματα, αλλά έχοντας μια πιο στρατηγική προσέγγιση, επικεντρωνόμενο στους κρίσιμους παράγοντες που πράγματι δεν αντιμετωπίζονται από τα εθνικά προγράμματα.

Ακολουθώντας αυτή την προσέγγιση, με βάση την αξιολόγηση που προηγήθηκε, εντοπίζουμε ως κρίσιμο ζήτημα και κύριο αναπτυξιακό περιορισμό (binding constraint) για την Χίο την υστέρηση στην τουριστική ανάπτυξη.

Με τον επιχειρηματικό τομέα της Χίου συνολικά να παρουσιάζει χαμηλές οικονομικές επιδόσεις, για μια σειρά από λόγους που έχουν να κάνουν με την ασθενή τοπική ζήτηση και τα ανταγωνιστικά μειονεκτήματα της νησιωτικότητας, η ενίσχυση του τουρισμού αποτελεί βραχυπρόθεσμα την πιο σημαντική αναπτυξιακή παράμετρο, η οποία είναι σε θέση να ωθήσει ανοδικά την οικονομία όλου του νησιού και ιδίως τους σημαντικούς για την Χίο τομείς της Αγροδιατροφής, του Εμπορίου των Κατασκευών κ.λπ., όπως αναδείχθηκε στη μελέτη. Συνολικά, το ΑΕΠ της Χίου θα μπορούσε να είναι σε επίπεδο έως και κατά 10% υψηλότερο στην περίπτωση που αναληφθούν δράσεις ενίσχυσης της τουριστικής κίνησης και δαπάνης στα επίπεδα που έχουμε υποθέσε. Επιπλέον, σύμφωνα με τις υποθέσεις μας, το ποσοστό ανεργίας στην Χίο θα μπορούσε σταδιακά να μειωθεί από 21,8% το 2017 σε κάτω από 10% στην δεκαετή περίοδο που εξετάζουμε και μόνον από την ενίσχυση της τουριστικής κίνησης.

Στο πλαίσιο αυτό απαιτούνται ως προτεραιότητες:

- Σύσταση Φορέα Ανάπτυξης για τον τουρισμό (και ενδεχομένως τον τομέα αγροδιατροφής) του νησιού, με συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης και του ιδιωτικού τομέα της Χίου. Ο φορέας πρέπει να έχει τον συντονισμό όλων των συλλογικών δράσεων για την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Χίου (σύμφωνα ποιότητας, επιχειρηματική ενημέρωση, διασύνδεση τομέων, εκπροσώπηση σε διεθνείς εκθέσεις, εκπαιδευτικές δράσεις, σεμινάρια κ.λπ.).
- Ανάπτυξη και υλοποίηση σχεδίου marketing του τουριστικού προϊόντος της Χίου
- Επιτάχυνση της ολοκλήρωσης των υποδομών του αεροδρομίου
- Ολοκλήρωση της βασικής λιμενικής υποδομής και του πρόσθετου δικτύου αλιευτικών και τουριστικών λιμένων σε διάφορα σημεία του νησιού (συντήρηση, διαχωρισμός των θέσεων πρόσδεσης αλιευτικών και τουριστικών σκαφών, αναβάθμιση των υποδομών που απευθύνονται για εξυπηρέτηση των τουριστικών σκαφών κ.ά.)
- Ενεργοποίηση των λιμενικών λειτουργιών στα Μεστά (συμπληρωματική κίνηση, χύδην φορτία, θεματική κρουαζιέρα)
- Ολοκλήρωση της Μαρίνας Χίου για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού
- Χωροταξικός και πολεοδομικός καθορισμός 2-3 νέων περιοχών τουριστικής ανάπτυξης στην Χίο, οι οποίες θα μπορούν μεσοπρόθεσμα να υποδεχθούν νέες επενδύσεις σε ποιοτικές τουριστικές εγκαταστάσεις, ενσωματωμένες στο οικιστικό και φυσικό περιβάλλον του νησιού – Αντίστοιχα σχέδια δράσης για τις ανάγκες σε υποδομές (δρόμοι, αποχέτευση, ενέργεια διαχείριση αποβλήτων). Στη συνέχεια αναζήτηση ενδιαφερόμενων επενδυτικών κεφαλαίων
- Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση υφιστάμενης τουριστικής υποδομής
- Ανάδειξη, αναβάθμιση και αξιοποίηση μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς της Χίου
- Ανάπτυξη ικανοτήτων και δεξιοτήτων στον τομέα του τουρισμού με υλοποίηση στοχευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων
- Χωροθέτηση και δημιουργία του επιχειρηματικού Πάρκου Χίου.

Τέλος, στη μελέτη παρουσιάζονται τα προγράμματα που προσφέρουν ευκαιρίες χρηματοδότησης καθώς και ένα ενδεικτικό πλάνο υλοποίησης των δράσεων για τον τομέα του τουρισμού.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μετά από σχεδόν δέκα χρόνια ύφεσης και οκτώ χρόνια διαδοχικών προγραμμάτων διάσωσης και προσαρμογής, η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε φάση σταθεροποίησης. Με την εξάλειψη των δίδυμων ελλειμμάτων υπάρχει σχετική δημοσιονομική και μακροοικονομική ισορροπία, ενώ δομικές μεταρρυθμίσεις που δρομολογήθηκαν έχουν σταδιακά θετική επίδραση στην ανάπτυξη. Το δημόσιο χρέος έχει χαρακτηριστικά που κάνουν, καταρχήν, την υπό όρους διαχείρισή του εφικτή. Ο κίνδυνος εξόδου από την Ευρωζώνη, που αποτέλεσε αποτρεπτικό παράγοντα για επενδύσεις τα περασμένα χρόνια, είναι σήμερα χαμηλός. Η ισχυρή ανάπτυξη στο εξωτερικό περιβάλλον της χώρας λειτουργεί στην τρέχουσα συγκυρία ευεργετικά μέσω της ενίσχυσης του εισαγόμενου τουρισμού, την αυξημένη ζήτηση για εξαγωγές αγαθών, το χαμηλότερο κόστος χρήματος και τη θετική εικόνα στο διεθνές κόστος ενέργειας. Ωστόσο, το κέντρο του προβλήματος της οικονομίας μας εξακολουθεί να είναι η ασθενής δυναμική των επενδύσεων και των εξαγωγών. Προϋποθέσεις για την ενίσχυση των ρυθμών μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας είναι η μεταστροφή του επενδυτικού κλίματος, η αποτελεσματική και επιτελική δημόσια διοίκηση και ένα σταθερό και απλό φορολογικό πλαίσιο. Σε μια τέτοια κατεύθυνση, η δυναμική της οικονομίας θα μπορούσε να ενισχυθεί σημαντικά.

Ωστόσο, οι προϋποθέσεις αυτές αποτελούν την αναγκαία, αλλά όχι και την ικανή συνθήκη για την επανεκκίνηση της οικονομίας. Η υιοθέτηση και υποστήριξη ενός νέου αναπτυξιακού προτύπου πρέπει να αποτελέσει στόχο υψηλής προτεραιότητας της οικονομικής πολιτικής, προκειμένου η χώρα να σταθεί στο διεθνές περιβάλλον. Η Ελλάδα πρέπει να συμμετάσχει στον παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας περισσότερο ως παραγωγός – κατά προτίμηση προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας – και λιγότερο ως καταναλωτής. Το νέο αυτό αναπτυξιακό πρότυπο αποσκοπεί σε μια ανταγωνιστική οικονομία, που θα βασίζεται στην υψηλή ποιότητα παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών (π.χ. τουριστικών, ιατρικών, επιστημονικών, πολιτιστικών), στις ποιοτικές υποδομές (π.χ. μεταφορών, τηλεπικοινωνιών, ανακύκλωσης), την καινοτομία στην παραγωγική και επιχειρηματική διαδικασία, και τη διοικητική αποτελεσματικότητα με σκοπό τη διευκόλυνση της επιχειρηματικότητας.

Αν και η ανάγκη για ενίσχυση των επενδύσεων και των εξαγωγών ισχύει για το σύνολο της χώρας, κάθε περιοχή έχει τα δικά της χαρακτηριστικά με διαφορετικές ευκαιρίες και προκλήσεις. Είναι γεγονός ότι η οικονομική κρίση επηρέασε σε διαφορετικό βαθμό τις περιφέρειες της χώρας, καθώς οι επιπτώσεις στα εισοδήματα και στα ποσοστά ανεργίας αντανακλούν τις διαφορές στην προηγούμενη παραγωγική διάρθρωση και στα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε περιοχής. Αυτοί οι παράγοντες, όμως, προσδιορίζουν συγχρόνως και τις ευκαιρίες οι οποίες παρουσιάζονται για την ανάπτυξη κάθε περιοχής, σε τομείς ενδεικτικά όπως ο τουρισμός, η εκπαίδευση, η αγορά ακινήτων και οι ναυτιλιακές υπηρεσίες.

Στο παραπάνω πλαίσιο οι τοπικές οικονομίες οφείλουν και μπορούν να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται, ενώ από την πλευρά της αναπτυξιακής στρατηγικής, τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και οι ειδικές ανάγκες κάθε περιοχής πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Απαιτείται, δηλαδή, η αξιοποίηση, με σχέδιο και αποτελεσματικότητα, κάθε δυνητικού πλεονεκτήματος ώστε να αμβλυνθούν οι επιπτώσεις της κρίσης, προς όφελος της τοπικής οικονομίας και κοινωνίας. Επιπλέον, η κρίση προβάλλει ενδεχόμενα και ως ευκαιρία αναβάθμισης και ενίσχυσης του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης, πέρα από την

παραδοσιακή λειτουργία παροχής ορισμένων δημοσίων αγαθών, στην κατεύθυνση του σχεδιασμού και της υλοποίησης δράσεων που θα εντάσσονται στο επιθυμητό αναπτυξιακό πρότυπο και, συγχρόνως, θα έχουν ως αποτέλεσμα την τόνωση και ενδυνάμωση της τοπικής οικονομίας.

Με βάση τα παραπάνω, το IOBE επιχειρεί με την παρούσα μελέτη να συμβάλει στον προσδιορισμό στρατηγικών κατευθύνσεων για την ανάπτυξη της οικονομίας της Χίου, σε ευθυγράμμιση με τις αναπτυξιακές ανάγκες και προτεραιότητες της ελληνικής οικονομίας. Ουσιαστική συμβολή σε αυτή τη διαδικασία έχει η αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης και ο προσδιορισμός των ευκαιριών που θα μπορούσε να αξιοποιήσει η Χίος σήμερα, στο πλαίσιο και της ευρωπαϊκής στρατηγικής της έξυπνης εξειδίκευσης. Οι διαπιστώσεις αυτές, σε συνδυασμό με την καταγραφή της διεθνούς εμπειρίας, αξιοποιούνται στη συνέχεια για τη διαμόρφωση ενός πλαισίου στρατηγικών κατευθύνσεων, το οποίο επικεντρώνεται στην προώθηση της τοπικής ανάπτυξης στην Χίο, λαμβάνοντας υπόψη και διαθέσιμα χρηματοδοτικά εργαλεία. Στο σχέδιο αυτό αναδεικνύονται τομείς παρεμβάσεων και δράσεις που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην τόνωση της τοπικής οικονομίας, μέσα από πρωτοβουλίες στις οποίες η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να έχει βασικό ρόλο.

Η μελέτη περιλαμβάνει τα παρακάτω:

- Συνοπτική ανάλυση της πορείας της ελληνικής οικονομίας και των αναπτυξιακών της προοπτικών
- Παρουσίαση βασικών παραμέτρων της αναπτυξιακής στρατηγικής για την ελληνική οικονομία
- Ανάλυση δημογραφικών, κοινωνικοοικονομικών και άλλων τοπικών χαρακτηριστικών της Χίου
- Ανάλυση βασικών μεγεθών και διάρθρωσης της οικονομίας της Χίου
- Αξιολόγηση υφιστάμενης κατάστασης στην οικονομία της Χίου, πλεονεκτήματα και αδυναμίες
- Κατευθύνσεις στρατηγικού σχεδιασμού για την ανάπτυξη της Χίου και διασύνδεση με αναπτυξιακές προοπτικές στο σύνολο της χώρας
- Προτεραιότητες και ευκαιρίες χρηματοδότησης

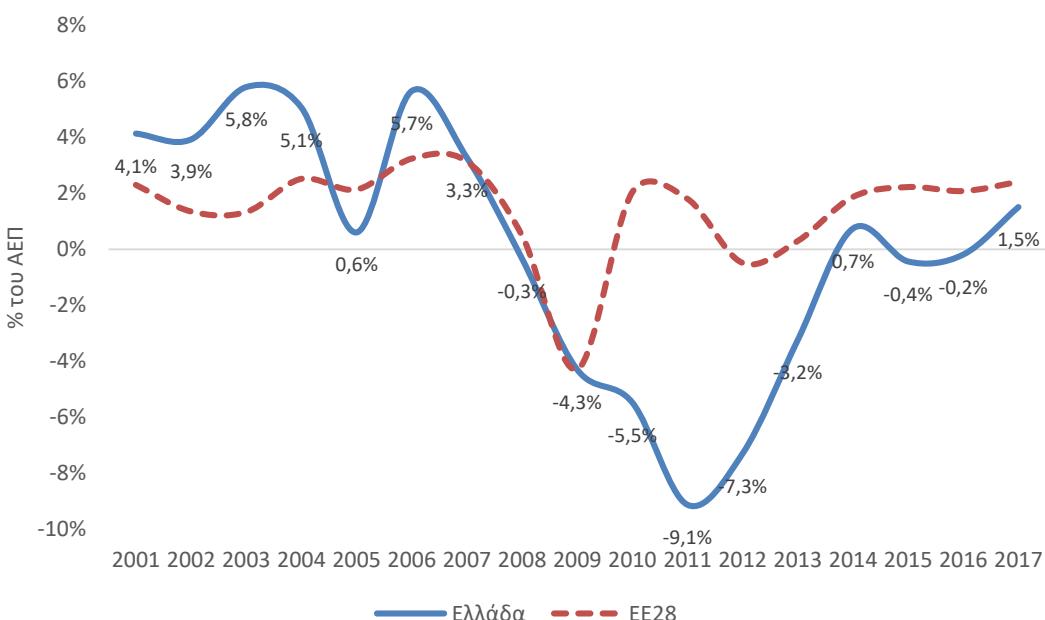
2. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ

2.1. Μακροοικονομικές εξελίξεις στην ελληνική οικονομία

ΡΥΘΜΟΙ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ

Η πορεία σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας με το μέσο επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση διακόπηκε απότομα το 2008. Οι σημαντικές ανισορροπίες του δημόσιου και του εξωτερικού τομέα της ελληνικής οικονομίας τέθηκαν τότε σε λεπτομερή εξέταση από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές, οι οποίες ήδη αντιμετώπιζαν σοβαρά προβλήματα από το κύμα αβεβαιότητας που τροφοδότησε η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση την περίοδο 2007/2008. Το κόστος δανεισμού στην ελληνική οικονομία διογκώθηκε, καθιστώντας πρακτικά αδύνατο τον δανεισμό του Δημοσίου από τις κεφαλαιαγορές, ενώ η εσωστρεφής και δύσκαμπτη παραγωγική δομή της οικονομίας εμπόδισε την ταχεία προσαρμογή στις νέες συνθήκες. Έτσι, την περίοδο της αρκετά γρήγορης οικονομικής μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας, η οποία είχε διάρκεια μέχρι το 2007, ακολούθησε μια περίοδος πρωτοφανούς ύφεσης, σημαντικά πιο έντονης από ό,τι στην ΕΕ (Διάγραμμα 2.1). Το 2017 το ΑΕΠ στην Ελλάδα βρισκόταν σε επίπεδο κατά $\frac{1}{4}$ χαμηλότερο συγκριτικά με το ΑΕΠ της χώρας το 2008.

Διάγραμμα 2.1: Ετήσιοι ρυθμοί μεγέθυνσης πραγματικού ΑΕΠ στην Ελλάδα και την ΕΕ28

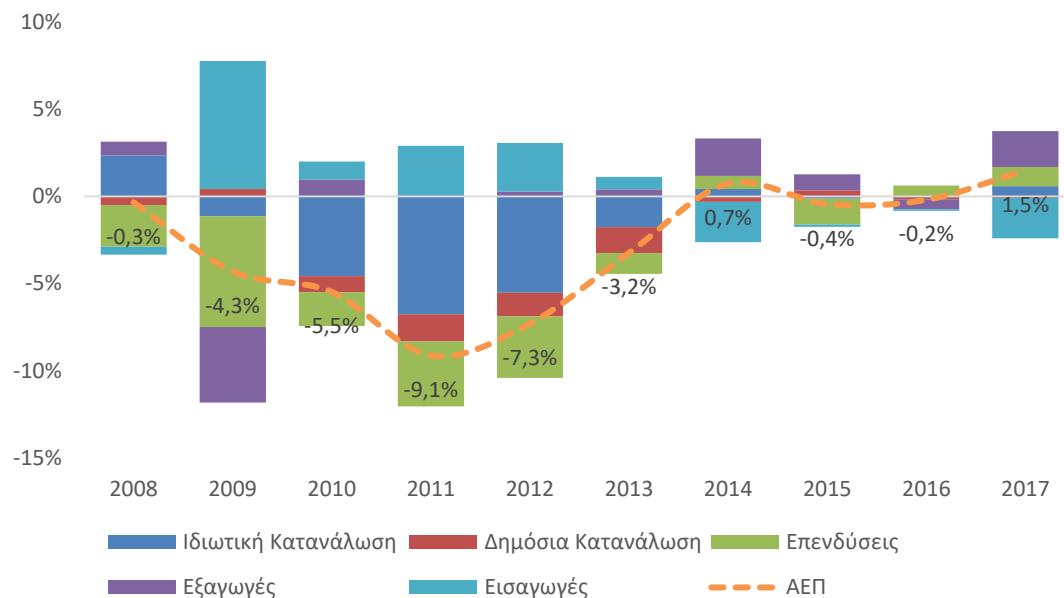

Πηγή: Eurostat, Ανάλυση IOBE

Η πρόσφατη ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας είναι συνδεδεμένη με την τόνωση των εξαγωγών και των επενδύσεων, ενώ περιοριστικός παράγοντας για τη μεγέθυνση, ως ένα βαθμό αναμενόμενος, είναι η αύξηση των εισαγωγών (Διάγραμμα 2.2). Πράγματι, την περίοδο 2010-2013 ο περιορισμός της εσωτερικής ζήτησης (ιδιωτική και δημόσια κατανάλωση, επενδύσεις) τροφοδότησε την ύφεση της ελληνικής οικονομίας, ενώ η μείωση των εισαγωγών αντιστάθμισε μερικώς την πτώση του ΑΕΠ. Μετά το 2014, οι συνιστώσες του ΑΕΠ που συνέβαλαν θετικά στη μεγέθυνση της οικονομίας ήταν οι κυρίως εξαγωγές και οι

επενδύσεις (με εξαίρεση το 2015), ενώ η αύξηση των εισαγωγών περιόρισε κάπως τους ρυθμούς μεγέθυνσης της οικονομίας.

Διάγραμμα 2.2: Συνεισφορά συνιστωσών του ΑΕΠ στον ρυθμό μεγέθυνσης της Ελληνικής οικονομίας

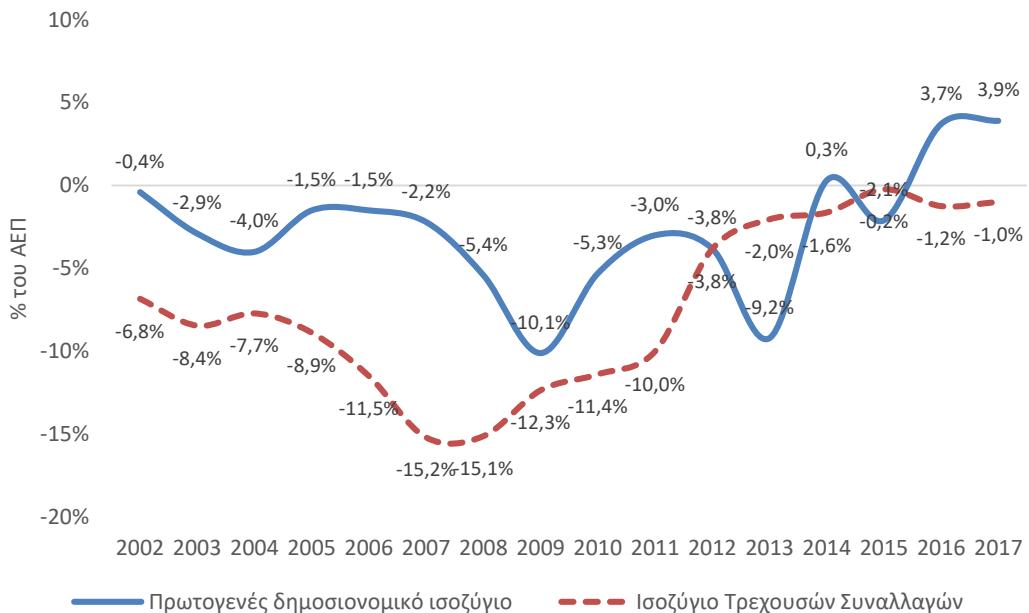
Πηγή: Eurostat, Ανάλυση IOBE

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΚΑΙ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Από το 2014 η ελληνική οικονομία έχει εισέλθει σε φάση σταθεροποίησης με χαμηλούς ρυθμούς μεγέθυνσης αλλά και με δραστικό περιορισμό των ελλειμμάτων του δημοσίου και του εξωτερικού τομέα (Διάγραμμα 2.3). Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών έχει περιοριστεί κοντά στο 1% του ΑΕΠ, όταν την προ-κρίσης περίοδο υπερέβαινε το 15% του ΑΕΠ. Αντίστοιχα, το ελληνικό κράτος επιτυγχάνει θετικό πρωτογενές δημοσιονομικό αποτέλεσμα, το οποίο από το 2016 υπερβαίνει το 3,5% του ΑΕΠ – καθιστώντας οριακά πλεονασματική και τη συνολική δημοσιονομική θέση της χώρας.

Δεν πρέπει να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι αυτή η προσαρμογή ήταν επίπονη: Προήλθε από τεράστιες περικοπές δημόσιων δαπανών και αύξηση της φορολογίας που εμβάθυναν την ύφεση, σε συνδυασμό με αρκετές δομικές μεταρρυθμίσεις, οι οποίες ήταν αρκετά δύσκολο να υλοποιηθούν σε ένα περιβάλλον έντονης ύφεσης και κοινωνικής δυσαρέσκειας. Η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στην ελληνική οικονομία περνάει και μέσα από τη συστηματική επίτευξη θετικού (πρωτογενούς) δημοσιονομικού αποτελέσματος τα επόμενα χρόνια και για τον λόγο αυτό δεν μπορούμε μεσοπρόθεσμα να αναμένουμε σημαντική τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας διαμέσου της αύξησης των δημοσίων δαπανών.

Διάγραμμα 2.3: Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και πρωτογενές δημοσιονομικό ισοζύγιο στην Ελλάδα

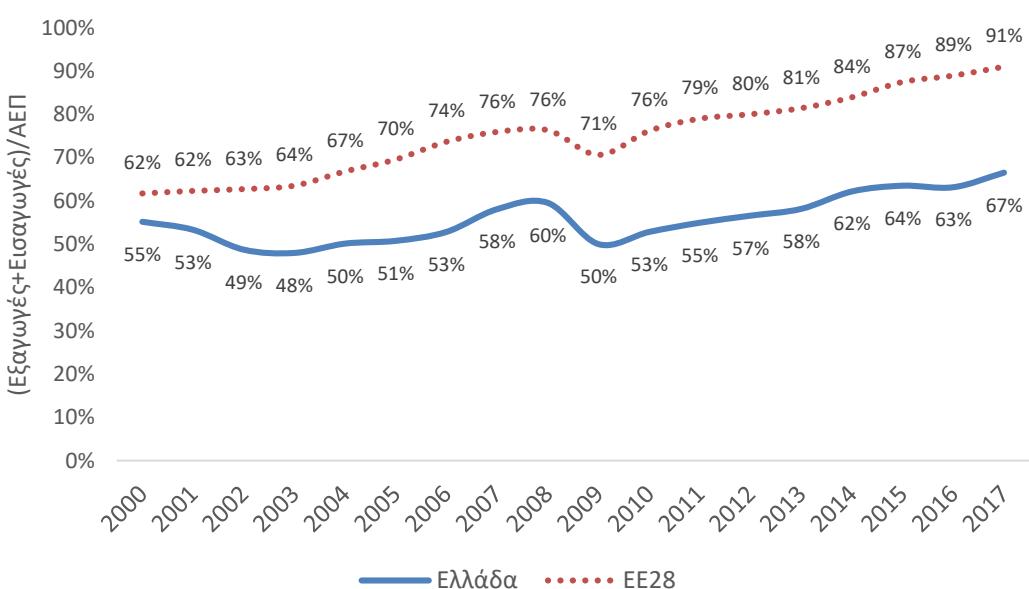

Πηγή: Eurostat, ΤτΕ, Ανάλυση IOBE

ΒΑΘΜΟΣ ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Παρά τα θετικά βήματα που σημειώθηκαν την πιο πρόσφατη περίοδο, η ελληνική οικονομία παραμένει σταθερά πιο «κλειστή» συγκριτικά με τον μέσο βαθμό διεθνοποίησης – δηλαδή τον βαθμό ανάπτυξης των εμπορικών συναλλαγών με άλλες χώρες – στην ΕΕ28 (Διάγραμμα 2.4). Εν μέρει λόγω της πτώσης του ΑΕΠ, οι συνολικές εμπορικές ροές της Ελλάδας από και προς το εξωτερικό αυξήθηκαν από το 55% του ΑΕΠ το 2000 στο 67% του ΑΕΠ το 2017. Αντίστοιχα, στην ΕΕ28, οι εμπορικές ροές ξεπέρασαν το 2017 το 90% του ΑΕΠ (από 76% το 2008) σε μια περίοδο μάλιστα που το ΑΕΠ της ΕΕ28 κινήθηκε ανοδικά.

Διάγραμμα 2.4: Βαθμός διεθνοποίησης της οικονομίας, Ελλάδα και ΕΕ28

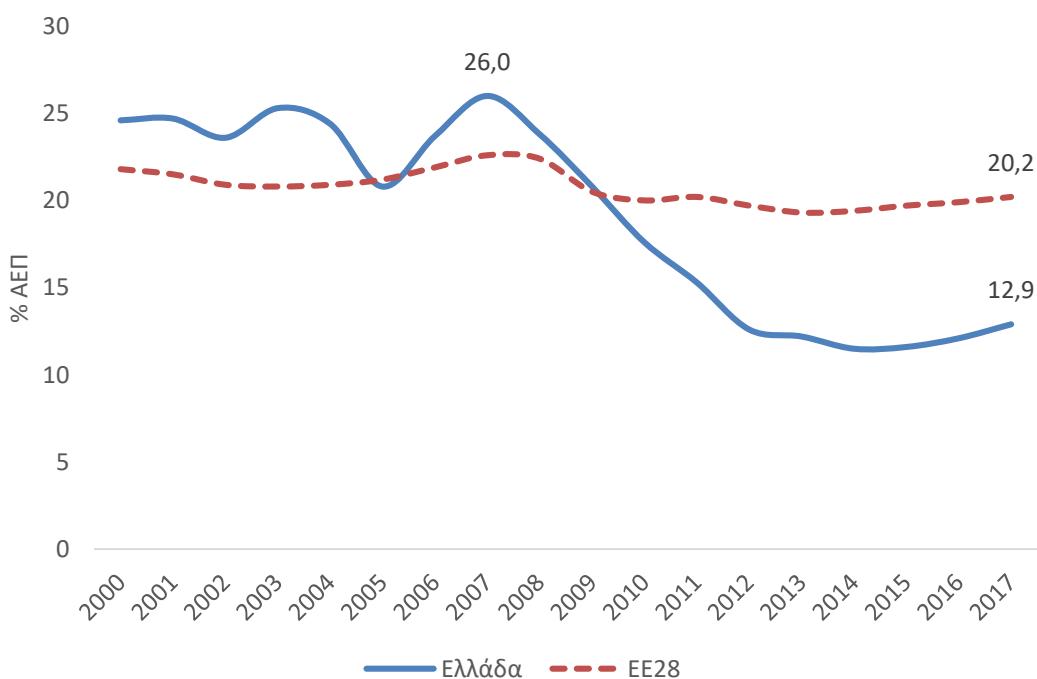

Πηγή: Eurostat, Ανάλυση IOBE

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

Το ύψος των ετήσιων συνολικών επενδύσεων αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την μεγέθυνση και τις κυκλικές διακυμάνσεις σε κάθε οικονομία. Στη διάρκεια της οικονομικής κρίσης οι επενδύσεις στην Ελλάδα υποχώρησαν σε επίπεδο που αφενός επιτάχυνε την ύφεση, αφετέρου υπέσκαψε και συνεχίζει να υποσκάπτει τις μακροπρόθεσμες προοπτικές οικονομικής μεγέθυνσης της χώρας. Συνολικά, οι επενδύσεις στην ελληνική οικονομία απετέλεσαν το 12,9% του ΑΕΠ το 2017, ποσοστό ελαφρά αυξημένο σε σχέση με το χαμηλό που σημειώθηκε το 2015, αλλά σημαντικά χαμηλότερο από το επίπεδο που είχε πριν την οικονομική κρίση όταν οι επενδύσεις κυμαίνονταν μεταξύ 20-25% του ΑΕΠ (Διάγραμμα 2.5). Έτσι, η σχετική απόσταση των επενδύσεων στην Ελλάδα έναντι του μέσου όρου στην ΕΕ28 (20,2% του ΑΕΠ το 2017) έχει διευρυνθεί σημαντικά, υποδεικνύοντας ενδεχόμενο μεγάλο «επενδυτικό κενό» στην Ελλάδα.

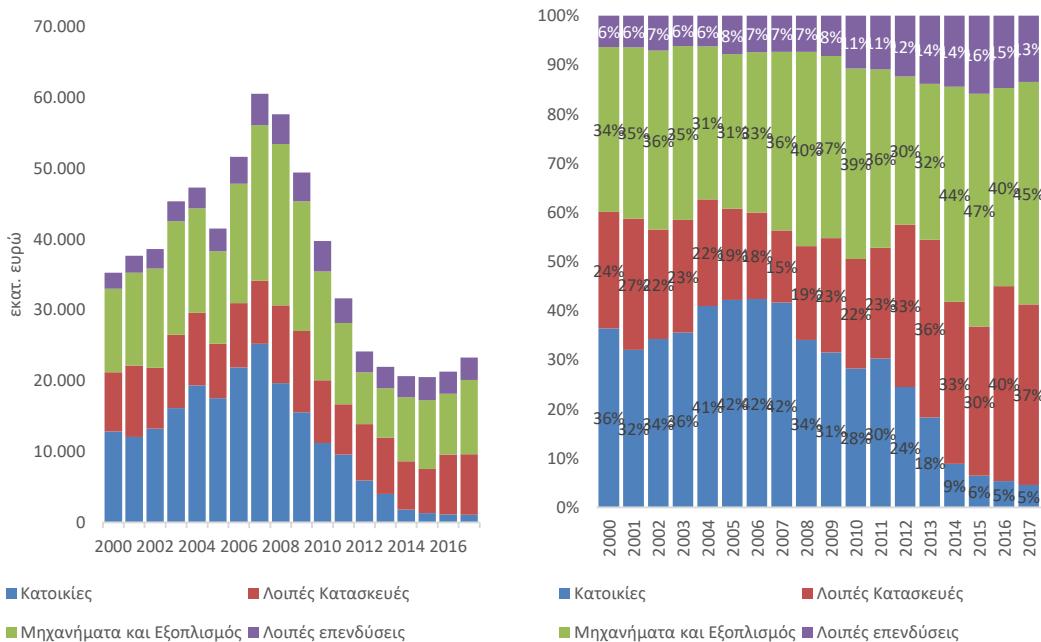
Διάγραμμα 2.5: Επενδύσεις στην Ελλάδα και την ΕΕ28, ως % του ΑΕΠ

Πηγή: Eurostat, Ανάλυση IOBE

Αν εστιάσουμε στη σύνθεση των επενδύσεων παρατηρούμε ότι η μείωση των συνολικών επενδύσεων (-60% την περίοδο 2008-2017) οφείλεται κυρίως στην κατακόρυφη πτώση των επενδύσεων σε νέες κατοικίες (-95%), καθώς και των επενδύσεων σε μηχανήματα και εξοπλισμό (-54%) (Διάγραμμα 2.6). Τόσο οι επενδύσεις σε λοιπές κατασκευές, οι οποίες περιλαμβάνουν τα έργα υποδομής, όσο και οι λοιπές επενδύσεις μειώθηκαν την ίδια περίοδο αλλά με μικρότερο ποσοστό, γεγονός που ενίσχυσε τη συμμετοχή τους στις συνολικές επενδύσεις. Έτσι, η τόνωση της επενδυτικής δραστηριότητας στην Ελλάδα συνεπάγεται συντονισμένη αύξηση σε όλες τις επιμέρους κατηγορίες επενδύσεων.

Διάγραμμα 2.6: Κατανομή επενδύσεων στην Ελλάδα ανά κατηγορία

Πηγή: Eurostat, Ανάλυση IOBE

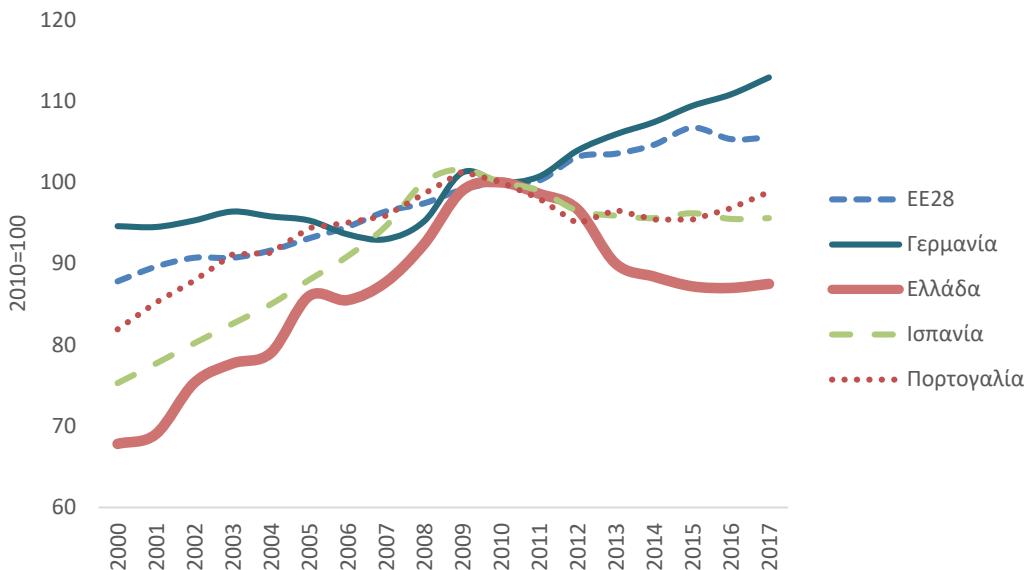
ΚΟΣΤΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ

Ένα από τα βασικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας ήταν το γεγονός ότι το μοναδιαίο κόστος εργασίας (unit labor cost) δεν κινούνταν με παρόμοιο ρυθμό με την εξέλιξη της μέσης παραγωγικότητας, υποσκάπτοντας στην πραγματικότητα τη μακροχρόνια ανταγωνιστικότητα της οικονομίας – παρά τα βραχυπρόθεσμα (φαινομενικά) οφέλη από την αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης λόγω της αύξησης των μισθών. Μετά το 2010 και μέχρι το 2015 οι περικοπές στους μισθούς οδήγησαν σε μείωση του μοναδιαίου κόστους εργασίας κατά περίπου 12,5%, για να διατηρηθεί μέχρι το 2017 κοντά σε αυτό το επίπεδο (Διάγραμμα 2.7). Σε άλλες χώρες που είχαν την ίδια περίοδο προβλήματα χρηματοδότησης, όπως η Πορτογαλία, η προσαρμογή του κόστους εργασίας ήταν πιο ήπια, ενώ την ίδια περίοδο συνολικά στην ΕΕ28 το κόστος εργασίας αυξήθηκε κατά 6%.

Η μείωση του μοναδιαίου κόστους εργασίας δεν συνοδεύτηκε από βελτίωση της πραγματικής παραγωγικότητας εργασίας, ωστόσο η υποχώρηση της τελευταίας την περίοδο 2010-2017 ήταν βραδύτερη από το μοναδιαίο κόστος εργασίας, σε βαθμό ώστε να προκύπτουν κάποια οφέλη για την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας (Διάγραμμα 2.8). Η σχετική εσωστρέφεια της οικονομίας και η υποχώρηση των επενδύσεων επηρέασαν αρνητικά την παραγωγικότητα εργασίας στην Ελλάδα, η οποία δείχνει επιπλέον ότι αποκλίνει από άλλες χώρες, αλλά και συνολικά από την ΕΕ28 – περιοχές στις οποίες η παραγωγικότητα αυξάνεται λειτουργώντας ενισχυτικά στην προσπάθεια βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου των πολιτών.

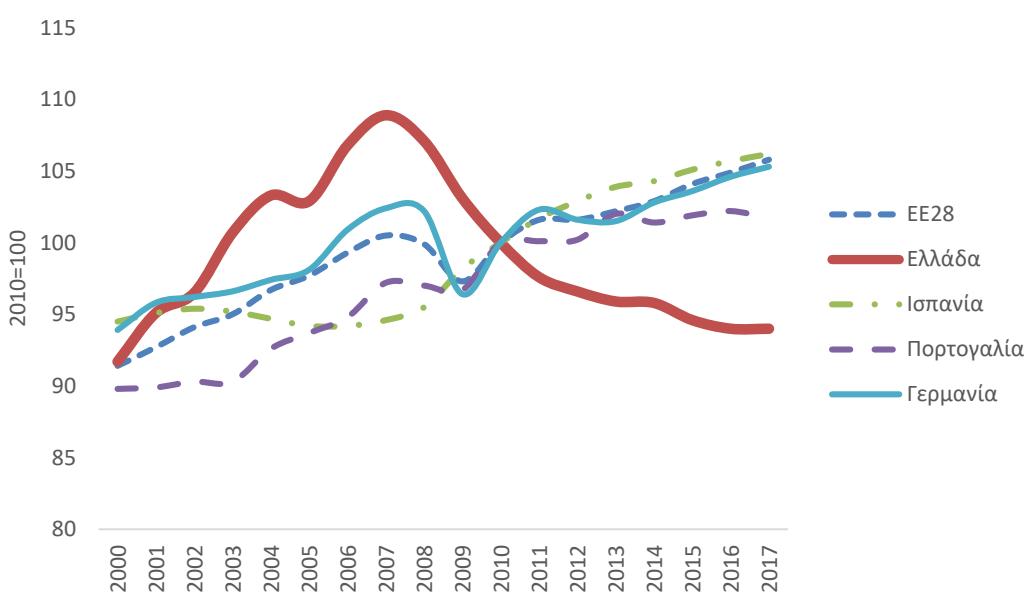
Επιστημονική τεκμηρίωση του στρατηγικού σχεδιασμού για την οικονομική ανάπτυξη της Χίου και διασύνδεση του με την πορεία της Ελληνικής Οικονομίας και τις αναπτυξιακές της προοπτικές

Διάγραμμα 2.7: Δείκτης εξέλιξης μοναδιαίου κόστους εργασίας στην Ελλάδα, την ΕΕ28 και επιλεγμένες χώρες

Πηγή: Eurostat, Ανάλυση IOBE

Διάγραμμα 2.8: Δείκτης πραγματικής παραγωγικότητας εργασίας ανά άτομο στην Ελλάδα, την ΕΕ και επιλεγμένες χώρες

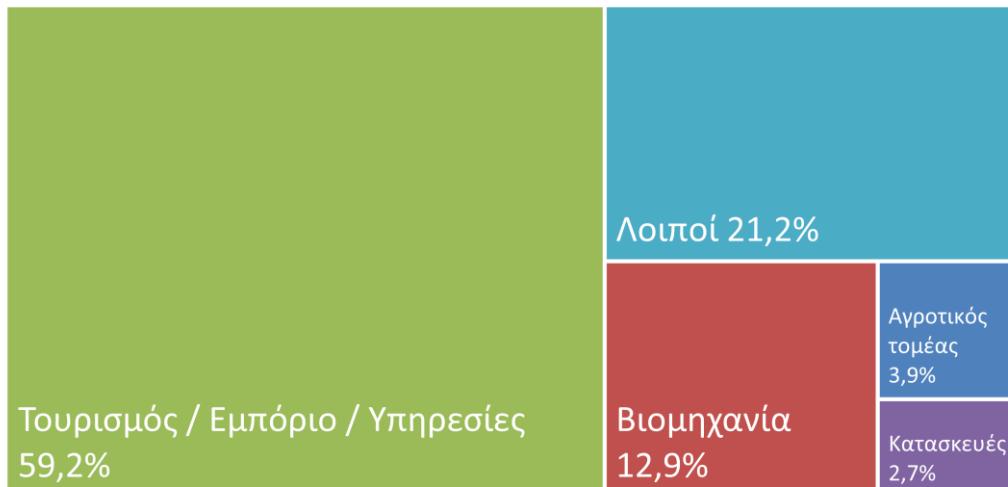
Πηγή: Eurostat, Ανάλυση IOBE

2.2. Κλαδική διάρθρωση και απασχόληση στην ελληνική οικονομία

Οι επιδόσεις στους τομείς τουρισμού, εμπορίου και υπηρεσιών έχουν ιδιαίτερη σημασία για την ελληνική οικονομία, με δεδομένο ότι περίπου το 60% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας της προέρχεται από αυτούς τους τομείς (Διάγραμμα 2.9). Σημαντικός τομέας για την ελληνική οικονομία είναι επίσης η βιομηχανία (περιλαμβανομένου του τομέα της Ενέργειας). Ο Αγροτικός τομέας έχει μικρό αλλά υπολογίσιμο μερίδιο (σχεδόν 4%), ενώ η σημασία του είναι ευρύτερη καθώς συνεισφέρει στις εξαγωγές της χώρας και τροφοδοτεί με τρόφιμα τους καταναλωτές και πρώτες ύλες τη βιομηχανία τροφίμων. Η συμβολή των Κατασκευών είναι

τα τελευταία χρόνια αρκετά μικρή δεδομένης της σημασίας του κλάδου για την ανάπτυξη ποιοτικών υποδομών και κτιρίων και γενικότερα της στρατηγικής σημασίας των Κατασκευών για την υλοποίηση έργων που πρωθυπότητα έχουν την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Στους υπόλοιπους τομείς περιλαμβάνεται η Δημόσια Διοίκηση και ο τομέας Ακίνητης Περιουσίας (ενοίκια και τεκμαρτά ενοίκια).

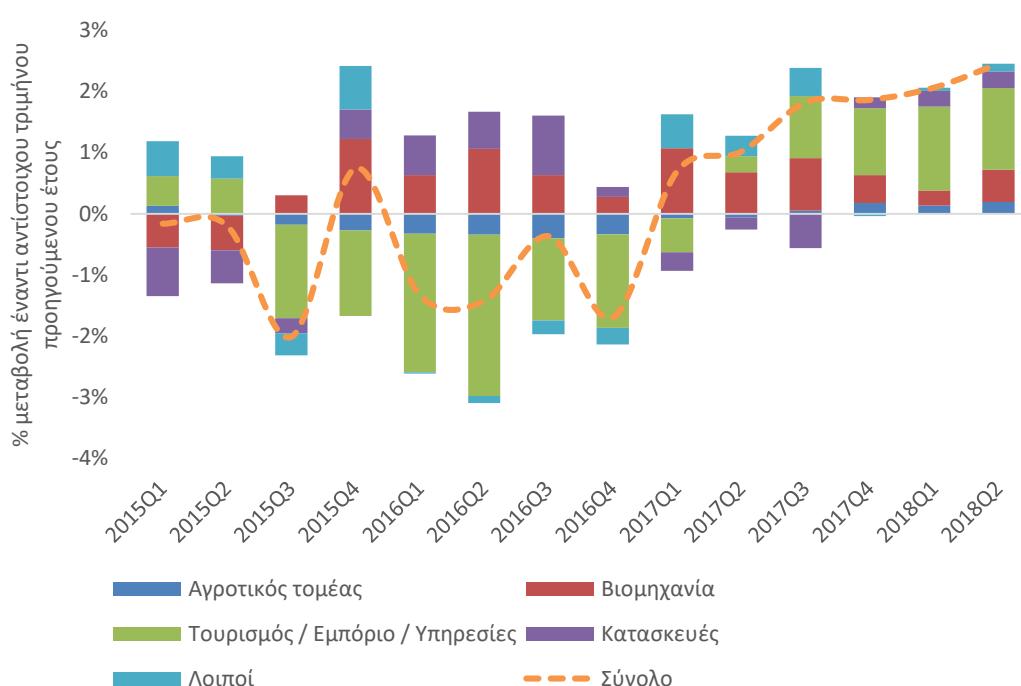
Διάγραμμα 2.9: Συμμετοχή κλάδων στην προστιθέμενη αξία της ελληνικής οικονομίας, 2017

Πηγή: Eurostat, Ανάλυση IOBE

Έχει ενδιαφέρον να παρατηρήσουμε ότι στα πιο πρόσφατα τρίμηνα όλοι οι τομείς συνεισφέρουν στη μεγέθυνση της ελληνικής οικονομίας, αλλά περισσότερο οι Υπηρεσίες (τουρισμός, εμπόριο κ.ά.) και η Βιομηχανία (Διάγραμμα 2.10).

Διάγραμμα 2.10: Συνεισφορά κλάδων στον ρυθμό μεγέθυνσης της πραγματικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στην Ελλάδα

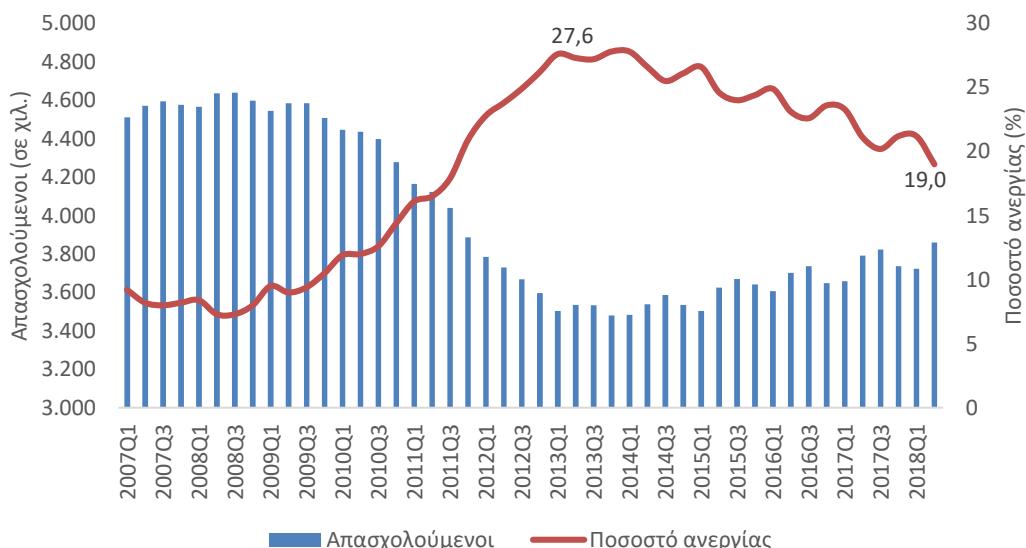

Πηγή: Eurostat, Ανάλυση IOBE

Επιστημονική τεκμηρίωση του στρατηγικού σχεδιασμού για την οικονομική ανάπτυξη της Χίου και διασύνδεση του με την πορεία της Ελληνικής Οικονομίας και τις αναπτυξιακές της προοπτικές

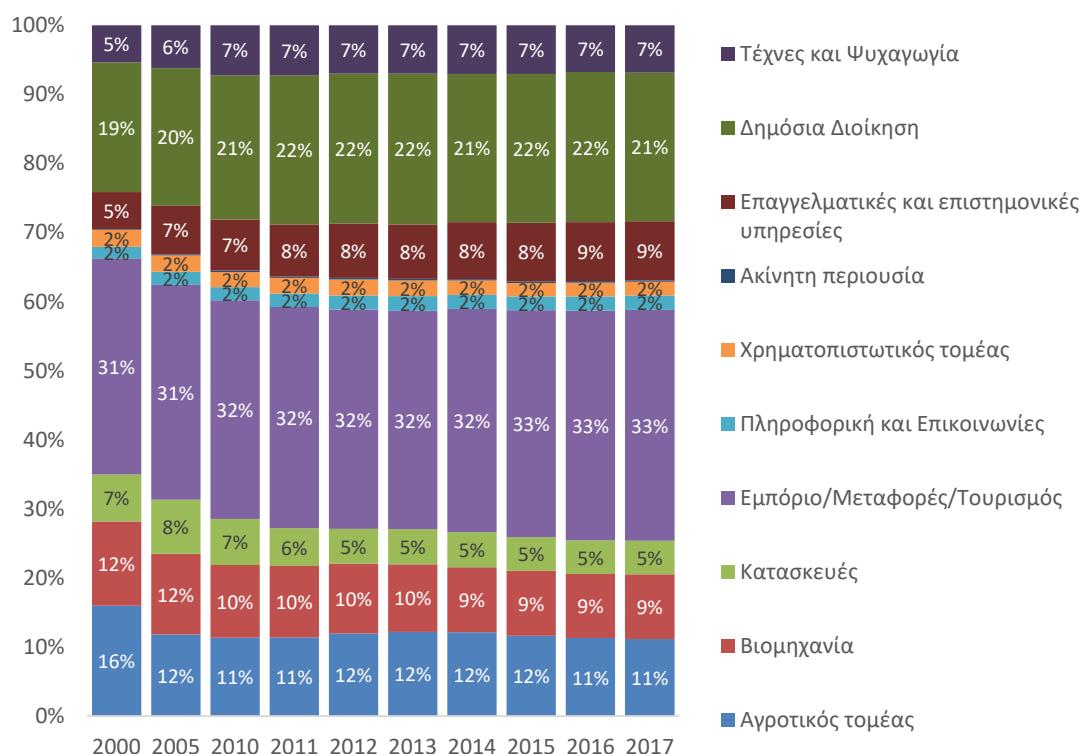
Η απασχόληση (πλήθος εργαζόμενων) συνολικά στην ελληνική οικονομία δείχνει κάποια σημάδια ανάκαμψης καθώς βελτιώνονται οι οικονομικές επιδόσεις της χώρας (Διάγραμμα 2.11). Ως αποτέλεσμα, το ποσοστό ανεργίας αποκλιμακώνεται, αλλά παραμένει υψηλό (19% το δεύτερο τρίμηνο του 2018).

Διάγραμμα 2.11: Απασχολούμενοι και ποσοστό ανεργίας

Πηγή: Eurostat, Ανάλυση IOBE

Διάγραμμα 2.12: Κατανομή απασχόλησης ανά κλάδο

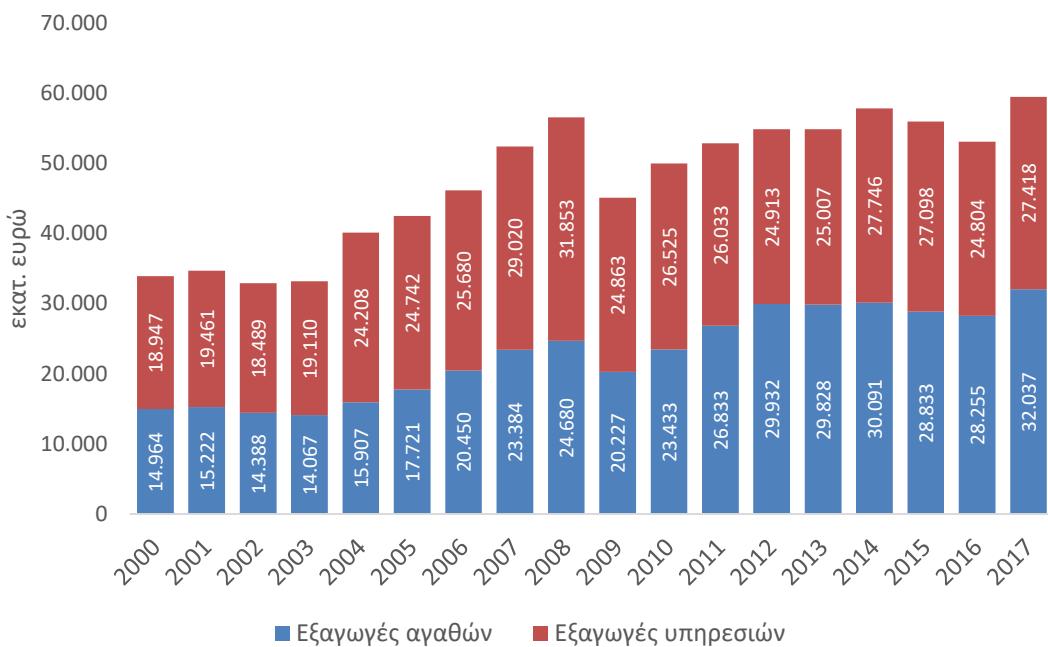
Πηγή: Eurostat, Ανάλυση IOBE

Η κατανομή της απασχόλησης ανά κλάδο είναι σχετικά σταθερή μετά το 2010 (Διάγραμμα 2.12). Στον τομέα εμπορίου, μεταφορών και τουρισμού καθώς και στον δημόσιο τομέα απασχολείται η πλειονότητα των εργαζόμενων (54% το 2017). Ο αγροτικός τομέας και η βιομηχανία συγκεντρώνουν το 20% της απασχόλησης, οι επαγγελματικές υπηρεσίες το 9% και ο τομέας τεχνών και ψυχαγωγίας το 7%. Με μικρότερο ποσοστό (περίπου 4%) συμμετέχουν στη συνολική απασχόληση ο χρηματοπιστωτικός τομέας και ο τομέας πληροφορικής και επικοινωνιών.

2.3. Εξαγωγική δραστηριότητα

Η εξαγωγική δραστηριότητα της Ελλάδας, ιδιαίτερα στον τομέα των εξαγωγών αγαθών, έχει ενισχυθεί σημαντικά στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας (Διάγραμμα 2.13). Οι εξαγωγές αγαθών (σε τρέχουσες τιμές) αυξήθηκαν από περίπου €20 δισεκ. το 2009, σε €32 δισεκ. το 2017, ξεπερνώντας ήδη από το 2012 τις εξαγωγές υπηρεσιών, οι οποίες διαμορφώθηκαν σε €27,4 δισεκ. το 2017. Η εξέλιξη των ελληνικών εξαγωγών στη διάρκεια αυτής της περιόδου μπορεί να υποκρύπτει σημαντικές μεταβολές στις τιμές των εμπορευμάτων (π.χ. τιμές προϊόντων πετρελαίου) ή τη μείωση της κατά κεφαλήν τουριστικής δαπάνης από το εξωτερικό, ωστόσο είναι ενδεικτική της προσπάθειας των ελληνικών επιχειρήσεων, παρά τα σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν, να βελτιώσουν την εξωστρέφειά τους προκειμένου να καλύψουν τις απώλειες που είχαν στην εγχώρια αγορά.

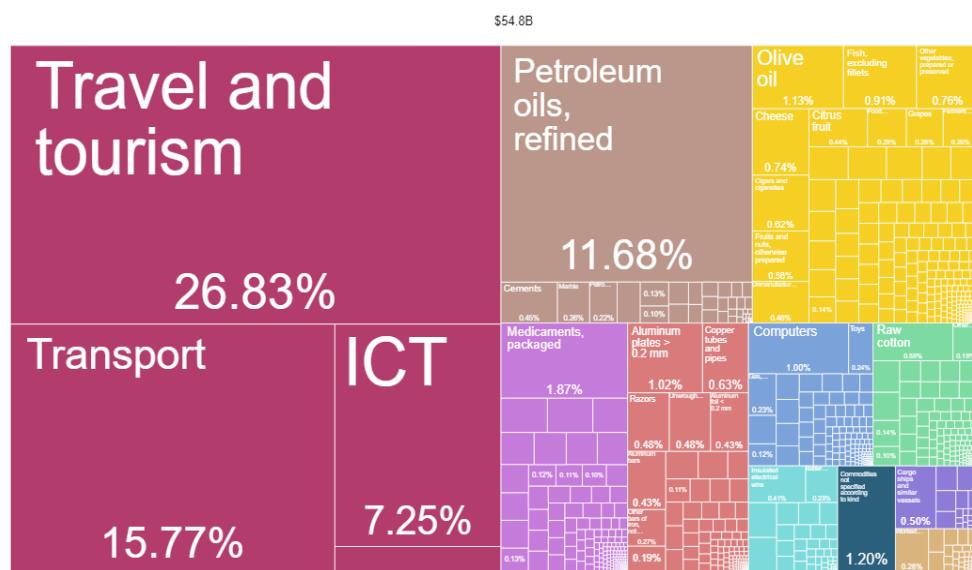
Διάγραμμα 2.13: Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών της Ελλάδας

Πηγή: Eurostat

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η σύνθεση των εξαγωγών, με την έννοια ότι αναδεικνύονται οι τομείς στους οποίους η χώρα έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα και καλές εξαγωγικές επιδόσεις. Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών της Ελλάδας το 2016 επικεντρώθηκαν στον Τουρισμό, τη Ναυτιλία (μεταφορές), τα Πετρελαιοειδή και τα Αγροδιατροφικά προϊόντα (κίτρινη περιοχή στο Διάγραμμα 2.14).

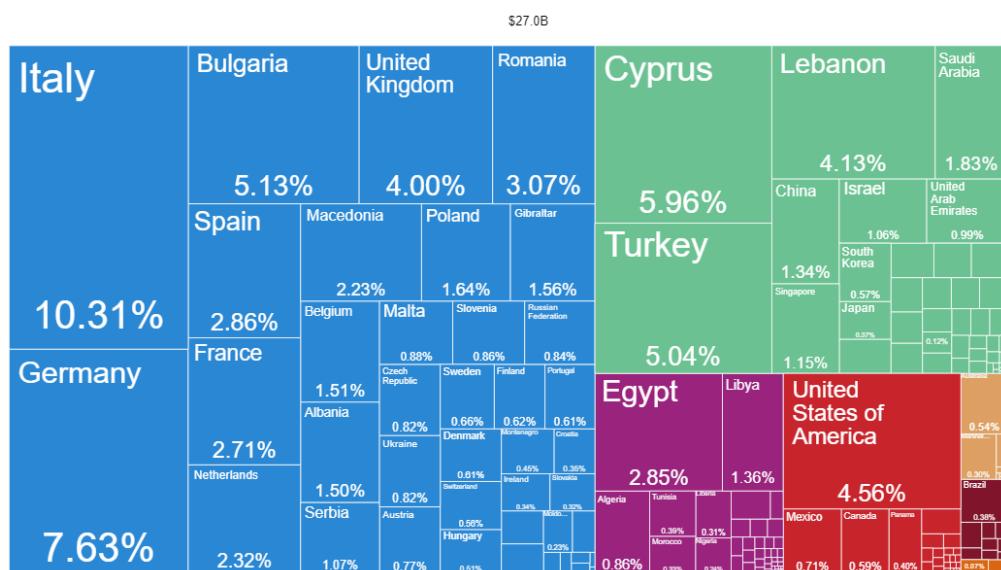
Διάγραμμα 2.14: Σύνθεση εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών της Ελλάδας, 2016

Πηγή: Atlas of economic complexity

Επιπλέον, το εξαγωγικό εμπόριο αγαθών της χώρας στρέφεται κυρίως στην Ευρώπη (μπλε περιοχή στο Διάγραμμα 2.15) αλλά και σε γειτονικές χώρες της Ασίας και της Αφρικής, όπως η Τουρκία, η Αίγυπτος και ο Λίβανος.

Διάγραμμα 2.15: Προορισμοί εξαγωγών προϊόντων της Ελλάδας, 2016

Πηγή: Atlas of economic complexity

2.4. Τρέχουσες τάσεις και προοπτικές της ελληνικής οικονομίας

Η ελληνική οικονομία, όπως αναφέρθηκε ήδη, βρίσκεται σε φάση εξισορρόπησης αναφορικά με το δημοσιονομικό και το εμπορικό ισοζύγιο και συνεχίζει την ανάκαμψη, με ρυθμό μεγέθυνσης στην περιοχή του 2%. Η συνολική δυναμική της ανάπτυξης, όμως, είναι ασθενής σε σχέση με αυτή άλλων οικονομιών στην Ευρώπη αλλά και με τους ρυθμούς που απαιτούνται ώστε μεσοπρόθεσμα να βρίσκεται σε ένα βιώσιμο μονοπάτι. Η ανάπτυξη στοιχίζεται περισσότερο στην κατανάλωση παρά στις επενδύσεις και στην καθαρό

συνεισφορά του εξωτερικού ισοζυγίου. Ως αποτέλεσμα, η τρέχουσα τάση δεν είναι μεσοπρόθεσμα διατηρήσιμη. Ταυτόχρονα, η εξασθένιση της μεγέθυνσης και συνακόλουθα της ζήτησης στο ευρωπαϊκό και ευρύτερο περιβάλλον της ελληνικής οικονομίας προκαλεί πρόσθετες ανησυχίες. Πέρα από τις γενικότερες πιέσεις στις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, η ανάκαμψη στις χώρες που λειτουργούν ως ανταγωνίστριες στην αγορά του τουρισμού μπορεί να οδηγήσει σε εξασθένιση της δυναμικής σε ένα τομέα της οικονομίας που είχε σημαντική θετική συμβολή στην μεγέθυνση τα τελευταία χρόνια.

Όσον αφορά τις επιλογές της οικονομικής πολιτικής, οι βαθμοί ελευθερίας είναι αυξημένοι μετά το τέλος του τρίτου προγράμματος τον Αύγουστο του 2018, αλλά φυσικά όχι απεριόριστοι. Οι επιμέρους επιλογές και η σηματοδότηση της κατεύθυνσης θα είναι κρίσιμες, ιδίως καθώς η οικονομία κινείται σε προεκλογικό χρόνο.

Ένας πρώτος κίνδυνος είναι η καθυστέρηση της δημιουργίας των συνθηκών για ομαλή χρηματοδότηση της χώρας από τις διεθνείς αγορές. Σε αυτή την πορεία, αρκετά βήματα πρέπει να γίνουν διαδοχικά και άρα πρέπει να ξεκινήσουν το συντομότερο δυνατό. Έχει ήδη παρέλθει μεγάλο διάστημα από τη λήξη του προγράμματος χρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας (Αύγουστος 2018) και ακόμη δεν διαφαίνεται μια συστηματική πορεία αποκλιμάκωσης επιτοκίων και μέσω αυτής αναχρηματοδότησης τουλάχιστον των τμημάτων του χρέους στα οποία τα τρέχοντα επιτόκια είναι υψηλά. Είσουσαν σημαντικό είναι πως πέρα από το κόστος χρηματοδότησης για το δημόσιο, επιβαρύνονται ανάλογα τα νοικοκυριά, οι επιχειρήσεις και οι τράπεζες.

Πέρα από το θέμα της χρηματοδότησης, δεν υπάρχει η πολυτέλεια η οικονομική πολιτική να χάσει πολύτιμο χρόνο χωρίς να αντιμετωπίζονται ευθέως τα σημαντικά προβλήματα στη λειτουργία της οικονομίας. Χωρίς συνεχιζόμενη προσπάθεια στο μέτωπο της αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, της δημόσιας διοίκησης και του ευρύτερου περιβάλλοντος των επιχειρήσεων, οι επενδύσεις θα συνεχίζουν να κυμαίνονται σημαντικά χαμηλότερα από ότι απαιτείται για να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί για την ανάπτυξη στο σύνολο του έτους και θα απομακρύνουν αποφασιστικά το ενδεχόμενο νέας κρίσης.

Ανησυχία μπορεί επίσης να δημιουργείται για τη δημοσιονομική ισορροπία. Σχετικά, ναι μεν είναι προγραμματισμένο σημαντικό πλεόνασμα, όμως δεν υπάρχει περιθώριο για καθυστερήσεις ούτε στον τομέα της αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας ούτε ενόψει ενδεχόμενων προβλημάτων που θα δημιουργηθούν από δικαστικές αποφάσεις που θα επιδικάζουν πληρωμές αναδρομικών σε συνταξιούχους ή μισθωτούς.

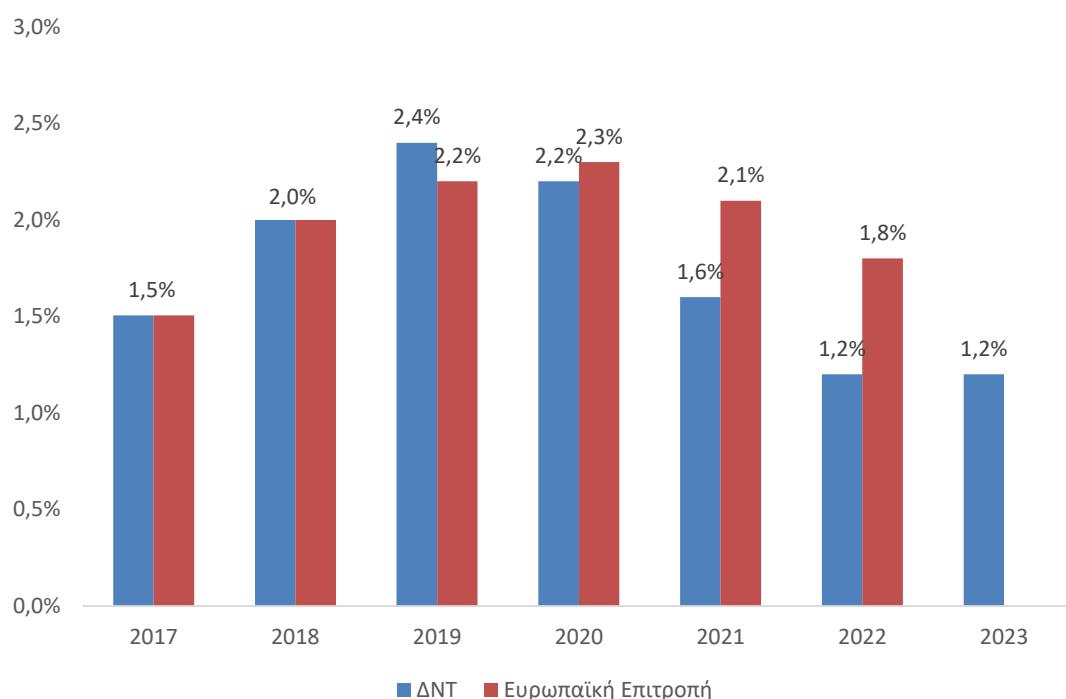
Τα επόμενα χρόνια θα είναι απολύτως κρίσιμα και, αν δεν επιτευχθεί βελτίωση της παραγωγικότητας και στροφή του παραγωγικού υποδείγματος προς την εξωστρέφεια και την καινοτομία, οι ρυθμοί μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας θα εξακολουθήσουν να είναι ασθενείς.

Αξίζει να επισημανθεί ότι για τα επόμενα χρόνια προβλέπονται από διεθνείς οργανισμούς μέτριοι ετήσιοι ρυθμοί μεγέθυνσης για την ελληνική οικονομία (Διάγραμμα 2.16). Υπάρχουν όμως και παράγοντες, όπως αναδείχθηκαν ανωτέρω, που μπορεί να ανατρέψουν το βασικό σενάριο μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας.

- Η μεταρρυθμιστική κόπωση μπορεί να επιβραδύνει τις αναγκαίες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις

- Η δημοσιονομική ισορροπία μπορεί να διαταραχτεί από αποφάσεις δικαστηρίων (αναδρομικά συνταξιούχων)
- Πολιτικές πιέσεις για ανατροπή προηγούμενων μεταρρυθμίσεων ενόψει εκλογικού έτους
- Ευάλωτο εγχώριο τραπεζικό σύστημα
- Επιδείνωση συνθηκών στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίου
- Αυξημένη αποστροφή κινδύνου σε περιφερειακές αγορές, (π.χ. λόγω προβλημάτων στην Ιταλία)
- Σκεπτικισμός για τη δέσμευση της χώρας στην υλοποίηση μεταρρυθμίσεων
- Αδύναμη ανάπτυξη στην Ευρωζώνη, η οποία μπορεί να περιορίσει τις εξαγωγές και να υποσκάψει την εμπιστοσύνη

Διάγραμμα 2.16: Προβλεπόμενοι ετήσιοι ρυθμοί μεγέθυνσης του ΑΕΠ στην Ελλάδα (2018-2023)

Πηγή: ΔΝΤ, Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Πάντως, οι ελληνικές αρχές πιστεύουν ότι η εφαρμογή της εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής, τα βασικά σημεία της οποίας παρουσιάζονται στο επόμενο κεφάλαιο, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και οι πιο αισιόδοξες δημογραφικές προβολές, θα οδηγήσουν σε υψηλότερους ρυθμούς μεγέθυνσης κατά 1,3-1,5 ποσοστιαίες μονάδες.

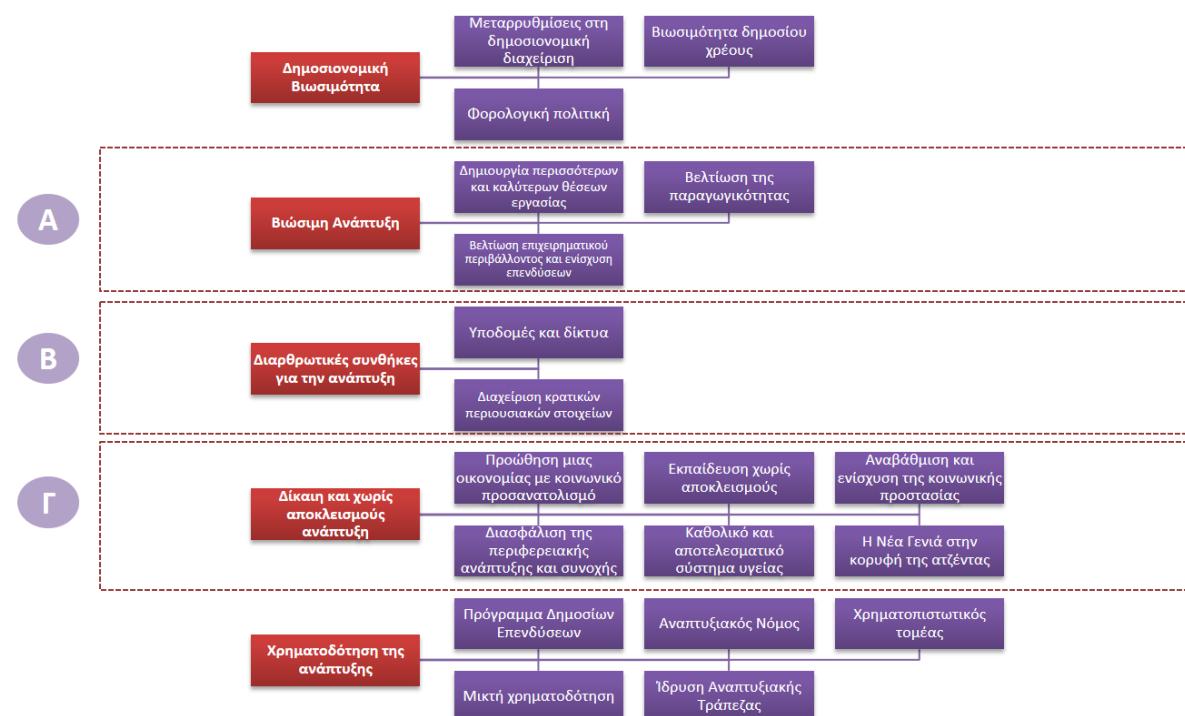
3. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΠΑΡΑΜΕΤΡΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

3.1. Εισαγωγή

Η Στρατηγική για την Ανάπτυξη της Ελληνικής Οικονομίας (Μάιος 2018) εντοπίζει τις κρίσιμες αναπτυξιακές παραμέτρους και περιλαμβάνει συγκεκριμένες κατευθύνσεις και δράσεις για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, οι οποίες αποσκοπούν ειδικότερα: α) στην ενίσχυση της καινοτομίας και των τομέων που μπορεί να προσφέρουν υψηλή προστιθέμενη αξία στην οικονομία, β) στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας μέσω της ενδυνάμωσης των δυναμικών δικτύων μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ), γ) στην αξιοποίηση του εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού της χώρας, ώστε να αυξηθούν οι δυνατότητες των βασικών κλάδων της ελληνικής οικονομίας, ενισχύοντας τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα, δ) στον μετασχηματισμό του παραγωγικού μοντέλου της χώρας προς βιώσιμα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης και ε) στην αξιοποίηση των νέων εξελίξεων στην τεχνολογία (Internet of Things, Big Data, κ.ά.), μέσω της στρατηγικής για την ψηφιακή εποχή. Οι βασικοί άξονες της αναπτυξιακής στρατηγικής για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων είναι οι εξής:

- Δημοσιονομική Βιωσιμότητα
- Βιώσιμη Ανάπτυξη
- Διαρθρωτικές Συνθήκες για την Ανάπτυξη
- Δίκαιη και Χωρίς Αποκλεισμούς Ανάπτυξη
- Χρηματοδότηση της Ανάπτυξης

Διάγραμμα 3.1: Άξονες της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης

Για κάθε έναν από τους παραπάνω βασικούς άξονες ή τομείς επικέντρωσης της εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής προβλέπονται επιμέρους στόχοι που εξειδικεύουν τις δράσεις ή τις κατευθύνσεις της αναπτυξιακής πολιτικής που ακολουθείται ή πρόκειται να ακολουθηθεί

μεσοπρόθεσμα. Επομένως, είναι σημαντικό οι πρωτοβουλίες που μπορεί να αναληφθούν σε τοπικό επίπεδο στην Χίο να λάβουν υπόψη και να ευθυγραμμιστούν στους τομείς ενδιαφέροντος με τους εθνικούς αναπτυξιακούς στόχους. Η εξειδίκευση των δράσεων σε τοπικό επίπεδο είναι απολύτως αναγκαίο να γίνεται σε συντονισμό με το εθνικό επίπεδο, με δεδομένο ότι τόσο οι επιμέρους πολιτικές όσο και τα δυνητικά χρηματοδοτικά εργαλεία αναπτύσσονται (θεωρητικά) βάσει του κεντρικού αναπτυξιακού σχεδιασμού της χώρας.

Αναφορικά με τους βασικούς άξονες της εθνικής στρατηγικής ανάπτυξης θεωρούμε αυτονόητη προϋπόθεση και αναγκαιότητα τη διατήρηση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας για την επιστροφή της εμπιστοσύνης και την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας σε υγείες και σταθερές βάσεις. Για τον λόγο αυτό δεν θα επεκταθούμε στις συγκεκριμένες δράσεις που προβλέπονται σε αυτόν τον άξονα της αναπτυξιακής στρατηγικής – με την απαραίτητη επισήμανση ότι το «σφικτό» δημοσιονομικό περιβάλλον έχει επιπτώσεις στην τοπική ανάπτυξη και ιδίως στο ύψος της δημόσιας χρηματοδότησης των αναγκαίων τοπικών επενδύσεων. Επιπλέον, ειδικότερη αναφορά στις πηγές χρηματοδότησης των αναπτυξιακών δράσεων θα γίνει σε επόμενο κεφάλαιο της μελέτης. Έτσι, στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε επιλεκτικά σημεία από τους υπόλοιπους άξονες της εθνικής στρατηγικής για την ανάπτυξη – σημεία τα οποία θεωρούμε ότι έχουν ειδικότερο ενδιαφέρον για τη διαμόρφωση ενός σχεδίου οικονομικής ανάπτυξης για την Χίο.

3.2. Βιώσιμη Ανάπτυξη

Ο άξονας «Βιώσιμη Ανάπτυξη» περιλαμβάνει στόχους και δράσεις που εστιάζουν στη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας, στη βελτίωση της παραγωγικότητας, στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και στην ενίσχυση των επενδύσεων. Η δημιουργία καλύτερων θέσεων εργασίας αναμένεται, σύμφωνα με την εθνική στρατηγική, να επιτευχθεί με την καταπολέμηση της άτυπης εργασίας και της αβεβαιότητας, τον καθορισμό ενός νέου κατώτατου μισθού και την επαναφορά των συλλογικών διαπραγματεύσεων, με την ενίσχυση της αρχής της επεκτασιμότητας και την αρχή της ευνοϊκότερης ρύθμισης. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, όμως, για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης έχουν οι δράσεις που αποσκοπούν στη βελτίωση της παραγωγικότητας και του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, αλλά και στην ενίσχυση των επενδύσεων, οι οποίες παρουσιάζονται στη συνέχεια.

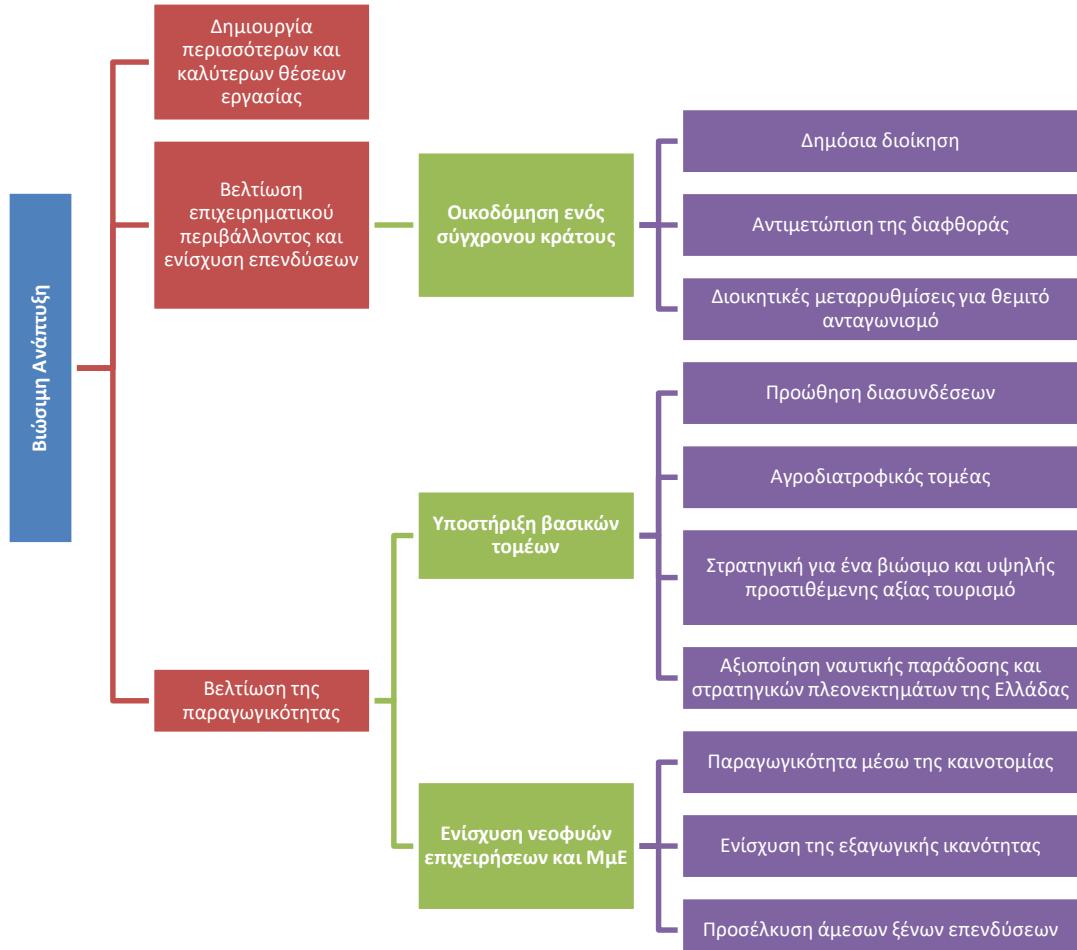
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

Υποστήριξη βασικών τομέων

Η εθνική στρατηγική για την ανάπτυξη αναγνωρίζει την αναγκαιότητα δραστικής αύξησης των επενδύσεων που θα στρέφονται σε περιβαλλοντικά βιώσιμες και ανταγωνιστικές οικονομικές δραστηριότητες, ειδικά σε τομείς όπως οι Μεταφορές και η Εφοδιαστική Αλυσίδα, η Ενέργεια, τα Αγροδιατροφικά Προϊόντα, η Μεταποίηση, η Ναυτιλία, η Φαρμακευτική Βιομηχανία, η Υγεία, η Περιβαλλοντική οικονομία, ο Τουρισμός και ο Πολιτισμός. Πρόκειται για σημαντικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας στους οποίους η χώρα διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα. Στο πλαίσιο αυτό, ειδικότεροι στόχοι της στρατηγικής είναι η αύξηση της εξωστρέφειας της ελληνικής οικονομίας, η επιτάχυνση της τεχνολογικής αναβάθμισης των επιχειρήσεων, η αύξηση της προστιθέμενης αξίας αγαθών και υπηρεσιών και η στήριξη των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ΜμΕ) με στόχο την ανάπτυξη

και ενσωμάτωσή τους σε παγκόσμιες αλυσίδες αξίας. Η ψηφιοποίηση και η ευρεία χρήση της καινοτομίας και των ψηφιακών τεχνολογιών στο σύνολο της οικονομίας, σε συνδυασμό με την αξιοποίηση του ειδικευμένου εργατικού δυναμικού της χώρας, θα αυξήσουν τις δυνατότητες και τις προοπτικές αυτών των τομέων προτεραιότητας.

Διάγραμμα 3.2: Δράσεις για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Προώθηση διασυνδέσεων. Σύμφωνα με την εθνική στρατηγική, η συνεργασία, η δικτύωση και η διασύνδεση αποτελούν κρίσιμους παράγοντες για την υποστήριξη της βιώσιμης, καινοτόμου και εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας. Οι παράγοντες αυτοί συμβάλουν στην άρση της αποσπασματικότητας, του κατακερματισμού και των ανισοτήτων της ανάπτυξης, επιτρέποντας την επίτευξη οικονομιών κλίμακας, την αξιοποίηση της συμπληρωματικότητας, την επιτάχυνση της καινοτομίας, τη βελτιωμένη πρόσβαση στις αγορές καθώς και την αναβαθμισμένη συμμετοχή σε διεθνείς αλυσίδες αξίας. Στο πλαίσιο αυτό έχουν αναπτυχθεί πρωτοβουλίες όπως το Φόρουμ Αγροδιατροφής – Μεταποίησης – Τουρισμού, το Σχέδιο Δράσης για την Φαρμακευτική Βιομηχανία και το Φόρουμ Βιομηχανίας.

Αγροδιατροφικός τομέας. Η δυνητική συνεισφορά του αγροδιατροφικού τομέα στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας μπορεί να είναι ιδιαίτερα σημαντική. Σύμφωνα με την εθνική στρατηγική ο αγροδιατροφικός τομέας μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη με την παραγωγή υγιεινών και ασφαλών τροφίμων, την αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης και τη μείωση των οικονομικών, κοινωνικών και χωρικών ανισοτήτων. Προϋπόθεση για αυτό αποτελεί η αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων του αγροτικού τομέα και η

βελτίωση της ικανότητας ανταπόκρισης στις αλλαγές και ευκαιρίες από την πλευρά της ζήτησης αγροδιατροφικών προϊόντων. Το εθνικό στρατηγικό σχέδιο για τον αγροδιατροφικό τομέα επιχειρεί επομένως να περιγράψει τα επιμέρους πεδία πολιτικών που θα καταστήσουν πιο ευνοϊκές τις συνθήκες ανάπτυξης του τομέα. Στο πλαίσιο αυτό προβλέπει:

- Μέτρα πολιτικής για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα, τα οποία: α) Θα στηρίζουν τις ομάδες παραγωγών και τους συνεταιρισμούς, β) Θα συνεισφέρουν στον εκσυγχρονισμό των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και στη μείωση του κόστους παραγωγής, γ) Θα συμβάλλουν στη δημιουργία δημόσιων υποδομών στην ύπαιθρο και υποστηρικτικών συμβουλευτικών υπηρεσιών, θα ενισχύουν την αγροτική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και τη μεταφορά τεχνογνωσίας και καινοτομίας για τη βελτίωση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας του τομέα.
- Μέτρα πολιτικής που θα ενισχύουν την παραγόμενη προστιθέμενη αξία μέσα από τη μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων.
- Μέτρα υποστήριξης της επιχειρηματικότητας των νέων αγροτών, καθώς και της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, με σόχο την ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων και τη βελτίωση της επιχειρηματικότητας.
- Στοχευμένα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, τη βελτίωση της διαχείρισης των υδάτινων πόρων και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή που θα συνεισφέρουν παράλληλα στην ποιότητα και στην προστιθέμενη αξία των προϊόντων.
- Ενίσχυση των αγροτικών περιοχών με τοπικά αναπτυξιακά μέτρα μέσω δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων που στοχεύουν στη διαφοροποίηση των εισοδημάτων των νοικοκυριών και στην πρόσβαση σε υπηρεσίες ψηφιακής υποστήριξης (CLLD/LEADER and Rural Broadband).

Στρατηγική για ένα βιώσιμο και υψηλής προστιθέμενης αξίας Τουρισμό. Η ελληνική τουριστική βιομηχανία έχει σημειώσει τα τελευταία χρόνια υψηλές επιδόσεις και αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό λόγω των συνεργειών που δημιουργεί με άλλους τομείς οικονομικής δραστηριότητας και της αναπτυξιακής ώθησης στις τοπικές κοινωνίες μέσω της δημιουργίας νέων πηγών εισοδήματος, νέων επιχειρηματικών εγχειρημάτων και νέων θέσεων εργασίας. Ο στρατηγικός σόχος για τον τομέα είναι η μετατροπή της Ελλάδας σε κορυφαίο τουριστικό προορισμό που θα προσφέρει αυθεντικές θεματικές και ολοκληρωμένες τουριστικές εμπειρίες καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και σε όλη τη χώρα – όχι μόνο στους παραδοσιακούς προορισμούς. Ορόσημο για το 2020 είναι η Ελλάδα να βρεθεί μεταξύ των 5 κορυφαίων ευρωπαϊκών προορισμών και των 3 κορυφαίων προορισμών στη Μεσόγειο με ειδίκευση στα «βιωματικά ταξίδια». Στο πλαίσιο αυτό έχουν σχεδιαστεί 9 επιμέρους στρατηγικούς σόχους για την τουριστική βιομηχανία στην Ελλάδα:

1. Προώθηση της Ελλάδας ως «Διεθνής ελκυστικός, ασφαλής προορισμός όλο τον χρόνο»
2. Αύξηση συνεισφοράς του τουριστικού τομέα στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)
3. Αύξηση της δαπάνης ανά επισκέπτη
4. Αναβάθμιση των τουριστικών προϊόντων, υπηρεσιών και υποδομών
5. Επέκταση της καλοκαιρινής σεζόν και ενίσχυση της χειμερινής
6. Προώθηση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων των νέων ελληνικών προορισμών

7. Ανάπτυξη του θεματικού τουρισμού
8. Εισαγωγή σε νέες ξένες αγορές
9. Προσέλκυση επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας στον τουρισμό

Οι στόχοι αυτοί υποστηρίζονται από δράσεις και μέτρα που συνδέονται με το ρυθμιστικό πλαίσιο των επενδύσεων, τους ανθρώπινους πόρους, τις επιχειρήσεις, την ψηφιοποίηση, τις υποδομές, καθώς και την προώθηση και ανάπτυξη αειφόρων και υψηλής προστιθέμενης αξίας τουριστικών δραστηριοτήτων.

Ειδικότερα, πρόσφατες δράσεις που εφαρμόστηκαν στο πλαίσιο της Εθνικής και Περιφερειακής Τουριστικής Πολιτικής είναι οι εξής:

- Προώθηση μιας μοναδικής εθνικής σφραγίδας (BRAND) και νέων «Νησιωτικών και Ήπειρωτικών» προορισμών ανά αγορά στόχο
- Ολοκλήρωση της Κωδικοποίησης της Τουριστικής Νομοθεσίας (law.mintour.gov.gr)
- Αναβάθμιση της Τουριστικής Εκπαίδευσης (Επαναλειτουργία των σχολών Ξεναγών, εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση τουριστικών σχολών ΤΕΙ και ΙΕΚ)
- Διασύνδεση μεταξύ της τουριστικής βιομηχανίας, του εγχώριου αγρό-διατροφικού τομέα και του κατασκευαστικού τομέα
- Απλοποίηση των διαδικασιών αδειοδότησης και λειτουργίας των τουριστικών επιχειρήσεων (Ν. 4442/2016)
- Υποστήριξη/χρηματοδότηση της Μικρομεσαίας Επιχειρηματικότητας για νέα τουριστικά σχέδια και θεματικό τουρισμό μέσω προγραμμάτων ΕΣΠΑ (€230 εκατ.).
- Εφαρμογή των συστάσεων του ΟΟΣΑ στο πλαίσιο των «Αποτιμήσεων Ανταγωνισμού του ΟΟΣΑ, Ελλάδα, 2014 - Εργαλειοθήκη I», καθώς και, στο πλαίσιο της μελέτης «Μέτρηση και μείωση του διοικητικού φόρτου στην Ελλάδα: επισκόπηση των 13 τομείς – Τουρισμός».

Οι επικείμενες δράσεις και μέτρα για τον τομέα του Τουρισμού αφορούν στα εξής:

- Εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου για τις τουριστικές επιχειρήσεις ώστε να καλυφθεί η αναδυόμενη τουριστική ζήτηση
- Σχεδιασμός και ανάπτυξη του θεματικού τουρισμού
- Υποστήριξη του επιχειρηματικού περιβάλλοντος με στόχο την αύξηση της διαθεσιμότητας των κλινών και τη βελτίωση της ποιότητας των ήδη υπαρχόντων κλινών και υπηρεσιών
- Βελτίωση του ανταγωνιστικού πλαισίου για την προσέλκυση επενδύσεων στον τουριστικό τομέα (π.χ. περαιτέρω βελτίωση της αδειοδότησης, φορολογικά κίνητρα, κ.ά.)
- Σχεδιασμός και ανάπτυξη ενός σύγχρονου συστήματος δημόσιας τουριστικής παιδείας και σύνδεση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων με την αγορά εργασίας
- Δημιουργία ψηφιακού οικοσυστήματος για τον ελληνικό τουρισμό σε 4 στρατηγικούς πυλώνες (Ψηφιακή μετατροπή των υπηρεσιών προς πολίτες και επαρείες, Ψηφιακή αναβάθμιση της τουριστικής εκπαίδευσης, ολοκληρωμένο σύστημα διαδικτυακής συλλογής και επεξεργασίας πληροφοριών, χρήση νέων τεχνολογιών στην προώθηση)
- Εκσυγχρονισμός των δημόσιων υποδομών στον τουρισμό, π.χ. αεροδρόμια, λιμάνια, μαρίνες και τουριστικά καταφύγια

- Στοχευμένη και ανταγωνιστική προώθηση του «τουριστικού προορισμού Ελλάδα» (κεντρικές συμφωνίες με διεθνή ταξιδιωτικά πρακτορεία, προώθηση, δημόσιες σχέσεις, δημιουργία νέων αεροπορικών συνδέσεων, εκθέσεις κ.ά.)
- Ρύθμιση της Οικονομίας Διαμοιρασμού – Βραχυπρόθεσμη Μίσθωση Ακινήτων
- Ανάπτυξη ενός πλαισίου πολιτικής για την προώθηση της κινηματογραφικής βιομηχανίας στην Ελλάδα (ολοκλήρωση πλαισίου κινήτρων και αδειοδότησης)
- Υλοποίηση του οριζόντιου προγράμματος «Απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας», το οποίο συντονίζεται από το Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και αποσκοπεί στην απλούστευση των διαδικασιών αδειοδότησης που επεξεργάζονται οι Περιφέρειες και οι Δήμοι και περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τις διαδικασίες αδειοδότησης που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Τουρισμού.
- Πρόγραμμα κατάρτισης και απασχόλησης «Εξειδίκευση στον Θεματικό Τουρισμό», συγχρηματοδοτούμενο από το ΕΣΠΑ για μικρομεσαίες επιχειρήσεις
- Ειδικό Πρόγραμμα Υποστήριξης της Αγροτικής Παραγωγής και της Διασύνδεσής της με τον Τουρισμό
- Εξέταση ενός ειδικού συστήματος ανάπτυξης «Ειδική τουριστική περιοχή για τουριστική ανάπτυξη 365 ημέρες το χρόνο», π.χ. στη Νότια Κρήτη και τη Νότια Ρόδο, με νέες ξενοδοχειακές μονάδες που να εστιάζουν στον Ιατρικό Τουρισμό, γκολφ τρίτης ηλικίας και συνεδριακό τουρισμό
- Ανταγωνιστικό πλαίσιο προσέλκυσης επενδυτών για τις στρατηγικές προτεραιότητες ανάπτυξης του Τουρισμού και ειδικότερα για: α) Επενδύσεις στους τομείς του Ιατρικού και Ιαματικού τουρισμού, β) Καθιέρωση ενός δικτύου από μαρίνες μεγάλου και μεσαίου μεγέθους σε όλη την Ελλάδα, γ) Ανάπτυξη λιμένων νηολογίου (5-7 εκτός Πειραιά) για τη βιομηχανία κρουαζιέρας, στοχεύοντας στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της χώρας μας ως διεθνούς προορισμού κρουαζιέρας, δ) Ξενοδοχειακά συγκροτήματα, ε) Δημιουργία θεματικών πάρκων
- Ειδικό πρόγραμμα για την «αύξηση των ικανοτήτων και την αναβάθμιση της ποιότητας και των υπηρεσιών» των ξενοδοχείων 4 και 5 αστέρων σε δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς
- Δημιουργία τουριστικών χωριών από το ελληνικό Κράτος για τη διαμονή των Ευρωπαίων πολιτών στην Ελλάδα για περιόδους 6 μηνών, μεταφέροντας έτσι τη φορολογική κατοικία τους στην Ελλάδα.

Αξιοποιώντας τη ναυτική παράδοση και τα στρατηγικά πλεονεκτήματα της Ελλάδας. Η εθνική στρατηγική στοχεύει στην κεφαλαιοποίηση της δύναμης της ναυτιλιακής βιομηχανίας επεκτείνοντας τα οικονομικά της οφέλη, στην ανάπτυξη του λιμενικού και ναυπηγικού τομέα, στην πλήρη αξιοποίηση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος της στον θαλάσσιο και παράκτιο τουρισμό και στην εξέλιξη της χώρας σε σημαντικό κόμβο διατροπικών μεταφορών. Στο πλαίσιο αυτό βασικές επιδιώξεις και τομείς ενδιαφέροντος είναι οι εξής:

- Η προσέλκυση περισσότερων πλοίων υπό την ελληνική σημαία, με εφαρμογή μιας σειράς μέτρων για τη μείωση της γραφειοκρατίας, την αύξηση της ψηφιοποίησης και την απλούστευση των διαδικασιών καταχώρισης των σκαφών
- Η προσέλκυση νέων σε ναυτικά επαγγέλματα, αναβαθμίζοντας τη ναυτική εκπαίδευση και βελτιώνοντας την εικόνα του ναυτικού επαγγέλματος. Η ναυτική εκπαίδευση πρέπει

να καλύψει ένα μεγάλο μέρος της πλεονάζουσας ζήτησης αξιωματικών και πληρωμάτων που προβλέπεται για την επόμενη δεκαετία. Ένα εκτεταμένο πρόγραμμα αναβάθμισης των ελληνικών ναυτικών ακαδημιών βρίσκεται σε εξέλιξη, το οποίο επικεντρώνεται στην καταπολέμηση της έλλειψης προσωπικού αλλά και στην αναβάθμιση κτιρίων και εξοπλισμού. Επιπλέον, σχεδόν όλες οι Ναυτικές Ακαδημίες έχουν υπογράψει συμφωνίες για συνεργασία με τοπικά πανεπιστήμια που προσφέρουν μαθήματα θαλάσσιας εκπαίδευσης.

- Πολιτική Λιμένων. Η λιμενική δραστηριότητα, η οποία συνδέεται στενά με τον τομέα της εφοδιαστικής και με τον ευρύτερο τομέα των διατροπικών μεταφορών, έχει ζωτική σημασία για την εθνική οικονομία. Η αναβάθμιση των σιδηροδρομικών και οδικών συνδέσεων στη Βόρεια Ελλάδα και τα Βαλκάνια, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη, θα διευρύνει την ενδοχώρα των ελληνικών λιμένων προς την Κεντρική Ευρώπη.
- Θαλάσσιος Τουρισμός. Προσέλκυση επενδύσεων σε υποδομές κρουαζιερόπλοιων
- Τομέας Ναυπηγικής και Επισκευών πλοίων

Ενίσχυση των νεοφυών επιχειρήσεων και των ΜμΕ

Ο στόχος ενίσχυσης των μικρομεσαίων και των νεοφυών επιχειρήσεων περιλαμβάνει δράσεις που επικεντρώνονται στη βελτίωση της παραγωγικότητας μέσω της καινοτομίας, στην ενίσχυση της εξαγωγικής δυνατότητας των επιχειρήσεων και στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων.

Παραγωγικότητα μέσω της καινοτομίας. Η αύξηση των δαπανών για Έρευνα και Ανάπτυξη (E&A) αποτελεί κρίσιμο στόχο της εθνικής στρατηγικής για την ενίσχυση της παραγωγικότητας και της οικοδόμησης της οικονομίας της γνώσης. Στο πλαίσιο αυτό προωθείται: α) η διαμόρφωση των προϋποθέσεων για έρευνα και καινοτομία και για την πρόσβαση των πολύ μικρών επιχειρήσεων στην καινοτομία ώστε να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας και ανάπτυξη αγαθών και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας και β) η αύξηση των επενδύσεων σε E&A, με υποστήριξη της καινοτόμου επιχειρηματικότητας και έναρξη εμβληματικών πρωτοβουλιών. Ειδικότερα:

- Στην παρούσα φάση για την υποστήριξη ερευνητικών και καινοτόμων σχεδίων συνεργασίας μεταξύ Ανώτερων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, Ερευνητικών Ιδρυμάτων και επιχειρήσεων μέσω των διαρθρωτικών ταμείων έχει δεσμευτεί δημόσιος προϋπολογισμός €394 εκατ. για την υποστήριξη 685 ερευνητικών έργων, τα οποία αναμένεται να δημιουργήσουν 4.400 νέες θέσεις εργασίας υψηλής εξειδίκευσης.
- Επιπλέον, δημιουργούνται ευκαιρίες για νέες καινοτόμες εταιρίες μέσω του Ταμείου Επιχειρηματικών Συμμετοχών (EquiFund) που με δημόσιους και ιδιωτικούς πόρους χρηματοδοτεί επιχειρήσεις με τη μορφή της συμμετοχής στο μετοχικό τους κεφάλαιο. Το EquiFund περιλαμβάνει τρία υποταμεία: Το Παράθυρο Καινοτομίας που μετουσιώνει τις ερευνητικές ιδέες σε νεοσύστατες επιχειρήσεις, το Παράθυρο Αρχικού Σταδίου που υποστηρίζει τις νέες εταιρίες στα πρώτα τους βήματα, και το Παράθυρο Ανάπτυξης για την υποστήριξη των ώριμων επιχειρήσεων.
- Μια σειρά νέων κινήτρων έχουν σχεδιαστεί για ιδιωτικές επενδύσεις στην E&A, οι οποίες αναμένεται να δημιουργήσουν ευκαιρίες σταδιοδρομίας υψηλής ποιότητας για νέους επιστήμονες στον ιδιωτικό τομέα.

- Οι προγραμματισμένες προσκλήσεις της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ) επικεντρώνονται στην επιστημονική και ερευνητική συνεργασία μεταξύ καινοτόμων επιχειρήσεων και δημόσιου ερευνητικού οργανισμού, με βάση τόσο την επιστημονική αριστεία όσο και τη σημασία τους σε παραγωγικούς όρους.
- Οι εμβληματικές πρωτοβουλίες είναι οριζόντιες ερευνητικές δράσεις σε αναδυόμενους τομείς έρευνας με ισχυρή κοινωνική διάσταση και δυναμική καινοτομίας. Μέχρι στιγμής έχουν σχεδιαστεί και υλοποιούνται τρεις εμβληματικές πρωτοβουλίες. Η πρώτη συνδυάζει τον πολιτισμό και την πολιτιστική κληρονομιά με την επιστήμη και την τεχνολογία. Η δεύτερη στοχεύει στην καινοτομία των αγροτικών προϊόντων με βάση την εφαρμογή γενετικών και άλλων προηγμένων τεχνολογιών για τη βελτίωση και την προσθήκη αξίας στην ποιότητα και την ασφάλεια των γεωργικών προϊόντων, με έμφαση σε αυτό το στάδιο σε τρεις μεγάλες ομάδες προϊόντων: ελαιόλαδο, κρασί και μέλι. Η τρίτη προωθεί την έρευνα και τις κλινικές εφαρμογές στον αναδυόμενο τομέα της Ιατρικής Ακριβείας. Πρόκειται για μια νέα προσέγγιση για την πρόβλεψη, τη διάγνωση και τη θεραπεία ασθενειών με βάση τα μοναδικά χαρακτηριστικά ενός ατόμου (γενετικό προφίλ, περιβαλλοντικές επιφρούδες και τρόπος ζωής). Αυτό στοχεύει στην εξατομικευμένη βέλτιστη θεραπεία ασθενών, με σημαντικές συνέπειες κόστους-οφέλους για το σύστημα δημόσιας υγείας. Το πρώτο εθνικό δίκτυο στοχεύει στην ογκολογία, με σχέδια για τη δημιουργία δικτύων για νευροεκφυλιστικές ασθένειες και για καρδιαγγειακές παθήσεις.

Ενίσχυση της εξαγωγικής ικανότητας. Σύμφωνα με την εθνική στρατηγική ανάπτυξης, η ενίσχυση των εξωστρεφών τομέων και η τόνωση των εξαγωγών είναι απαραίτητες για την εξασφάλιση ισχυρής και βιώσιμης ανάπτυξης, με δεδομένο ότι η ελληνική οικονομία χαρακτηρίζεται από χαμηλή εξωστρέφεια σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές οικονομίες. Ήδη έχει τεθεί σε εφαρμογή το Εθνικό Σχέδιο Δράσης προώθησης εξαγωγών και άλλες πρωτοβουλίες για την τόνωση των εξαγωγών και τη βελτίωση της εξωστρέφειας της ελληνικής οικονομίας, τα οποία επικεντρώνεται στα εξής:

- Αύξηση του μεριδίου αγοράς των εξαγομένων ελληνικών προϊόντων στις παραδοσιακές εξαγωγικές αγορές
- Εξασφάλιση νέων αγορών για ελληνικά προϊόντα
- Αύξηση και διαφοροποίηση του αριθμού των εξαγόμενων αγαθών, με νέα προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας και έντασης γνώσης και τεχνολογίας
- Συνεχής υποστήριξη των εξαγωγέων, στην αναζήτηση ξένων αγορών και σε κάθε στάδιο της εξαγωγικής διαδικασίας
- Βελτίωση των επιχειρηματικών δεξιοτήτων στις εξαγωγές και προσανατολισμός των επιχειρήσεων προς προϊόντα με καλές εξαγωγικές δυνατότητες
- Οργάνωση των εξαγωγικών αγορών μέσω του στρατηγικού σχεδιασμού
- Εξάλειψη των εμποδίων εισόδου στις αγορές του εξωτερικού
- Μείωση της γραφειοκρατίας και συντονισμός των δημόσιων υπηρεσιών για την προώθηση των εξαγωγών
- Έξυπνο branding και συστηματική προώθηση των ελληνικών προϊόντων στις διεθνείς αγορές
- Μείωση του αριθμού διαδικασιών για τη διενέργεια εξαγωγών και της επιβάρυνσης που αυτές προκαλούν

- Συγκρότηση «Ενιαίας Θυρίδας» στο πλαίσιο του Οδικού Χάρτη Διευκόλυνσης των Συναλλαγών με στόχο τη μείωση και απλοποίηση των προ-τελωνειακών και τελωνειακών διαδικασιών σχετικών με το εξωτερικό εμπόριο. Η εφαρμογή του προγράμματος θα διαρκέσει περίπου 3 χρόνια. Η Ενιαία Θυρίδα Ηλεκτρονικού Εμπορίου θα αποτελέσει ένα σύστημα πληροφοριών που θα διασυνδεθεί με τα Ολοκληρωμένα Συστήματα Τελωνειακής Πληροφόρησης (ICISnet), και τα Πληροφοριακά Συστήματα άλλων δημόσιων φορέων και οργανισμών που εμπλέκονται με το διασυνοριακό εμπόριο καθώς και με συστήματα του ιδιωτικού τομέα, για τη διευκόλυνση των εμπόρων στις προ-τελωνειακές διαδικασίες.

Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ). Οι ΑΞΕ αποτελούν σημαντική πηγή χρηματοδότησης και μέσο για τη βελτίωση της συνολικής παραγωγικότητας στις χώρες υποδοχής μέσω της μεταφοράς τεχνολογίας και σύγχρονων πρακτικών διαχείρισης. Η Ελλάδα έχει χαμηλές επιδόσεις στην προσέλκυση ΑΞΕ και για τον λόγο αυτό λαμβάνονται μέτρα για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και την αναθεώρηση του νομοθετικού πλαισίου για τις στρατηγικές επενδύσεις όπως:

- Καθιέρωση διαδικασίας fast track για τις στρατηγικές επενδύσεις
- Έγκριση νέου αναπτυξιακού νόμου για την επιτάχυνση επενδύσεων μεγάλης κλίμακας
- Εξορθολογισμός των διαδικασιών εισόδου για στρατηγικές επενδύσεις
- Ενίσχυση του συντονισμού μεταξύ των εμπλεκομένων υπουργείων και φορέων
- Εισαγωγή κατηγοριών και ορισμός των επενδύσεων και προσδιορισμός ξεχωριστών κινήτρων για κάθε κατηγορία επενδύσεων
- Έλεγχος των διαδικασιών και εφαρμογή του νόμου μέσω της ανάθεσης και ανάληψης ευθυνών και υποχρεώσεων και από τα δύο μέρη (επενδυτής και κράτος) για τον συντονισμό των εργασιών διαφόρων οργανισμών με τον εξορθολογισμό της αδειοδότησης και τον καθορισμό αυστηρών προθεσμιών.
- Δημιουργία ειδικής ομάδας (Task Force), υπό την προεδρία του Πρωθυπουργού, για την επιτάχυνση των επενδύσεων, την αντιμετώπιση των σημείων συμφόρησης και τη βελτίωση του νομικού πλαισίου όποτε είναι απαραίτητο.
- Συνεργασία με την Παγκόσμια Τράπεζα, στο πλαίσιο της Τεχνικής Βοήθειας, προκειμένου να λάβει ανάλυση και συμβουλευτική βοήθεια, κυρίως για να αναθεωρήσει την αποτελεσματικότητα του συστήματος προσέλκυσης και διατήρησης ΑΞΕ. Θα επιτρέψει μια διεξοδική αναθεώρηση του ισχύοντος ρυθμιστικού πλαισίου, των επιχειρησιακών πρακτικών, των δομών και του ευρύτερου εθνικού πλαισίου συνεργασίας και συντονισμού. Θα αναπτυχθούν και θα βελτιωθούν περαιτέρω οι συγκεκριμένες πρωτοβουλίες που αφορούν τη χώρα ή τους πόρους που σχετίζονται με τους ελληνικούς τομείς που παρουσιάζουν σημαντικές επενδυτικές ευκαιρίες.
- Ψήφιση δύο νέων νόμων που απλοποιούν και επιταχύνουν τη δημιουργία και την αδειοδότηση νέων επιχειρήσεων, μειώνοντας τη διοικητική και γραφειοκρατική επιβάρυνση στις επιχειρήσεις.

ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Η συνέχιση της εφαρμογής μεταρρυθμίσεων – βελτίωση της λειτουργίας των αγορών προϊόντων και υπηρεσιών, απλούστευση των διαδικασιών και μείωση της γραφειοκρατίας, βελτίωση της δικαστικής αποτελεσματικότητας – αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο της εθνικής

στρατηγικής για την ανάπτυξη, με στόχο τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και την ενίσχυση των επενδύσεων.

Παραδείγματα πρωτοβουλιών που έχουν αναληφθεί ή πρόκειται να αναληφθούν στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνουν: α) τη μείωση του διοικητικού φόρτου για την επιχειρηματικότητα μέσω της απλούστευσης των διαδικασιών, β) την ψηφιοποίηση των διαδικασιών στον δημόσιο τομέα για την εξασφάλιση ίσης μεταχείρισης για όλους τους παράγοντες που εμπλέκονται στις δημόσιες συμβάσεις, γ) την άρση των εμποδίων εισόδου στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών, δ) τη μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος και τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου θεσμικού πλαισίου εξαδικαστικών διακανονισμών και ε) τη δημιουργία υπηρεσίας μίας στάσης που υποστηρίζει τη λειτουργία των υφιστάμενων εταιριών και επιτρέπει στους νεοεισερχόμενους να δημιουργήσουν νέες εταιρίες σε μία μόνο ημέρα.

Δημόσια Διοίκηση. Για την περαιτέρω βελτίωση της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης έχει διαμορφωθεί πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων (Εθνική στρατηγική για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης), η οποία διαρθρώνεται σε επιμέρους άξονες που αφορούν τον συντονισμό, στις δομές και διαδικασίες, την τοπική διακυβέρνηση, το ανθρώπινο δυναμικό, την κανονιστική διακυβέρνηση, τη διαφάνεια-λογοδοσία-ανοικτή διακυβέρνηση, την ηλεκτρονική στρατηγική διακυβέρνησης και την αντιμετώπισης της διαφθοράς. Οι γενικότεροι στόχοι είναι η μείωση της γραφειοκρατίας, η βελτίωση της νομοθεσίας, η ενίσχυση της διαχείρισης των ανθρώπινων πόρων, η διάχυση μεταρρυθμίσεων σε ολόκληρη τη διοίκηση και η συγκρότηση μηχανισμών συντονισμού, εσωτερικής υποστήριξης και παρακολούθησης.

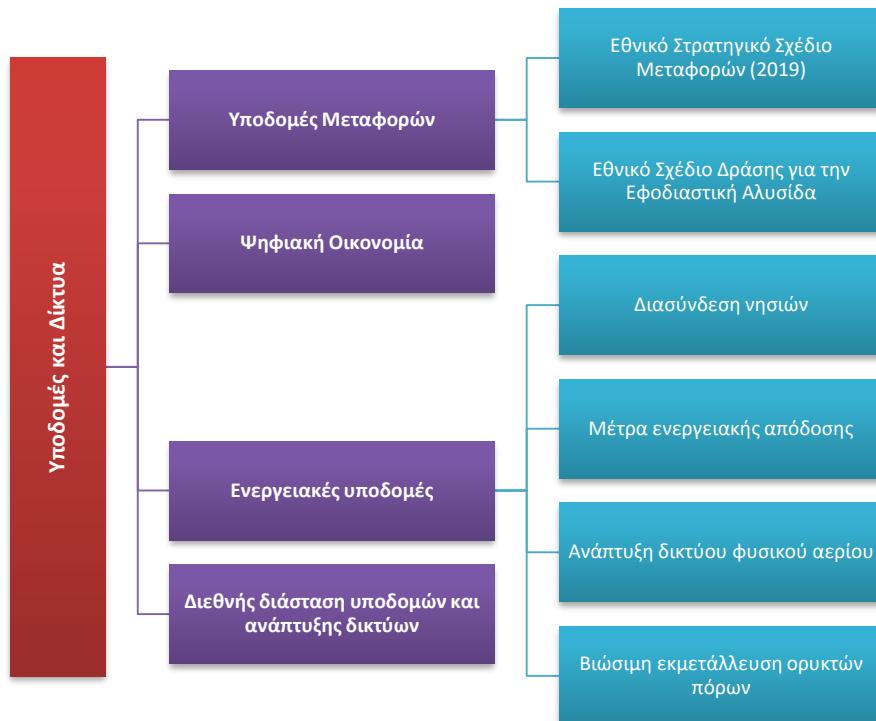
Αντιμετώπιση της Διαφθοράς. Στο εθνικό στρατηγικό σχέδιο προβλέπεται η εφαρμογή σχεδίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς, ο εξορθολογισμός των μηχανισμών ελέγχου και ελέγχου, καθώς και η ενσωμάτωση σύγχρονων εργαλείων και τεχνικής βοήθειας από εμπειρογνώμονες.

Διοικητικές μεταρρυθμίσεις για θεμιτό ανταγωνισμό. Σε αυτό το πεδίο εντάσσεται η δημιουργία σύγχρονης υπηρεσίας μιας στάσης (one-stop shop) για την ίδρυση και την παροχή αδειών στις επιχειρήσεις, η ενσωμάτωση των συστάσεων της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού και του ΟΟΣΑ για την προώθηση του ελεύθερου ανταγωνισμού στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών, ο ενισχυμένος χωροταξικός σχεδιασμός και η ολοκλήρωση ενός σύγχρονου κτηματολογίου.

3.3. Διαρθρωτικές Συνθήκες για την Ανάπτυξη

Ο άξονας της εθνικής στρατηγικής ανάπτυξης «Διαρθρωτικές Συνθήκες για την Ανάπτυξη» περιλαμβάνει δράσεις που σχετίζονται με τις υποδομές και τη διαχείριση των κρατικών περιουσιακών στοιχείων. Εδώ θα επικεντρωθούμε σε όσα προβλέπονται για τον τομέα των υποδομών.

Διάγραμμα 3.3: Δράσεις για τον τομέα Υποδομών και Δικτύων

Υποδομές Μεταφορών. Η εθνική στρατηγική ανάπτυξης δίνει μεγάλη έμφαση στη δημιουργία προσβάσιμων, ποιοτικών και βιώσιμων υποδομών που μπορούν να συμβάλουν στην αναπτυξιακή πορεία της χώρας. Το υπό εκπόνηση εθνικό στρατηγικό σχέδιο μεταφορών αποτελεί το κύριο εργαλείο προγραμματισμού των υποδομών Μεταφορών. Αποσκοπεί στην ανάπτυξη και αναβάθμιση των οδικών και σιδηροδρομικών δικτύων και στην ενσωμάτωσή τους σε διευρωπαϊκά δίκτυα, στην προώθηση συνδυασμένων και νέων τρόπων μεταφοράς, στη βελτίωση της ασφάλειας των μεταφορών, στην ανάπτυξη φιλικών προς το περιβάλλον μεταφορών, στην ανάπτυξη ενός διαλειτουργικού και υψηλής ποιότητας σιδηροδρομικού δικτύου και στη βελτίωση της περιφερειακής κινητικότητας. Το εθνικό σχέδιο δράσης για την εφοδιαστική αλυσίδα (logistics) υποστηρίζει το στόχο της χώρας να καταστεί ηγετικό κέντρο logistics μέσα από την ανάπτυξη υπηρεσιών διαμετοκόμισης υψηλής προστιθέμενης αξίας. Ειδικότερα, η στρατηγική Μεταφορών στοχεύει στην:

- Ολοκλήρωση των υποδομών των κύριων οδικών και σιδηροδρομικών διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών και της ανάπτυξης και αναβάθμισής τους. Επικεντρώνεται σε οδικά και σιδηροδρομικά δίκτυα, περιλαμβάνει επίσης παρεμβάσεις για λιμένες και αεροδρόμια.
- Προώθηση των συνδυασμένων μεταφορών και εκσυγχρονισμός του συστήματος διασύνδεσης τους. Τέτοιες πρωτοβουλίες περιλαμβάνουν σιδηροδρομικές συνδέσεις με τους κύριους λιμένες και κέντρα μεταφοράς εμπορευμάτων ή οδικές συνδέσεις με διευρωπαϊκά λιμάνια και αεροδρόμια της ηπειρωτικής χώρας και των νησιών..
- Βελτίωση της ασφάλειας των μεταφορών - οδική, ναυτιλιακή, λιμενική ή αεροναυτιλιακή ασφάλεια.

Επιστημονική τεκμηρίωση του στρατηγικού σχεδιασμού για την οικονομική ανάπτυξη της Χίου και διασύνδεση του με την πορεία της Ελληνικής Οικονομίας και τις αναπτυξιακές της προοπτικές

- Ανάπτυξη φιλικών προς το περιβάλλον μεταφορών με στόχο την προώθηση της βιώσιμης περιφερειακής κινητικότητας καθώς και των νέων και αναδυόμενων τρόπων μεταφοράς (π.χ. νέες γραμμές μετρό).
- Υποστήριξη της περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτεύοντων κόμβων, συμπεριλαμβανομένων των διατροπικών κόμβων (intermodal nodes).

Συνυφασμένος με τις υποδομές μεταφορών και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας είναι ο τομέας παροχής υπηρεσιών Εφοδιαστικής Αλυσίδας (logistics). Για την εφοδιαστική αλυσίδα αναπτύσσεται διακριτό εθνικό σχέδιο δράσης (αναμενόμενη ολοκλήρωση το 2020) με στόχο να καταστεί η Ελλάδα ηγετική δύναμη στον τομέα της εφοδιαστικής αλυσίδας σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η επίτευξη αυτού του στόχου απαιτεί να δοθεί έμφαση στη διαμετακόμιση εμπορευμάτων, όχι απλά στη μεταφόρτωση, και ειδικότερα στην ανάπτυξη υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας που μπορούν να δημιουργήσουν θέσεις εργασίας στην Ελλάδα. Στο πλαίσιο αυτό πρωθιστούνται η απλούστευση των διαδικασιών διακίνησης εμπορευμάτων, η ενίσχυση της ροής πληροφοριών για την εφοδιαστική αλυσίδα, η μέτρηση και δημοσίευση του αποτυπώματος άνθρακα της εφοδιαστικής αλυσίδας και η ανάπτυξη πρακτικών αστικής εφοδιαστικής.

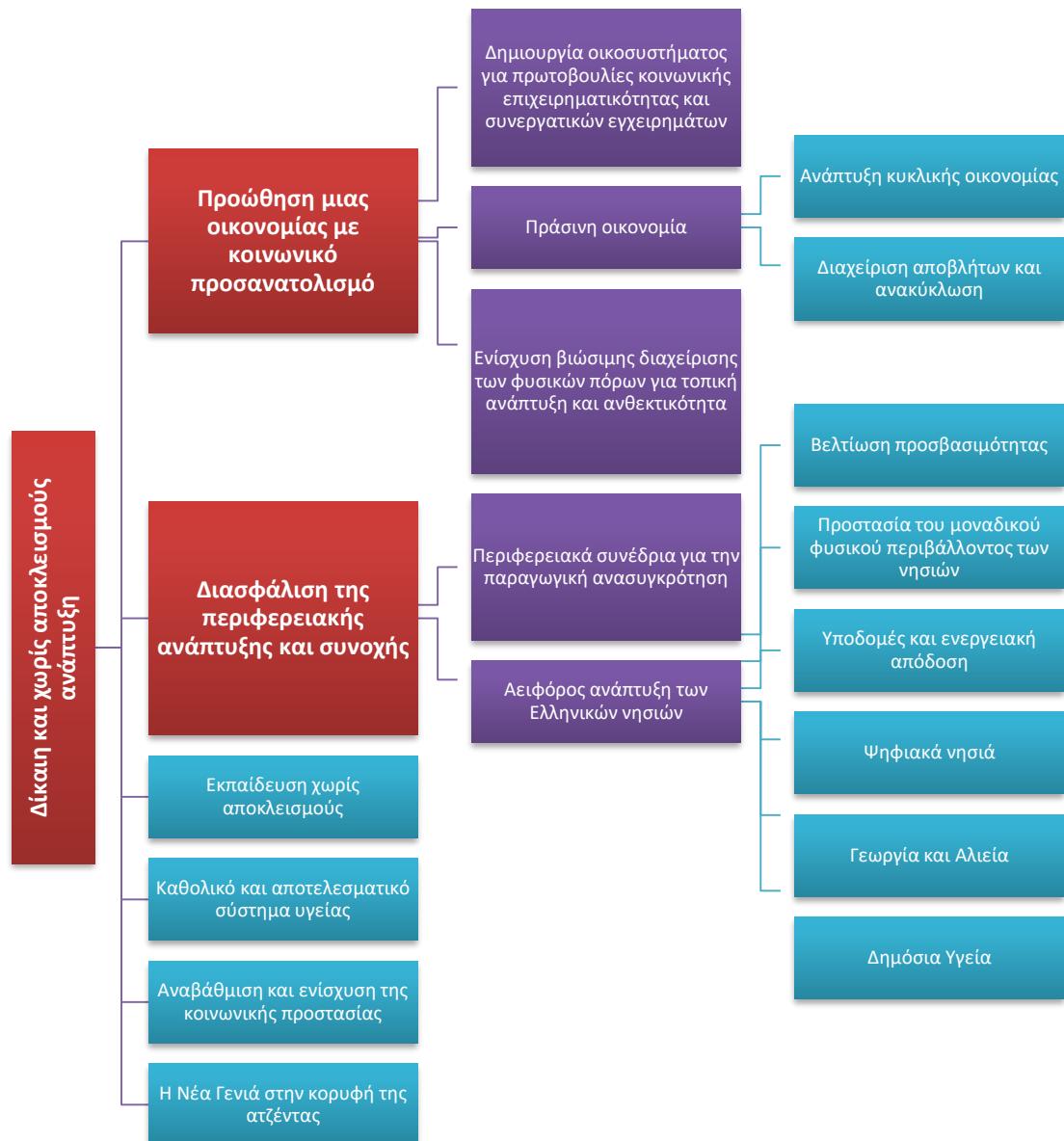
Ψηφιακή οικονομία. Η διείσδυση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση της παραγωγικότητας, να βελτιώσει σημαντικά την ποιότητα ζωής των πολιτών και την ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών. Οι προτεραιότητες της εθνικής στρατηγικής για την ψηφιακή οικονομία περιλαμβάνουν τη διασφάλιση της πρόσβασης χωρίς αποκλεισμούς στις ψηφιακές υποδομές, την επιτάχυνση της μετάβασης στο διαδίκτυο υψηλής ταχύτητας, την παροχή ενός κατάλληλου νομικού πλαισίου, την οικοδόμηση μιας σύγχρονης ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και την παροχή βοήθειας στους οικονομικούς τομείς και στις ΜμΕ ώστε να επωφεληθούν από τα ψηφιακά εργαλεία που ενισχύουν την παραγωγικότητα.

Ενεργειακές υποδομές. Η περαιτέρω ανάπτυξη των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ), ο μετασχηματισμός των εγχώριων αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας στις ενεργειακές αγορές λιανικής και χονδρικής, η υλοποίηση έργων στα δίκτυα μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου (π.χ. διασύνδεση νησιών, επέκταση δικτύου φυσικού αερίου, διεθνείς διασυνδέσεις κ.ά.) και η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων και των επιχειρήσεων θα καταστήσουν την Ελλάδα βασικό πόλο για επενδύσεις στον τομέα της ενέργειας και θα κινητοποιήσουν επενδύσεις σε περισσότερους κλάδους της οικονομίας.

ΔΙΚΑΙΗ ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Ο συγκεκριμένος άξονας της εθνικής στρατηγικής ανάπτυξης περιλαμβάνει δράσεις για την προώθηση μιας οικονομίας με κοινωνικό προσανατολισμό, τη διασφάλιση της περιφερειακής ανάπτυξης και συνοχής και τη επαύξηση της αποδοτικότητας στους τομείς Εκπαίδευσης, Υγείας, Κοινωνικής Προστασίας και Νέας Γενιάς. Χωρίς να παραγνωρίζουμε τη σημασία των υπόλοιπων τομέων, στη συνέχεια επικεντρωνόμαστε στους δύο πρώτους τομείς, ως πιο συναφών με το αντικείμενο της παρούσας μελέτης.

Διάγραμμα 3.4: Δράσεις για τη Δίκαιη και χωρίς Αποκλεισμούς Ανάπτυξη

ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΜΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΜΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟ

Εδώ περιλαμβάνονται οι επιμέρους στόχοι για πρωτοβουλίες κοινωνικής επιχειρηματικότητας και συνεργατικών εγχειρημάτων, για την Πράσινη οικονομία (Ανάπτυξη κυκλικής οικονομίας, Διαχείριση αποβλήτων και ανακύκλωση) και για την ενίσχυση της βιώσιμης διαχείρισης των φυσικών πόρων για τοπική ανάπτυξη και ανθεκτικότητα.

Δημιουργία οικοσυστήματος για πρωτοβουλίες κοινωνικής επιχειρηματικότητας και συνεργατικών εγχειρημάτων. Η εθνική στρατηγική ανάπτυξης ενθαρρύνει και προωθεί πρωτοβουλίες επιχειρηματικότητας, οι οποίες βασίζονται σε κοινωνικές και συνεργατικές οικονομικές αξίες. Ενδεικτικά, έχει θεσπιστεί θεσμικό πλαίσιο που έθεσε κανόνες για την ανάπτυξη ενός περιβάλλοντος ευνοϊκού για την κοινωνική οικονομία. Το 2018 θεσπίστηκαν οι Ενεργειακές Κοινότητες με σκοπό την προώθηση της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας, της καινοτομίας στον τομέα της ενέργειας και του από κοινού σχεδιασμού προγραμμάτων με ισχυρή συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων. Επιπλέον, ενθαρρύνεται η

ανάπτυξη δραστηριοτήτων μικροχρηματοδότησης, για τη δημιουργία μίας δευτερεύουσας αγοράς χρηματοδότησης που να μπορεί να υποστηρίξει τις ΜμΕ και άλλους κοινωνικοοικονομικούς φορείς.

Πράσινη οικονομία. Η δέσμευση στην αειφόρο ανάπτυξη απαιτεί σε πολλές περιπτώσεις επαναπροσδιορισμό των διαδικασιών και αναβάθμιση του παραγωγικού συστήματος. Ως εκ τούτου, η λεγόμενη και «πράσινη οικονομία» παρουσιάζει σημαντικές δυνατότητες για την προώθηση και ενίσχυση της ανάπτυξης, των επενδύσεων και της δημιουργίας θέσεων εργασίας. Ενδεικτικά, ευκαιρίες προσφέρονται σε πεδία όπως η βελτίωση της αποδοτικότητας των πόρων, η επαναχρησιμοποίηση δευτερογενών υλικών, η καινοτομία και οι επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες, η ανάπτυξη ικανοτήτων και η χρήση της εγχώριας γνώσης και έρευνας και την ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας. Η εθνική στρατηγική ανάπτυξης στον τομέα της πράσινης οικονομίας αναπτύσσεται στην παρούσα φάση σύμφωνα με τις προτεραιότητες και δράσεις που έχουν τεθεί στο «Σχέδιο Δράσης για την Κυκλική Οικονομία», στο «Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων» και στο «Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για την Πρόληψη Αποβλήτων» που ήδη εφαρμόζονται. Ειδικότερα, για την ανάπτυξη της κυκλικής οικονομίας και τη διαχείριση αποβλήτων η εθνική στρατηγική ανάπτυξης προβλέπει:

- Ρυθμιστικές και νομοθετικές παρεμβάσεις για την άρση των γραφειοκρατικών περιορισμών και τη δημιουργία του ευνοϊκού περιβάλλοντος για την εφαρμογή των αρχών της κυκλικής οικονομίας.
- Δέσμευση υφιστάμενων πόρων από διάφορες πηγές για τη χρηματοδότηση των παρεμβάσεων καθώς και πιλοτικών σχεδίων ευρείας κλίμακας, όπως και τη διεύρυνση των φορολογικών και οικονομικών κινήτρων για τις επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν δευτερογενή υλικά και επενδύουν στην τεχνολογία αιχμής προς τη μεγιστοποίηση της ανακύκλωσης, την επαναχρησιμοποίηση πόρων και τη στήριξη της «απο-ανθρακοποίησης».
- Περαιτέρω ενίσχυση της γνώσης, της εκπαίδευσης, της ευαισθητοποίησης και της συνεργασίας μεταξύ των παραγωγών, των επιστημόνων, των καταναλωτών και της ευρύτερης κοινωνίας.
- Ενίσχυση δομών διακυβέρνησης για την προώθηση της μετάβασης στην κυκλική οικονομία.
- Εισαγωγή κοινών δεικτών μέτρησης αποτελεσμάτων για την παρακολούθηση και αξιολόγηση της προόδου ως προς την ανάπτυξη της κυκλικής οικονομίας, καθώς και για τη συμβολή τους στην επίτευξη ευρύτερων στόχων πολιτικής, όπως αυτοί ορίζονται στα ΣΒΑ.
- Μετάβαση από παραχημένες πρακτικές διαχείρισης αποβλήτων (στερεά απόβλητα και λύματα), όπως η ταφή, προς πρακτικές όπως η επαναχρησιμοποίηση και η ανακύκλωση, με διαλογή σε εγχώριο επίπεδο.

Προσεχείς στρατηγικές και μεσοπρόθεσμες «πράσινες» προτεραιότητες

- Ανάπτυξη νέων προτύπων για βιώσιμα κτήρια και υποδομές, σύμφωνα με τις έννοιες της κυκλικής οικονομίας και της κλιματικής ανθεκτικότητας – σχεδιασμός, κατασκευή, χρήση, κατεδάφιση, ανάκτηση υλικών και επαναχρησιμοποίηση.
- Δημιουργία περιφερειακών αγορών δευτερογενών πρώτων υλών.

- Ενσωμάτωση αναλύσεων κύκλου ζωής και κριτηρίων περιβάλλοντος και αποτυπώματος άνθρακα στην τεχνοοικονομική και περιβαλλοντική αξιολόγηση των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων και προϊόντων.
- Εισαγωγή φορολογικών και χρηματοοικονομικών κινήτρων για επιχειρήσεις που εφαρμόζουν/επενδύουν φιλική προς το περιβάλλον τεχνολογία που βελτιώνει τις επιδόσεις ξεπερνώντας τα ισχύοντα πρότυπα.
- Εισαγωγή κριτηρίων «κυκλικής οικονομίας» στον Αναπτυξιακό Νόμο ώστε να δοθεί προτεραιότητα και στήριξη στις αντίστοιχες επενδύσεις.
- Ανάπτυξη προτύπων για τη χρήση λιπασμάτων από οργανικά απόβλητα.
- Δημιουργία του νομικού πλαισίου για την παραγωγή βιομεθανίου (greengas/πράσινο αέριο) από οργανικά απόβλητα και περαιτέρω χρήση του (εισαγωγή στο δίκτυο φυσικού αερίου ή χρήση ως εναλλακτικό καύσιμο μεταφοράς).
- Ενίσχυση και υποστήριξη της ευρύτερης χρήσης δευτερευόντων εναλλακτικών καυσίμων στον βιομηχανικό τομέα, για τη μείωση των περιβαλλοντικών και ανθρακικών αποτυπωμάτων κατά την παραγωγή.
- Επενδύσεις στις βιομηχανικές και λιμενικές χρήσεις ή στην επαναχρησιμοποίηση για άρδευση βιομηχανικών και αστικών λυμάτων (π.χ. αστικό πράσινο, περιαστική γεωργία).
- Δημιουργία «Πράσινων Κέντρων» σε τοπικό επίπεδο που θα ενθαρρύνουν την επισκευή, την επαναχρησιμοποίηση, την ανταλλαγή, την κατάρτιση σε διαδικασίες επισκευής και επαναχρησιμοποίησης, κ.λπ.
- Εφαρμογή νέων επιχειρηματικών μοντέλων για βιομηχανική συμβίωση, ανακύκλωση και επέκταση του κύκλου ζωής του προϊόντος.
- Δημιουργία ενός μόνιμου Φόρουμ Διαλόγου για την «Κυκλική Οικονομία» με βιομηχανίες, μεγάλες και μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ερευνητές, κοινωνικούς επιχειρηματίες, κ.λπ.

Ενίσχυση της βιώσιμης διαχείρισης των φυσικών πόρων για τοπική ανάπτυξη και ανθεκτικότητα (resilience). Η εθνική στρατηγική ανάπτυξης αναγνωρίζει το φυσικό κεφάλαιο και περιβάλλον της Ελλάδας ως θεμελιώδη παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, που θα πρέπει να βρίσκεται υπό προστασία και βιώσιμη διαχείριση καθώς και να παρέχει νέες ευκαιρίες απασχόλησης, ευημερία και ποιότητα ζωής για όλους τους πολίτες.

Η ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΟΧΗΣ

Η ενίσχυση της εθνικής συνοχής και η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων αποτελεί βασικό στόχό της αναπτυξιακής στρατηγικής. Η οργάνωση περιφερειακών συνεδρίων για την παραγωγική ανασυγκρότηση οδήγησε σε συμπεράσματα που θα ενσωματωθούν στην χάραξη πολιτικής σε εθνικό επίπεδο. Παράλληλα, υλοποιείται ένα σύνολο νησιωτικών πολιτικών, που οι κύριες δράσεις τους περιλαμβάνουν: τη βελτίωση της πρόσβασης στα νησιά μέσω των ενισχυμένων δικτύων μεταφορών, τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας με την έξυπνη διαχείριση των υδάτων και των αποβλήτων, την αναβάθμιση των υποδομών και τη διασφάλιση βιώσιμης πρόσβασης στην ενέργεια, την αύξηση της πρόσβασης στις ψηφιακές υπηρεσίες, την ανάπτυξη της γεωργίας και της αλιείας καθώς και την ενίσχυση της πρόσβασης στη δημόσια υγειονομική περίθαλψη. Η περιφερειακή συνοχή αποτελεί επίσης βασική προτεραιότητα του αναπτυξιακού νόμου.

ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΝΗΣΙΩΝ

Βελτίωση της προσβασιμότητας. Η προσβασιμότητα είναι ίσως το πιο σημαντικό πρόβλημα των νησιών. Η εφαρμογή του «μεταφορικού ισοδύναμου»¹ τόσο για τους επιβάτες όσο και για τα εμπορεύματα αποτελεί βασική νησιωτική πολιτική, η οποία αναμένεται να εφαρμοστεί πλήρως μέχρι το 2021. Επιπλέον, με στόχο την αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό των συστημάτων μεταφοράς επιβατών και εμπορευμάτων προς τα νησιά προβλέπονται:

1. Επανασχεδιασμός του χάρτη των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων για την ολοκλήρωση της σύνδεσης των νησιών, ιδιαίτερα των πιο απομακρυσμένων, τόσο μεταξύ τους (ακτινωτής διασύνδεσης) όσο και με την ηπειρωτική χώρα. Στο πλαίσιο αυτό έχουν γίνει οι ακόλουθες ενέργειες:
 - Διαβούλευση με τις τοπικές κοινωνίες στα νησιά για τη βελτίωση του παράκτιου δικτύου.
 - Επανασχεδιασμός του χάρτη θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων.
 - Δημιουργία ομάδας εργασίας για την αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου.
 - Υιοθέτηση πρακτικών διαχείρισης επιχειρησιακών διαδικασιών στη Διεύθυνση Θαλάσσιων Επικοινωνιών, με ηλεκτρονικό πρωτότυπο ώστε να βελτιστοποιηθούν οι θαλάσσιες συνδέσεις για δημόσια χρήση.
 - Προβολή μικρών νησιών με την ενσωμάτωση σχετικού υλικού σε φυλλάδια των παράκτιων εταιριών.
2. Ανάπτυξη ολοκληρωμένου σχεδίου θαλάσσιων, αεροπορικών και χερσαίων μεταφορών στο πλαίσιο του οποίου έχουν γίνει οι ακόλουθες ενέργειες:
 - Δημιουργία ομάδας εργασίας για τη σύσταση Συμβουλίου για τις διατροπικές μεταφορές.
 - Ψηφιοποίηση ενός δικτύου συνδυασμένων μεταφορών στα νησιά.
 - Εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου για τις μεταφορές των υδάτινων πόρων στην Ελλάδα, με τη συμμετοχή του Ελληνικού Ναυτικού.
 - Παροχή τριών πλοιών σε απομακρυσμένες νησιωτικές περιοχές για τις ανάγκες του ΕΚΑΒ (πλωτά ασθενοφόρα).
 - Ανάπτυξη ενός δικτύου υδατοδρόμιων κατάλληλου για νησιωτική υποδομή.
 - Εφαρμογή του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Μεταφορών, σε συνεργασία με το Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών.
3. Ενίσχυση της παροχής υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος για τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων και τις αεροπορικές μεταφορές, προκειμένου να διατηρηθεί το δίκτυο και να εξασφαλιστούν οι τακτικές συνδέσεις που απαιτούνται για την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Οι δράσεις που διεξάγονται περιλαμβάνουν:
 - Εξυπηρέτηση 105 δρομολογιακών γραμμών διασύνδεσης νησιών και σύνδεσή τους με την ηπειρωτική χώρα με 218 σκάφη (11/2016 έως 10/2017) μέσω δηλώσεων δρομολόγησης χωρίς μίσθωμα.
 - Εξυπηρέτηση νησιών που δεν καλύπτονται από την αγορά με επιπλέον 56 συνδέσεις που εξασφαλίστηκαν μέσω της σύναψης συμβάσεων ανάθεσης δημόσιας υπηρεσίας.
 - Νέες πολυετείς κλήσεις για συμβάσεις ΥΚΩ υπό την προϋπόθεση κατασκευής καινούργιων καραβιών με πράσινες τεχνολογίες (LNG, RES, ηλεκτροκίνηση, υβριδικά)

¹ Τύπος επιδότησης μεταφορών για τους κατοίκους που συνίσταται σε μείωση των ναύλων των πορθμείων, προκειμένου να εξομοιωθεί το κόστος των θαλάσσιων μεταφορών με το κόστος μεταφοράς στην ξηρά.

εντός 3 ετών και την εκπλήρωση του συμβολαίου για τα πρώτα τρία χρόνια με επαρκή και κατάλληλα πλοία που να πληρούν τους όρους πλοϊγησης.

Προστασία του μοναδικού φυσικού περιβάλλοντος των νησιών. Η εθνική στρατηγική ανάπτυξης επιδιώκει την εξασφάλιση της αυτάρκειας σε νερό των απομακρυσμένων και άνυδρων νησιών, κυρίως επιτρέποντας την κατασκευή μονάδων αφαλάτωσης², αλλά και μέσω της ανάπτυξης της έξυπνης διαχείρισης των υδάτων και των αποβλήτων στα νησιά. Ένα μοντέλο αξιοποίησης αποβλήτων και τοπικών πόρων έχει ήδη εφαρμοστεί στη Σαντορίνη, με την κατασκευή ενός εργοστασίου που χρησιμοποιεί το βέλτιστο σύστημα περιβαλλοντικής και οικονομικής διαχείρισης για την παραγωγή ενέργειας.

Σχεδιάζονται δράσεις που περιλαμβάνουν την κατασκευή φραγμάτων, αποβάθρες και υποθαλάσσιους αγωγούς μεταφοράς νερού, αποκατάσταση δικτύου ύδρευσης και αποχέτευσης, καθώς και υιοθέτηση σύγχρονων μεθόδων όπως η χρήση σταθμών μεταφοράς αποβλήτων, πλωτά εργαλεία διαχείρισης γεωργικών και ζωικών αποβλήτων και δημιουργίας πράσινων σημείων.

Πρωτοβουλίες, επίσης, λαμβάνονται για την προστασία των ακτών και του νερού, όπως η επικαιροποίηση χαρτών ακτογραμμών και θαλάσσης, των δασικών χαρτών, η θέσπιση ειδικού πλαισίου παρακολούθησης και ενισχυμένης πρόληψης για τις δασικές περιοχές, η ενίσχυση της προστασίας των ειδικών περιοχών NATURA και η χρήση προσεγγίσεων βασισμένων στο οικοσύστημα για την προστασία των παράκτιων ζωνών.

Υποδομές και ενεργειακή απόδοση. Ως κρίσιμο στοιχείο για την ανάπτυξη των νησιών έχει αναγνωριστεί η ανάγκη αναβάθμισης των βασικών υποδομών και των λιμένων των νησιών, καθώς και η εφαρμογή έργων προστασίας του περιβάλλοντος για την αντιμετώπιση της λειψυδρίας και τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης. Οι πρωτοβουλίες της περιλαμβάνουν:

- Ένα δημόσιο επενδυτικό σχέδιο ύψους 180 εκατ. ευρώ για τα νησιά του Βόρειου και Νότιου Αιγαίου από το 2017 έως το 2020 που θα χρηματοδοτήσει υποδομές και έργα προστασίας του περιβάλλοντος.
- Σύσταση Τεχνικής Ομάδας Εργασίας Νησιωτικών Δήμων για την προετοιμασία των μελετών και την παρακολούθηση της υλοποίησης των σχεδίων.
- Διασύνδεση 42 νησιών από τον Διαχειριστή του Δικτύου Διανομής Ηλεκτρικής Ενέργειας και τον Ανεξάρτητο Διαχειριστή Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας.
- Ίδρυση Ενεργειακών Κοινοτήτων που παρέχει αντίστοιχα κίνητρα σε νησιά κάτω των 3.000 κατοίκων.
- Περαιτέρω δράσεις που προγραμματίζονται περιλαμβάνουν την εκκίνηση του έργου «Ενεργειακά Νησιά» και την εκκίνηση του πιλοτικού έργου «Πράσινη Υψηλή Τεχνολογία» για την εκμετάλλευση της αιολικής, ηλιακής, γεωθερμικής και κυματικής ενέργειας στο Αγαθονήσι, την Τήλο, τη Σύμη, την Ερεικούσα, τη Γαύδο, το Καστελόριζο και τη Λήμνο.

Ψηφιακά Νησιά. Ο κύριος στόχος της Πολιτικής Ψηφιακών Νησιών είναι η σύνδεση όλων των ελληνικών νησιών μέσω διορυφόρου και ευρυζωνικών συνδέσεων. Περιλαμβάνει τη

² Μονάδες αφαλάτωσης έχουν σχεδιαστεί και κατασκευαστεί στην Πάτμο-Αρκιοί, το Καστελόριζο, τους Λειψούς και την Αμοργό (Κατάπολα και Αιγιάλη). Πρόσθετες μονάδες θα κατασκευαστούν μεταξύ 2018 και 2021 στη Δονούσα, τα Κουφονήσια, την Ηρακλειά, την Κίμωλο, το Μαράθι, τον Πανορμίτη Σύμης, το Αγαθονήσι, τη Νίσυρο, την Ιθάκη και το Μαθράκι.

χρηματοδότηση δορυφορικής πρόσβασης για μόνιμους κατοίκους σε απομακρυσμένες περιοχές και σε σημεία εκτός κάλυψης και την παροχή δωρεάν ευρυζωνικής πρόσβασης στους κατοίκους απομακρυσμένων νησιών, καθώς και Wi-Fi σε δημόσιους χώρους.

Γεωργία και αλιεία. Βασικός στόχος είναι η προώθηση της παραγωγής γεωργικών και αλιευτικών προϊόντων υψηλής ποιότητας και υψηλής προστιθέμενης αξίας σε περιοχές με μόνιμα φυσικά μειονεκτήματα - όπως τα νησιά. Οι τρέχουσες πρωτοβουλίες περιλαμβάνουν: α) την εφαρμογή πιλοτικού προγράμματος για τη δημιουργία 2 συνεργατικών επιχειρήσεων του πρωτογενούς τομέα στα μικρά νησιά των Κυκλαδων, β) τη χρηματοδότηση του προγράμματος «Εγκατάσταση Νέων Αγροτών», με αυξημένα κίνητρα για τα νησιά. Τα ποσά επιχορήγησης κυμαίνονται από 17.000 έως 22.000 ευρώ με μπόνους 2.500 ευρώ για μικρά νησιά με πληθυσμό έως 3.000 κατοίκους, γ) Πρόσθετες δράσεις όπως τοπικά σχέδια για τον αλιευτικό και καταδυτικό τουρισμό, δημιουργία μικρών ευέλικτων σφαγείων, επέκταση της εφαρμογής Προϊόντων Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ) σε συγκεκριμένα γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα για την προώθηση των εξαγωγών, προώθηση της ελληνικής κουζίνας, ειδικά του ελληνικού πρωινού, στις τουριστικές εγκαταστάσεις των νησιών.

Δημόσια Υγεία. Στόχος είναι η αναβάθμιση των υφιστάμενων υποδομών υγείας και η υποστήριξη με εξειδικευμένο προσωπικό. Ήδη έχουν χορηγηθεί τρία πλωτά ασθενοφόρα για τη μεταφορά ασθενών, τα οποία θα καλύπτουν τις Κυκλαδες, τα Δωδεκάνησα και τη νότια Κρήτη, αλλά σχεδιάζεται επίσης η αποστολή στρατιωτικών γιατρών για να καλυφθούν οι ανάγκες των απομακρυσμένων νησιών. Παράλληλα στα νησιά έχουν εγκατασταθεί 25 σταθμοί τηλεϊατρικής από το 2016 και θα γίνει εκπαίδευση γιατρών σε νοσοκομειακά κέντρα.

4. ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΧΙΟΥ

4.1. Εισαγωγή

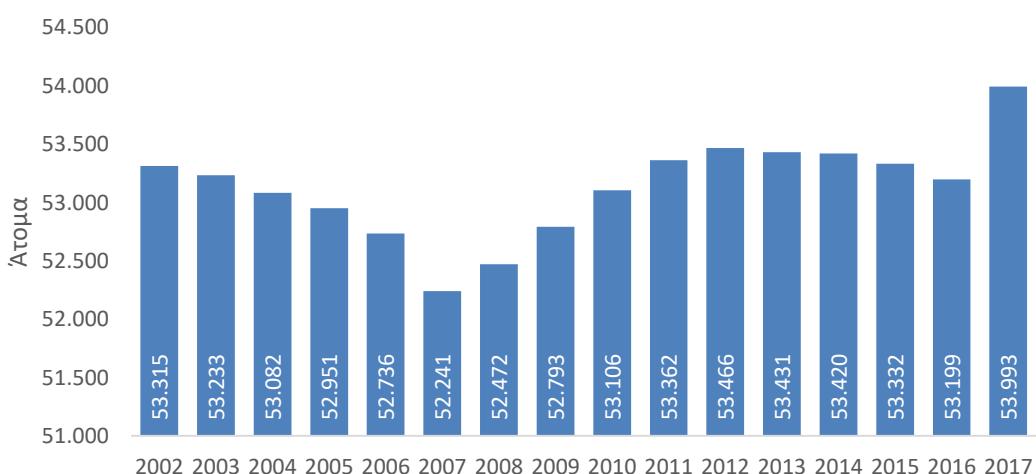
Η Χίος, με έκταση 842,54 τετραγωνικά χιλιόμετρα, είναι το πέμπτο μεγαλύτερο νησί της Ελλάδας³ και το δεύτερο σε έκταση νησί της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου⁴. Βρίσκεται στο βορειοανατολικό Αιγαίο κοντά στα παράλια της Μικράς Ασίας. Πρωτεύουσα της είναι η πόλη της Χίου, στην οποία βρίσκεται και το κύριο λιμάνι του νησιού. Ο Δήμος Χίου⁵ περιλαμβάνει ολόκληρο το νησί της Χίου, ενώ η περιφερειακή ενότητα Χίου περιλαμβάνει εκτός από τον Δήμο Χίου και τους Δήμους Ψαρών και Οινουσσών, οι οποίοι είναι πληθυσμιακά κατά πολύ μικρότεροι. Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται ορισμένα δημογραφικά και κοινωνικοοικονομικά στοιχεία και δείκτες της περιφερειακής ενότητας Χίου⁶, τα οποία είναι ιδιαίτερα χρήσιμα για τη συνολική αξιολόγηση της κατάστασης στην οποία βρίσκεται σήμερα η Χίος.

4.2. Δημογραφικά στοιχεία

ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Ο πληθυσμός της Χίου εκτιμάται ότι διαμορφώθηκε το 2017 σε 53.993 άτομα, σημειώνοντας αρκετά σημαντική άνοδο μετά το 2007 (+1.750 άτομα) – άνοδος που αντέστρεψε την πτωτική τάση που καταγράφηκε στις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας (Διάγραμμα 4.1). Έτσι, ο πληθυσμός της Χίου ήταν το 2017 κατά 1,3% υψηλότερος συγκριτικά με το 2002 και κατά 3,4% υψηλότερος συγκριτικά με το 2007.

Διάγραμμα 4.1: Εξέλιξη (υπολογιζόμενου) πληθυσμού της Χίου

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

³ Μετά την Κρήτη, την Εύβοια, την Λέσβο και την Ρόδο.

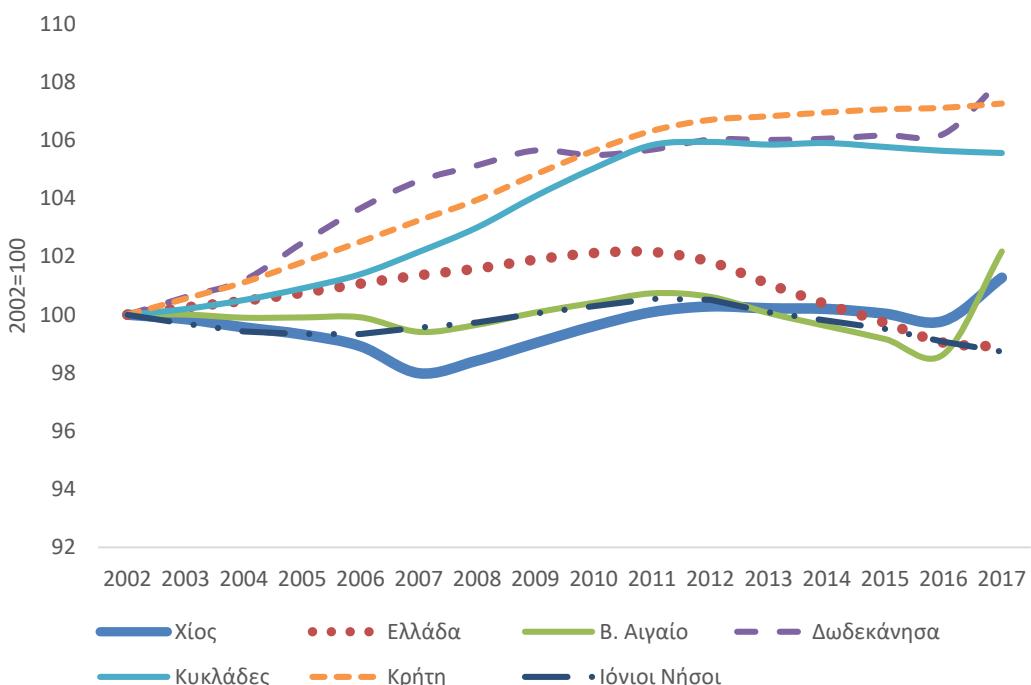
⁴ Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου περιλαμβάνονται εκτός από την Χίο, οι περιφερειακές ενότητες Λέσβου-Λήμου και Σάμου-Ικαρίας.

⁵ Ο Δήμος Χίου συγκροτήθηκε με το Πρόγραμμα Καλλικράτης (Ν. 3852/2010, ΦΕΚ 87/A/7.6.2010) από την συνένωση των Δήμων Μαστιχωρίων, Χίου, Ιωνίας, Αμανής, Καμποχώρων, Καρδαμύλων, Ομηρούπολης και Αγίου Μηνά.

⁶ Η συμπερίληψη των Δήμων Ψαρών και Οινουσσών στην παρουσίαση δεν αλλοιώνει τη συνολική εικόνα, καθώς συγκριτικά με τον Δήμο Χίου, οι συγκεκριμένοι Δήμοι είναι κατά πολύ μικρότεροι.

Η πληθυσμιακή αύξηση που καταγράφεται στην Χίο τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο έχει ιδιαίτερη σημασία αν ληφθούν υπόψη οι πληθυσμιακές εξελίξεις στο σύνολο της χώρας. Ειδικότερα, εκτιμάται ότι την περίοδο 2011-2017 ο πληθυσμός της Ελλάδας μειώθηκε σε απόλυτους όρους κατά 355 χιλιάδες άτομα ή -3,2%, εξαιτίας της υπογεννητικότητας και της μετανάστευσης, ενώ ακόμα και σε σύγκριση με το 2002, ο πληθυσμός της χώρας ήταν το 2017 κατά 1% λιγότερος. Πάντως, την ίδια περίοδο σημειώθηκε πιο δυναμική αύξηση του πληθυσμού στις περιφέρειες του Νοτίου Αιγαίου (Δωδεκάνησα και Κυκλαδες) και Κρήτης, στις οποίες εκτιμάται ότι ο πληθυσμός τους το 2017 ήταν κατά 6-8% υψηλότερος έναντι του 2002, όμως με σχετικά ήπια άνοδο (Κρήτη και Δωδεκάνησα) ή/και οριακή μείωση (Κυκλαδες) μετά το 2010 (Διάγραμμα 4.2).

Διάγραμμα 4.2: Δείκτες εξέλιξης πληθυσμού στην Χίο και στις νησιωτικές περιφέρειες

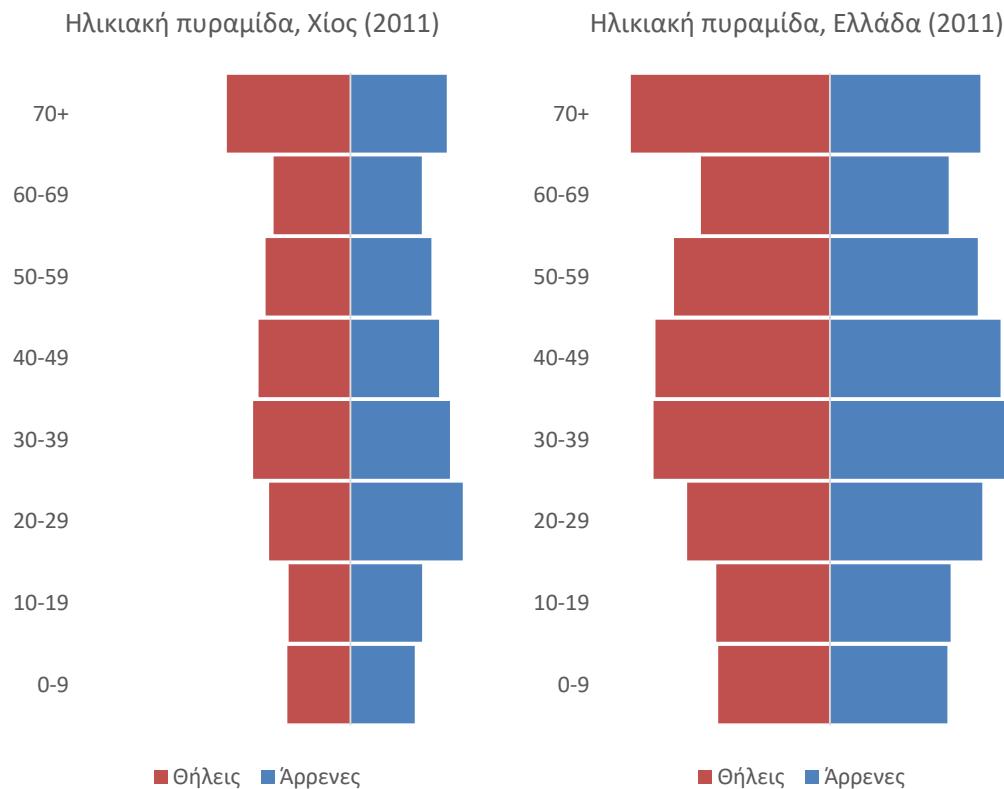

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ ΚΑΙ ΦΥΛΟ

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της απογραφής πληθυσμού το 2011, κάθε φύλο καλύπτει το ήμισυ του πληθυσμού στην Χίο. Τα αντίστοιχα ποσοστά στο σύνολο της χώρας είναι 49% άρρενες και 51% θήλεις. Επιπλέον, η ηλικιακή πυραμίδα του πληθυσμού στην Χίο δεν διαφοροποιείται σημαντικά σε σχέση με το σύνολο της χώρας (Διάγραμμα 4.3). Η βάση της πυραμίδας (μικρότερες ηλικίες) είναι περιορισμένη και στην Χίο και στην Ελλάδα συνολικά, ενώ η κορυφή (άτομα με ηλικία μεγαλύτερη από 70 έτη) φαίνεται ότι είναι διευρυμένη και στις δύο περιπτώσεις, με σημαντικά υψηλότερο το ποσοστό των γυναικών.

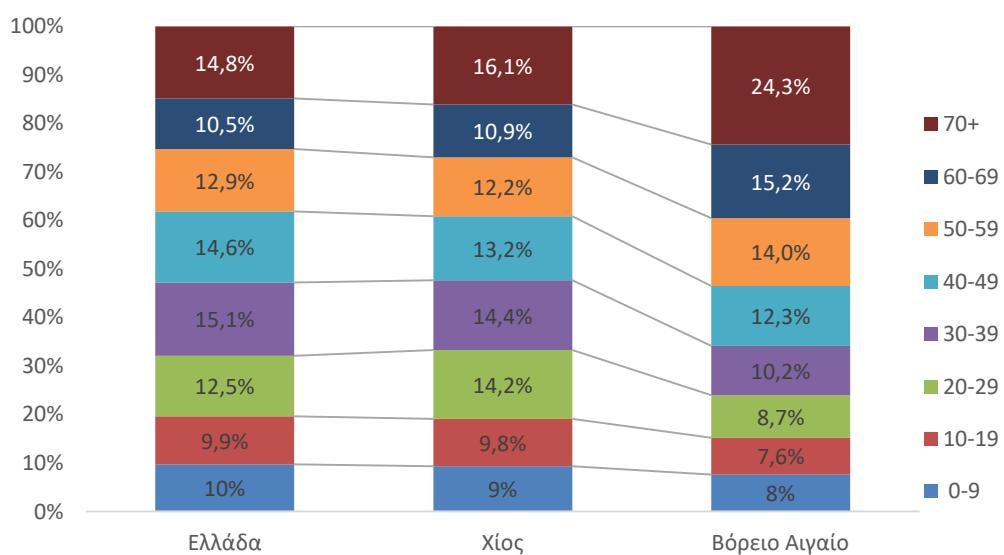
Διάγραμμα 4.3: Ηλικιακή πυραμίδα στην Χίο και την Ελλάδα, 2011

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Συγκριτικά με το σύνολο της χώρας, περισσότεροι κάτοικοι της Χίου έχουν ηλικία μεγαλύτερη από 70 έτη και λιγότεροι ηλικία μέχρι 19 έτη (Διάγραμμα 4.4). Η δημογραφική εικόνα μεταξύ της Χίου και της Ελλάδας συνολικά δεν είναι ωστόσο σημαντικά διαφορετική, σε αντίθεση με την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, όπου παρατηρείται σαφής διαφοροποίηση λόγω του ιδιαίτερα υψηλού ποσοστού ατόμων με ηλικία μεγαλύτερη από 70 έτη.

Διάγραμμα 4.4: Κατανομή πληθυσμού ανά ηλικιακή ομάδα, 2011

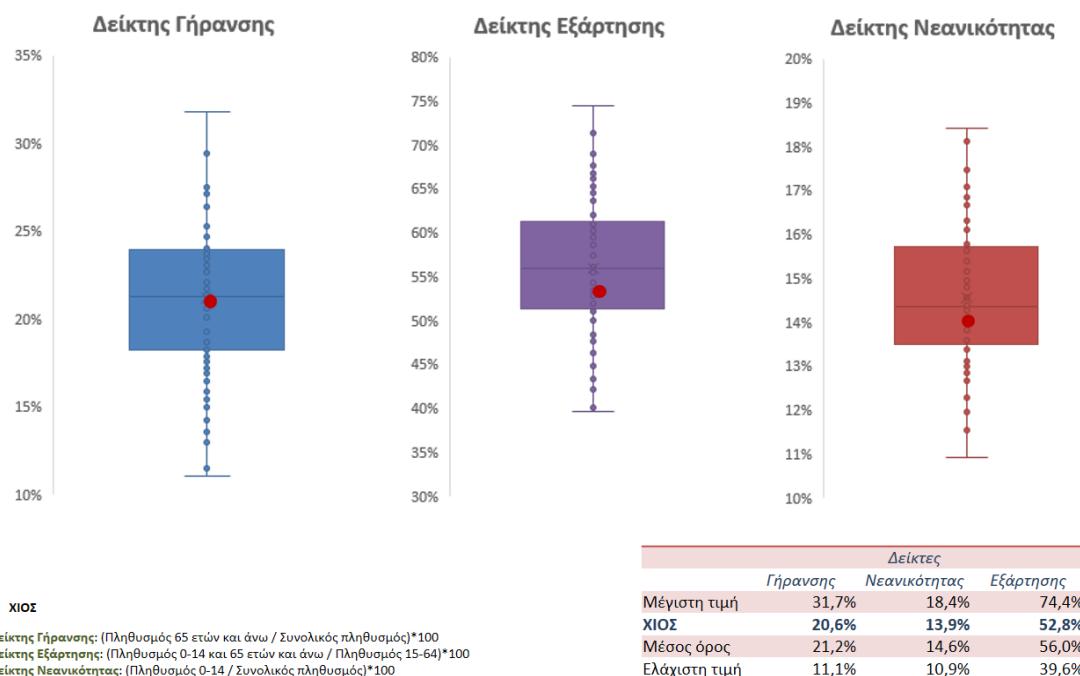

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

Η συγκριτική κατάσταση και δυναμική του πληθυσμού αντανακλάται στους δημογραφικούς δείκτες, όπως ο **δείκτης γήρανσης** (ποσοστό πληθυσμού με ηλικία μεγαλύτερη από 65 έτη), ο **δείκτης εξάρτησης** (ποσοστό πληθυσμού με ηλικία 0-14 και 65 και άνω ως προς τον πληθυσμό με ηλικία 15-64 έτη) και ο **δείκτης νεανικότητας** (ποσοστό πληθυσμού με ηλικία 0-14 έτη ως προς το σύνολο του πληθυσμού). Οι δείκτες γήρανσης και νεανικότητας ήταν το 2011 (τελευταία απογραφή πληθυσμού) οριακά λιγότερο ευνοϊκοί στην Χίο συγκριτικά με τον μέσο όρο στην Ελλάδα, ενώ ο δείκτης εξάρτησης έχει σαφώς καλύτερη τιμή. Αυτό συνεπάγεται ότι σε δημογραφικούς όρους η Χίος δεν διαφοροποιείται σημαντικά από το σύνολο της χώρας – η ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού δεν παρέχει μεγαλύτερο πλεονέκτημα ή μειονέκτημα σε σύγκριση με τη γενικότερη εικόνα του πληθυσμού στην Ελλάδα (η οποία βέβαια δεν είναι ευνοϊκή).

Διάγραμμα 4.5: Δημογραφικοί δείκτες γήρανσης, εξάρτησης και νεανικότητας

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

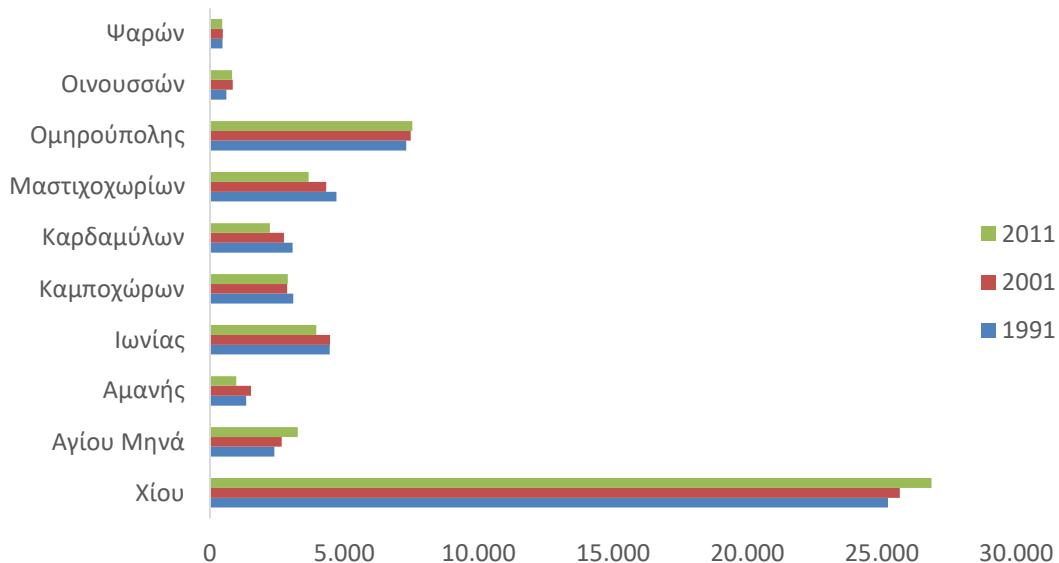
ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΧΙΟΥ ΑΝΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Απογραφής Πληθυσμού του 2011, περισσότερο από το ήμισυ του μόνιμου πληθυσμού της Χίου (το 51% επί συνολικού πληθυσμού 52.674 ατόμων) συγκεντρώνεται στη δημοτική ενότητα Χίου. Η δημοτική ενότητα Ομηρούπολης είναι δεύτερη σε πληθυσμιακό μέγεθος, συγκεντρώνοντας το 14% του πληθυσμού. Οι δημοτικές ενότητες Ιωνίας και Μαστιχωρίων είναι οι επόμενες σε μέγεθος, με ποσοστά 8% και 7% αντιστοίχως επί του συνολικού πληθυσμού της Χίου. Με μικρότερα ποσοστά ακολουθούν οι δημοτικές ενότητες Αγίου Μηνά (6%), Καμποχώρων (5%), Καρδαμύλων (4%), Αμανής (2%), Οινουσσών (2%) και Ψαρών (1%).

Οι μακροχρόνιες μεταβολές του πληθυσμού υποδεικνύουν μια τάση μετακίνησης προς τις αστικές περιοχές του νησιού. Την τελευταία δεκαετία με διαθέσιμα απογραφικά στοιχεία (2001-2011) καταγράφεται αύξηση του πληθυσμού μόνο στις δημοτικές ενότητες Χίου, Αγίου

Μηνά και Ομηρούπολης – αλλά στην τελευταία η μεταβολή είναι οριακά θετική ενώ η μακροχρόνια τάση είναι αρνητική (Διάγραμμα 4.6). Ισχυρή μείωση παρουσίασε ο πληθυσμός την ίδια περίοδο στις δημοτικές ενότητες Αμανής, Καρδαμύλων, Μαστιχωρίων και Ιωνίας (Διάγραμμα 4.7). Οι πληθυσμιακές μεταβολές δεν είναι ανεξάρτητες από τις ευκαιρίες απασχόλησης και την παραγωγική δομή και εξειδίκευση κάθε περιοχής. Υπό αυτή την έννοια υποδηλώνουν ενδεχομένως και αντίστοιχη διεύρυνση στις χωρικές και οικονομικές ανισότητες μεταξύ των δημοτικών ενοτήτων, οι οποίες σε εθνικό και τοπικό επίπεδο πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Διάγραμμα 4.6: Μόνιμος πληθυσμός περιφερειακής ενότητας Χίου ανά δημοτική ενότητα

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 4.7: Μεταβολές μόνιμου πληθυσμού περιφερειακής ενότητας Χίου ανά δημοτική ενότητα

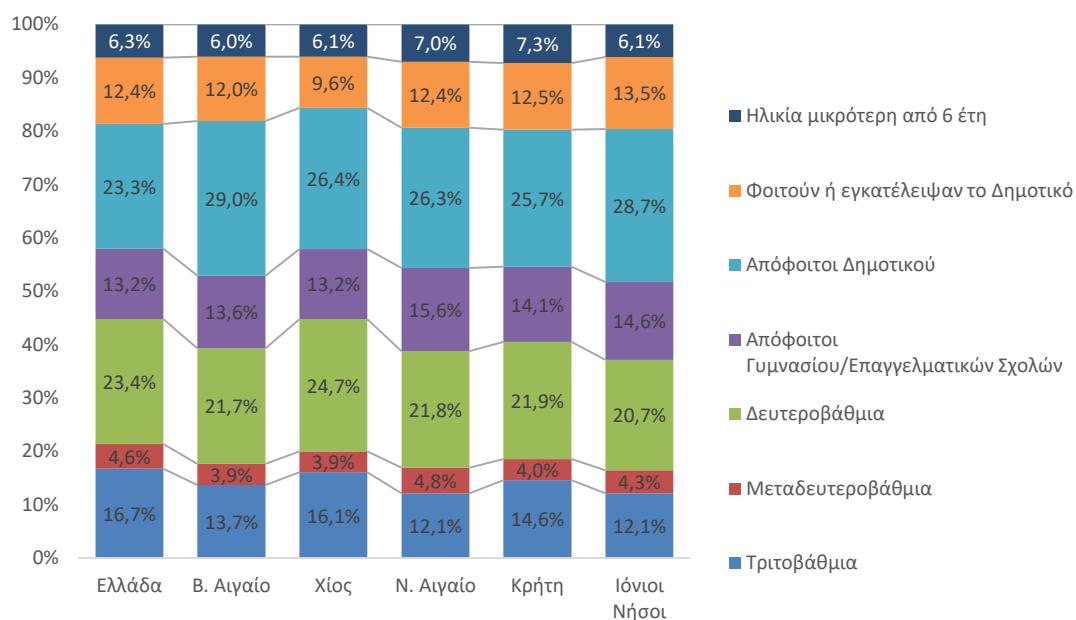

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

4.3. Επίπεδο εκπαίδευσης

Οι κάτοικοι της Χίου έχουν παρόμοιο επίπεδο εκπαίδευσης στις ανώτερες/ανώτατες βαθμίδες συγκριτικά με το σύνολο της χώρας και σημαντικά καλύτερο από τις υπόλοιπες νησιωτικές περιφέρειες (Διάγραμμα 4.8). Συγκεκριμένα, απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι το 16,1% των κατοίκων, ποσοστό που είναι λίγο μικρότερο από το σύνολο της χώρας (16,7%), αλλά αρκετά υψηλότερο συγκριτικά τόσο με την περιφέρεια του Βορείου Αιγαίου (13,7%), όσο και με το Νότιο Αιγαίο (12,1%), τα Νησιά Ιονίου (12,1%) και την Κρήτη (14,6%). Το ποσοστό του πληθυσμού με δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι στην Χίο και πάλι μεγαλύτερο, ακόμα και σε σύγκριση με το σύνολο της χώρας. Επομένως, η εικόνα του εκπαιδευτικού επιπέδου των κατοίκων της Χίου είναι σε γενικές γραμμές αρκετά καλή και σαφώς καλύτερη από τις άλλες περιοχές σύγκρισης. Αν και από την πλευρά της αναπτυξιακής προοπτικής έχει σημασία η σύζευξη μεταξύ εκπαιδευτικού επιπέδου, ικανοτήτων και παραγωγικής δομής και εξειδίκευσης, τα στοιχεία δείχνουν ότι το επίπεδο εκπαίδευσης δεν αποτελεί σημαντικό περιοριστικό παράγοντα για την οικονομική ανάπτυξη της Χίου και την ταχύτερη σύγκλισή της με το μέσο επίπεδο ανάπτυξης της χώρας.

Διάγραμμα 4.8: Κατανομή μόνιμου πληθυσμού με βάση το επίπεδο εκπαίδευσης

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Στην Χίο έδρα η Σχολή Επιστημών της Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αιγαίου, με τα κτήρια της Σχολής να βρίσκονται στην πόλη της Χίου. Τα κτήρια αποτελούν δωρεές της κοινωνίας της Χίου στο Πανεπιστήμιο, ενώ παράλληλα υπάρχουν και ενοικιαζόμενα κτήρια. Η Σχολή Επιστημών της Διοίκησης λειτουργεί στη Χίο από το 1997, και αποτελείται από τέσσερα προπτυχιακά τμήματα:

Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων (ΤΔΕ), το οποίο είναι το παλαιότερο Τμήμα του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Το ΤΔΕ, λειτουργεί από το ακαδημαϊκό έτος 1985-1986 και

προσφέρει τις κατευθύνσεις "Διοίκηση", "Λογιστική και Χρηματοοικονομική" και "Τουρισμός". Το Τμήμα εξοπλίζει τους φοιτητές με υψηλής ποιότητας θεωρητικές γνώσεις και πρακτικές εμπειρίες που απαιτεί η επιστημονική και επαγγελματική προοπτική τους, μέσα από μοντέρνα εκπαιδευτικά κι ερευνητικά προγράμματα.

Τμήμα Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών (TNEY). Το TNEY λειτουργεί από το ακαδημαϊκό έτος 1998-1999. Προσφέρει εισαγωγικά μαθήματα στην οικονομία, την οργάνωση, διοίκηση και χρηματοδότηση επιχειρήσεων, εξειδικευμένα μαθήματα δικαίου, εφαρμοσμένων οικονομικών στις μεταφορές, το εμπόριο και τα ναυτιλιακά, αλλά και προχωρημένα μαθήματα στη διοίκηση ναυτιλιακών - μεταφορικών επιχειρήσεων, το θαλάσσιο περιβάλλον και τη διαχείριση της υποδομής δικτύων συνδυασμένων μεταφορών. Αποβλέπει στον εφοδιασμό των φοιτητών με γνώσεις και ικανότητες απαραίτητες για την ανάπτυξη δυνατότητας επικοινωνίας με το περιβάλλον, διαχείρισης θεμάτων και λήψης αποφάσεων σε έναν έντονα ανταγωνιστικό χώρο, όπως είναι η ναυτιλία, οι μεταφορές και το διεθνές εμπόριο.

Τμήμα Μηχανικών Οικονομίας και Διοίκησης (TΜΟΔ). Το TΜΟΔ, ιδρύθηκε το 2000 και προσφέρει τις κατευθύνσεις "Χρηματοοικονομική Μηχανική" και "Μηχανική της Διοίκησης". Το Τμήμα καλύπτει τις ανάγκες της οικονομίας με σύγχρονες ειδικότητες μηχανικών, ικανών να ανταποκριθούν στις προκλήσεις της νέας εποχής καθώς και στην έρευνα και προαγωγή της τεχνογνωσίας στους τομείς της Χρηματοοικονομικής Μηχανικής (Financial Engineering) και Μηχανικής της Διοίκησης (Management Engineering).

Τμήμα Οικονομικής και Διοίκησης Τουρισμού (ΤΟΔΙΤ). Το νεοσύστατο ΤΟΔΙΤ, το οποίο λειτουργεί από το 2017, προσφέρει τις κατευθύνσεις "Σχεδιασμός και Πολιτική του Τουρισμού" και "Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων".

Ταυτόχρονα, στην Χίο λειτουργούν τα παρακάτω Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ):

- ΠΜΣ "Ναυτιλία, Μεταφορές και Διεθνές Εμπόριο – NAME" (TNEY, 1998-1999)
- ΠΜΣ "Διοίκηση Επιχειρήσεων – MBA" (ΤΔΕ, 2001-2002)
- ΠΜΣ "Οικονομική και Διοίκηση για Μηχανικούς – ΟΔΙΜ" (TΜΟΔ, 2005-2006)
- ΠΜΣ "Διοίκηση Επιχειρήσεων για Στελέχη – Executive MBA" (ΤΔΕ, 2015-2016)
- Διερυματικό ΠΜΣ "Νέες Τεχνολογίες στη Ναυτιλία και τις Μεταφορές" (2015-2016) με τη στήριξη του TNEY και του Τμήματος Μηχανικών Αυτοματισμού ΤΕ του ΑΕΙ Πειραιά ΤΤ
- ΠΜΣ "Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Μηχανικών Οικονομίας και Διοίκησης μέσω Έρευνας – ΜΕΔΜΟΔΕ" (TΜΟΔ, 2016-2017)
- Διατμηματικό ΠΜΣ "Σχεδιασμός, Διοίκηση και Πολιτική του Τουρισμού – ΣΔΠΤ" (ΤΔΕ, 1998-1999), με τη στήριξη τεσσάρων Τμημάτων του Πανεπιστημίου Αιγαίου: Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, Τμήμα Περιβάλλοντος, Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας, Τμήμα Γεωγραφίας.

Για τη λειτουργία του Πανεπιστημίου, η Μονάδα Χίου περιλαμβάνει τις Διοικητικές Υπηρεσίες της Σχολής και των Τμημάτων, τη βιβλιοθήκη της Σχολής (παράρτημα της Κεντρικής Βιβλιοθήκης). Ταυτόχρονα, λειτουργούν οι Φοιτητικές Κατοικίες, οι οποίες βρίσκονται σε παραλιακή τοποθεσία, σε απόσταση 5 χλμ. από το κέντρο της πόλης και περιλαμβάνουν 6 καινούρια κτίρια με 179 μονόκλινα δωμάτια.

Στην πανεπιστημιακή μονάδα Χίου, φοιτούν 3.000 προπτυχιακοί φοιτητές, περίπου 350 μεταπτυχιακοί φοιτητές και 150 υποψήφιοι διδάκτορες, δηλαδή συνολικά 3.500 φοιτητές, αποτελώντας το 20% περίπου των φοιτητών του Πανεπιστημίου Αιγαίου συνολικά.

Ακαδημία Εμπορικού Ναυτικού Μηχανικών Χίου

Στην Χίο λειτουργεί η Ακαδημία Εμπορικού Ναυτικού Μηχανικών Χίου (ΑΕΝ/Μ/ΧΙΟΥ), γνωστή και ως Σχολή Μηχανικών. Η Χίος έχει μεγάλη ιστορική, πολιτιστική και ναυτική παράδοση, με εκατοντάδες εφοπλιστές και πλοιοκτήτες και χλιάδες ναυτικούς, συνεπώς η σχολή αποτελεί βασική υποδομή εκπαίδευσης. Η σχολή Μηχανικών της ΑΕΝ/Μ/ΧΙΟΥ ιδρύθηκε το 1965, από τους εφοπλιστές Καρρά Κ. και Χανδρή Ι. Το έτος 1996, με την οικονομική βοήθεια των εφοπλιστών δωρητών Τσάκου Π. και του αείμνηστου Πατέρα Γ., προστέθηκε μια νέα πτέρυγα. Λειτουργεί από το έτος 1965 ως ΔΣΕΝ, από το έτος 1979 ως ΑΔΣΕΝ και ΑΕΝ από το εκπαιδευτικό έτος 1998 - 1999. Η ΑΕΝ/Μ/ΧΙΟΥ, είναι σχολή μικτής φοίτησης, με δικαίωμα επιλογής από τους σπουδαστές του τρόπου φοίτησης (εσωτερική, εξωτερική). Οι υφιστάμενες κτιριακές εγκαταστάσεις της, παρέχουν δυνατότητα φοίτησης περίπου 200 συνολικά σπουδαστών ετησίως και διαμονής 50. Η Ακαδημία διαθέτει εκπαιδευτικές αίθουσες, μηχανουργείο, μηχανοστάσιο, σύγχρονο ηλεκτρονικό εξοπλισμό, προσομοιωτή μηχανοστασίου και οργανωμένο γυμναστήριο. Αποτελεί το πρώτο και αρχαιότερο εκπαιδευτικό ίδρυμα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Χίο και η προσφορά της τόσο στην κοινωνία και οικονομία της Χίου, όσο και στην Ελληνική Εμπορική Ναυτιλία είναι τεράστια.

Χώροι Πολιτιστικού Ενδιαφέροντος⁷

Η Χίος διαθέτει πληθώρα χώρων πολιτισμού, μουσείων και άλλα σημεία πολιτιστικού ενδιαφέροντος, που στηρίζουν πολιτιστικές δράσεις και εκδηλώσεις.

Χώροι Πολιτισμού

Ομήρειο. Ιδρύθηκε το 1980 και η ανέγερσή του έγινε από την οικογένεια ΞΥΛΑ σε οικόπεδο του Δήμου Χίου. Στο οικοδόμημα υπάρχει αίθουσα θεάτρου 450 θέσεων, και διαθέτει υπερώο και ειδικό χώρο ορχήστρας κάτω από τη κεντρική σκηνή. Έχει άριστη ακουστική και ορατότητα, ενώ διαθέτει όλες τις σύγχρονες εγκαταστάσεις εικόνας και ήχου, όπως και πλήρως εξοπλισμένα καμαρίνια και βοηθητικούς χώρους. Επίσης υπάρχει αίθουσα συνεδρίων 162 θέσεων, η οποία είναι εξοπλισμένη με σύστημα αυτόματης μετάφρασης σε 3 γλώσσες και μηχανήματα προβολής (διαφανειών, slides, video projector). Υπάρχουν επιπλέον, 2 αίθουσες γκαλερί 200 τ.μ. για εκθέσεις ζωγραφικής, γλυπτικής, κεραμικής, προβολής προϊόντων, αίθουσες διδασκαλίας και δοκιμών, αίθουσα Συμβουλίων, βιβλιοθήκη, κ.ά.

ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Β. Αιγαίου. Στεγάζεται σε Δημοτικό κτίριο, ενώ οι παραστάσεις του γίνονται στο Ομήρειο Π.Κ.Δ.Χ. και στο πολιτιστικό πολυχώρο «ΚΑΣΤΡΟΜΗΝΑ». Υλοποιεί 2 - 3 παραγωγές ανά έτος, τις οποίες παρουσιάζει και σε άλλες Πόλεις του Β. Αιγαίου, ενώ διοργανώνει και εκδηλώσεις με συμπαραγωγή ή μετάκληση άλλων σχημάτων.

⁷ Τα στοιχεία αντλήθηκαν από το Στρατηγικό και Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου Χίου για την περίοδο 2015-2020.

Θέατρο «Μίκης Θεοδωράκης». Λειτουργεί σε Δημοτικό χώρο 200 περίπου στρεμμάτων στη περιοχή ΚΑΣΤΡΟΜΗΝΑΣ Δήμου Χίου. Κτίστηκε το 2005 και διαθέτει υπαίθρια θεατρική σκηνή, χωρητικότητα 780 θεατών με δυνατότητα τοποθέτησης επιπλέον 500 καθισμάτων, αίθουσα παρασκηνίων, αποθηκευτικούς χώρους και όλες τις απαιτούμενες υποδομές και εξοπλισμό.

Ανοιχτό Θέατρο Καρδαμύλων. Δημιουργήθηκε το 2000 μετά τη δημιουργία θεατρικής ομάδας από τον Αδαμάντιο Λεμό. Εξυπηρετεί παραστάσεις για 1000 περίπου θεατές. Οι παραστάσεις που μπορούν να φιλοξενηθούν περιλαμβάνουν αρχαίο και σύγχρονο θέατρο, χορό, μουσική και φυσικά πάσης φύσεως εκδηλώσεις.

Δημοτική Πινακοθήκη. Στεγάζεται σε παλαιό αναπαλαιωμένο κτίριο πίσω από τη Νομαρχία και εκτός των μόνιμων εκθεμάτων περιλαμβάνει χώρους εκθέσεων καλλιτεχνών και όλες τις απαραίτητες υποδομές και εξοπλισμό.

Θερινός Κινηματογράφος. Λειτουργεί σε υπαίθρια έκταση στο Δημοτικό Κήπο και προσφέρει αναβαθμισμένη ποιοτικά ψυχαγωγία στους σινεφίλ και τη δυνατότητα παρακολούθησης ταινιών.

Κινηματοθέατρο Rex. Είναι ένα από τα πιο ιστορικά κτίρια της πόλης της Χίου και κτίστηκε τη δεκαετία του 1930.

Μουσείο Μαστίχας Χίου. Χωροθετείται στη Νότια Χίο, πλησίον του χωριού Πυργί, στην περιοχή των Μαστιχοχωρίων. Είναι ένα από τα θεματικά μουσεία του δικτύου μουσείων που διαχειρίζεται το Πολιτιστικό Ίδρυμα του Ομίλου Πειραιώς.

Βυζαντινό Μουσείο Χίου. Στεγάζεται στο Οθωμανικό Τζαμί του 19ου αιώνα που βρίσκεται στην κεντρική πλατεία της πόλης της Χίου. Λειτουργεί από το 1980 και περιλαμβάνει εκθέματα που είτε αποτελούν δωρεές είτε αποτελούν ευρήματα που ανακαλύφθηκαν σε τοπικές εκσκαφές.

Αρχαιολογικό Μουσείο Χίου. Η κατασκευή του ολοκληρώθηκε το 1971 και αποτελείται από χώρους έκθεσης, εργαστήρια και γραφεία, το σύνολο των οποίων καλύπτει ένα χώρο 1200 τετραγωνικών μέτρων. Το μουσείο περιλαμβάνει ευρήματα της προϊστορικής και αρχαϊκής εποχής, τα οποία προέκυψαν από τις εκσκαφές του Βρετανικού Σχολείου στον Εμπορειό, ευρήματα νεολιθικής εποχής από βρετανικές εκσκαφές στο Άγιο Γάλας, ευρήματα αρχαϊκής και νεοκλασικής εποχής από βρετανικές εκσκαφές στα Φανά καθώς και ευρήματα από εκσκαφές που πραγματοποιήθηκαν από την 20η Εφορία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων.

Μουσεία – Συλλογές. Στην Χίο υπάρχουν επίσης μουσεία και εκθέσεις που λειτουργούν σε κρατικά αλλά και δημοτικά κτήρια, όπως:

Μουσείο Ιουστινιάνη	Εκκλησιαστικό Μουσείο Κουρουνίων
Ναυτικό Μουσείο Χίου	Λαογραφική Συλλογή Λεπτοπόδων
Μουσείο Ιατρικής	Το Λαογραφικό Μουσείο Καλλιμασιάς,
Μουσείο Ιστορίας & Φυσικής	Το Μουσείο Γεωλογίας - Ζωολογίας και
Μουσείο Γιαλούρη	Το Μουσείο Φαρμακευτικής Δ.Ε. Καμποχώρων
Μουσείο Μικρασιατικών Κειμηλίων του Φάρου Βαρβασίου	Λαογραφικό Μουσείο Χαλκειούς Δ.Ε. Καρδαμύλων

Μουσείο Ιστορίας & Εκπαίδευσης του Βούρειου Δημοτικού Σχολείου Λιβαδίων Χίου	Εκκλησιαστικό Μουσείο Αγ. Λουκά Καρδαμύλων
Εκκλησιαστικό Μουσείο Ιερού Τάγματος Αγ.	Εκκλησιαστικό Μουσείο Αγ.
Παντελεήμονος Δ.Ε. Αμανής	Νικολάου Καρδαμύλων
Αρχαιολογική Συλλογή Βολισσού	Ναυτικό Μουσείο Καρδαμύλων
Φωτογραφική Συλλογή Πύργου Πιραμάς	Μουσείο Φιλοπρόδοου Όμιλου Βροντάδου
Στέγη Εκπαιδευτικής Ιστορίας Νενητουρίων	

Φεστιβάλ / Δράσεις

Φεστιβάλ Μαστίχας. Στόχος του Φεστιβάλ Μαστίχας είναι να αναδείξει την ιδιαίτερη πολιτισμική φυσιογνωμία του νησιού της μαστίχας, μέσα από καλλιτεχνικές δράσεις και γεγονότα που απλώνονται τόσο στην πόλη της Χίου, όσο και στα μοναδικά Μαστιχοχώρια. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει επίσης θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες, μουσικές βραδιές και παραδοσιακές γιορτές σε συνεργασία με τους τοπικούς πολιτιστικούς συλλόγους στα χωριά της μαστίχας, που συνδέονται με μοναδικά τοπικά προϊόντα.

Euroclassica / Ομηρική Ακαδημία. Στην Χίο, γενέτειρα του Ομήρου, λαμβάνουν χώρα οι εργασίες της Euroclassica (Όμιλος Ευρωπαϊκών Εταιρειών Καθηγητών Κλασικών Γλωσσών και Πολιτισμών) και της Ομηρικής Ακαδημίας. Η Ομηρική Ακαδημία ιδρύθηκε το 1997 ως μια προσπάθεια για την εξάπλωση και διάδοση των ελληνικών γραμμάτων, της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού πολιτισμού σε ολόκληρο τον κόσμο.

Μοναστήρια — Εκκλησίες. Τα θρησκευτικά στοιχεία που συγκροτούν τον θρησκευτικό τουρισμό στη Χίο είναι ενδεικτικά τα ακόλουθα: Θρησκευτικά - Ιστορικά μνημεία της Χίου (Εκκλησίες και Ιερές Μονές) Ιερό προσκύνημα Αγίας Μαρκέλλης της Χιοπολίτιδας Θρησκευτικές εορτές της Χίου - Πανηγύρεις («Πανηγύρια») Βυζαντινά και Εκκλησιαστικά Μουσεία Χίου Οι Άγιοι της Χίου Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική Παράδοση Χίου Ξυλογλυπτική - Γλυπτική Τεχνική του ψηφιδωτού Τεχνική του βοτσαλωτού Μουσουλμανικά μνημεία Καθολικά Μνημεία της Χίου Εβραϊκά Μνημεία της Χίου Άξια λόγου είναι τα πολλά και σπουδαία ιστορικά - θρησκευτικά μνημεία της Χίου.

Παραδοσιακοί — Μεσαιωνικοί Οικισμοί. Το πολιτιστικό περιβάλλον της Χίου αποτελεί σημαντικό πόρο, καθώς λειτουργεί ως συγκριτικό πλεονέκτημα για την ενίσχυση της τουριστικής δραστηριότητας και της οικονομίας της γενικότερα, στα πλαίσια της αειφόρου ανάπτυξης. Κατά συνέπεια η διατήρηση, προστασία, ανάδειξη και προβολή της πολιτιστικής της κληρονομιάς είναι κρίσιμο ζήτημα. Βασική κατεύθυνση αποτελεί η διατήρηση και αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς που έχει αναγνωριστεί σαν βασικός αναπτυξιακός πόρος και παράγοντας κοινωνικής συνοχής και ταυτότητας. Οι 29 παραδοσιακοί οικισμοί του νησιού είναι Διευχά, Χάλκειο, Καλαμωτή, Αρμόλια, Ζυφιάς, Βέσσα, Λίθιο, Όλυμποι, Έξω Δίδυμα, Κατάβασις, Πύργιο, Αγ. Γεώργιος Συκούσης, Ελάτα, Βουνός, Μεστά, Βολισσός, Πατρικά, Κάμπια, Ανάβατος, Τρύπες, Πιραμά, Κέραμος, Σιδηρούντα, Αγ. Γάλα, Αυγάνωμα, Κάμπος, Οινουσσών, Ψαρά.

Κάστρα — Αρχαιολογικοί Χώροι. Η Χίος διαθέτει ένα από τα καλύτερα διατηρημένα Μεσαιωνικά αμυντικά δίκτυα που σώζονται στη Μεσόγειο (κάστρα και πύργοι, βίγλες, οχυρωμένοι οικισμοί). Το Μεσαιωνικό παρελθόν του νησιού αποτυπώνεται ανάγλυφο στα μνημεία που σώζονται από αυτή την περίοδο, τόσο στην πόλη, όσο και στα χωριά, στα οποία

ανιχνεύονται στοιχεία βυζαντινά, Γενοβέζικα και Ενετικά. Εντυπωσιακό στοιχείο αποτελεί το ότι τόσο το Κάστρο της Χίου, όσο και τα Μεσαιωνικά καστροχώρια εξακολουθούν να είναι ζωντανοί οικισμοί.

Οχυρωμένοι Μεσαιωνικοί Οικισμοί (Μαστιχοχώρια) είναι	Κάστρα με Εύκολη Πρόσβαση	Κάστρα Επισκέψιμα με Περιήγηση σε Εξοχικά Μονοπάτια	Βίγλες
Πυργί, Μεστά, Ολύμποι, Καλαμωτή, Αρμόλια, Βέσσα, Ανάβατος	Κάστρο πόλης Χίου, Κάστρο Βολισσού	Κάστρο Απολίχνων (Αρμόλια), Κάστρο Γριάς (Καρδάμυλα), Κάστρο Ωριάς (Καμπιά), Πύργος Δοτίων (Πυργί), Πύργος «Τα Μάρκου» (Πισπιλούντα)	Κυκλικοί πύργοι, χτισμένοι στα ακρωτήρια του νησιού, για παρατήρηση του πελάγους. Βίγλα Παχή (Σιδηρούντα), Βίγλα Μεστών, Βίγλα Τραχηλίου (Λιθί).

Αρχαιολογικοί Χώροι

Δασκαλόπετρα. Ο βράχος της Δασκαλόπετρας, ο οποίος βρίσκεται επάνω από την ομώνυμη παραλία του Βροντάδου, είναι ένα από τα πιο γνωστά μνημεία του νησιού. Συνδέθηκε στενά με την παράδοση του Ομήρου και θεωρήθηκε το σχολείο του μεγάλου ποιητή.

Αρχαιολογικός Χώρος Εμπορίου. Στις πλαγιές του λόφου του Προφήτη Ηλία, η αρχαιολογική σκαπάνη έχει φέρει στο φως τα ερείπια ενός οικισμού των πρώιμων ιστορικών χρόνων (8ος αι. π.Χ.) που έχει χτιστεί σε θέση στρατηγική για τις θαλάσσιες επικοινωνίες, δεδομένου ότι από το συγκεκριμένο σημείο είναι ορατά τα παράλια της Μικρά Ασίας, η Σάμος και η Ικαρία.

Ναός Απόλλωνα στα Φανά. Στο μικρό όρμο των Φανών, σε χαμηλό λόφο, σώζονται λείψανα από το ιερό του Φαναίου Απόλλωνα, στον ίδιο χώρο που σήμερα βρίσκεται το μικρό εκκλησάκι των Αγίων Θεοδώρων.

Ρημόκαστρο. Στο οροπέδιο του Αίπους, πάνω από τον οικισμό του Βροντάδου, έχουν εντοπισθεί λείψανα αγροτοποιμενικών εγκαταστάσεων που χρονολογούνται από την κλασσική αρχαιότητα (5ος - 1ος π.Χ. αι.).

Σπήλαια

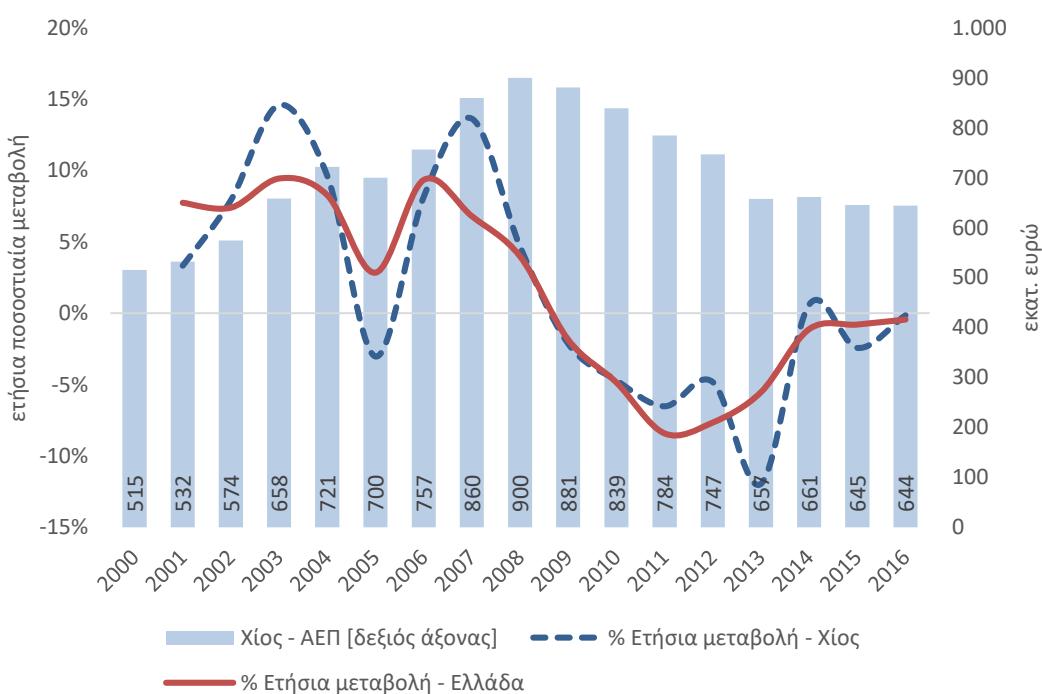
Στην Χίο βρίσκονται τα αρχαιότερα πετρώματα όλης της Ευρώπης, τα αρχαιότερα απολιθώματα Αμμωνιτών της Ελλάδας καθώς και εντυπωσιακά ρήγματα και μεγάλος αριθμός καρστικών σχηματισμών. Από αυτούς ξεχωρίζουν τρία σπήλαια, που πρόσφατα εξερευνήθηκαν από τους ειδικούς. Το Σπήλαιο Ολύμπων, το Σπήλαιο του Αγίου Γάλακτος και το Σπήλαιο Λιθίου.

5. ΑΝΑΛΥΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΧΙΟΥ

5.1. Το ΑΕΠ της Χίου

Το ΑΕΠ της Χίου διαμορφώθηκε το 2016 σε €644 εκατ., μέγεθος που είναι χαμηλότερο κατά 28,4% σε σύγκριση με το (μέγιστο του) 2008, όταν είχε ανέλθει σε €900 εκατ. (Διάγραμμα 5.1). Οι διακυμάνσεις της οικονομίας της Χίου συσχετίζονται στενά με αυτές του συνόλου της ελληνικής οικονομίας, αν και ειδικοί παράγοντες μπορεί κατά περίπτωση να διαφοροποιούν (επιταχύνουν ή επιβραδύνουν) τον ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης σε σύγκριση με το ΑΕΠ της Ελλάδας συνολικά.

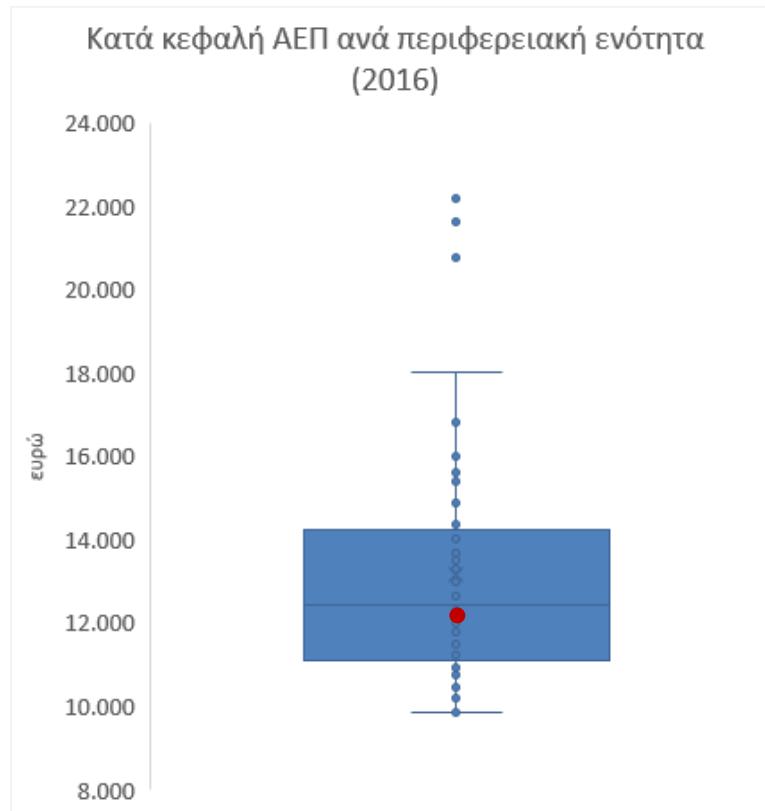
Διάγραμμα 5.1: Εξέλιξη ΑΕΠ Χίου (σε τρέχουσες τιμές)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

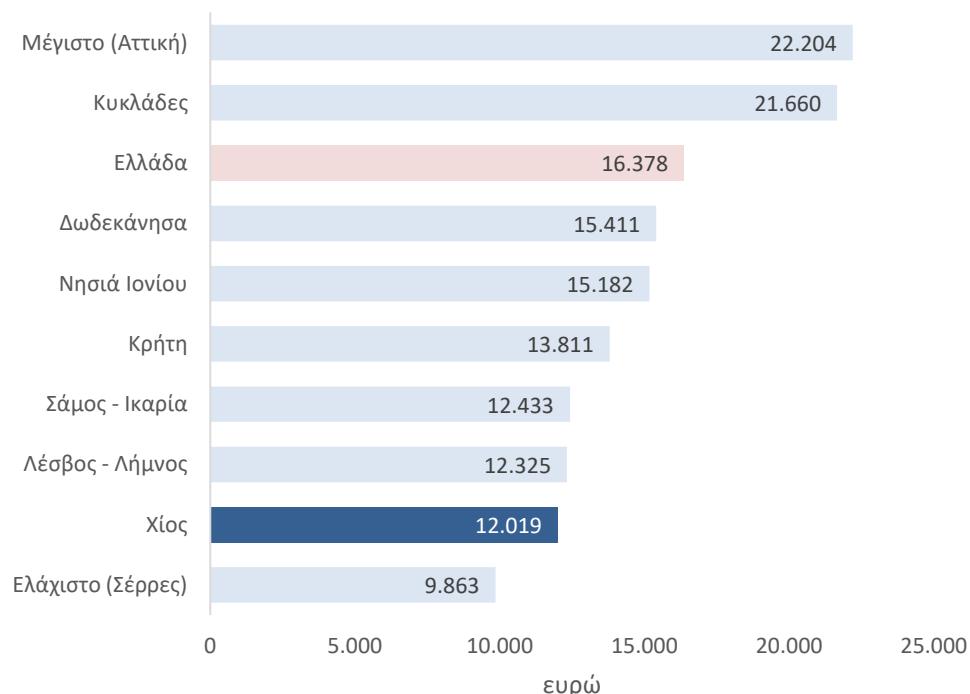
Μεγαλύτερο ενδιαφέρον έχει η εξέταση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, το οποίο αποτελεί πιο ικανοποιητικό δείκτη του βιοτικού επιπέδου, καθώς αναδεικνύει τις διαφορές που μπορεί να υπάρχουν μεταξύ περιοχών. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Χίου (€12.019) βρισκόταν το 2016 χαμηλότερα από τον απλό μέσο αριθμητικό όρο του κατά κεφαλήν ΑΕΠ στις περιφερειακές ενότητες της χώρας (€13.166) (Διάγραμμα 5.2). Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ των περιφερειακών ενοτήτων κυμαίνοταν το 2016 σε ένα μεγάλο εύρος μεταξύ €9.863 (Σέρρες) έως €22.204 (Αττική) και το ΑΕΠ της Χίου βρισκόταν πιο κοντά στη χαμηλότερη τιμή. Επηρεαζόμενο από το υψηλό ΑΕΠ της Αττικής, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ για το σύνολο της χώρας (σταθμισμένος μέσος όρος), διαμορφώθηκε το 2016 σε €16.378. **Επομένως, η Χίος είχε το 2016 το 74% του κατά κεφαλή ΑΕΠ της χώρας και το 54% του μέγιστου κατά κεφαλή ΑΕΠ (Αττική).** Επιπλέον, το κατά κεφαλή ΑΕΠ στην Χίο είναι χαμηλότερο και από τις άλλες νησιωτικές περιφέρειες της χώρας – βρίσκεται κοντά στην Λέσβο-Λήμνο και Σάμο-Ικαρία, αλλά είναι σημαντικά χαμηλότερο από τις Κυκλαδες, τα Δωδεκάνησα, τα Νησιά του Ιονίου και την Κρήτη (Διάγραμμα 5.3).

Διάγραμμα 5.2: Κατά κεφαλή ΑΕΠ ανά περιφερειακή ενότητα, 2016

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ, ● ΧΙΟΣ

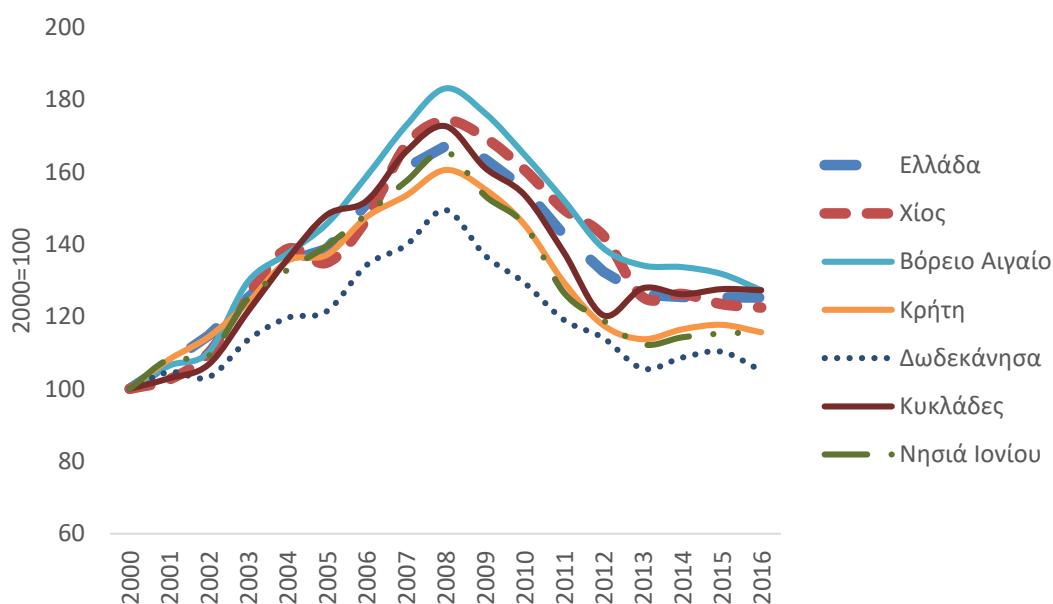
Διάγραμμα 5.3: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ στις νησιωτικές περιφέρειες και στη Χίο, 2016

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Από τις αρχές της δεκαετίας του 2000 το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Χίου σημείωσε ταχεία άνοδο, ωστόσο η υποχώρηση που ακολούθησε το επόμενο διάστημα ήταν εντονότερη συγκριτικά με το σύνολο της χώρας (Διάγραμμα 5.4). Συνολικά, σε τρέχουσες τιμές το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Χίου αυξήθηκε κατά 74,2% την περίοδο 2000-2008, ενώ υποχώρησε κατά 29,7% την περίοδο 2008-2016 (τα αντίστοιχα ποσοστά για την εθνική οικονομία ήταν 67,1% και -25%). Ταχύτερα σε σχέση με την Χίο αυξήθηκε το ΑΕΠ σε Λέσβο-Λήμνο και Σάμο-Ικαρία την περίοδο 2000-2008 πριν την οικονομική κρίση (κατά 81% και 99,5% αντίστοιχα), ενώ την επόμενη περίοδο 2008-2016 η υποχώρηση ήταν πιο έντονη στην Σάμο-Ικαρία (-35,4%) και λίγο μικρότερη στην Λέσβο-Λήμνο (-28,6%). Χαμηλότερη έναντι της Χίου αύξηση ή/και μείωση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σημειώθηκε στις υπόλοιπες νησιωτικές περιφέρειες την ίδια περίοδο, αν και αυτό υποκρύπτει το διαφορετικό σημείο εκκίνησης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ των περιφερειών, το οποίο το 2000 ήταν σημαντικά υψηλότερο από αυτό της Χίου.

Διάγραμμα 5.4: Εξέλιξη κατά κεφαλήν ΑΕΠ στις νησιωτικές περιοχές της Ελλάδας

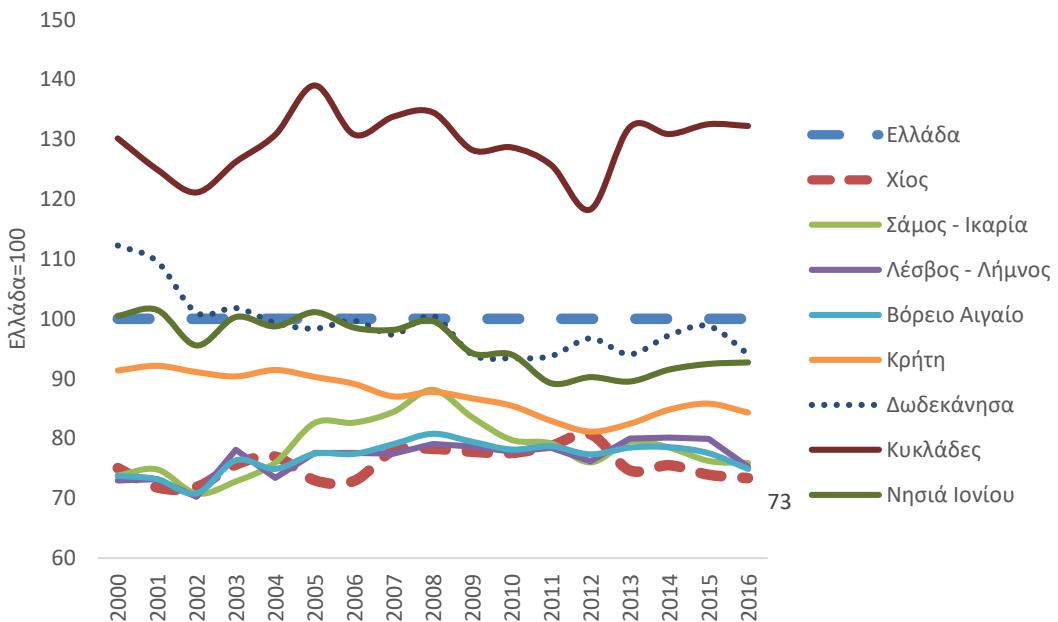

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση IOBE

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Χίου κυμάνθηκε την περίοδο 2000-2016 μεταξύ 72% και 81% του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας, με το οποίο δεν παρουσιάζει κάποια σαφή τάση σύγκλισης (Διάγραμμα 5.5). Ειδικά μάλιστα μετά το 2012 παρουσιάζει μια τάση απόκλισης καθώς οι αρνητικοί ρυθμοί μεγέθυνσης ήταν υψηλότεροι σε σύγκριση με την επικράτεια. Πάντως, αν και παρουσιάζονται ετήσιες διακυμάνσεις, δεν φαίνεται κάποια άλλη νησιωτική περιφέρεια να συγκλίνει με τον μέσο όρο του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας.

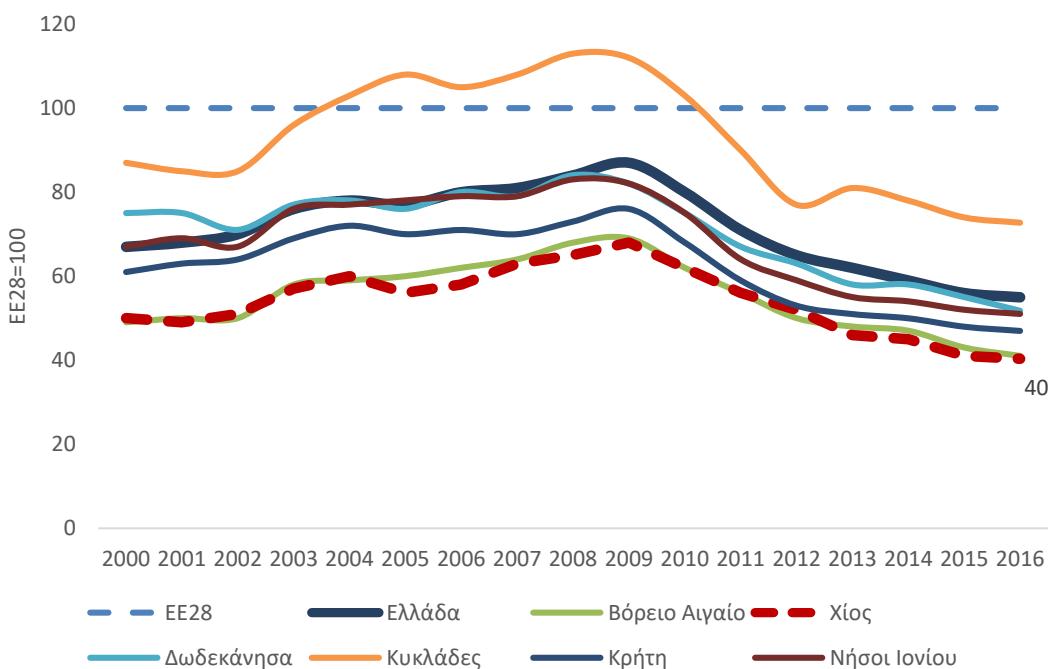
Η απόσταση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Χίου ως προς τον μέσο όρο της ΕΕ28 είναι ακόμα μεγαλύτερη (40% του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην ΕΕ28 το 2016), ενώ η Ελλάδα, η Χίος και οι επιμέρους νησιωτικές περιφέρειες βρίσκονται μετά το 2009 σε πορεία απόκλισης από το κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην ΕΕ28 (Διάγραμμα 5.6). Αυτό το στοιχείο πρέπει να αξιολογηθεί στο επόμενο προγραμματικό πλαίσιο χρηματοδότησης από τα ταμεία της ΕΕ για την περίοδο 2021-2027.

Διάγραμμα 5.5: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ στις νησιωτικές περιοχές σε σύγκριση με την Επικράτεια

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση IOBE

Διάγραμμα 5.6: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ ως ποσοστό της ΕΕ28

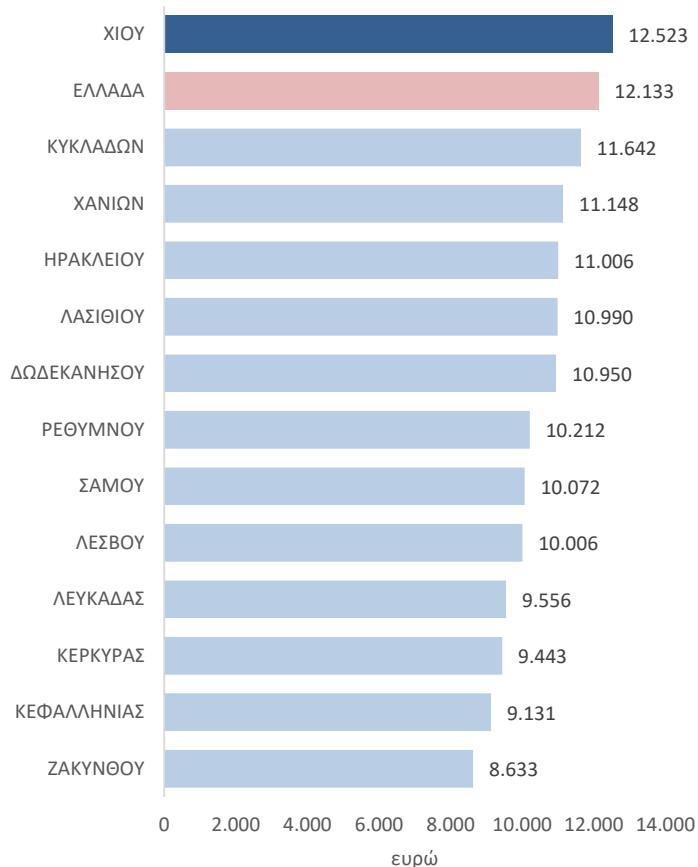

Πηγή: Eurostat, Ανάλυση IOBE

Παρά το χαμηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, το μέσο δηλωθέν εισόδημα φυσικών προσώπων στην Χίο είναι υψηλότερο τόσο του μέσου όρου της χώρας, όσο και του συνόλου των νησιωτικών περιφερειακών ενοτήτων (Διάγραμμα 5.7). Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την εκκαθάριση των φορολογικών δηλώσεων φυσικών προσώπων για το έτος 2015, το μέσο δηλωθέν εισόδημα στην Χίο ήταν €12.523, κατά 3% (€390) υψηλότερο από το μέσο δηλωθέν εισόδημα στο σύνολο της Ελλάδας. Ακόμα και σε σύγκριση με περιφερειακές ενότητες που

εμφανίζουν σημαντικά υψηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ έναντι της Χίου, το δηλωθέν εισόδημα φυσικών προσώπων στην Χίο είναι από 8% (Κυκλαδες) έως 45% (Ζάκυνθος) υψηλότερο.

Διάγραμμα 5.7: Μέσο Δηλωθέν Εισόδημα φυσικών προσώπων, 2015

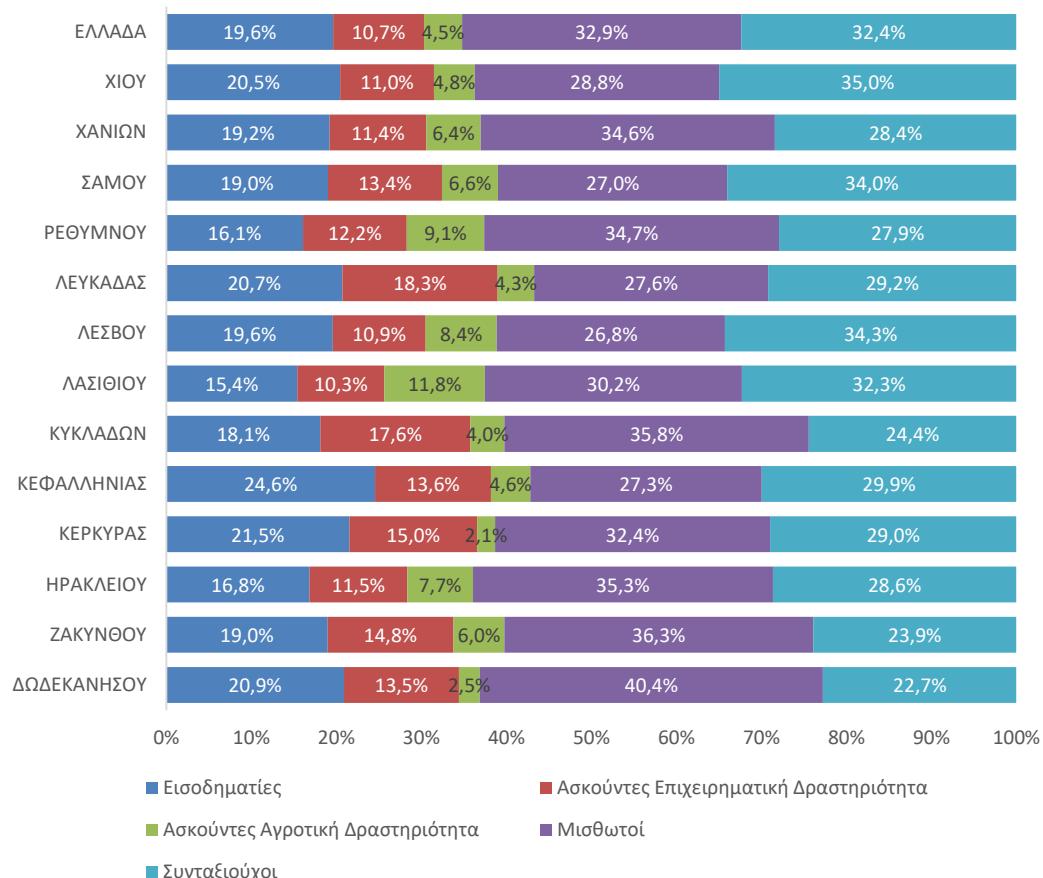

Πηγή: ΑΑΔΕ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Στην Χίο παρατηρείται υψηλότερο ποσοστό συνταξιούχων και χαμηλότερο ποσοστό μισθωτών σε σύγκριση με το σύνολο της χώρας και τις υπόλοιπες νησιωτικές περιφερειακές ενότητες (Διάγραμμα 5.8). Στις υπόλοιπες κατηγορίες φορολογούμενων (εισοδηματίες, αγρότες, επιχειρηματίες) η Χίος δεν παρουσιάζει σημαντική διαφοροποίηση έναντι του συνόλου της χώρας. Μπορεί όμως να παρατηρηθεί μια τάση μεγαλύτερης συμμετοχής των ασκούντων επιχειρηματική δραστηριότητα και των αγροτών στις υπόλοιπες νησιωτικές περιφέρειες και κατά περίπτωση των εισοδηματιών.

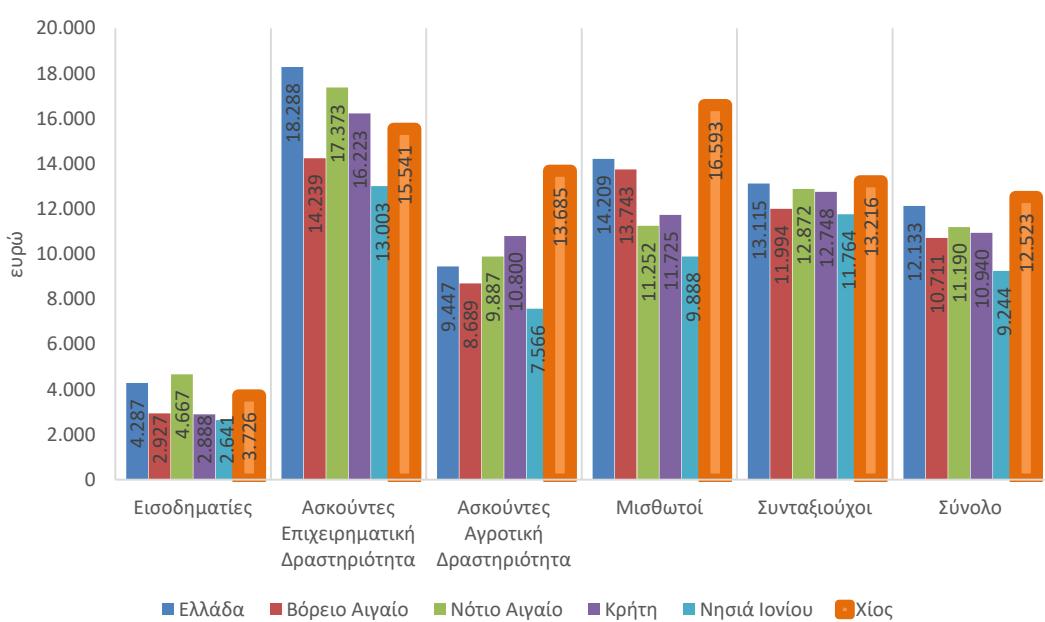
Το δηλωθέν εισόδημα από αγροτική δραστηριότητα, μισθωτές υπηρεσίες και συντάξεις στην Χίο είναι υψηλότερο τόσο από τις νησιωτικές περιφέρειες όσο και από το μέσο δηλωθέν εισόδημα στην Ελλάδα (Διάγραμμα 5.9). Χωρίς να παραγνωρίζουμε πιθανές διαφορές στην έκταση της φοροδιαφυγής, οι οποίες σχετίζονται με τη δομή της οικονομικής δραστηριότητας σε κάθε περιφερειακή ενότητα, το υψηλότερο μέσο δηλωθέν εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες στην Χίο είναι ενδεχόμενο να οφείλεται στα υψηλότερα εισοδήματα που δηλώνουν οι Χιώτες ναυτικοί και στις περισσότερες (αναλογικά) θέσεις εργασίας στον Δημόσιο τομέα.

Διάγραμμα 5.8: Κατανομή αριθμού φορολογούμενων με βάση την πηγή εισοδήματος, 2015

Πηγή: ΑΑΔΕ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 5.9: Μέσο δηλωθέν Εισόδημα ανά πηγή και νησιωτική περιφέρεια, 2015

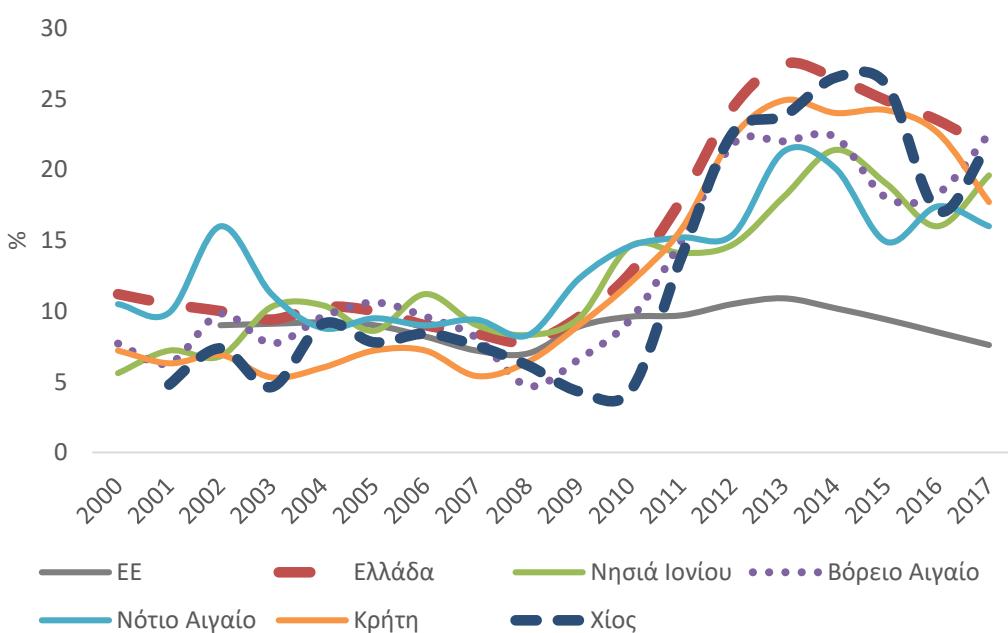

Πηγή: ΑΑΔΕ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

5.2. Ποσοστό ανεργίας

Αν και το ποσοστό ανεργίας στην Χίο ήταν παραδοσιακά χαμηλότερο σε σχέση με το σύνολο της χώρας, το 2015 και το 2017 εκτιμάται ότι ξεπέρασε το εθνικό ποσοστό ανεργίας (Διάγραμμα 5.10)⁸. Ειδικότερα, η μέση εκτίμηση για το 2017 είναι ότι το ποσοστό ανεργίας στην Χίο αυξήθηκε σε 21,8%, όταν το προηγούμενο έτος είχε αποκλιμακωθεί στο 17,1% από το μέγιστο που σημειώθηκε το 2014 (26,5%). Με εξαίρεση την Κρήτη, οι υπόλοιπες νησιωτικές περιφέρειες παρουσιάζουν τα τελευταία χρόνια χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας έναντι της Χίου αλλά και του Βορείου Αιγαίου.

Διάγραμμα 5.10: Ποσοστό ανεργίας στην Χίο και στις νησιωτικές περιφέρειες

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ *Πρόκειται για εκτίμηση με μεγάλο εύρος διακύμανσης εξαιτίας πιθανού δειγματοληπτικού σφάλματος

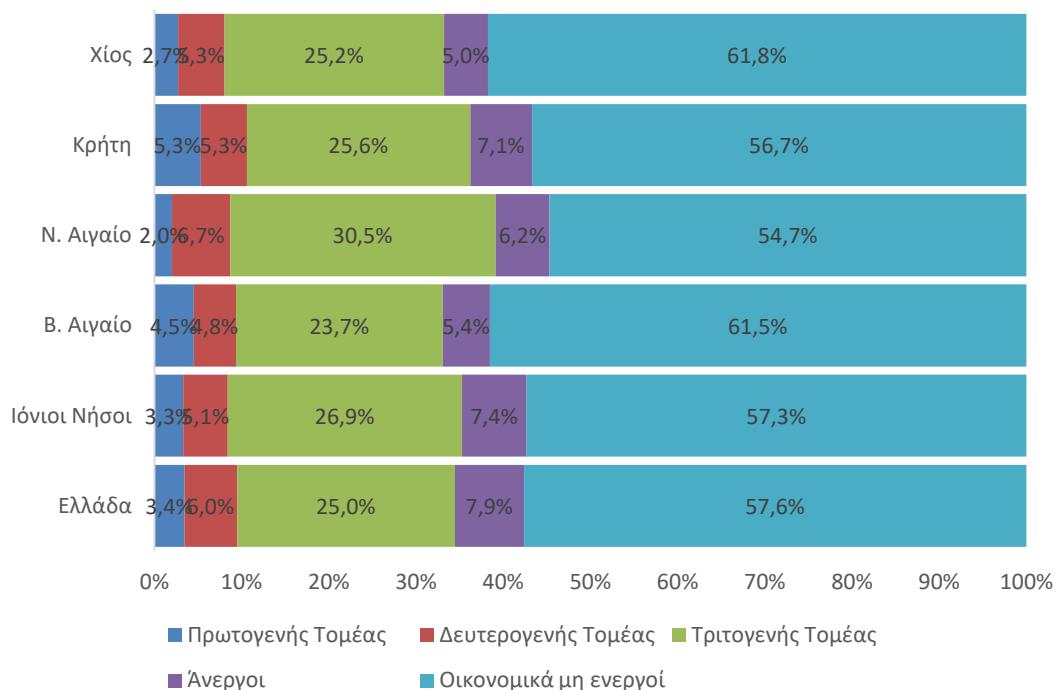
Το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας στην Χίο και στο Βόρειο Αιγαίο και Χίο εξηγείται μερικώς από το υψηλότερο ποσοστό του οικονομικά μη ενεργού πληθυσμού, δηλαδή του πληθυσμού που δεν αναζητά εργασία (π.χ. νέοι που σπουδάζουν, συνταξιούχοι, κ.ά.). Ειδικότερα, τα πιο αναλυτικά (απογραφικά) στοιχεία για την κατάσταση απασχόλησης του πληθυσμού, τα οποία αφορούν το 2011, δείχνουν ότι σχεδόν το 62% του πληθυσμού της Χίου είναι οικονομικά μη ενεργό (Διάγραμμα 5.11). Το αντίστοιχο ποσοστό για το σύνολο της χώρας ήταν το ίδιο 57,6%, ενώ παρόμοιο με την Χίο ποσοστό μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού παρουσιάζει το σύνολο της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. Αξίζει επίσης να επισημανθεί ότι στις υπόλοιπες νησιωτικές περιφέρειες της Ελλάδας το ποσοστό του μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού είναι μικρότερο σε σύγκριση με το σύνολο της χώρας.

Διαφοροποιήσεις μεταξύ των νησιωτικών περιφερειών εμφανίζονται και ως προς την κατανομή της απασχόλησης στον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα της οικονομίας (Διάγραμμα 5.12). Στην Χίο, για παράδειγμα, υψηλότερο ποσοστό των εργαζόμενων απασχολούνται στον τριτογενή τομέα και μικρότερο ποσοστό στον πρωτογενή

⁸ Πρόκειται για εκτίμηση με μεγάλο εύρος διακύμανσης εξαιτίας πιθανού δειγματοληπτικού σφάλματος.

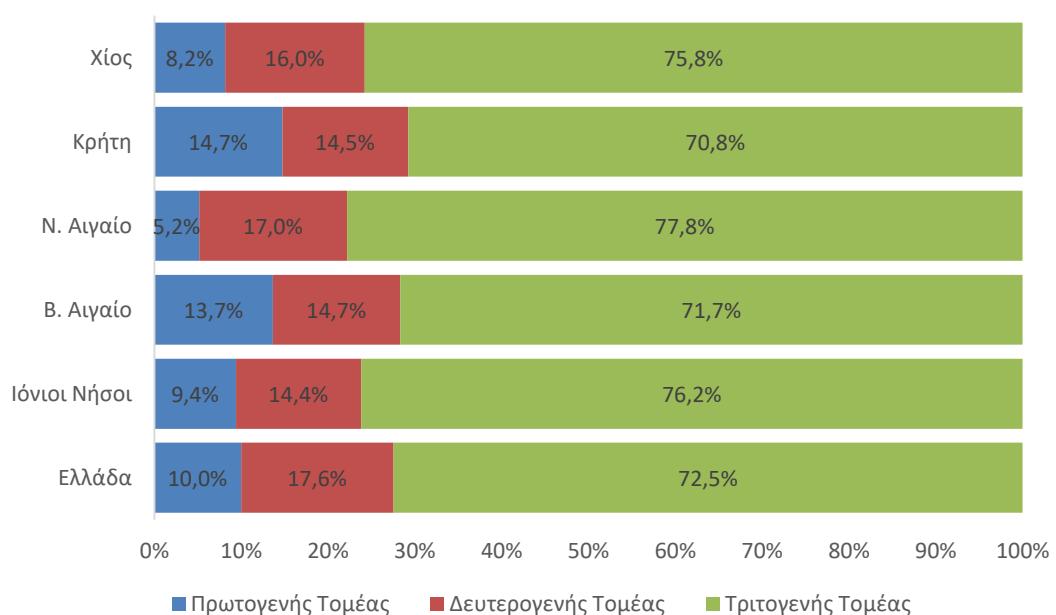
τομέα συγκριτικά με το Βόρειο Αιγαίο αλλά και το σύνολο της χώρας. Γενικότερα, όπως θα διαπιστωθεί και στη συνέχεια, οι διαφορές αυτές αντανακλούν την παραγωγική δομή που έχει κάθε περιφέρεια.

Διάγραμμα 5.11: Οικονομικά ενεργός πληθυσμός και απασχολούμενοι ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας (2011)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 5.12: Κατανομή απασχολούμενων ανά τομέα, 2011

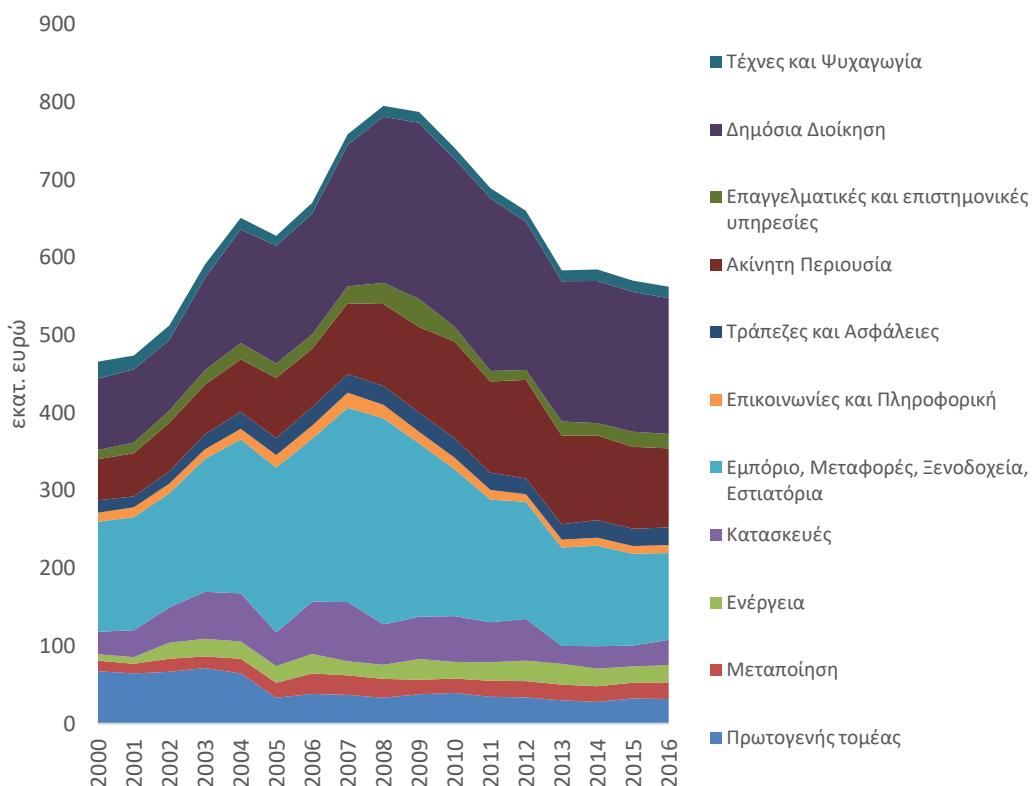

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

5.3. Δομή οικονομικής δραστηριότητας στην Χίο

Η συνολική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία⁹ της οικονομίας της Χίου διαμορφώθηκε σε €562 εκατ. το 2016, χαμηλότερη κατά 29,3% σε σύγκριση με το επίπεδο που είχε το 2008. Με κριτήριο την ακαθάριστη προστιθέμενη αξία, οι βασικοί τομείς οικονομικής δραστηριότητας¹⁰ στην Χίο είναι η Δημόσια Διοίκηση, το Εμπόριο-Μεταφορές-Ξενοδοχεία-Εστιατόρια, οι Κατασκευές και ο Πρωτογενής τομέας (δεν περιλαμβάνονται οι επιδοτήσεις) (Διάγραμμα 5.13). Η ανάπτυξη της οικονομίας της Χίου από τις αρχές της δεκαετίας του 2000 μέχρι και το 2008 στηρίχθηκε κυρίως στους δύο πρώτους τομείς και λιγότερο στις Κατασκευές. Αντίθετα, ο πρωτογενής τομέας είχε φθίνουσα πορεία την ίδια περίοδο.

Διάγραμμα 5.13: Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά κλάδο στην Χίο

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

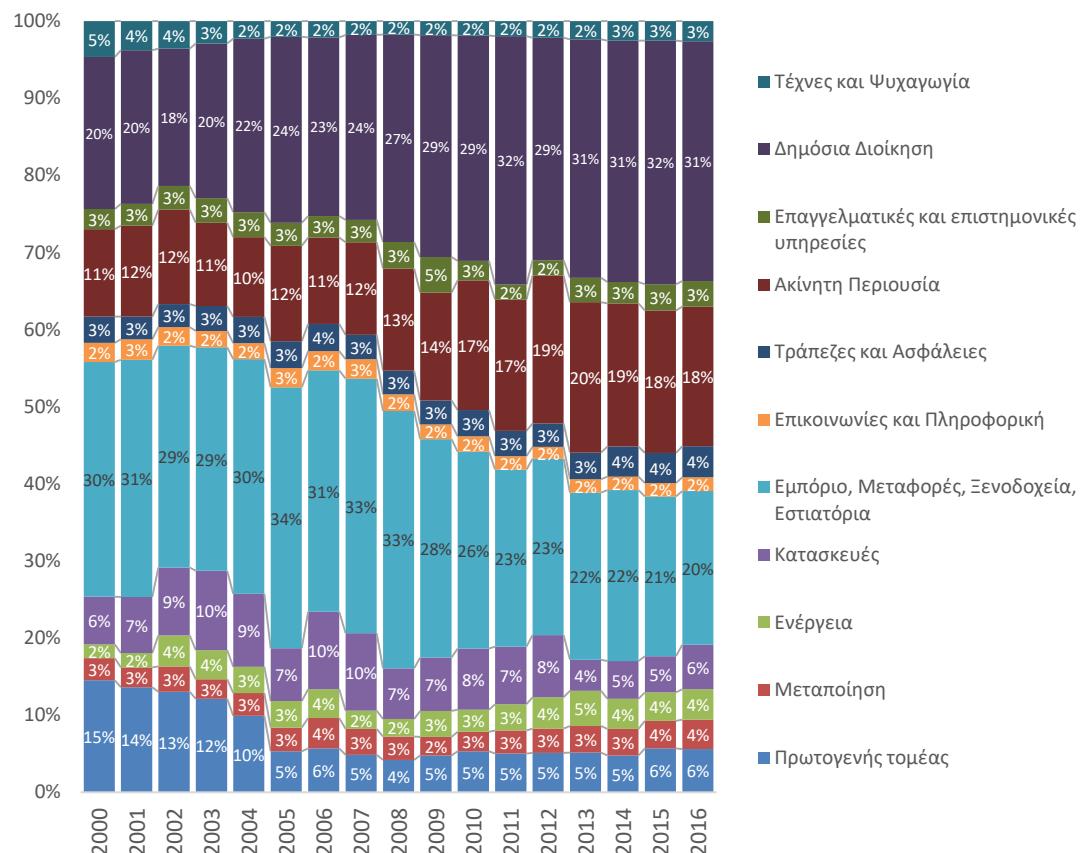
Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης διαφοροποιούνται μεταξύ των τομέων οικονομικής δραστηριότητας, οδηγώντας και σε μεταβολές στη σχετική σημασία κάθε τομέα για την οικονομία της Χίου τα τελευταία χρόνια (Διάγραμμα 5.14). Ειδικότερα, πιο έντονα (σε σχετικούς όρους) επλήγησαν οι τομείς Εμπορίου-Μεταφορών-Ξενοδοχείων-Εστιατορίων και ο τομέας των Κατασκευών. Η συμμετοχή του πρώτου στη συνολική προστιθέμενη αξία της

⁹ Η προστιθέμενη αξία (σε τιμές συντελεστών παραγωγής) είναι το ακαθάριστο εισόδημα από τις λειτουργικές δραστηριότητες των επιχειρήσεων προσαρμοσμένο ως προς τις επιδοτήσεις και τους έμμεσους φόρους. Υπολογίζεται με την πρόσθεση του κύκλου εργασιών, άλλων λειτουργικών εσόδων και της μεταβολής των αποθεμάτων και την αφαίρεση των αγορών αγαθών και υπηρεσιών και των άλλων φόρων στα προϊόντα και στην παραγωγή. Εναλλακτικά, υπολογίζεται ως άθροισμα του ακαθάριστου λειτουργικού πλεονάσματος και του κόστους εργασίας (βλέπε Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Value_added_at_factor_cost).

¹⁰ Εξαιρουμένου του τομέα ακίνητης περιουσίας (τεκμαρτά ενοίκια).

Χίου περιορίστηκε σε 20% το 2016 από 33% το 2008, ενώ η μείωση της συμμετοχής των Κατασκευών είχε ξεκινήσει νωρίτερα, όταν από μερίδιο της τάξης του 10% το 2007 έφτασε στο 4% το 2013 για να βελτιώσει τη σχετική του θέση στη συνέχεια φτάνοντας το 2016 στο 6%. Αξιοσημείωτη είναι η ενίσχυση της σχετικής θέσης του τομέα της Δημόσιας Διοίκησης, ο οποίος το 2016 αντιπροσώπευε το 31% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας της οικονομίας της Χίου από 27% το 2008. Ο Πρωτογενής τομέας, όπως και η Μεταποίηση και ο τομέας της Ενέργειας, επίσης ενίσχυσαν μεταξύ 2008 και 2016 τη σχετική τους θέση στην Χίο.

Διάγραμμα 5.14: Κατανομή ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας ανά κλάδο στην Χίο

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Σε σύγκριση με το σύνολο της χώρας, η Δημόσια Διοίκηση, ο Πρωτογενής τομέας και οι Κατασκευές έχουν μεγαλύτερη συμμετοχή στην οικονομική δραστηριότητα της Χίου (Διάγραμμα 5.15). Αντίθετα, η Μεταποίηση, οι Επαγγελματικές και Επιστημονικές υπηρεσίες, οι Τέχνες & Ψυχαγωγία και οι Επικοινωνίες & Πληροφορική έχουν μικρότερη συμμετοχή, ενώ παρόμοια συμμετοχή με το σύνολο της χώρας καταγράφει η Χίος στον τομέα Ακίνητης Περιουσίας και στις Τράπεζες & Ασφάλειες.

Στις νησιωτικές περιφέρειες της χώρας, εκτός του Βορείου Αιγαίου, η δραστηριότητα Εμπορίου-Μεταφορών-Ξενοδοχείων-Εστιατορίων έχει ιδιαίτερα υψηλή συμμετοχή στις τοπικές οικονομίες, λόγω της υψηλής τουριστικής κίνησης (Διάγραμμα 5.16). Αντίστοιχα, περιορίζεται κατά πολύ η συμμετοχή της Δημόσιας Διοίκησης, ενώ η Μεταποίηση έχει χαμηλή συμμετοχή σε όλες τις νησιωτικές περιφέρειες.

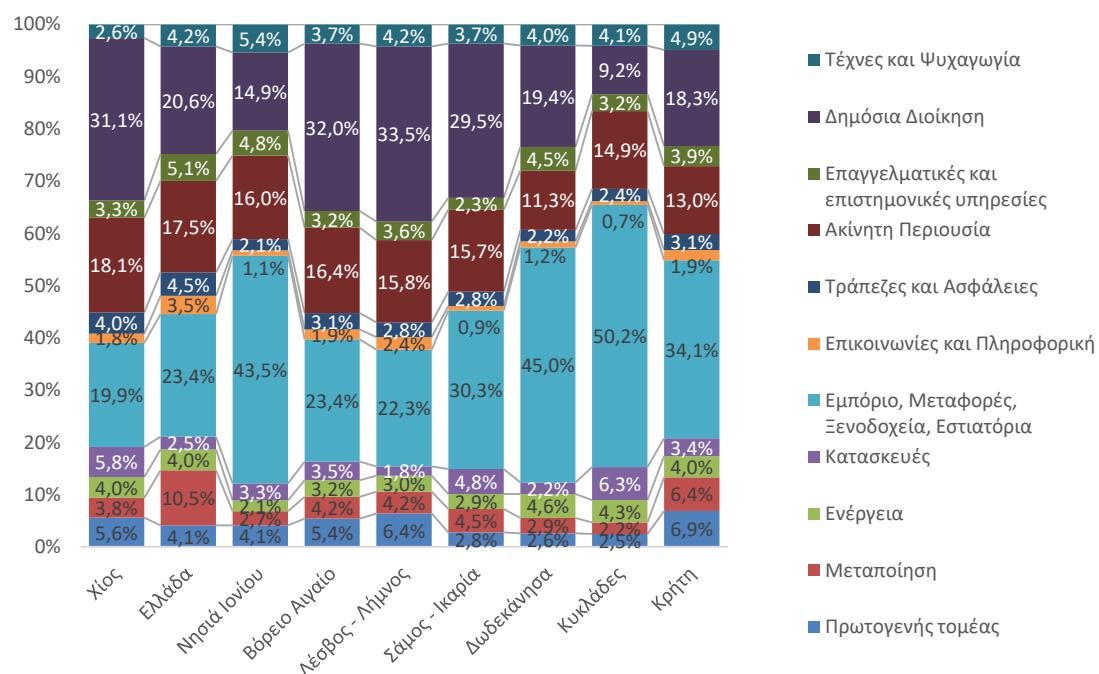
Επιστημονική τεκμηρίωση του στρατηγικού σχεδιασμού για την οικονομική ανάπτυξη της Χίου και διασύνδεση του με την πορεία της Ελληνικής Οικονομίας και τις αναπτυξιακές της προοπτικές

Διάγραμμα 5.15: Κατανομή ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στη Χίο και την Ελλάδα, 2016

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

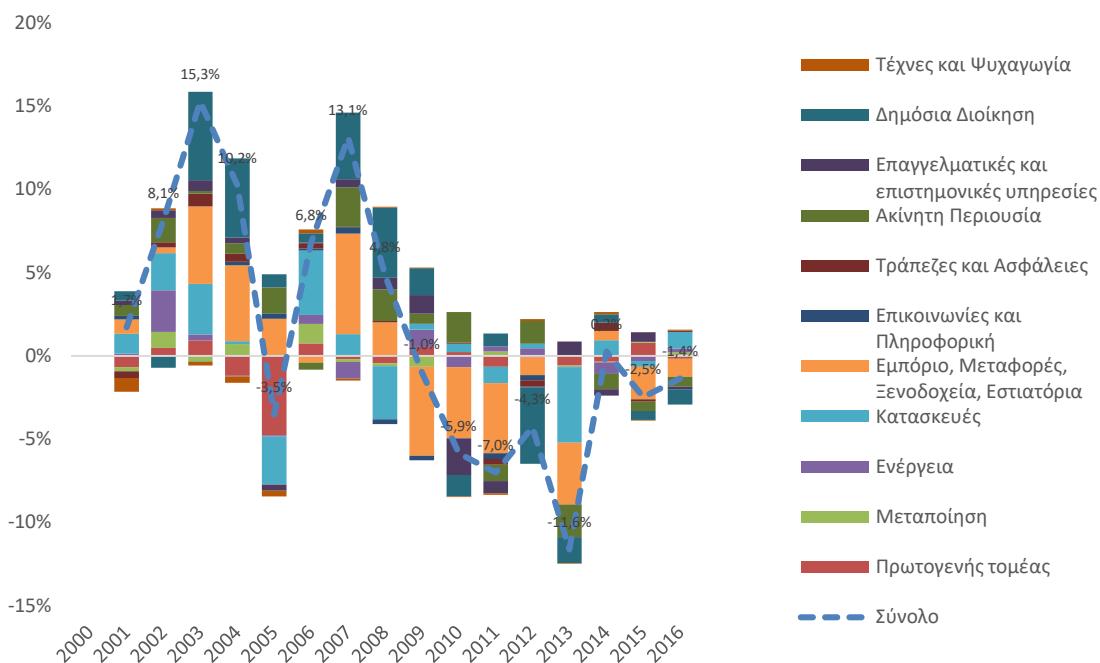
Διάγραμμα 5.16: Κατανομή Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας στις νησιωτικές περιφέρειες, 2016

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Λόγω της μεγάλης συμβολής που έχουν στην οικονομική δραστηριότητα της Χίου, η πτώση που παρουσίασαν οι τομείς Εμπορίου-Μεταφορών-Ξενοδοχείων-Εστιατορίων και η Δημόσια Διοίκηση συνέβαλαν περισσότερο από τους υπόλοιπους τομείς στους αρνητικούς ρυθμούς μεγέθυνσης της οικονομίας της Χίου μετά το 2008 (Διάγραμμα 5.17). Το 2016 στον συνολικό ρυθμό μεταβολής της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στην Χίο συνέβαλαν θετικά κυρίως οι Κατασκευές, λιγότερο η Μεταποίηση και η Ενέργεια και οριακά οι Τέχνες & Ψυχαγωγία. Οι υπόλοιποι τομείς είχαν αρνητική επίδραση.

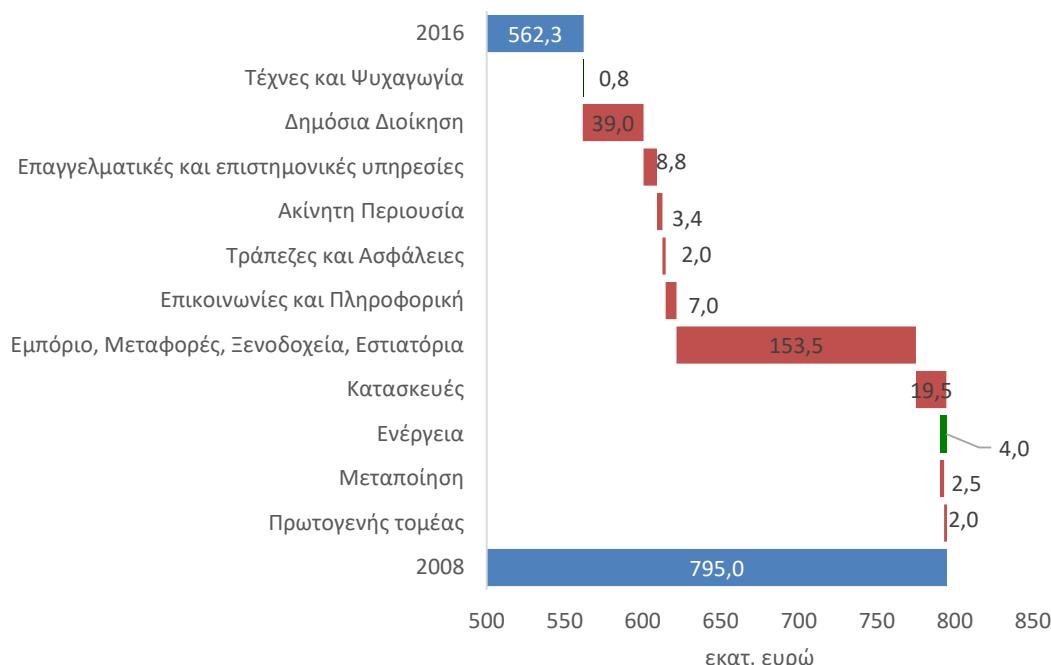
Διάγραμμα 5.17: Συμβολή κλάδων στους ρυθμούς μεταβολής της ΑΠΑ της Χίου

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Συνολικά, τα 2/3 της μείωσης της οικονομικής δραστηριότητας στην Χίο μεταξύ 2008 και 2016 οφείλονται στην ισχυρή πτώση που σημειώθηκε στον τομέα Εμπορίου-Μεταφορών-Ξενοδοχείων-Εστιατορίων και το 16% στην πτώση του τομέα Δημόσιας Διοίκησης (Διάγραμμα 5.18). Μόνο η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία του τομέα Ενέργειας είχε άνοδο τη συγκεκριμένη περίοδο.

Διάγραμμα 5.18: Ανάλυση μεταβολής της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στην Χίο, 2008-2016

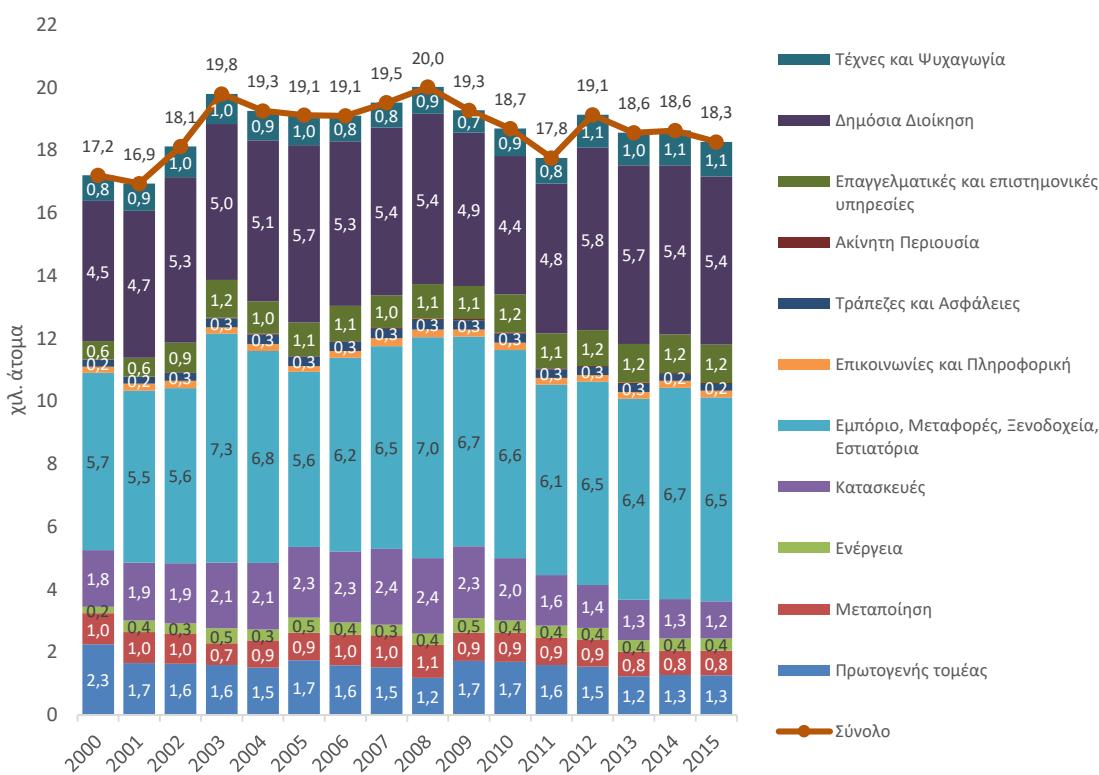
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

5.4. Δομή απασχόλησης στην Χίο

Ο αριθμός των εργαζόμενων στην Χίο προσέγγισε το 2015 τα 18,3 χιλ. άτομα, ενώ σε σχέση με το 2008 η απασχόληση μειώθηκε κατά 8,7% καθώς χάθηκαν περίπου 1.700 θέσεις εργασίας (Διάγραμμα 5.19). Συνολικά, δηλαδή, η μείωση της απασχόλησης στα χρόνια της ύφεσης είχε μικρότερη ένταση συγκριτικά με τη μείωση του προϊόντος, κάτι που όπως θα διύμε στη συνέχεια αντανακλάται και στην υποχώρηση της παραγωγικότητας εργασίας.

Περίπου τα 2/3 των εργαζόμενων (11.850 άτομα) απασχολούνταν το 2015 στους τομείς Εμπορίου-Μεταφορών-Ξενοδοχείων-Εστιατορίων και στη Δημόσια Διοίκηση. Λίγο περισσότερα από 2.000 άτομα απασχολούνταν στον Πρωτογενή τομέα¹¹ και τη Μεταποίηση, ενώ στις Κατασκευές και στις Επαγγελματικές και Επιστημονικές Υπηρεσίες απασχολούνταν σχεδόν από 1.200 άτομα σε κάθε τομέα. Μικρότερο είναι το μέγεθος της απασχόλησης στους υπόλοιπους τομείς.

Διάγραμμα 5.19: Αριθμός εργαζόμενων ανά κλάδο στην Χίο

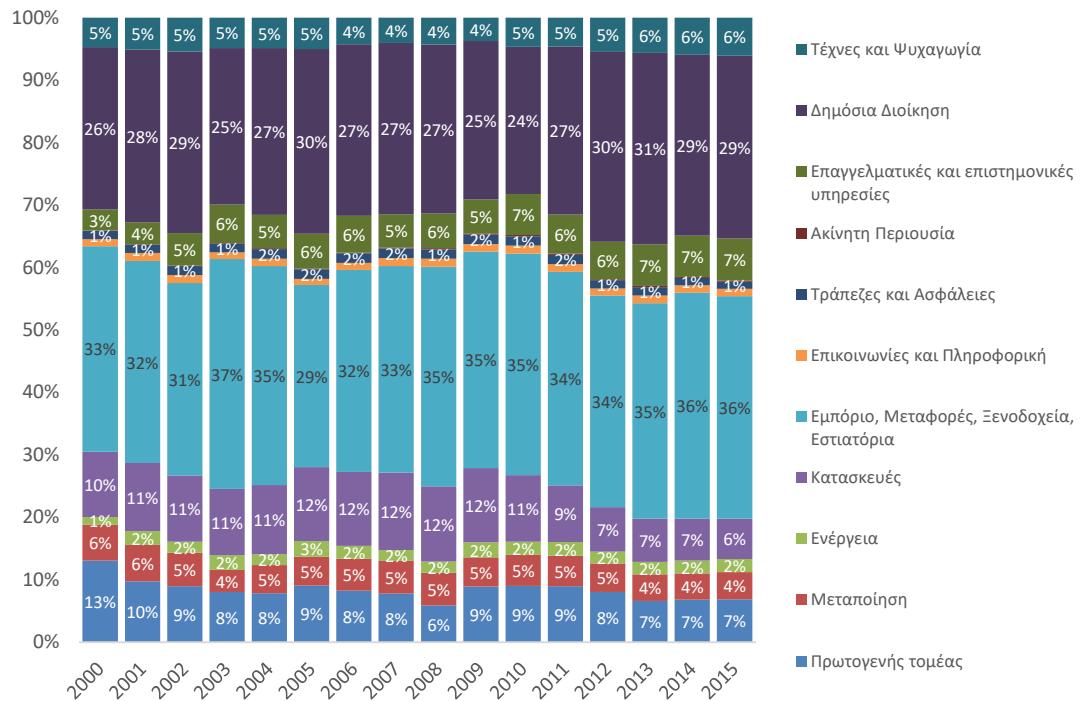

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι η σχετική συμμετοχή στη συνολική απασχόληση των δύο μεγαλύτερων τομέων οικονομικής δραστηριότητας της Χίου ενισχύθηκε την περίοδο 2008-2015 (Διάγραμμα 5.20). Στο πεδίο της απασχόλησης τις δυσμενέστερες επιπτώσεις αντιμετώπισε ο τομέας των Κατασκευών.

¹¹ Τα στοιχεία αφορούν θέσεις εργασίας σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης. Έτσι, στον πρωτογενή τομέα όπου σημαντικό μέρος της δραστηριότητας έχει εποχιακό χαρακτήρα, στην πραγματικότητα απασχολούνται περισσότερα άτομα.

Διάγραμμα 5.20: Κατανομή αριθμού εργαζόμενων ανά κλάδο στην Χίο

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Συγκριτικά με το σύνολο της χώρας υψηλότερο ποσοστό εργαζόμενων της Χίου απασχολείται στον τομέα Εμπορίου-Μεταφορών-Ξενοδοχείων-Εστιατορίων, στη Δημόσια Διοίκηση, στις Κατασκευές και στην Ενέργεια (Διάγραμμα 5.21). Από την άλλη πλευρά, μικρότερη συμμετοχή στην απασχόληση στην Χίο, συγκριτικά με το σύνολο της χώρας, έχει ο Πρωτογενής τομέας, η Μεταποίηση, οι Επαγγελματικές και Επιστημονικές υπηρεσίες και ο τομέας Τεχνών & Ψυχαγωγίας.

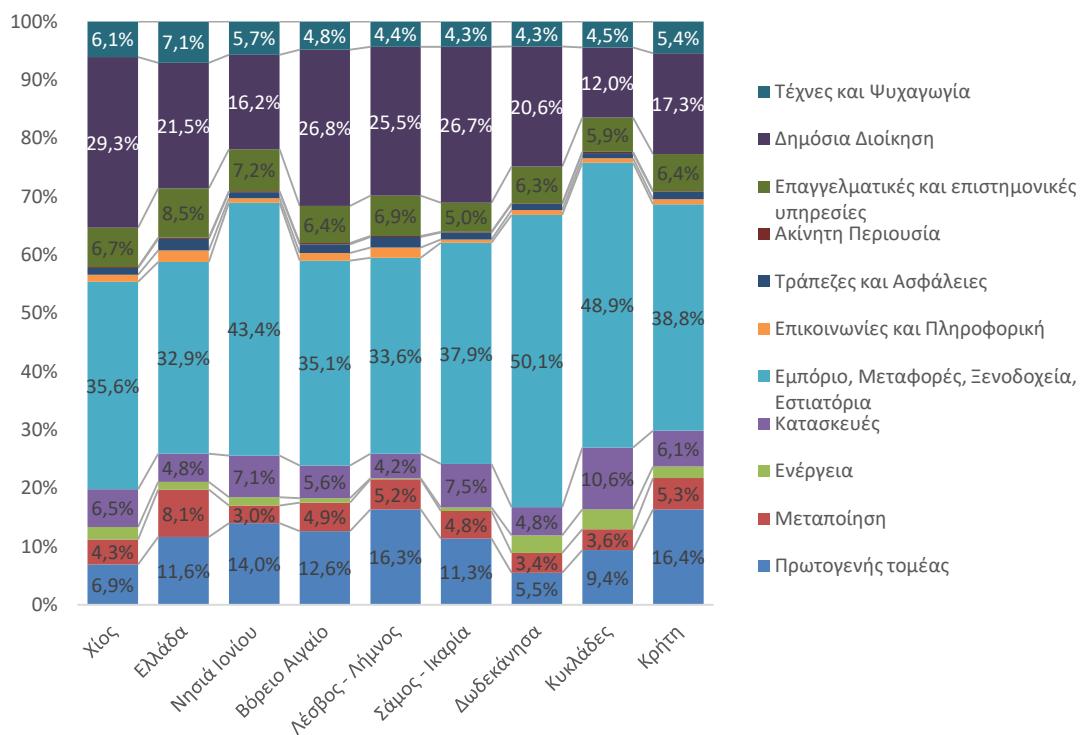
Διάγραμμα 5.21: Κατανομή απασχόλησης στην Χίο και στην Ελλάδα το 2015

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Όπως διαπιστώθηκε και σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας ανά τομέα, στις εκτός Βορείου Αιγαίου νησιωτικές περιφέρειες της χώρας ο τομέας Εμπορίου-Μεταφορών-Ξενοδοχείων-Εστιατορίων έχει αρκετά μεγαλύτερη -συγκριτικά με την Χίο- βαρύτητα στην απασχόληση, ενώ ο Δημόσιος τομέας αρκετά μικρότερη (Διάγραμμα 5.22).

Διάγραμμα 5.22: Κατανομή Απασχόλησης στις νησιωτικές περιφέρεις, 2015

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

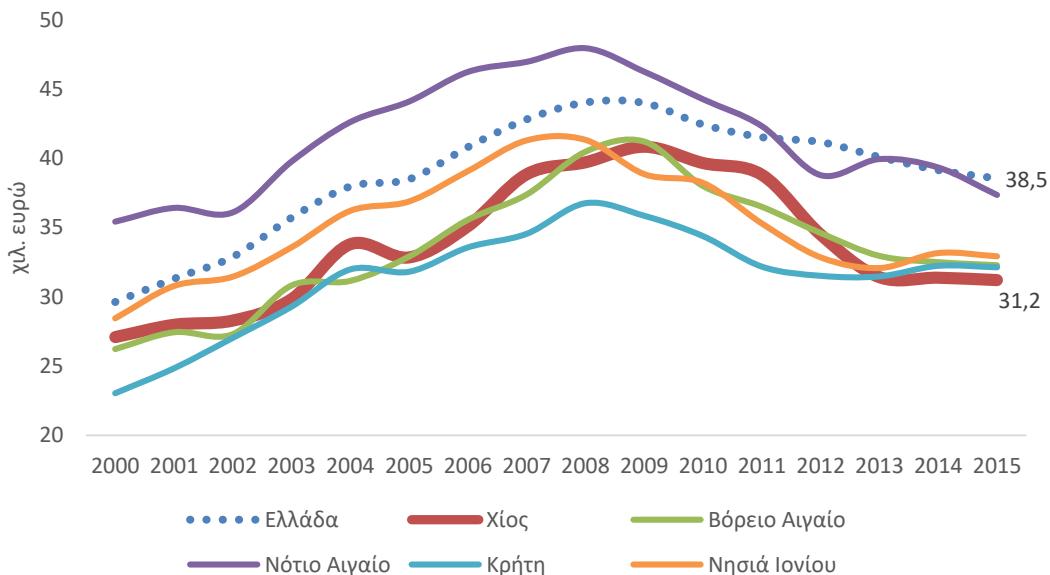
5.5. Παραγωγικότητα εργασίας

Η εξέλιξη της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας και της απασχόλησης ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας δίνει μια ικανοποιητική εικόνα για την παραγωγικότητα εργασίας στην οικονομία της Χίου, συγκριτικά και με άλλες περιοχές. Η παραγωγικότητα, οριζόμενη ως το πηλίκο της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας προς την απασχόληση, εξαρτάται από πολλούς παράγοντες (όπως το επίπεδο και η αποδοτική χρήση του κεφαλαίου και της τεχνολογίας, οργανωτικές ικανότητες, παραγωγικές καινοτομίες, τομείς εξειδίκευσης της περιοχής, κ.ά.). Μακροχρονίως, η παραγωγικότητα καθορίζει το επίπεδο ανταγωνιστικότητας των διεθνώς εμπορεύσιμων και μη εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μια περιοχή και τελικά, προσδιορίζει σε σημαντικό βαθμό, το επίπεδο οικονομικής ευημερίας των κατοίκων της.

Στο πλαίσιο αυτό έχει ενδιαφέρον να παρατηρήσουμε ότι η παραγωγικότητα εργασίας στην Χίο την περίοδο 2000-2015 ακολούθησε την εξέλιξη και τις διακυμάνσεις της εθνικής παραγωγικότητας (Διάγραμμα 5.23). Φαίνεται, όμως, ότι μετά το 2012, όταν ήδη είχε ξεκινήσει η γενικότερη κάμψη της παραγωγικότητας λόγω της ύφεσης της ελληνικής οικονομίας, η απόσταση μεταξύ της παραγωγικότητας στην Χίο και στην Επικράτεια διευρύνεται. Έτσι, το 2015 η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία που αντιστοιχούσε σε κάθε εργαζόμενο στην Χίο έφτασε τις €31,2 χιλ., όταν στο σύνολο της χώρας ήταν €38,5 χιλ. Αυτό

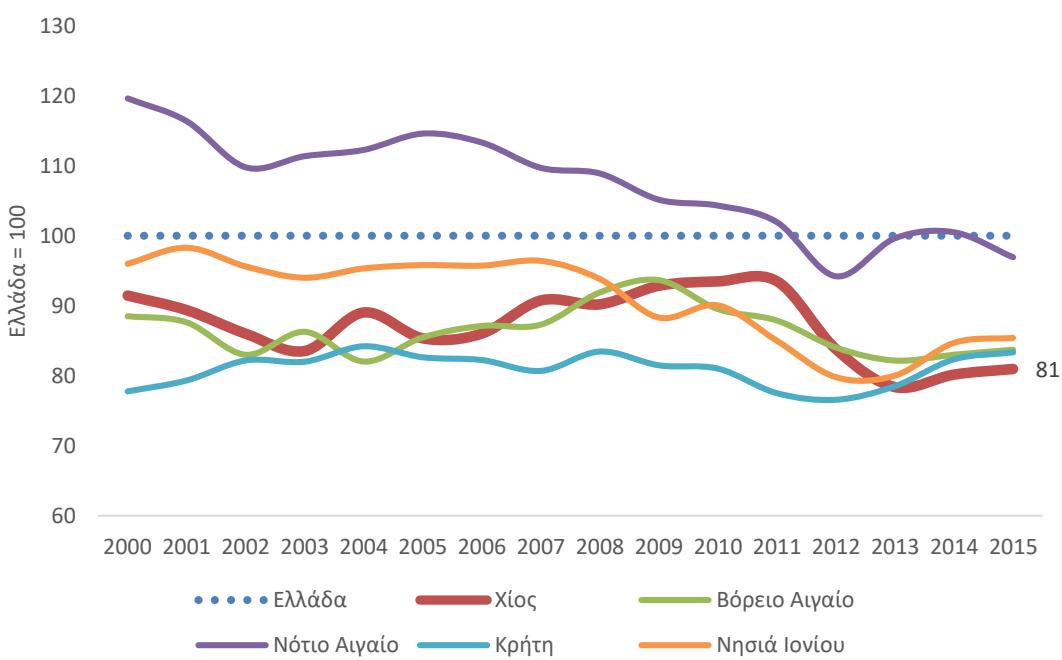
που επίσης πρέπει να επισημανθεί είναι ότι μέχρι το 2012 η συνολική παραγωγικότητα εργασίας στην Χίο ήταν μεν χαμηλότερη από το σύνολο της χώρας, αλλά υψηλότερη από άλλες νησιωτικές περιοχές (πλην Ν. Αιγαίου και Νησιών Ιονίου μέχρι το 2008). Στη διάρκεια της οικονομικής κρίσης η παραγωγικότητα εργασίας στην Χίο υποχώρησε σημαντικά, σε επίπεδο χαμηλότερο από τις υπόλοιπες νησιωτικές περιοχές της χώρας (Διάγραμμα 5.24).

Διάγραμμα 5.23: Παραγωγικότητα Εργασίας (Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά εργαζόμενο)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 5.24: Παραγωγικότητα Εργασίας ανά περιοχή (Ελλάδα=100)

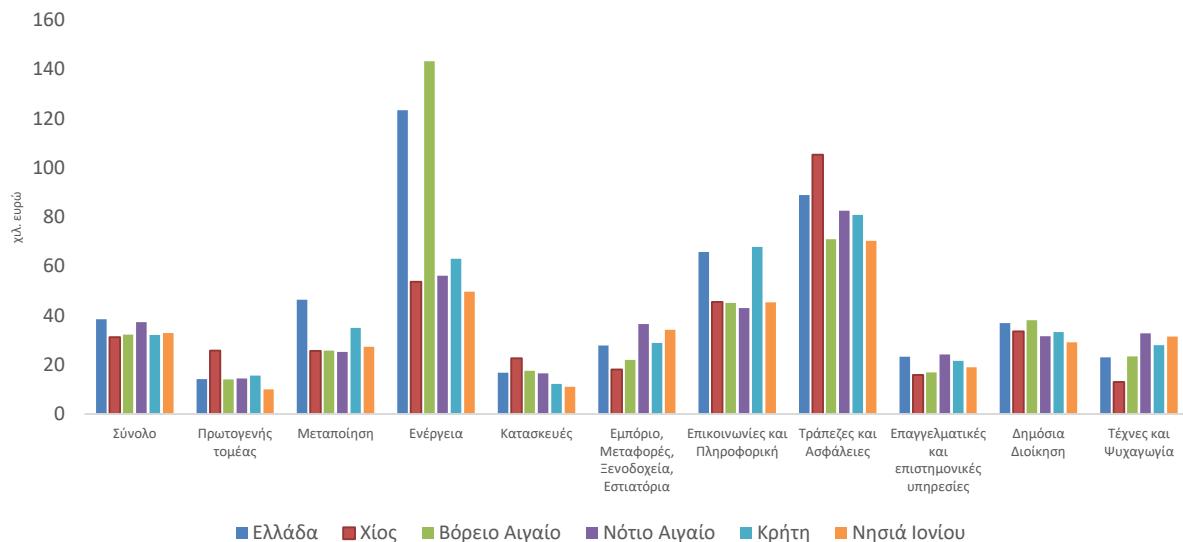

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Σε τομεακό επίπεδο, η Χίος εμφανίζει υψηλότερη συγκριτική παραγωγικότητα εργασίας στον πρωτογενή τομέα, στις Κατασκευές και στις Τράπεζες & Ασφάλειες (Διάγραμμα 5.25). Από

την άλλη πλευρά, αρκετά χαμηλή παραγωγικότητα εργασίας έχει η Χίος στους τομείς Εμπορίου, Μεταφορών, Ξενοδοχείων, Εστιατορίων, Τεχνών και Ψυχαγωγίας.

Διάγραμμα 5.25: Παραγωγικότητα εργασίας ανά τομέα, 2015

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

5.6. Δείκτες περιφερειακής ανάλυσης

Μία καλύτερη εικόνα της σχετικής διάρθρωσης των περιφερειακών οικονομιών, με την έμφαση να δίνεται στη διερεύνηση των τομέων όπου η κάθε τοπική οικονομία εξειδικεύεται, μπορεί να προκύψει μέσω της χρήσης κατάλληλων εργαλείων περιφερειακής ανάλυσης, όπως οι συντελεστές συμμετοχής (location quotients).

Ο **συντελεστής συμμετοχής** μίας γεωγραφικής περιοχής r σε σχέση με μία ευρύτερη γεωγραφική περιοχή n και ως προς τον κλάδο οικονομικής δραστηριότητας i ορίζεται ως:

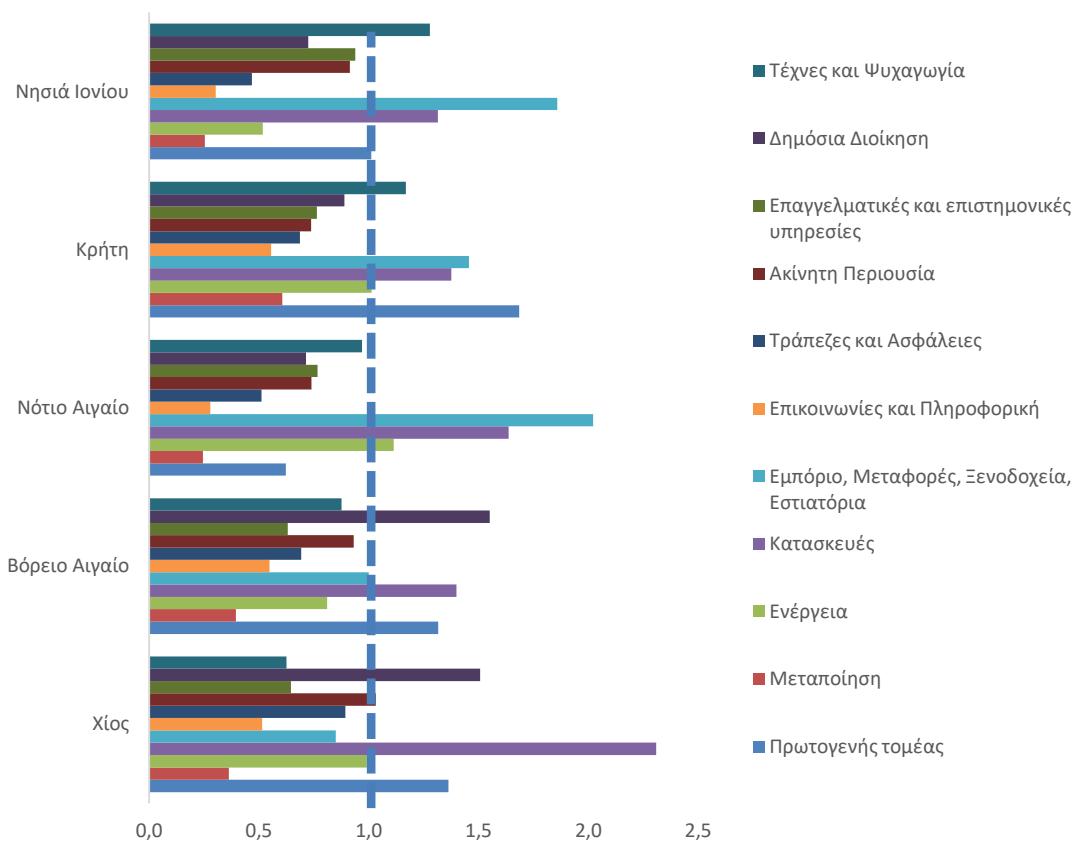
$$LQ = (A_{ir}/A_{in})/(A_r/A_n)$$

Στον παραπάνω τύπο, το A συμβολίζει τη μεταβλητή σε όρους της οποίας γίνεται ο υπολογισμός. Εάν για παράδειγμα η μεταβλητή A συμβολίζει την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) και ο κλάδος i τον πρωτογενή τομέα και οι γεωγραφικές περιοχές r οι οποίες συμβολίζονται με r και n είναι αντίστοιχα η Χίος και η Ελλάδα, τότε ο παραπάνω τύπος υπολογίζει τον συντελεστή συμμετοχής του πρωτογενούς τομέα της Χίου στο σύνολο του πρωτογενούς τομέα της Ελλάδος σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας. Το ακριβές νόημα του υπολογισμού αυτού καθίσταται σαφές μέσω της μελέτης των δύο κλασμάτων από τα οποία αποτελείται ο παραπάνω τύπος. Ο αριθμητής, στο πλαίσιο του παραπάνω παραδείγματος, είναι ο λόγος της ΑΠΑ του πρωτογενούς τομέα στην Χίο προς την ΑΠΑ του πρωτογενούς τομέα στην Ελλάδα. Ο παρονομαστής είναι ο λόγος της συνολικής ΑΠΑ στην Χίο προς τη συνολική ΑΠΑ στην Ελλάδα. Εάν λοιπόν ο συντελεστής συμμετοχής είναι μεγαλύτερος της μονάδας, αυτό σημαίνει ότι η δομή της ΑΠΑ στην Χίο είναι περισσότερο στραμμένη προς τον πρωτογενή τομέα σε σχέση με τη δομή της ΑΠΑ στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας. Με άλλα λόγια, ένας μεγαλύτερος της μονάδας συντελεστής συμμετοχής νοείται ως ένδειξη εξειδίκευσης της υπό μελέτη γεωγραφικής περιοχής στον εν λόγω κλάδο οικονομικής δραστηριότητας.

Όπως φαίνεται από τον ίδιο τον ορισμό του, ο συντελεστής συμμετοχής αποτελεί μία ιδιαίτερα ευρεία έννοια η οποία θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σε πλείστες όσες περιπτώσεις και όχι μόνο στο πλαίσιο κάποιας οικονομικής ανάλυσης. Οι δύο γεωγραφικές περιοχές οι οποίες συγκρίνονται θα μπορούσαν να είναι μία χώρα και μία περιφέρεια, μία περιφέρεια και μία περιφερειακή ενότητα, μία περιφερειακή ενότητα και ένας δήμος, ή ακόμα και ένα σύνολο χωρών (π.χ. η Ε.Ε.) και μία μεμονωμένη χώρα. Ομοίως, η μεταβλητή σε όρους της οποίας υπολογίζεται ο συντελεστής συμμετοχής θα μπορούσε να είναι οποιαδήποτε ενδιαφέρουσα μεταβλητή, αν και οι πλέον συνήθεις στο πλαίσιο αναλύσεων περιφερειακής οικονομικής ανάλυσης είναι η απασχόληση και η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία. Τέλος, ο κλάδος ως προς τον οποίο γίνεται ο υπολογισμός μπορεί να είναι είτε κάποιος γενικός τομέας της οικονομίας (π.χ. υπηρεσίες, μεταποίηση) είτε κάποιος πολύ συγκεκριμένος κλάδος οικονομικής δραστηριότητας, στον βαθμό βέβαια που υπάρχουν τα απαραίτητα στοιχεία.

Τα αποτελέσματα των υπολογισμών των διαφόρων συντελεστών συμμετοχής παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 5.26. Οι υπολογισμοί έχουν γίνει για τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας για τους οποίους υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία με αναφορά στο έτος 2016. Οι συντελεστές συμμετοχής δείχνουν μια σχετική εξειδίκευση της Χίου στις Κατασκευές, στη Δημόσια Διοίκηση και στον Πρωτογενή τομέα, σε αντίθεση με άλλες νησιωτικές περιοχές που εξειδικεύονται κυρίως σε Εμπόριο, Μεταφορές, Ξενοδοχεία, Εστιατόρια.

Διάγραμμα 5.26: Συντελεστές συμμετοχής ανά κλάδο, 2016 (με βάση την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ. Σχετική εξειδίκευση (σε σύγκριση με την Επικράτεια) υπάρχει όταν ο συντελεστής συμμετοχής είναι μεγαλύτερος της μονάδας

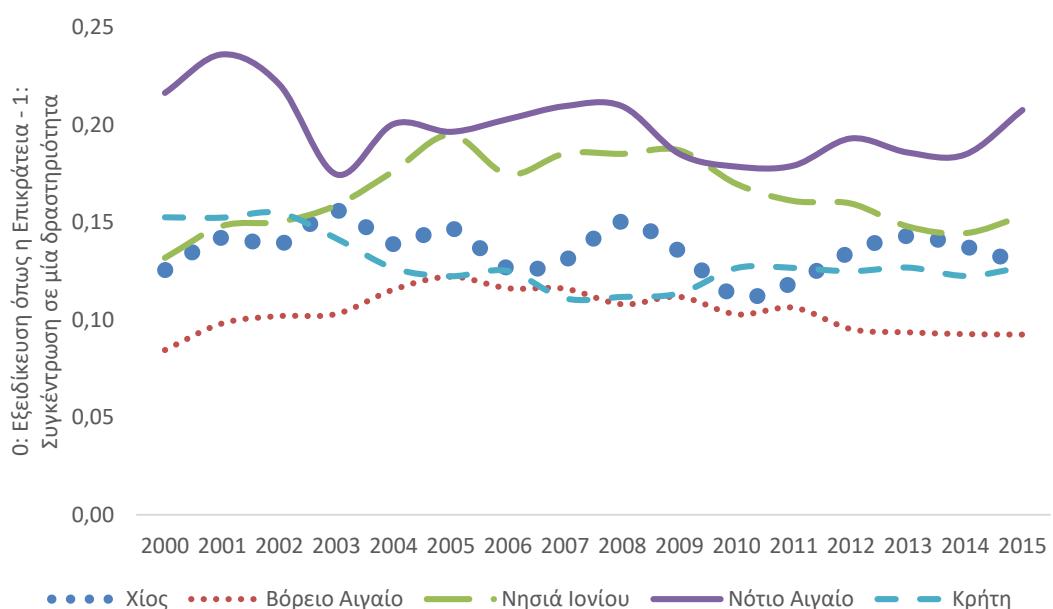
Ο σχετικά χαμηλός βαθμός εξειδίκευσης της περιφερειακής ενότητας Χίου προκύπτει και από τη σύγκριση των **συντελεστών χωροταξικής εξειδίκευσης**. Ο συντελεστής αυτός αποτελεί έναν τρόπο μέτρησης της διαφοροποίησης μεταξύ της διάρθρωσης της απασχόλησης σε μία ευρύτερη και μία στενότερη γεωγραφική περιοχή. Στην προκειμένη περίπτωση, ως ευρύτερη περιοχή νοείται η Επικράτεια όσον αφορά στον υπολογισμό των συντελεστών τόσο για τις διάφορες περιφερειακές ενότητες και νησιωτικές περιφέρειες. Ο συντελεστής χωροταξικής εξειδίκευσης ορίζεται ως:

$$\Sigma XE = \frac{1}{2} \sum_{i=1}^k \left| \left(\frac{L_{ir}}{L_r} \right) - \left(\frac{L_{in}}{L_n} \right) \right|$$

Το L συμβολίζει την απασχόληση του κλάδου i στην γεωγραφική περιοχή r , ενώ το n είναι ευρύτερο γεωγραφικό επίπεδο της ανάλυσης (σύνολο χώρας).

Όπως παρατηρούμε στο Διάγραμμα 5.27, η χωροταξική εξειδίκευση στην Χίο είναι σχετικά χαμηλή και παρουσιάζει διακυμάνσεις χωρίς να έχει μεταβληθεί η τάση την περίοδο 2000-2015. Επιπλέον, η χωροταξική εξειδίκευση στην Χίο είναι λίγο υψηλότερη από το Βόρειο Αιγαίο και την Κρήτη, και χαμηλότερη από τα νησιά του Νοτίου Αιγαίου και του Ιονίου.

Διάγραμμα 5.27: Συντελεστής Χωροταξικής Εξειδίκευσης με βάση την απασχόληση

Πηγή: Eurostat, Ανάλυση IOBE

Τέλος, με την ανάλυση **απόκλισης-συμμετοχής** πραγματοποιείται διάκριση και η κατανομή των μεταβολών της απασχόλησης μεταξύ τριών βασικών συνιστωσών. Στο πλαίσιο της ανάλυσης αυτής, η συνολική μεταβολή της απασχόλησης σε μία δεδομένη χρονική περίοδο διασπάται σε τρία μέρη.

- Πρώτον, στην καλούμενη «**εθνική συνιστώσα**», δηλαδή στη μεταβολή η οποία θα λάμβανε χώρα στην απασχόληση της υπό μελέτη περιφέρειας εάν η απασχόληση σε κάθε κλάδο οικονομικής δραστηριότητας είχε μεταβληθεί με τον ίδιο ακριβώς ρυθμό με τον οποίο μεταβλήθηκε η απασχόληση στο σύνολο της εγχώριας οικονομίας.

- Δεύτερον, στη «διαρθρωτική συνιστώσα», ήτοι στη μεταβολή της απασχόλησης η οποία προκαλείται λόγω του γεγονότος ότι η διάρθρωση της περιφερειακής οικονομίας διαφοροποιείται από αυτήν της εθνικής οικονομίας.
- Τρίτον, στην «περιφερειακή απόκλιση», δηλαδή, στη μεταβολή της απασχόλησης η οποία οφείλεται στην ύπαρξη διαφορετικών ρυθμών ανάπτυξης μεταξύ της περιφέρειας και της ευρύτερης εθνικής οικονομίας.

Συμβολίζοντας με μηδέν την αρχική χρονική στιγμή της υπό μελέτη περιόδου και με t το τέλος της, η εθνική συνιστώσα ορίζεται ως εξής:

$$N_i = L_{ir}(0) \frac{L_n(t)}{L_n(0)} - L_{ir}(0)$$

Η διαρθρωτική συνιστώσα ορίζεται ως:

$$S_i = L_{ir}(0) \left[\frac{L_{in}(t)}{L_{in}(0)} - \frac{L_n(t)}{L_n(0)} \right]$$

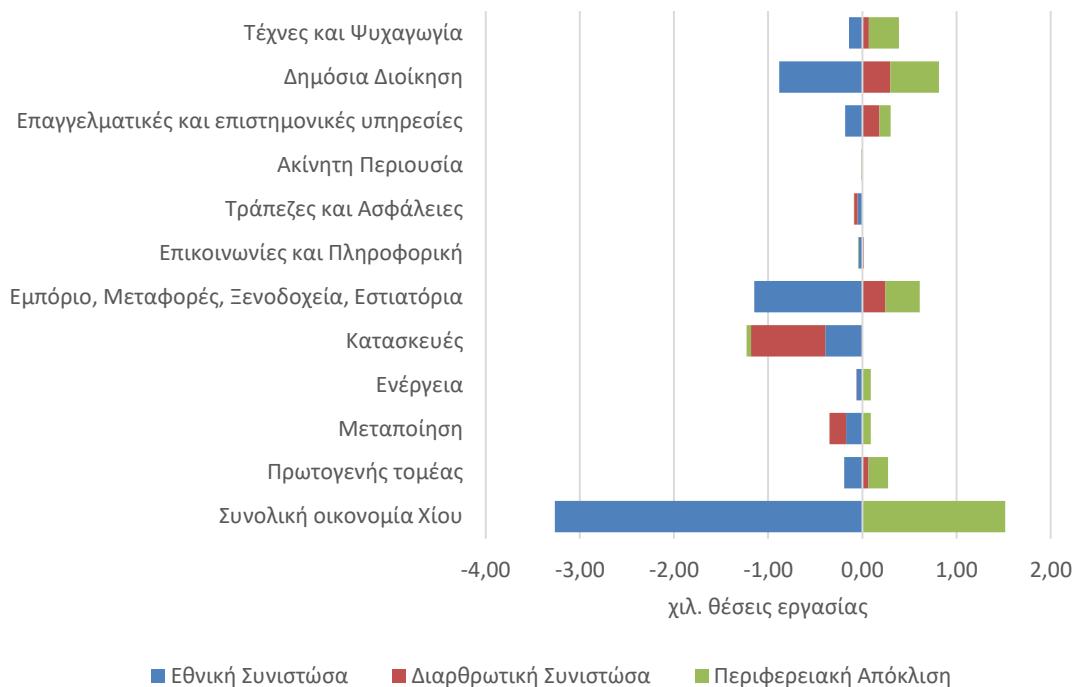
Τέλος, η περιφερειακή απόκλιση δίδεται από τον ακόλουθο τύπο:

$$RD_i = L_{ir}(t) - L_{ir}(0) \frac{L_{in}(t)}{L_{in}(0)}$$

Μπορεί εύκολα να ελεγχθεί ότι το άθροισμα των τριών αυτών μεγεθών ισούται απλώς με τη συνολική μεταβολή, σε απόλυτους όρους, της απασχόλησης στον κλάδο i της περιφέρειας r μεταξύ των χρονικών στιγμών $t=0$ και $t=t$. Οι παραπάνω τύποι ισχύουν προφανώς όσον αφορά στην ανάλυση ενός συγκεκριμένου κλάδου της οικονομίας. Εν τούτοις, η ανάλυση απόκλισης-συμμετοχής μπορεί να γίνει και για το σύνολο της περιφερειακής οικονομίας. Στην περίπτωση αυτή, το μόνο που αλλάζει στους παραπάνω τύπους είναι ότι τα μεγέθη που αναφέρονται συγκεκριμένα στον κλάδο i αντικαθίστανται από τα αθροίσματα των αντίστοιχων μεγεθών για όλους του κλάδους $i=1...k$.

Στο πλαίσιο της ανάλυσης εξετάστηκε η χρονική περίοδος 2008-2015 και υπολογίστηκαν τα παραπάνω μεγέθη τόσο για κάθε μεμονωμένο τομέα όσο και για το σύνολο της οικονομίας. Η ανάλυση πραγματοποιήθηκε για την περιφερειακή ενότητα Χίου σε σχέση με την ελληνική οικονομία. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι κυρίως ειδικοί παράγοντες (Περιφερειακή απόκλιση) που σχετίζονται με τις τοπικές οικονομικές δομές και σε μικρότερο βαθμό η διαρθρωτική συνιστώσα περιόρισαν τη μείωση της απασχόλησης στην Χίο που συνδέεται με την Εθνική συνιστώσα (Διάγραμμα 5.28).

Διάγραμμα 5.28: Ανάλυση Απόκλισης – Συμμετοχής της Χίου για την περίοδο 2008-2015 με βάση την απασχόληση

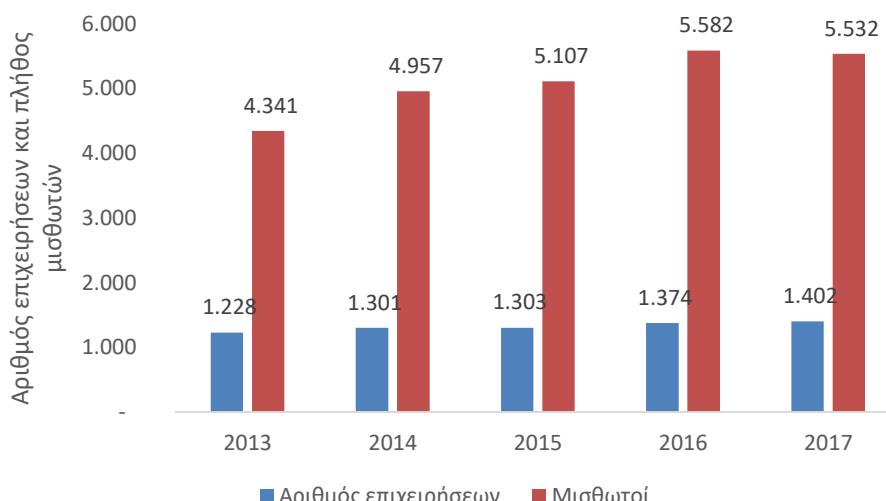

Πηγή: Eurostat, Ανάλυση IOBE

5.7. Ο επιχειρηματικός τομέας στην Χίο

Τα τελευταία χρόνια ο αριθμός των επιχειρήσεων και το πλήθος των μισθωτών εργαζόμενων στην Χίο έχουν σημειώσει αύξηση (Διάγραμμα 5.29). Ειδικότερα, σύμφωνα με στοιχεία της βάσης δεδομένων του πληροφοριακού συστήματος ΕΡΓΑΝΗ, το 2013 καταγράφονταν στην Χίο 1.228 επιχειρήσεις που απασχολούσαν μισθωτούς εργαζόμενους, αριθμός που αυξήθηκε σε 1.402 το 2017 (+174 επιχειρήσεις). Αντίστοιχα, οι μισθωτοί εργαζόμενοι σε αυτές τις επιχειρήσεις αυξήθηκαν από 4.341 σε 5.532 άτομα (+1.191 άτομα).

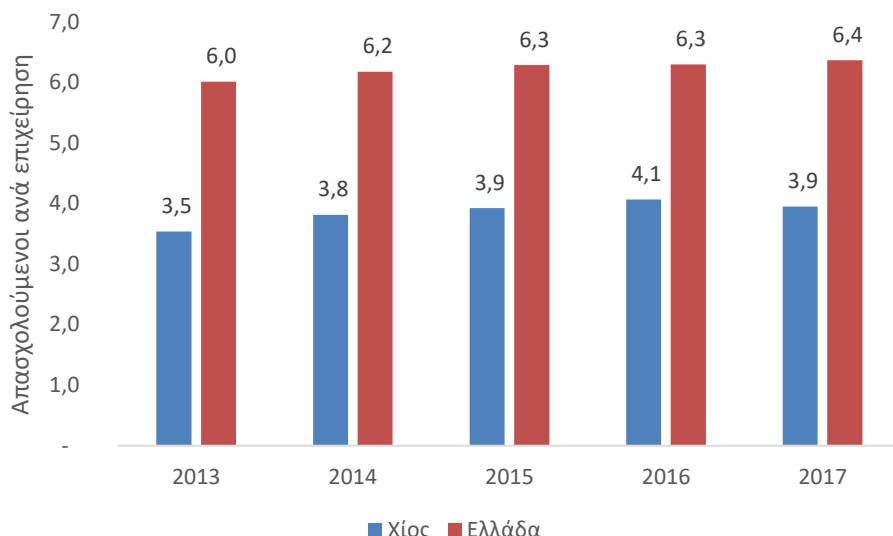
Διάγραμμα 5.29: Αριθμός επιχειρήσεων και πλήθος μισθωτών στην Χίο

Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ

Η μέση απασχόληση ανά επιχείρηση στην Χίο (πλήθος μισθωτών προς αριθμός επιχειρήσεων) αυξήθηκε οριακά από 3,5 άτομα το 2013 σε 3,9 άτομα το 2017, παραμένοντας αρκετά χαμηλότερη από τον μέσο όρο της χώρας, ο οποίος το 2017 ήταν 6,4 άτομα ανά επιχείρηση (Διάγραμμα 5.30). Το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων αποτελεί διαρθρωτικό πρόβλημα για την ελληνική οικονομία και φαίνεται ότι είναι πιο έντονο στην Χίο.

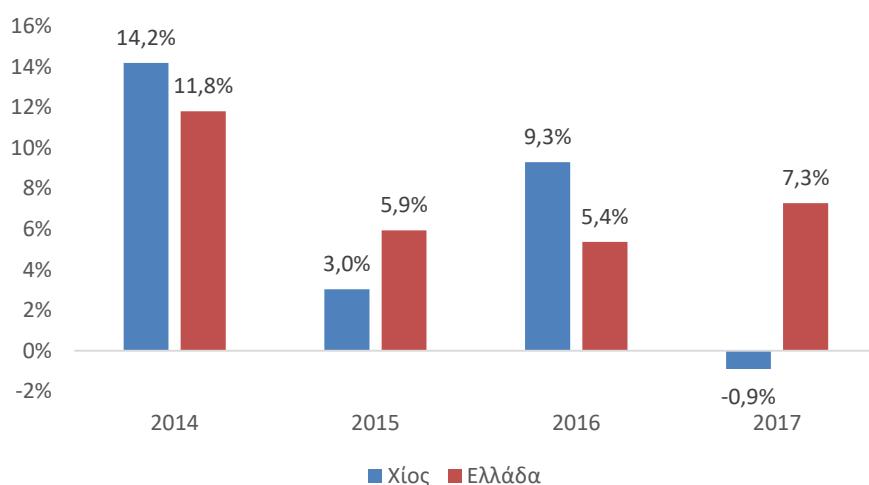
Διάγραμμα 5.30: Μισθωτοί εργαζόμενοι ανά επιχείρηση

Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ

Οι ετήσιες μεταβολές της μισθωτής απασχόλησης στην Χίο, δείχνουν μια αρκετά μεγάλη άνοδο την περίοδο 2014-2016, πιο ισχυρή από ό,τι στο σύνολο της χώρας. Η άνοδος όμως δεν συνεχίστηκε το 2017, όταν καταγράφηκε μικρή μείωση της απασχόλησης στην Χίο, τη στιγμή που στο σύνολο της χώρας η μισθωτή απασχόληση ενισχύθηκε περαιτέρω.

Διάγραμμα 5.31: Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή μισθωτής απασχόλησης

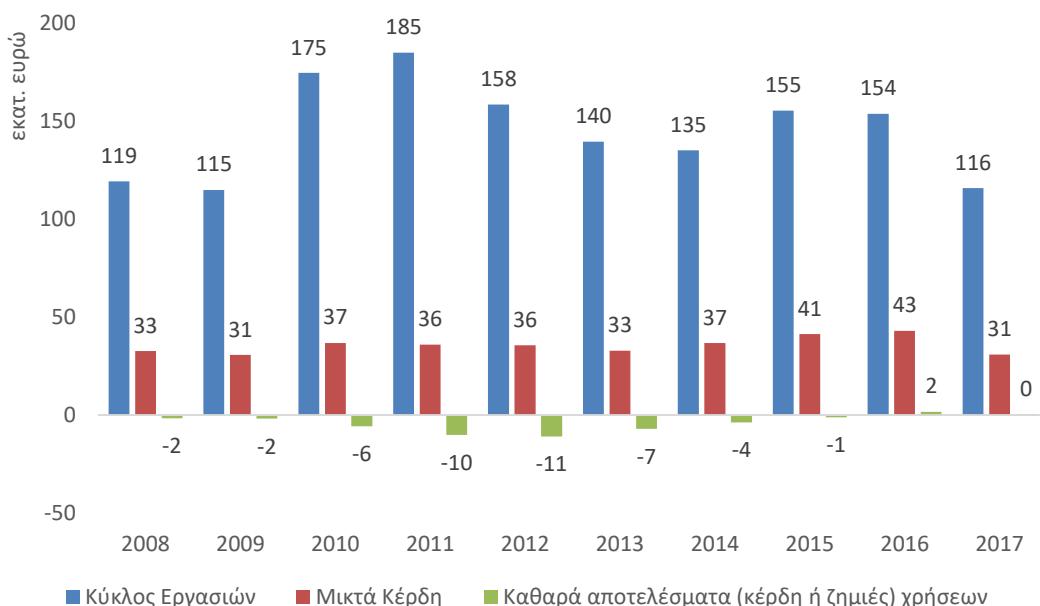

Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ. Ανάλυση IOBE

Η συνολική εικόνα αποδοτικότητας των Α.Ε. και Ε.Π.Ε. που έχουν έδρα στην Χίο και έχουν δημοσιεύσει λογιστικές καταστάσεις δεν είναι ικανοποιητική. Ανεξάρτητα από τον αριθμό επιχειρήσεων με διαθέσιμα στοιχεία την περίοδο 2008-2017, καταγράφεται μια σχετική

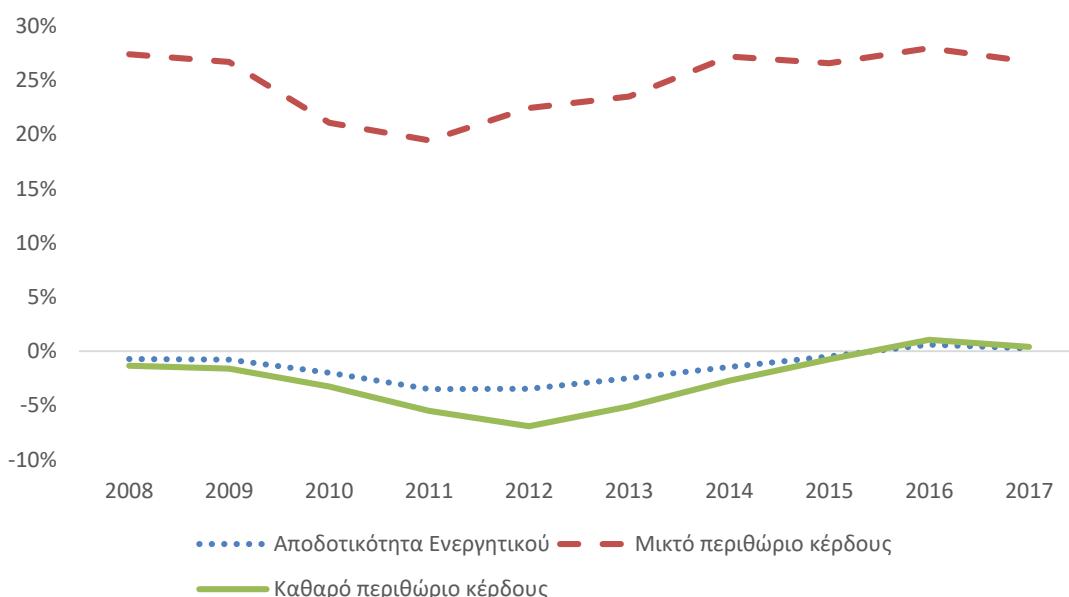
σταθερότητα στη συνολική μικτή κερδοφορία, αλλά και συνολικές ζημιές τα περισσότερα έτη (χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν κερδοφόρες εταιρίες), τα οποία βέβαια είναι τα έτη της πιο σφοδρής οικονομικής κρίσης που γνώρισε η Ελλάδα μεταπολεμικά (Διάγραμμα 5.32). Επιπλέον, η αρνητική αποδοτικότητα ενεργητικού και ιδίων κεφαλαίων δημιουργεί εύλογα ερωτηματικά ως προς την ελκυστικότητα της Χίου ως επενδυτικού προορισμού, παρά το γεγονός ότι εμφανίζεται οριακή θετική αποδοτικότητα τα τελευταία δύο έτη της περιόδου (Διάγραμμα 5.33).

Διάγραμμα 5.32: Κύκλος εργασιών και αποτελέσματα επιχειρήσεων της Χίου με δημοσιευμένες λογιστικές καταστάσεις

Πηγή: Hellastat, Ανάλυση IOBE

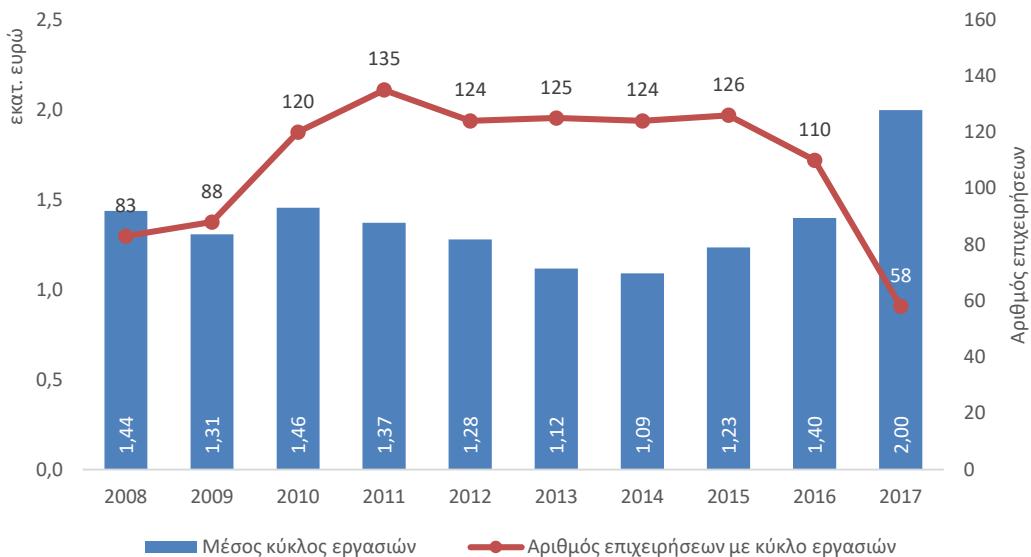
Διάγραμμα 5.33: Αριθμοδείκτες αποδοτικότητας των επιχειρήσεων της Χίου

Πηγή: Hellastat, Ανάλυση IOBE

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι ο μέσος κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων με έδρα την Χίο που έχουν δημοσιεύσει λογιστικές καταστάσεις, μετά την υποχώρησή του την περίοδο 2008-2014, δείχνει κάποια σημάδια ανάκαμψης την διετία 2015-2016. Ενδεχομένως, όμως, αυτό να οφείλεται στη σημαντική μείωση του αριθμού επιχειρήσεων (με την παύση λειτουργίας μικρότερων επιχειρήσεων).

Διάγραμμα 5.34: Μέσος κύκλος εργασιών και αριθμός επιχειρήσεων που δήλωσε κύκλο εργασιών, 2008-2017

Πηγή: Hellastat, Ανάλυση IOBE

Καθώς ο τουρισμός και ο αγροδιατροφικός τομέας είναι οικονομικές δραστηριότητες με ιδιαίτερα πλεονεκτήματα και προοπτικές περαιτέρω ανάπτυξης στην Ελλάδα, σύμφωνα και με όσα αναφέρονται στο εθνικό στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης, παρουσιάζουμε στη συνέχεια ορισμένα βασικά στοιχεία για την Χίο σχετικά: α) με τις υποδομές και την εξέλιξη της τουριστικής κίνησης και β) τα χαρακτηριστικά του αγροτικού της τομέα.

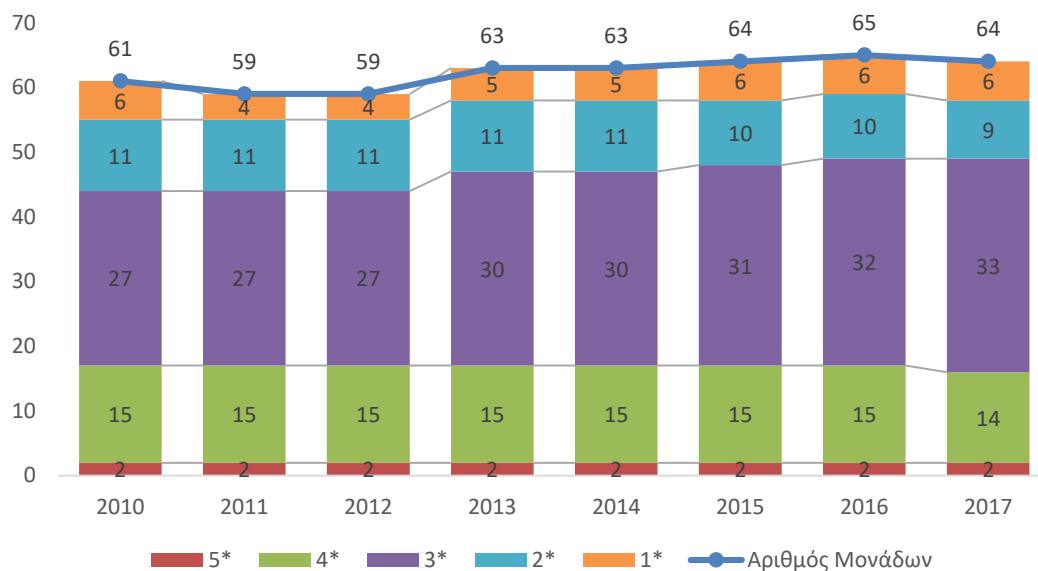
5.8. Τουριστικές υποδομές και δραστηριότητα στην Χίο

ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΚΑΙ ΚΛΙΝΩΝ

Οι τουριστικές υποδομές και δραστηριότητες έχουν συνήθως μεγάλη σημασία για την τοπική ανάπτυξη, ιδιαίτερα σε σχετικά απομακρυσμένες και νησιωτικές περιοχές. Στην Χίο λειτούργησαν το 2017 συνολικά 64 ξενοδοχειακές μονάδες – τρεις περισσότερες σε σύγκριση με τον αριθμό των μονάδων που λειτούργησαν το 2010 (Διάγραμμα 5.35). Οι περισσότερες μονάδες βρίσκονται στην κατηγορία 3* και 4*, ενώ μόλις δύο μονάδες είναι στην κατηγορία 5*. Στην εξεταζόμενη περίοδο καταγράφεται αύξηση των ξενοδοχειακών μονάδων με 3* (+ 6 μονάδες) και μείωση των μονάδων με 2* και 4*. Επιπλέον, το ποσοστό μονάδων 4* και 3* στην Χίο είναι μεγαλύτερο σε σύγκριση με τις νησιωτικές περιφέρειες, και μικρότερο στις υπόλοιπες κατηγορίες (Διάγραμμα 5.36).

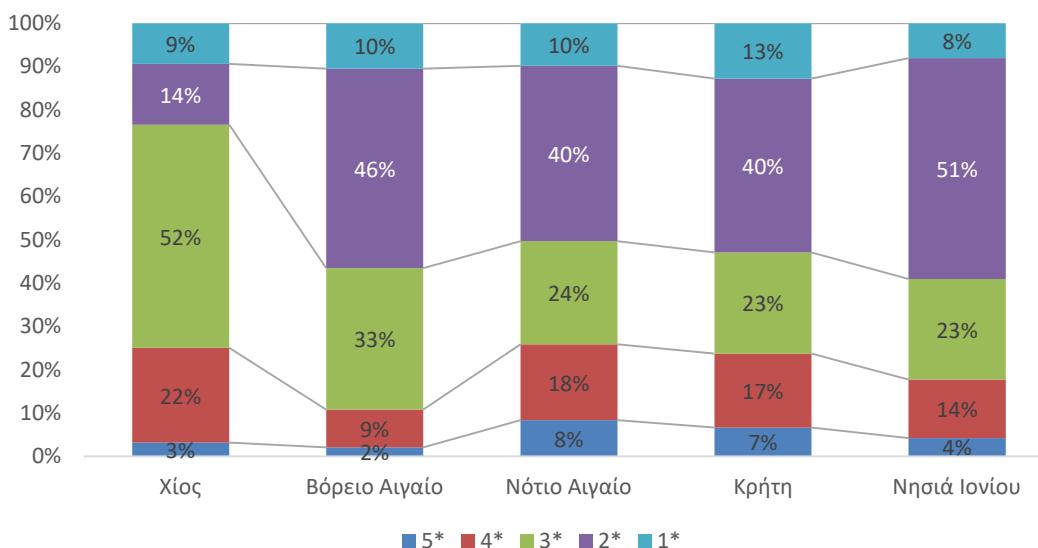
Επιστημονική τεκμηρίωση του στρατηγικού σχεδιασμού για την οικονομική ανάπτυξη της Χίου και διασύνδεση του με την πορεία της Ελληνικής Οικονομίας και τις αναπτυξιακές της προοπτικές

Διάγραμμα 5.35: Αριθμός Ξενοδοχειακών Μονάδων στην Χίο

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας, Ανάλυση ΙΟΒΕ

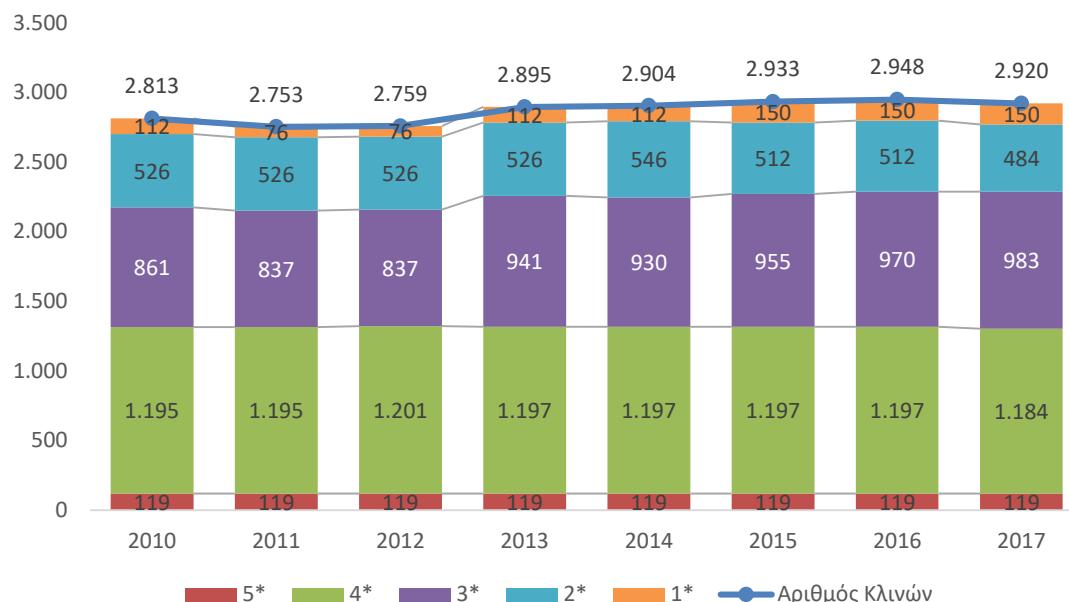
Διάγραμμα 5.36: Κατανομή Αριθμού Ξενοδοχείων ανά κατηγορία

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας, Ανάλυση ΙΟΒΕ

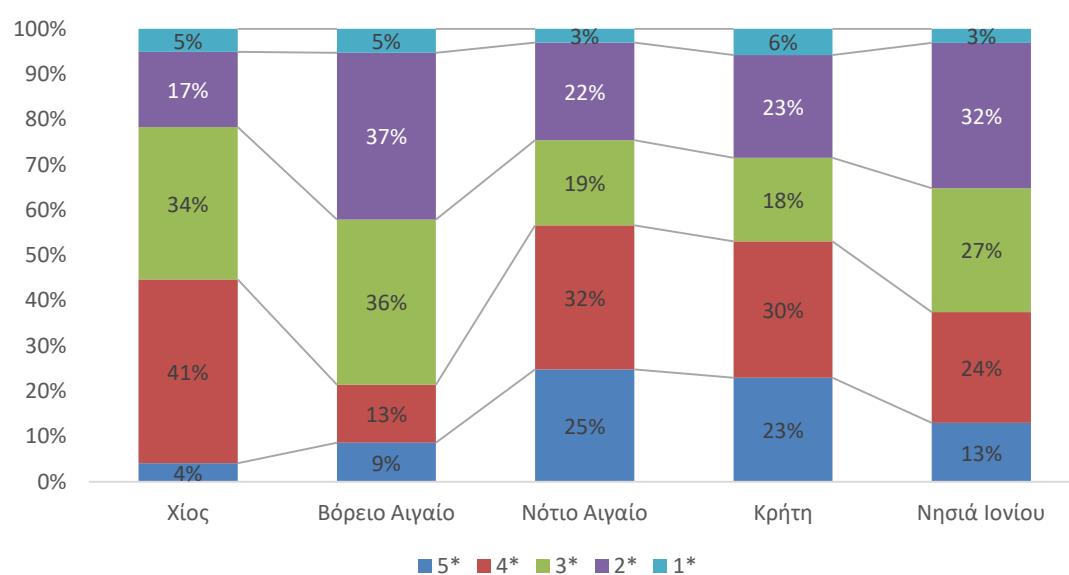
Η μικρή αύξηση στο πλήθος των ξενοδοχειακών μονάδων στην Χίο συνοδεύτηκε από την αύξηση στον αριθμό των ξενοδοχειακών κλινών από 2.813 το 2010 σε 2.920 το 2017 (+107 κλίνες) (Διάγραμμα 5.37). Ο αριθμός των κλινών στα ξενοδοχεία 5* παρέμεινε σταθερός, αλλά στα ξενοδοχεία 4* και 2* μειώθηκε κατά 11 και 42 κλίνες αντιστοίχως. Αντίθετα, αυξήθηκε αρκετά ο αριθμός των κλινών στα ξενοδοχεία 3* (+122 κλίνες), όπως και στα ξενοδοχεία 1* (+38 κλίνες). Συγκριτικά με τις νησιωτικές περιφέρειες, η Χίος έχει μικρότερο ποσοστό κλινών σε ξενοδοχεία 5* και 2* και αρκετά υψηλότερο σε ξενοδοχεία 4* και 3* (Διάγραμμα 5.38).

Διάγραμμα 5.37: Αριθμός Κλινών Ξενοδοχειακών Μονάδων Χίου

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 5.38: Κατανομή αριθμού ξενοδοχειακών κλινών ανά κατηγορία

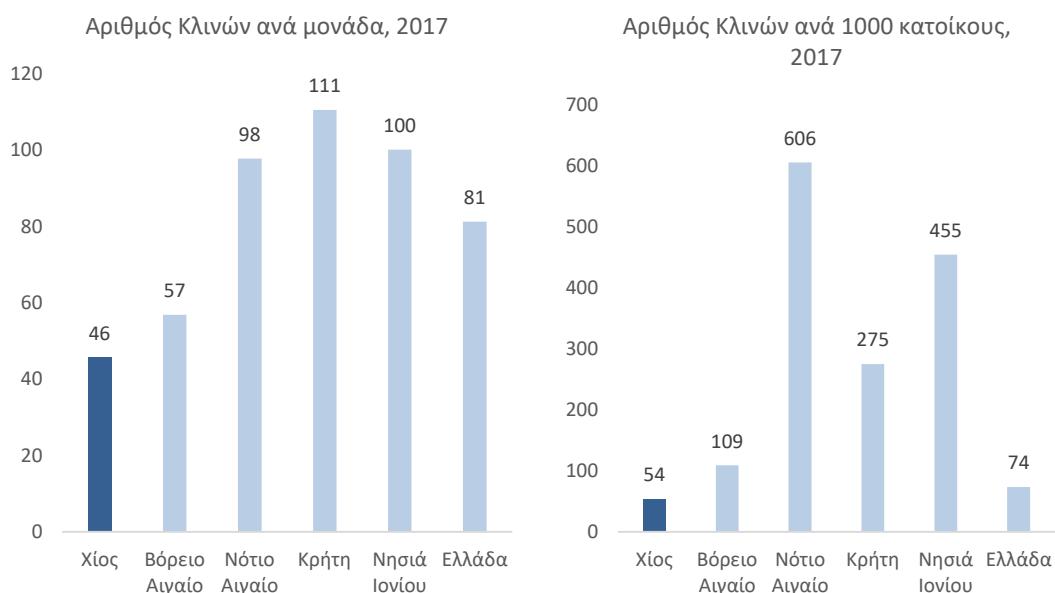

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, πέρα από τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που υποδηλώνει η κατανομή των ξενοδοχείων σε κατηγορίες, έχει η εξέταση της δυναμικότητας των ξενοδοχείων της Χίου σε σύγκριση με άλλες περιοχές. Από τα σχετικά στοιχεία προκύπτει ότι η μέση ξενοδοχειακή μονάδα στην Χίο έχει μικρότερη δυναμικότητα σε αριθμό κλινών συγκριτικά με υπόλοιπες τις νησιωτικές περιφέρειες (Διάγραμμα 5.39). Έναντι του δυναμικού στο Βόρειο Αιγαίο συνολικά, η μέση ξενοδοχειακή μονάδα στην Χίο έχει κατά 20% μικρότερη δυναμικότητα, ενώ οι μονάδες σε Νότιο Αιγαίο, Κρήτη και Νησιά Ιονίου έχουν υπερδιπλάσιο μέσο μέγεθος. Σε σύγκριση με τον μέσο όρο της χώρας, η μέση δυναμικότητα (σε κλίνες) των ξενοδοχειακών μονάδων στην Χίο είναι μικρότερη κατά 44%.

Επιπλέον, ο αριθμός των κλινών των ξενοδοχειακών μονάδων ανά 1000 κατοίκους στην Χίο είναι σημαντικά μικρότερος σε σύγκριση με τον μέσο όρο στις νησιωτικές περιφέρειες, αλλά και στο σύνολο της χώρας. Στην Χίο το 2017 αντιστοιχούσαν 54 ξενοδοχειακές κλίνες ανά χιλιούς μόνιμους κατοίκους, όταν στο Βόρειο Αιγαίο, η αντίστοιχη πυκνότητα κλινών είναι διπλάσια (109 κλίνες ανά 1.000 κατοίκους), στο Νότιο Αιγαίο 11 φορές μεγαλύτερη (606 κλίνες ανά 1.000 κατοίκους), στην Κρήτη πενταπλάσια (275 κλίνες ανά 1.000 κατοίκους), στα Νησιά Ιονίου 8,4 φορές μεγαλύτερη και στο σύνολο της χώρας κατά 36% μεγαλύτερη. Τα ανωτέρω συγκριτικά μεγέθη των ξενοδοχειακών υποδομών υποδηλώνουν την απόσταση της Χίου στο πεδίο της τουριστικής ανάπτυξης έναντι άλλων νησιωτικών περιφερειών.

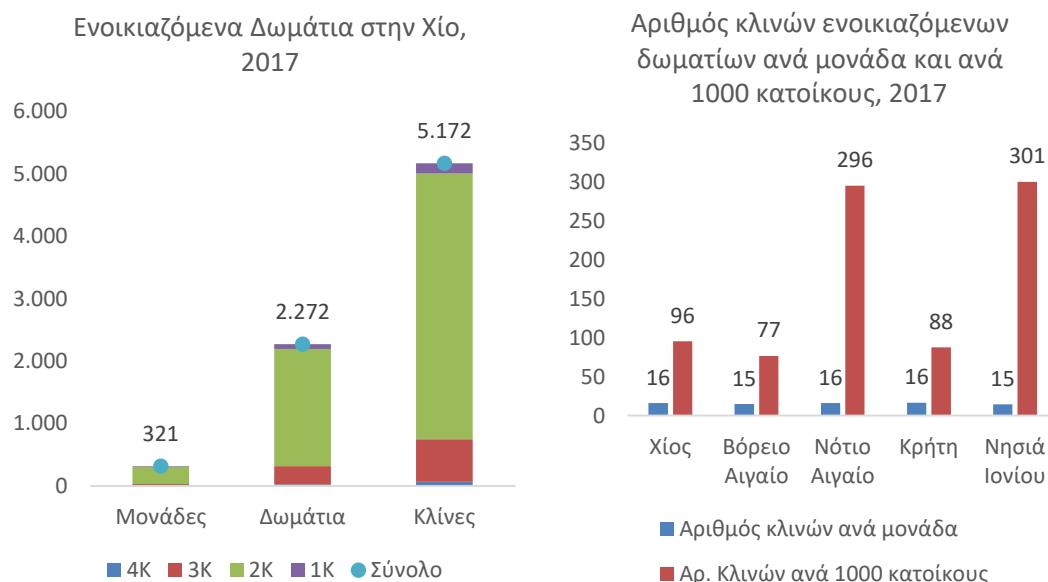
Διάγραμμα 5.39: Αριθμός κλινών ανά ξενοδοχειακή μονάδα και ανά 1000 κατοίκους, 2017

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας, ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Μεγαλύτερη – συγκριτικά με τις ξενοδοχειακές μονάδες – είναι η δυναμικότητα σε κλίνες των ενοικιαζόμενων δωματίων στην Χίο (Διάγραμμα 5.40). Συνολικά, το 2017 υπήρχαν στην Χίο 321 μονάδες ενοικιαζόμενων δωματίων, οι οποίες διέθεταν 2.272 δωμάτια, κυρίως δίκλινα, και 5.172 κλίνες. Η δυναμικότητα σε ενοικιαζόμενα δωμάτια ανά μονάδα στην Χίο και στις νησιωτικές περιφέρειες είναι παρόμοια. Η πυκνότητα των κλινών των ενοικιαζόμενων δωματίων στην Χίο (αριθμός κλινών ανά 1.000 κατοίκους) παρουσιάζει σημαντική διαφοροποίηση (είναι αρκετά χαμηλότερη) με το Νότιο Αιγαίο και τα Νησιά Ιονίου, αλλά είναι υψηλότερη από το Βόρειο Αιγαίο συνολικά και την Κρήτη.

Διάγραμμα 5.40: Ενοικιαζόμενα δωμάτια στην Χίο και αριθμός κλινών ενοικιαζόμενων δωματίων ανά μονάδα και ανά 1000 κατοίκους, 2017

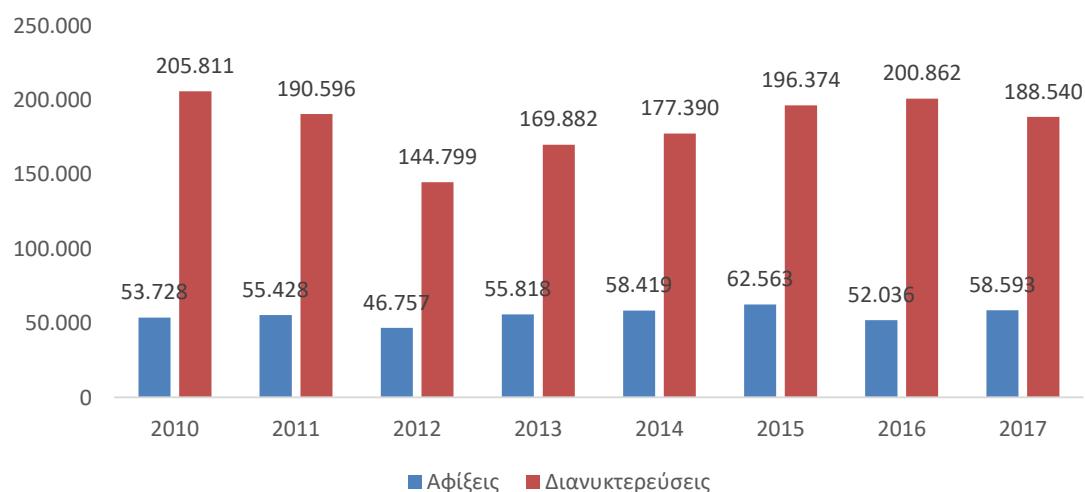

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας, ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

ΑΦΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ

Η εικόνα των αφίξεων και διανυκτερεύσεων στην Χίο την περίοδο 2010-2017 είναι μικτή, επηρεαζόμενη ενδεχομένως και από τις ροές προσφύγων, οι οποίες αυξήθηκαν ιδιαίτερα το 2015 και το 2016. Οι συνολικές αφίξεις επισκεπτών στην Χίο, μετά τη σημαντική πτώση το 2012, κυρίως λόγω πτώσης του εσωτερικού τουρισμού, επανάκαμψαν μέχρι το 2015, ωστόσο ενδεχομένως λόγω του προσφυγικού προβλήματος υποχώρησαν το 2016 για να αυξηθούν εκ νέου το 2017 (Διάγραμμα 5.41). Σε επίπεδο διανυκτερεύσεων, η πτώση ήταν σημαντική μέχρι το 2012 εξαιτίας της μείωσης των διανυκτερεύσεων ημεδαπών, όπως θα δούμε και στη συνέχεια. Τα επόμενα χρόνια οι συνολικές διανυκτερεύσεις κινήθηκαν ανοδικά, ωστόσο το 2017 σημειώθηκε νέα μείωση των διανυκτερεύσεων.

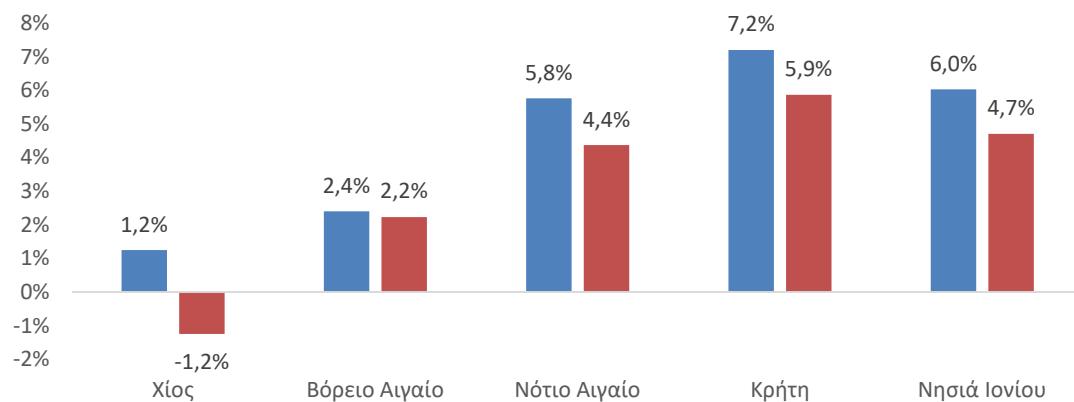
Διάγραμμα 5.41: Αφίξεις και Διανυκτερεύσεις στην Χίο

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΙΝΣΕΤΕ

Ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης των αφίξεων επισκεπτών στην Χίο την περίοδο 2010-2017 ήταν θετικός, υπολειπόμενος ωστόσο του αντίστοιχων ετήσιων ρυθμών μεταβολής στο Βόρειο Αιγαίο και, αρκετά περισσότερο, των υπόλοιπων νησιωτικών περιφερειών (Διάγραμμα 5.42). Σε επίπεδο διανυκτερεύσεων, η εικόνα είναι δυσμενέστερη, καθώς ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης των διανυκτερεύσεων στην Χίο ήταν την ίδια περίοδο αρνητικός, όταν στις νησιωτικές περιφέρειες σημειώθηκε άνοδος με μέσους ρυθμούς από 2,2% (Βόρειο Αιγαίο) έως 5,9% (Κρήτη).

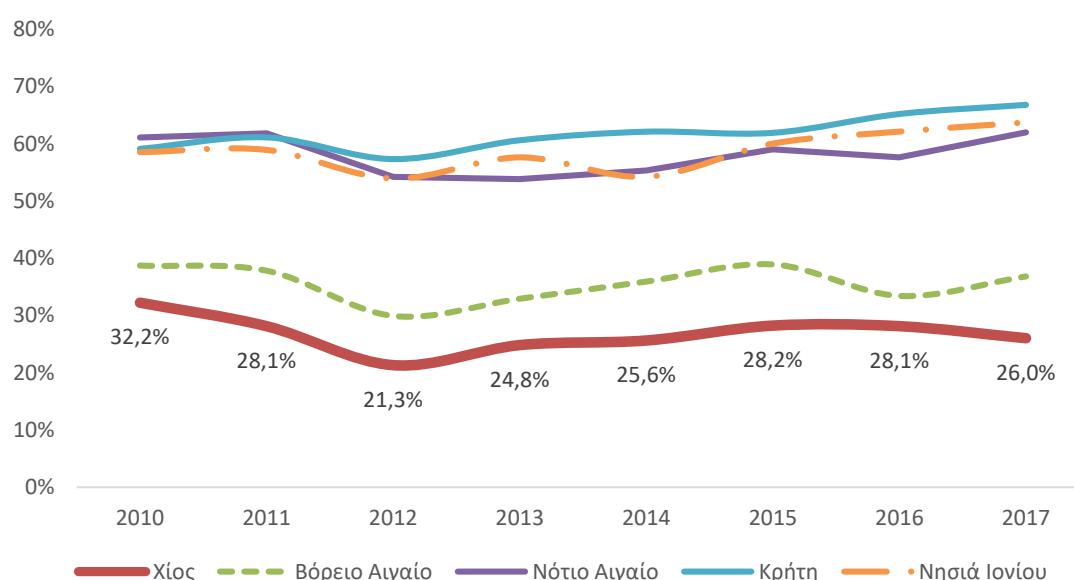
Διάγραμμα 5.42: Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Μεγέθυνσης Αφίξεων και Διανυκτερεύσεων, 2010-2017

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΙΝΣΕΤΕ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Η πληρότητα των ξενοδοχειακών μονάδων στην Χίο διαμορφώθηκε για το σύνολο τους έτους 2017 σε 26%, υποχωρώντας κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το προηγούμενο έτος (Διάγραμμα 5.43). Η πληρότητα των μονάδων στην Χίο βρίσκεται σταθερά σε χαμηλότερο επίπεδο από τη μέση πληρότητα στο Βόρειο Αιγαίο και κατά πολύ περισσότερο από τους βαθμούς πληρότητας στις υπόλοιπες νησιωτικές περιφέρειες, οι οποίοι καταγράφουν τιμές άνω του 60%.

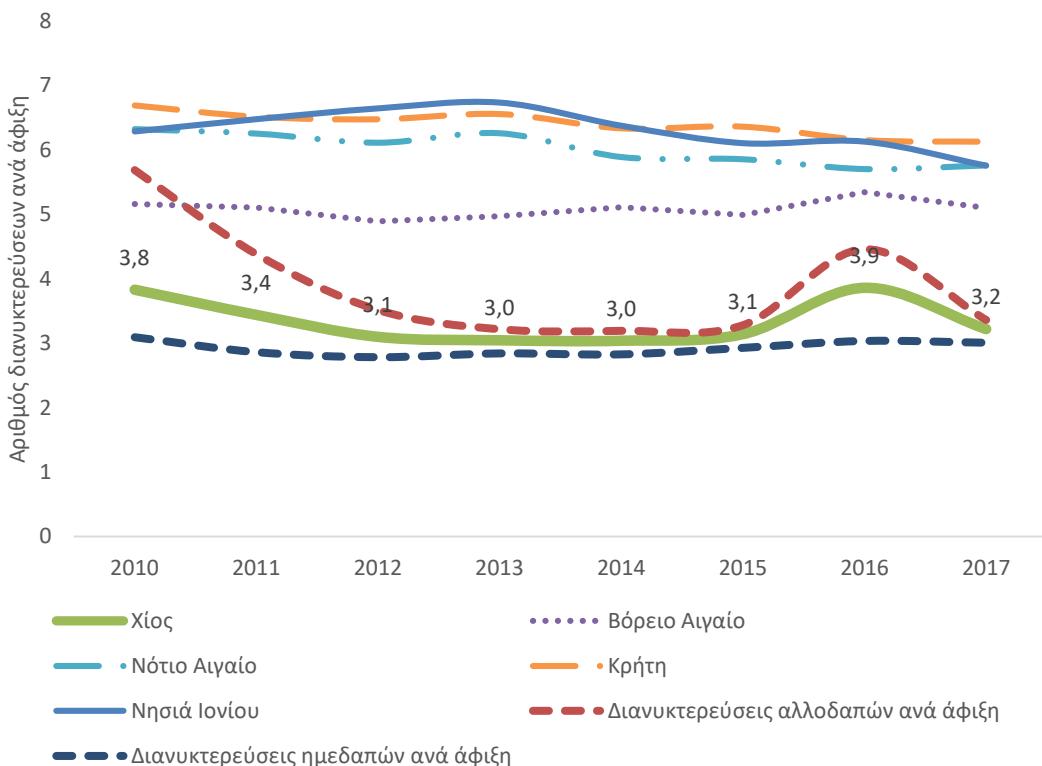
Διάγραμμα 5.43: Πληρότητα Ξενοδοχειακών Μονάδων

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΙΝΣΕΤΕ

Η χαμηλή πληρότητα των ξενοδοχειακών μονάδων δεν είναι ανεξάρτητη από το γεγονός ότι η μέση διάρκεια παραμονής (διανυκτερεύσεων) ανά άφιξη στην Χίο είναι σημαντικά (και σταθερά) μικρότερη σε σύγκριση με τις νησιωτικές περιφέρειες της χώρας (Διάγραμμα 5.44). Το 2017 αντιστοιχούσαν 3,2 διανυκτερεύσεις σε κάθε άφιξη στην Χίο, με λίγο μεγαλύτερη τη διάρκεια παραμονής των αλλοδαπών επισκεπτών. Αντίστοιχα, στις νησιωτικές περιφέρειες η μέση διάρκεια παραμονής ανά άφιξη κυμαίνοταν το 2017 από 5,1 ημέρες (Βόρειο Αιγαίο) έως 6,1 ημέρες (Κρήτη).

Διάγραμμα 5.44: Διανυκτερεύσεις ανά άφιξη

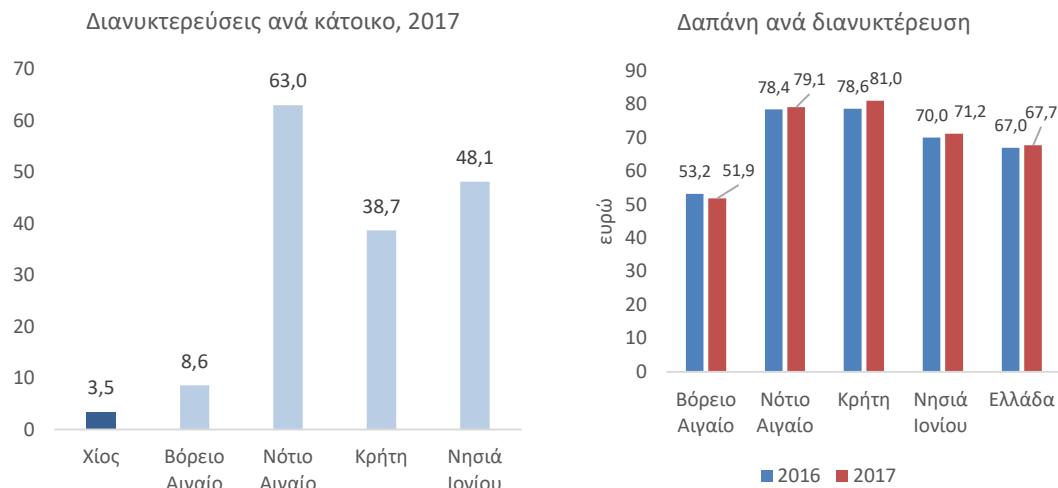
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Για λόγους σύγκρισης, αξίζει να αναφερθεί ότι στην Χίο το 2017 αντιστοιχούσαν 3,5 διανυκτερεύσεις ανά μόνιμο κάτοικο, όταν η αντίστοιχη τιμή για τις νησιωτικές περιφέρειες ήταν από 2,5 φορές (Βόρειο Αιγαίο) έως 18 φορές (Νότιο Αιγαίο) φορές μεγαλύτερη (Διάγραμμα 5.45). Επιπλέον, η δαπάνη ανά διανυκτέρευση στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου (δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία ανά περιφερειακή ενότητα) είναι σημαντικά χαμηλότερη από τις άλλες νησιωτικές περιφέρειες και τον μέσο όρο της χώρας. Το 2017 η δαπάνη ανά διανυκτέρευση στο Βόρειο Αιγαίο ήταν €52, όταν κατά μέσο όρο στην Ελλάδα ήταν €68 και στις υπόλοιπες νησιωτικές περιφέρειες κυμαίνοταν από €70 έως €81.

Από την εξέταση της κατανομής των αφίξεων και των διανυκτερεύσεων στις ξενοδοχειακές μονάδες της Χίου ανά υπηκοότητα του επισκέπτη προκύπτει ότι οι περισσότερες αφίξεις και διανυκτερεύσεις προέρχονται μετά το 2012 από τους αλλοδαπούς επισκέπτες, κυρίως από την Τουρκία (Διάγραμμα 5.46). Ειδικότερα, το 2010 οι επτά στις δέκα αφίξεις (και οι έξι στις δέκα διανυκτερεύσεις) σε ξενοδοχεία στην Χίο ήταν από ημεδαπούς επισκέπτες, ενώ το 2017 η εικόνα έχει περίπου αντιστραφεί καθώς έξι στις δέκα αφίξεις και διανυκτερεύσεις γίνονται από αλλοδαπούς επισκέπτες.

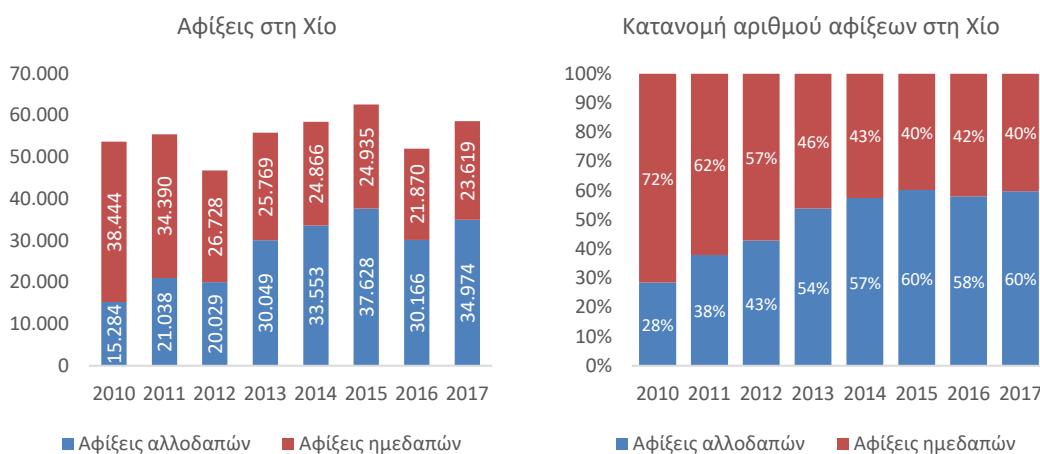
Επιστημονική τεκμηρίωση του στρατηγικού σχεδιασμού για την οικονομική ανάπτυξη της Χίου και διασύνδεση του με την πορεία της Ελληνικής Οικονομίας και τις αναπτυξιακές της προοπτικές

Διάγραμμα 5.45: Διανυκτερεύσεις ανά κάτοικο και δαπάνη ανά διανυκτέρευση, 2016 και 2017

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 5.46: Αφίξεις και διανυκτερεύσεις στην Χίο ανά κατηγορία επισκεπτών

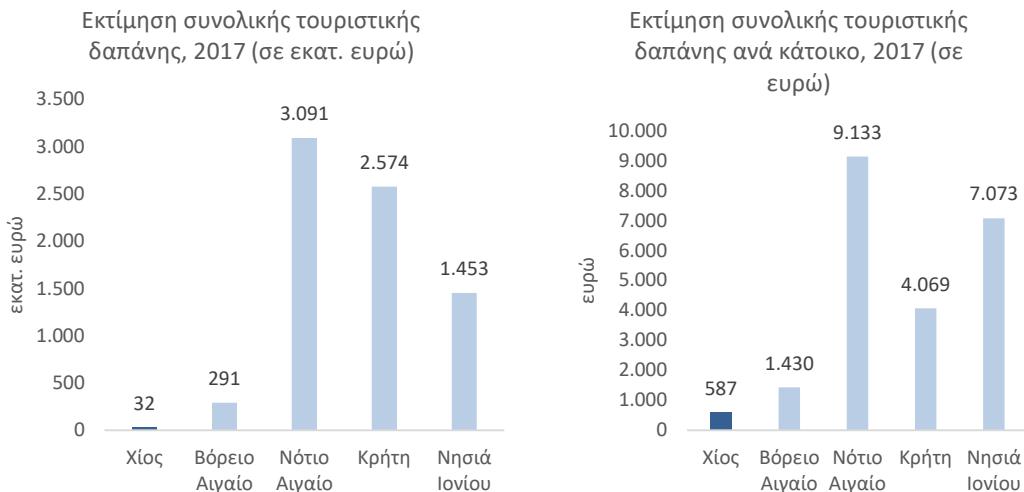

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Συνολικά, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις μας, η συνολική τουριστική δαπάνη στην Χίο ήταν περίπου €32 εκατ. το 2017 και υστερεί σημαντικά συγκριτικά με τις νησιωτικές περιφέρειες. Η εκτιμώμενη τουριστική δαπάνη ανά κάτοικο στην Χίο είναι 2,5 φορές μικρότερη από τον μέσο όρο του Βορείου Αιγαίου, 7 φορές μικρότερη από την Κρήτη, 12 φορές από τα Ιόνια νησιά και 15,5 φορές από το Νότιο Αιγαίο (Διάγραμμα 5.47).

Διάγραμμα 5.47: Εκτίμηση συνολικής τουριστικής δαπάνης και τουριστικής δαπάνης ανά κάτοικο, 2017

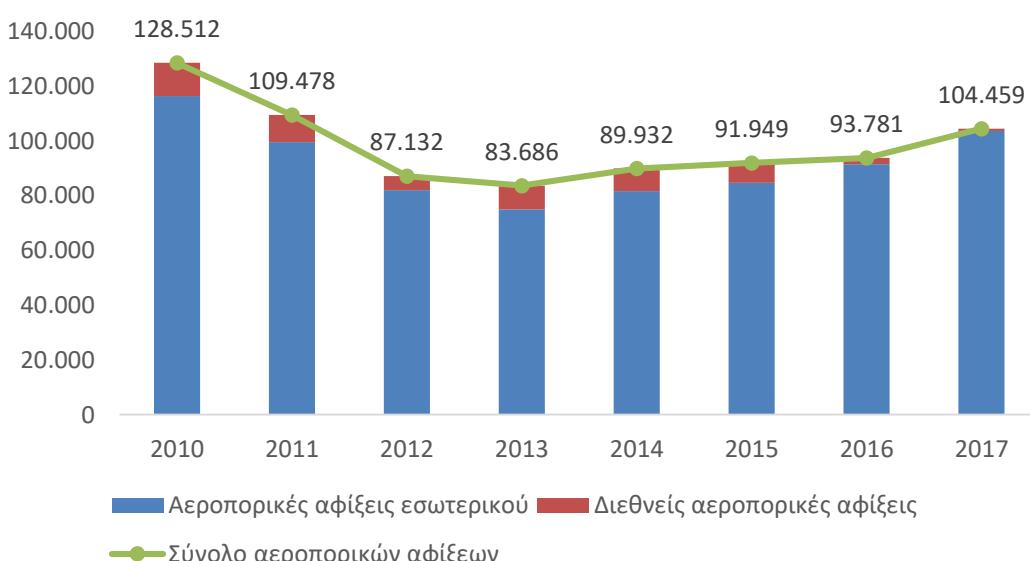

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ, ΕΠΙΒΑΤΕΣ ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΗ ΣΤΑ ΛΙΜΑΝΙΑ

Οι αεροπορικές αφίξεις στην Χίο αφορούν στην πλειονότητα πτήσεις εσωτερικού και καλύπτουν εκτός από τις αφίξεις επισκεπτών, και τις μετακινήσεις των κατοίκων της Χίου. Οι αεροπορικές αφίξεις υποχώρησαν σημαντικά την περίοδο 2010-2013, για να επανέλθουν στη συνέχεια σε αυξητική τάση, χωρίς όμως να επιστρέψουν στο επίπεδο που είχαν το 2010 (Διάγραμμα 5.48).

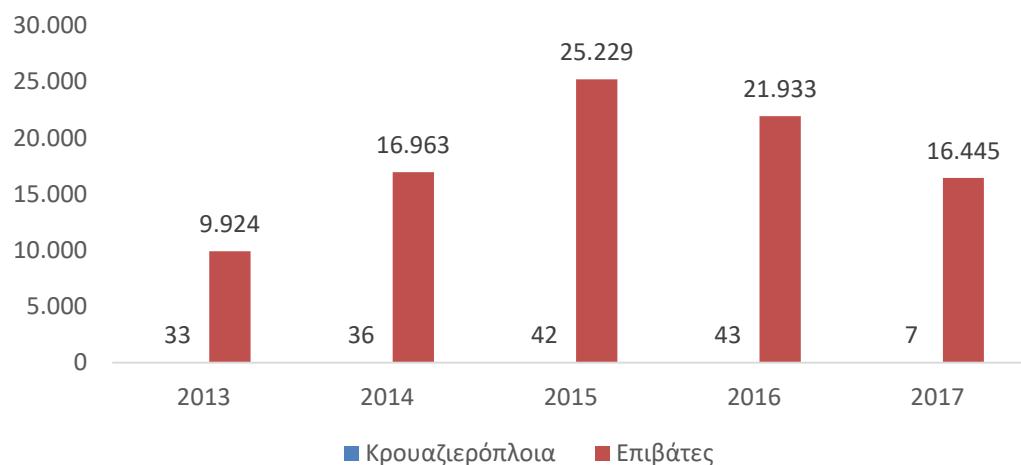
Διάγραμμα 5.48: Αεροπορικές αφίξεις στην Χίο

Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας

Οι επιβάτες κρουαζιέρας και ο αριθμός κρουαζιερόπλοιων που προσέγγισαν την Χίο αυξήθηκαν μέχρι το 2015, αλλά η ανοδική τάση δεν συνεχίστηκε τα επόμενα χρόνια (Διάγραμμα 5.49).

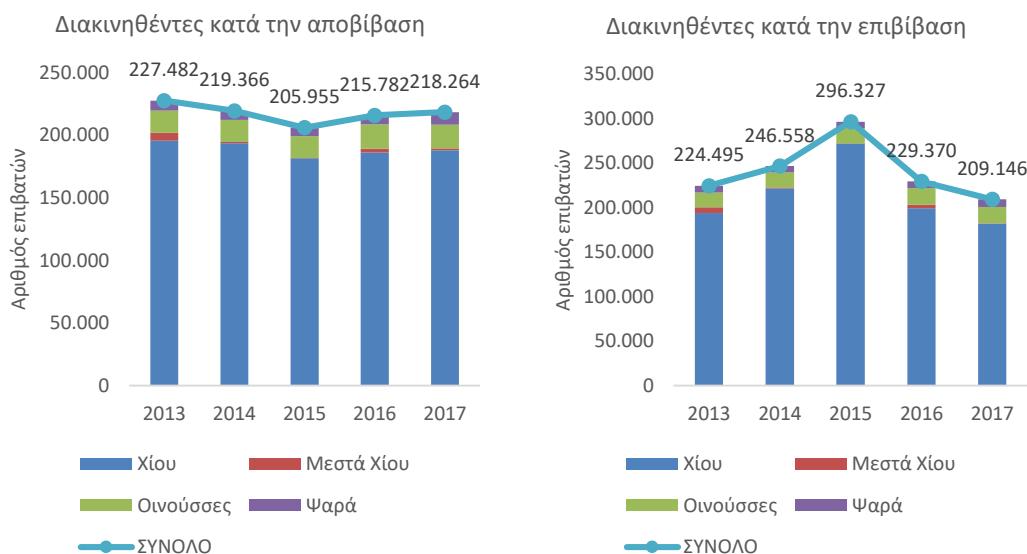
Διάγραμμα 5.49: Κίνηση Κρουαζιερόπλοιων στην Χίο

Πηγή: Ένωση Λιμένων Ελλάδας

Επιπλέον, η κίνηση στα λιμάνια της Χίου κατά την αποβίβαση ήταν σχετικά σταθερή τα τελευταία χρόνια, ενώ οι διακινηθέντες επιβάτες κατά την επιβίβαση αυξήθηκαν το 2015 σημαντικά λόγω των προσφυγικών ροών (Διάγραμμα 5.50).

Διάγραμμα 5.50: Διακινηθέντες επιβάτες στα λιμάνια της Χίου

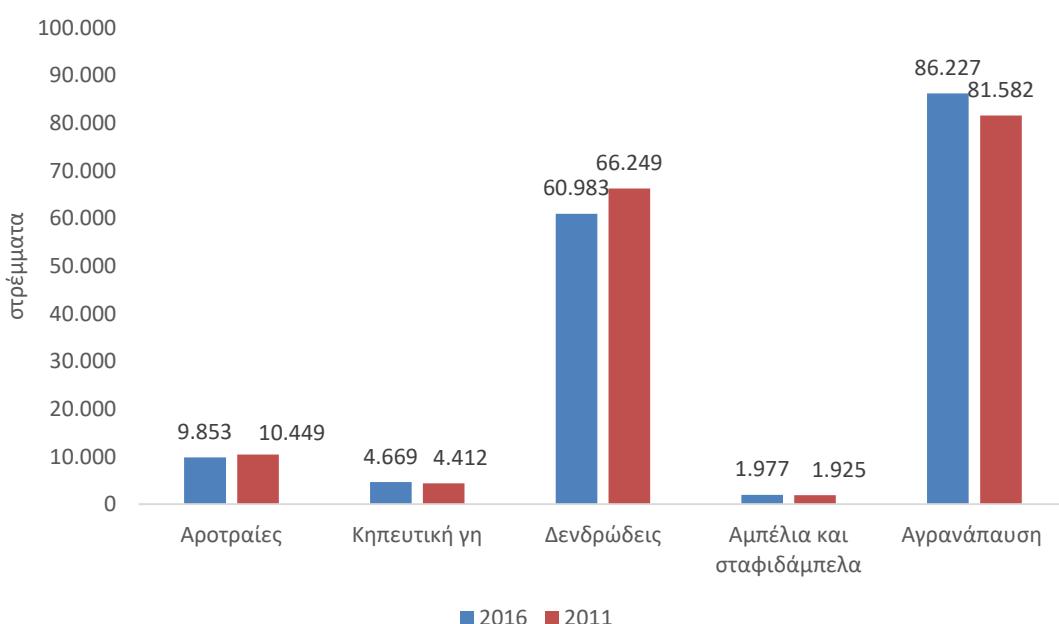
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

5.9. Αγροτικός τομέας

Ο αγροτικός τομέας στην Χίο εξειδικεύεται σε συγκεκριμένους τομείς όπως η μαστιχοκαλλιέργεια, η ελαιοκαλλιέργεια, η ιχθυοκαλλιέργεια, η αλιεία και η κτηνοτροφία, με σχετική χωρική διασπορά μεταξύ των περιοχών του νησιού. Στους τομείς αυτούς απασχολείται τοπικός πληθυσμός και χρησιμοποιούνται παραδοσιακά συστήματα

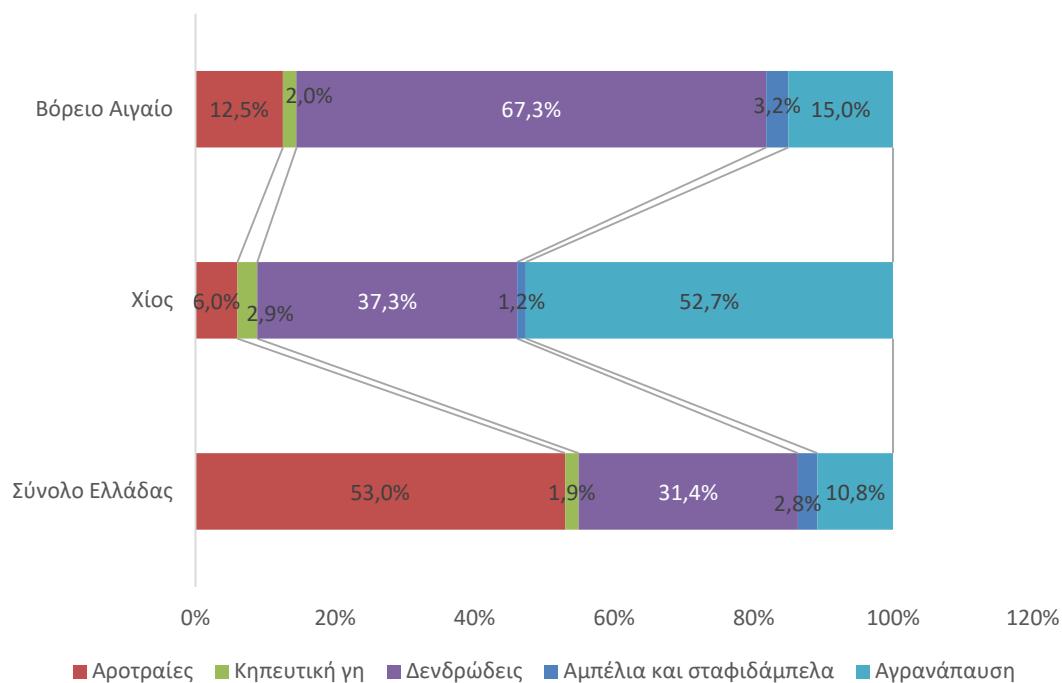
καλλιέργειας. Το 2016 το μεγαλύτερο τμήμα της Χρησιμοποιούμενης Γεωργικής Έκτασης στην Χίο καλυπτόταν από τις Δενδρώδεις Καλλιέργειες ή βρισκόταν σε Αγρανάπαυση (Διάγραμμα 5.51). Μικρότερη έκταση καλύπτουν οι αροτραίες καλλιέργειες, η κηπευτική γη και τα αμπέλια. Σε σύγκριση με το 2011, αυξήθηκαν οι εκτάσεις υπό αγρανάπαυση και η κηπευτική γη, ενώ μειώθηκαν οι εκτάσεις των δενδρωδών και των αροτραίων καλλιεργειών. Αξίζει να επισημανθεί ότι το ποσοστό της αγρανάπαυσης στην Χίο είναι σημαντικά υψηλότερο από τον μέσο όρο της χώρας και την περιφέρεια Βορείου Αιγαίου (Διάγραμμα 5.52). Αυτό οφείλεται στο μικρό ποσοστό της αρδεύσιμης γης και στη μικρή απόδοση των μη αρδευόμενων καλλιεργειών, συνέπεια της μείωσης των βροχοπτώσεων. Τα εγγειοβελτιωτικά έργα στη Χίο δεν συνοδεύονται από οργανωμένα δίκτυα αρδευτικών, στραγγιστικών, αποχετευτικών και οδικών έργων, ενώ κατά καιρούς έχουν διανοιχτεί γεωτρήσεις που χρησιμοποιούνται για την ύδρευση των κατοίκων ή την άρδευση των καλλιεργειών, κυρίως των εσπεριδοειδών και των κηπευτικών. Από τις καλλιέργειες, τη μεγαλύτερη έκταση καταλαμβάνουν οι ελιές, τα μαστιχόδεντρα, τα κτηνοτροφικά φυτά, τα εσπεριδοειδή, το σιτάρι, τα λοιπά όσπρια, το κριθάρι και τα κηπευτικά. Ακολουθούν οι πατάτες, γρασίδια και οι υπόλοιπες καλλιέργειες με μικρότερα ποσοστά.

Διάγραμμα 5.51: Εκτάσεις καλλιεργειών και αγρανάπαυσης στην Χίο κατά κατηγορίες, 2011 και 2016

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

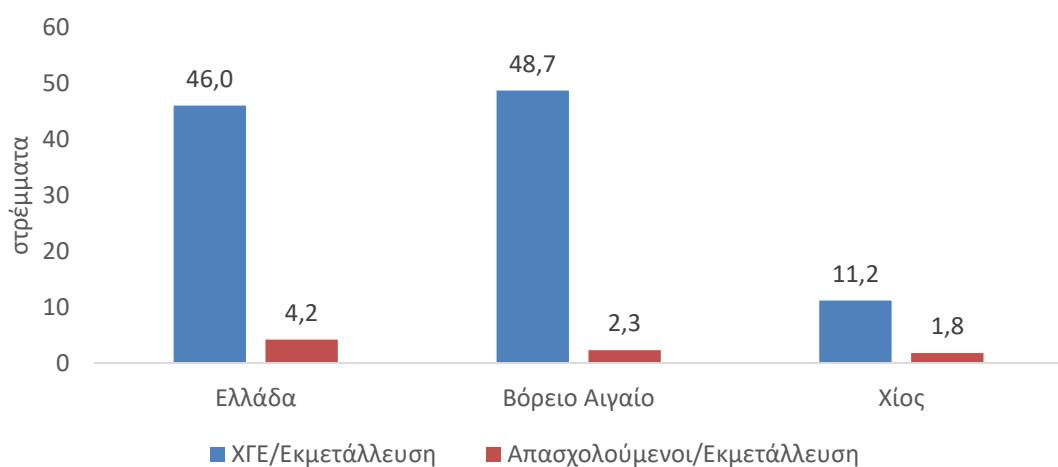
Διάγραμμα 5.52: Κατανομή καλλιεργειών και αγρανάπαυσης, 2016

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Η χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση ανά εκμετάλλευση στην Χίο είναι πολύ μικρότερη από τον μέσο όρο της χώρας και του Βορείου Αιγαίου, ενώ το ίδιο ισχύει και για τη μέση απασχόληση ανά εκμετάλλευση (Διάγραμμα 5.53).

Διάγραμμα 5.53: Χρησιμοποιούμενη Γεωργική Έκταση (ΧΓΕ) και Απασχόληση ανά Εκμετάλλευση, 2016

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Η ηλικιακή κατανομή των κατόχων γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην Χίο είναι περισσότερο ευνοϊκή συγκριτικά με την Ελλάδα και το Βόρειο Αιγαίο, καθώς το ποσοστό των κατόχων με ηλικία μεγαλύτερη από 65 έτη είναι μικρότερο (Διάγραμμα 5.54).

Διάγραμμα 5.54: Ηλικιακή κατανομή κατόχων γεωργικών εκμεταλλεύσεων, 2016

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ανάλυση ΙΟΒΕ

Αρκετά αγροτικά προϊόντα και είδη διατροφής που παράγονται στην Χίο περιλαμβάνονται στο καλάθι προϊόντων της περιφέρειας Βορείου Αιγαίου (Πίνακας 5.1).

Πίνακας 5.1: Προϊόντα Χίου που βρίσκονται στο Καλάθι Προϊόντων Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

ΕΘΝΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ελαιόλαδα και Ελιές (Θρούμπα) Χίου ▪ Τυροκομικά Προϊόντα από αιγοπρόβειο γάλα Χίου ▪ Μαστίχα Χίου ▪ Αιγοπρόβειο κρέας Ούζο Χίου ▪ Λικέρ Χίου ▪ Μέλι Χίου ▪ Προϊόντα αλιείας και υδατοκαλλιέργειας ▪ Μανταρίνι Χίου ▪ Τοπικά Γλυκά 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εσπεριδοειδή του Κάμπου Χίου ▪ Αμύγδαλα αφράτα Χίου ▪ Αρωματικά φυτά Χίου 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Κηπευτικά και Μποστανικά ▪ Ανθοκομικά είδη ▪ Γλυκάνισος Χίου (με τεράστια σημασία για τις ποτοποιίες ούζου)

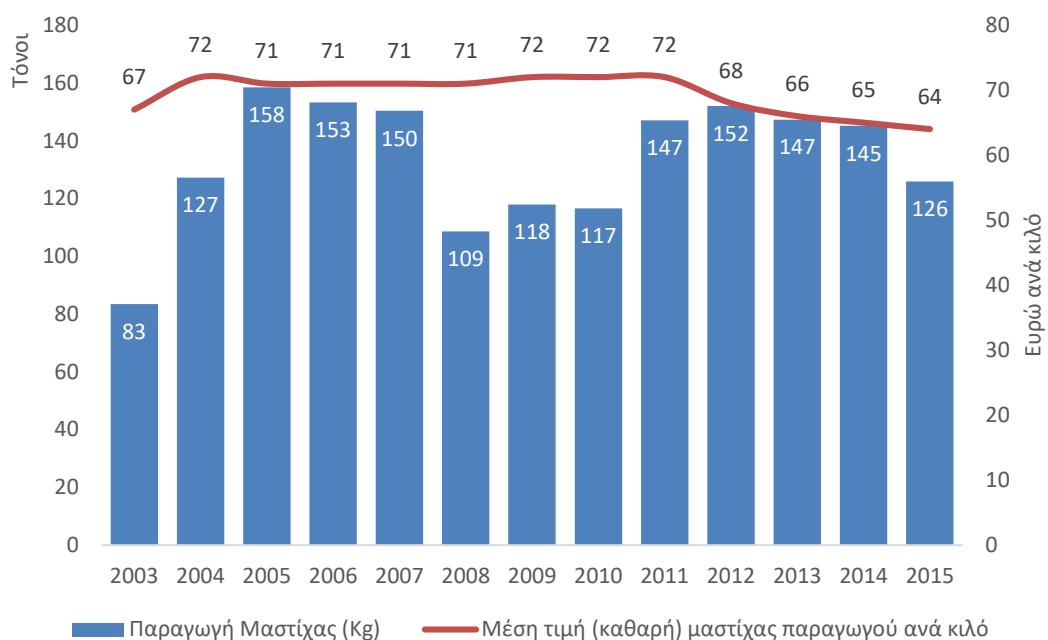
Πηγή: Επιχειρησιακό Σχέδιο «ΚΑΛΑΘΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ» (2011)

Επιπλέον αξίζει να σημειωθεί ότι η μεταποίηση στην Χίο επικεντρώνεται στην επεξεργασία και τυποποίηση προϊόντων που συνδέονται με τη γεωργική και κτηνοτροφική παραγωγή, καθώς και την παραγωγή της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας. Κυρίαρχη θέση έχει η μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, σε πολλές περιπτώσεις παραδοσιακών με ένδειξη ΠΟΠ ή ΠΓΕ. Ειδικότερα, οι συγκεκριμένες μεταποιητικές δραστηριότητες περιλαμβάνουν: Βιοτεχνίες παρασκευής ούζου, μονάδες παραγωγής αναψυκτικών, χυμών και μπύρας, τυροκομεία, παραγωγή γάλακτος, συσκευαστήρια ιχθυοκαλλιέργειών, ελαιοτριβεία, βιοτεχνίες παρασκευής γλυκών κουταλιού και λοιπών τροφίμων, μονάδες επεξεργασίας και τυποποίησης μαστίχας και οινοποιία. Οι μεταποιητικές / βιοτεχνικές μονάδες στην Χίο είναι μικρού μεγέθους, διάσπαρτες με κύρια δραστηριότητα τη μεταποίηση της αγροτικής παραγωγής. Δεν υπάρχουν θεσμοθετημένες επιχειρηματικές περιοχές στην Χίο. Οι επιχειρήσεις λειτουργούν κυρίως σε οικογενειακή βάση και τείνουν να δραστηριοποιούνται

περισσότερο σε τομείς όπως τα τρόφιμα και τα ποτά, η κεραμική, η εξόρυξη και διάθεση αδρανών υλικών, η επεξεργασία αγροτικών προϊόντων, δηλαδή δραστηριότητες που αναπτύσσονται με βάση την εκμετάλλευση μιας τοπικής ύλης ή παράδοσης σε ένα συγκεκριμένο κλάδο (π.χ. μαστίχα, εσπεριδοειδή).

Η Μαστίχα αποτελεί το κυριότερο αγροτικό προϊόν της Χίου. Η Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου (Ε.Μ.Χ) ιδρύθηκε το 1938 και αποτελεί τον φορέα αποκλειστικής διαχείρισης της φυσικής μαστίχας Χίου τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Αποτελεί την συλλογική έκφραση 20 πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών των 24 Μαστιχοχωρίων που βρίσκονται στην νότια Χίο. Η Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου αριθμεί περισσότερα από 4.000 φυσικά μέλη (περίπου 2.000 ενεργά) και είναι ένας από τους μεγαλύτερους σε μέγεθος οργανισμούς της περιφέρειας Βορείου Αιγαίου ενώ παράλληλα θεωρείται συνεταιρισμός – πρότυπο για τα ελληνικά δεδομένα.

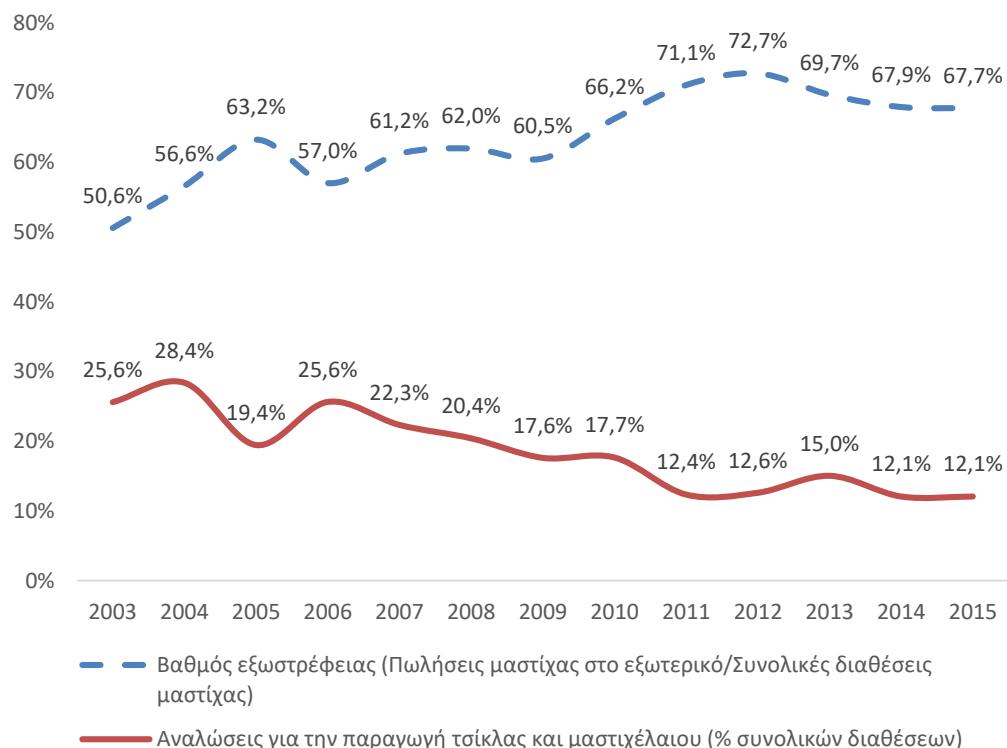
Διάγραμμα 5.55: Ετήσια παραγωγή και μέση τιμή Μαστίχας

Πηγή: Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου

Η ετήσια παραγωγή μαστίχας σημειώνει διακυμάνσεις, αλλά κινείται τα τελευταία χρόνια γύρω στους 130-150 τόνους (Διάγραμμα 5.55). Η μέση καθαρή τιμή ανά κιλό μαστίχας παρουσιάζει πτωτική τάση μετά το 2012 και κινείται γύρω στα €65 το κιλό. Υψηλό και αυξανόμενο από τα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας είναι το ποσοστό των πωλήσεων μαστίχας που κατευθύνεται προς το εξωτερικό, ενώ έχει περιοριστεί κάπως το ποσοστό των πωλήσεων που κατευθύνεται προς περαιτέρω επεξεργασία (παραγωγή τσίκλας και μαστιχέλαιου).

Διάγραμμα 5.56: Βαθμός εξωστρέφειας και περαιτέρω επεξεργασία Μαστίχας

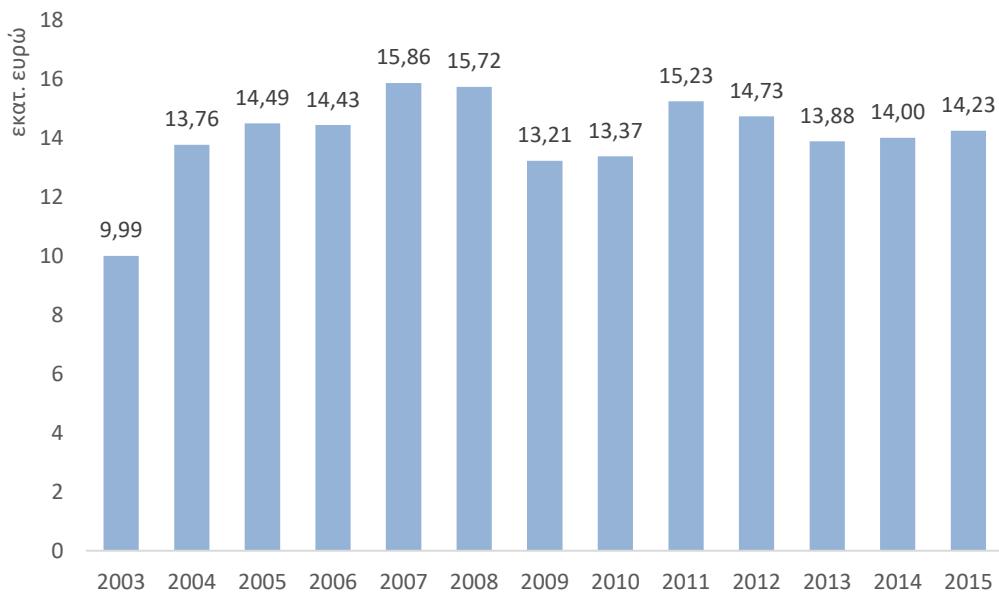
Πηγή: Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου

Συνολικά, ο κύκλος εργασιών της Ένωσης Μαστιχοπαραγωγών Χίου κυμαίνεται τα τελευταία χρόνια λίγο πάνω από τα €14 εκατ., ενώ πριν την οικονομική κρίση πλησίασε και τα €16 εκατ. (Διάγραμμα 5.57). Η λειτουργική αποδοτικότητα της Ένωσης (περιθώριο EBITDA) αν και παρουσιάζει διακυμάνσεις, έχει βελτιωθεί συγκριτικά με την προηγούμενη δεκαετία, ενώ τάση βελτίωσης παρουσιάζει και η αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων και το καθαρό περιθώριο κέρδους (Διάγραμμα 5.58).

Η μαστίχα εντάχθηκε στον κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO ως αποτέλεσμα της προσπάθειας του Πολιτιστικού Ιδρύματος της Τράπεζας Πειραιώς (ΠΙΟΠ) που είναι ο φορέας διαχείρισης του Μουσείου Μαστίχας. Επιπλέον, Ευρωπαϊκός Οργανισμός Φαρμάκου με απόφασή του θεωρεί τη μαστίχα φυσικό φάρμακο φυτικής προέλευσης, κάτι που εκτιμάται ότι θα καθορίσει τη στρατηγική και τις πολιτικές του Συνεταιρισμού και των εταιρικών σχημάτων που ελέγχει ή συμμετέχει τα επόμενα χρόνια.

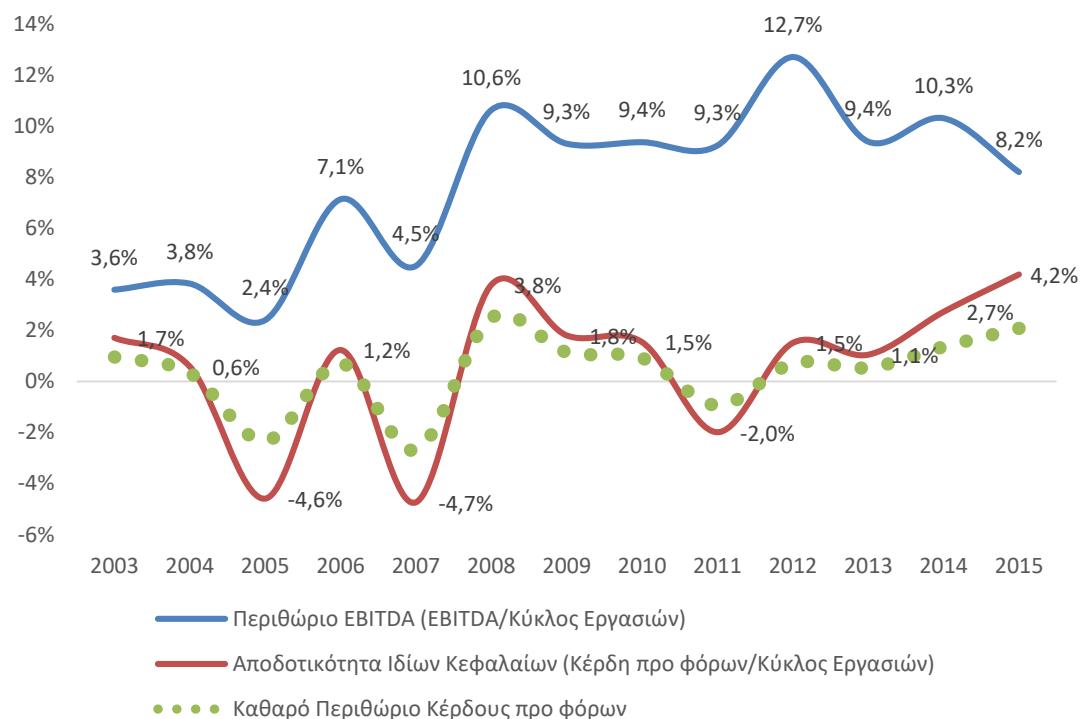
Επιστημονική τεκμηρίωση του στρατηγικού σχεδιασμού για την οικονομική ανάπτυξη της Χίου και διασύνδεση του με την πορεία της Ελληνικής Οικονομίας και τις αναπτυξιακές της προοπτικές

Διάγραμμα 5.57: Κύκλος εργασιών Ένωσης Μαστιχοπαραγωγών Χίου

Πηγή: Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου

Διάγραμμα 5.58: Αριθμοδείκτες αποδοτικότητας Ε.Μ.Χ.

Πηγή: Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου

Στον τομέα της κτηνοτροφίας, η μελισσοκομία και η αιγοτροφία ήταν οι δύο κτηνοτροφικές δραστηριότητες που σημείωσαν ανάπτυξη στην Χίο μεταξύ του 2013 και του 2016. Όλες οι υπόλοιπες κτηνοτροφικές δραστηριότητες φαίνεται ότι φθίνουν (Πίνακας 5.2).

Πίνακας 5.2: Αριθμός εκμεταλλεύσεων και ζώων κτηνοτροφικών μονάδων της Χίου

		2013	2016	Μεταβολή
ΒΟΟΕΙΔΗ	Εκμεταλλεύσεις	91	50	-45,1%
	Αριθμός Ζώων	980	435	-55,6%
ΧΟΙΡΟΙ	Εκμεταλλεύσεις	190	87	-54,2%
	Αριθμός Ζώων	643	239	-62,8%
ΠΡΟΒΑΤΟΕΙΔΗ	Εκμεταλλεύσεις	136	110	-19,1%
	Αριθμός Ζώων	10.770	7.253	-32,7%
ΑΙΓΕΣ	Εκμεταλλεύσεις	366	393	7,4%
	Αριθμός Ζώων	28.820	34.773	20,7%
ΠΟΥΛΕΡΙΚΑ	Εκμεταλλεύσεις	935	869	-7,1%
	Αριθμός Ζώων	56.326	30.939	-45,1%
ΚΟΥΝΕΛΙΑ	Εκμεταλλεύσεις	177	61	-65,5%
	Αριθμός Ζώων	2.167	533	-75,4%
ΙΠΠΟΕΙΔΗ ΚΑΙ ΟΝΟΙ	Εκμεταλλεύσεις	74	63	-14,9%
	Αριθμός Ζώων	86	94	9,3%
ΚΥΨΕΛΕΣ ΜΕΛΙΣΣΩΝ	Εκμεταλλεύσεις	69	154	123,2%
	Αριθμός Ζώων	4.071	5.881	44,5%
ΑΛΛΑ ΖΩΑ	Εκμεταλλεύσεις		56	
	Αριθμός Ζώων		829	

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Διάρθρωσης Γεωργικών και Κτηνοτροφικών Εκμεταλλεύσεων

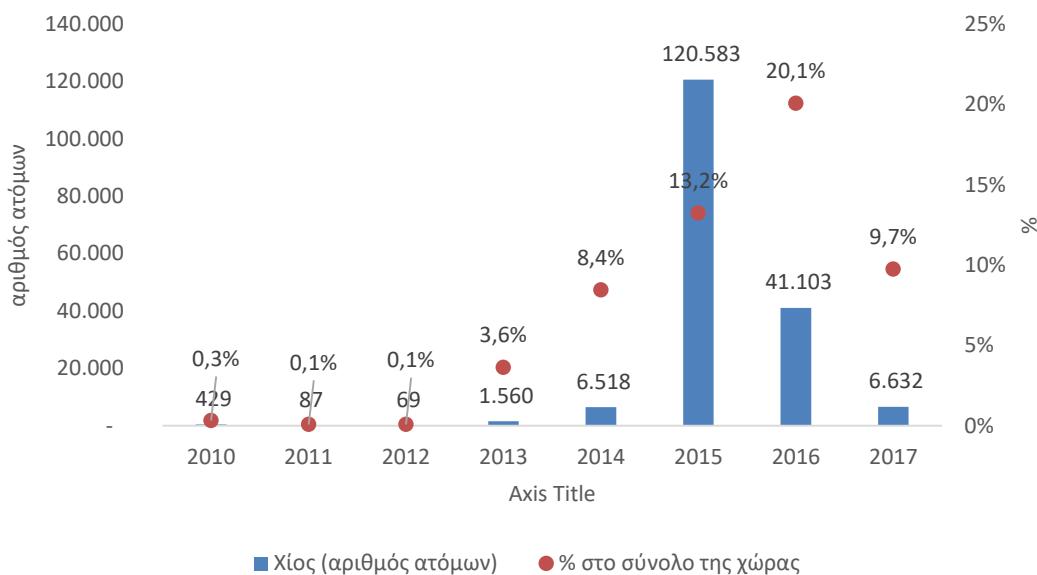
5.10. Η επίδραση των προσφυγικών ροών στην οικονομία της Χίου

Οι συγκρούσεις στην ευρύτερη Μέση Ανατολή προκάλεσαν μεγάλα κύματα προσφυγικών ροών προς τις γύρω περιοχές. Η Ελλάδα αποτέλεσε κύριο δίαυλο των προσφύγων στην προσπάθειά τους να αναζητήσουν άσυλο σε χώρες της Ευρώπης, αποτελώντας χώρα transit και όχι χώρα τελικού προορισμού, με αποτέλεσμα να δέχεται το βάρος της διαχείρισης που προκύπτει από την είσοδο μεταναστών. Το κύριο μεταναστευτικό ρεύμα έλαβε χώρα το 2015, με τις ροές να προσεγγίζουν τα 740 χιλ. άτομα στο σύνολο της χώρας, με βάση τα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας. Το επόμενο έτος υπογράφηκε η συνθήκη ανάμεσα στην ΕΕ και στην Τουρκία, με στόχο την καλύτερη διαχείριση και συνεννόηση των κρατών για το προσφυγικό ζήτημα, με αποτέλεσμα οι ροές να υποχωρήσουν σημαντικά, στα 150 χιλ. άτομα το 2016 και 25 χιλ. το 2017. Η Χίος, αλλά και όλα τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου δέχθηκαν σημαντικές ροές προσφύγων, καθώς η κοντινή σχετικά απόσταση από τα τουρκικά παράλια αποτέλεσε εναλλακτικό μονοπάτι για τους πρόσφυγες σε σύγκριση με άλλες διαδρομές της Ανατολικής Θράκης.

Η Χίος αποτέλεσε έναν από τους ενδιάμεσους σταθμούς των προσφυγικών ροών, ενώ στο αποκορύφωμα της προσφυγικής κρίσης το 2015, δέχθηκε 120 χιλ. άτομα, δηλαδή το 13,2% του συνολικού αριθμού μη νόμιμων αλλοδαπών της χώρας. Σημειώνεται επίσης, ότι ενώ με

τη συμφωνία του 2016 μειώθηκαν οι ροές μη νόμιμων αλλοδαπών, η μείωση στην Χίο ήταν μικρότερης έντασης, με αποτέλεσμα η Χίος να δεχθεί το 20,1% των μη νόμιμων μεταναστών του συνόλου της Χώρας, έναντι 13,2% το προηγούμενο έτος. Το 2017 καταγράφηκε αξιοσημείωτη αποκλιμάκωση των προσφυγικών ροών και στην Χίο, όπως και στο σύνολο της χώρας.

Διάγραμμα 5.59: Συλληφθέντες μη νόμιμοι αλλοδαποί, για παράνομη είσοδο & παραμονή, από αστυνομικές και λιμενικές Αρχές

Πηγή: Ελληνική Αστυνομία

Η Χίος ανέπτυξε στοιχειώδεις υποδομές διαμονής, σύτισης και υγείας, σε δύο hotspots. Το πρώτο hotspot στο παλιό εργοστάσιο της ΒΙΑΛ, το οποίο μετά την αναδιαμόρφωση, παρέχει 67 οικίσκους σε μια έκταση των 2.655 τ.μ. και 8 χώρους υγιεινής με έκταση 309 τ.μ. Επίσης αποτελεί το κύριο hotspot της Χίου και ένα από τα μεγαλύτερα της Ελλάδας. Η χωρητικότητα της εγκατάστασης ανέρχεται στα 1.000 άτομα, η οποία έχει αυξηθεί λόγω των επεκτάσεων του hotspot. Το δεύτερο hotspot βρίσκεται στην Σούδα και απαρτίζεται από 30 οικίσκους, καθώς και 2 μεγάλες σκηνές των 240 τ.μ. Αποτελεί μικρότερη μονάδα από την ΒΙΑΛ και από τον Αύγουστο του 2017 έχει αρχίσει η σταδιακή μεταφορά των προσφύγων από την Σούδα προς το hotspot της ΒΙΑΛ.

Ο όγκος των προσφυγικών ροών αλλά και η απότομη κλιμάκωσή τους εκτιμάται ότι επηρέασαν τα οικοσυστήματα στα νησιά που αποτέλεσαν «περάσματα» για τους πρόσφυγες και μετανάστες. Με βάση εκτιμήσεις του ΣΕΤΕ, οι προσφυγικές ροές το 2015-2016 ανέκοψαν την ανοδική τάση του τουρισμού που διαμορφώνονταν μέχρι τότε στη χώρα, λόγω και των ευρύτερων εξελίξεων στην νοτιοανατολική Μεσόγειο. Οι ροές προσφύγων που δέχθηκαν τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, με την υπερσυγκέντρωση σε δομές που δεν μπορούσαν να αντέξουν τον όγκο των ροών αυτών, εκτιμάται ότι προκάλεσε πτώση των προκρατήσεων για την καλοκαιρινή τουριστική περίοδο του 2016.

Με βάση πρωτογενή έρευνα από το Εργαστήριο Τουριστικών Ερευνών και Μελετών του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Αιγαίου, προέκυψε ότι κατά μέσο όρο το 2015, σε σύγκριση με το 2014, οι διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχεία των νησιών που

δέχθηκαν προσφυγικές ροές, μειώθηκαν κατά 18,7%, ο αριθμός των επισκεπτών μειώθηκε σε ποσοστό 22,8% και η μέση διάρκεια παραμονής μειώθηκε σχεδόν κατά μία ημέρα. Ταυτόχρονα, αναφέρεται και μείωση στην απασχόληση στις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις κατά 5,7%, ενώ το κόστος λειτουργίας τους αυξήθηκε κατά 5,7%. Πέρα από τις βραχυπρόθεσμες επιπτώσεις στον τουρισμό και στην οικονομία, εκφράστηκαν φόβοι και για μεσομακροπρόθεσμες επιπτώσεις, καθώς η παραμονή του θέματος στη δημοσιότητα ενδεχομένως να αλλάξει την εικόνα των νησιών στους υποψήφιους τουρίστες και στους tour operators. Σύμφωνα με μελέτη του Ινστιτούτου του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΙΝΣΕΤΕ), η μεταναστευτική κρίση έχει επηρεάσει τις βασικές αγορές τουρισμού που είναι η Γερμανία, η Βρετανία και οι ΗΠΑ. Με βάση τα παραπάνω η μελέτη του Πανεπιστημίου Αιγαίου, κάνει λόγο για ιδιαίτερα αρνητικές προβλέψεις, καθώς η μεσοσταθμική πτώση στις διανυκτερεύσεις εκτιμάται σε ποσοστό 40,6%, η μείωση στον αριθμό των επισκεπτών σε ποσοστό 42,6% και οι απώλειες στα έσοδα σε ποσοστό 35,2%.

Πέρα από τον τουρισμό, σημειώνονται και επιμέρους επιπτώσεις, όπως οι εντάσεις που δημιουργούνται στον τοπικό πληθυσμό, ενώ δεν λείπουν και οι εξάρσεις βίας από ακραία στοιχεία. Παράλληλα, οι κάτοικοι θεωρούν ότι υποβαθμίζεται το βιοτικό επίπεδο και αλλοιώνεται το περιβάλλον με τις ad-hoc υποδομές. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να παραλειφθούν και οι δυνητικά θετικές επιδράσεις που μπορούν να επιφέρουν στα οικοσυστήματα των νησιών οι πρόσφυγες και οι μετανάστες, καθώς ένα μεγάλο μέρος αυτών είναι απόφοιτοι πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και μικρής ηλικίας, τονώνοντας σημαντικά τη διάρθρωση του πληθυσμού.

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΧΙΟΥ – ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

6.1. Εισαγωγή

Στο πλαίσιο του παρόντος κεφαλαίου αξιολογείται η υφιστάμενη κατάσταση στην Χίο με βάση τα στοιχεία που έχουν παρουσιαστεί στη μελέτη, καθώς και ποιοτικά στοιχεία από άλλες σχετικές πηγές πληροφόρησης. Η αξιολόγηση επικεντρώνεται σε ζητήματα οικονομίας και επιχειρηματικότητας – ιδιαίτερα σε τομείς όπως ο τουρισμός και ο αγροτικός τομέας, καθώς και σε ζητήματα που αφορούν τις υποδομές προσβασιμότητας στο νησί. Εντοπίζονται σημεία που προσδίδουν ή μπορούν να προσδώσουν συγκριτικό πλεονέκτημα στην Χίο και αναλύονται οι σημαντικότεροι περιορισμοί και αδυναμίες, οι οποίες εφόσον αντιμετωπιστούν θα ενισχύσουν την αναπτυξιακή δυναμική στην Χίο, με την προϋπόθεση ότι εξωγενείς παράγοντες, όπως η γενικότερη οικονομική κατάσταση της χώρας και της διεθνούς οικονομίας, δεν θα εξελιχθούν δυσμενώς.

6.2. Οικονομία – επιχειρηματικότητα

ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΧΙΟΥ

Η οικονομία της Χίου είναι προσανατολισμένη κυρίως σε παραγωγικές δραστηριότητες κάλυψης των αναγκών του τοπικού πληθυσμού (δημόσια διοίκηση, εμπόριο, εστίαση, μεταφορές, πρωτογενής τομέας και μεταποίηση τροφίμων, κατασκευές). Στηρίζεται αρκετά στις δραστηριότητες του δημόσιου τομέα (εκπαίδευση, υγεία, άμυνα, διοίκηση), ενώ το αναλογικά υψηλό ποσοστό φοιτητικού πληθυσμού, λόγω της παρουσίας Σχολών του Πανεπιστημίου Αιγαίου και της Σχολής Μηχανικών Πλοίων, τονώνει σημαντικά την εσωτερική ζήτηση στο νησί. Η Χίος έχει αξιοποιήσει σε ικανοποιητικό βαθμό **τη μοναδικότητα που της προσδίδει η παραγωγή μαστίχας**, μέσα από την Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν μεγάλα περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης. Σημαντική πηγή εισοδήματος για το νησί (εικάζουμε ότι) προέρχεται από τους Χιώτες ναυτικούς, καθώς παρουσιάζεται το παράδοξο ότι ενώ το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Χίου είναι αρκετά χαμηλότερο από άλλες νησιωτικές περιοχές, το δηλωθέν εισόδημα των φυσικών προσώπων είναι υψηλότερο. **Η Χίος δεν έχει αναπτύξει σε μεγάλο βαθμό εξωστρεφείς δραστηριότητες**, όπως οι τουριστικές υπηρεσίες. Το κατά κεφαλήν της ΑΕΠ είναι χαμηλό και το ποσοστό ανεργίας έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. **Τα μεγέθη των επιχειρήσεων είναι μικρά και η κερδοφορία και αποδοτικότητα κεφαλαίων του εταιρικού τομέα στην Χίο συνολικά είναι οριακά θετική, αποτρέποντας τις επιχειρηματικές επενδύσεις.**

Η παραγωγικότητα της εργασίας στην οικονομία της Χίου συνολικά υπολείπεται σημαντικά από τον μέσο όρο της χώρας, κυρίως εξαιτίας της έλλειψης βιομηχανικών και ενεργειακών εγκαταστάσεων μεγάλης κλίμακας, αλλά και λόγω της χαμηλής παραγωγικότητας στον τομέα Εμπορίου-Μεταφορών-Ξενοδοχείων-Εστιατορίων, ο οποίος έχει μεγάλη βαρύτητα στην τοπική οικονομία. **Η υστέρηση αυτή τονίζει την ανάγκη καλύτερης αξιοποίησης του παραγωγικού δυναμικού των συγκεκριμένων τομέων, αλλά και νέων επενδύσεων που θα αυξήσουν την παραγωγικότητα, θα δημιουργήσουν θέσεις εργασίας και θα βελτιώσουν το βιοτικό επίπεδο των εργαζόμενων.**

Από την άλλη πλευρά, η ικανοποιητική αξιοποίηση της μαστίχας και άλλων αγροτικών προϊόντων δίνει υψηλή θέση στην Χίο σε όρους παραγωγικότητας εργασίας και σχετικής εξειδίκευσης στον πρωτογενή τομέα. Στα θετικά στοιχεία της οικονομίας και της επιχειρηματικότητας στην Χίο συγκαταλέγονται επίσης η **ισχυρή και με διεθνή διάσταση επιχειρηματική παράδοση στη Ναυτιλία** και η **ύπαρξη σημαντικών εκπαιδευτικών υποδομών**, όπως οι σχολές του Πανεπιστημίου Αιγαίου και η Σχολή Μηχανικών Εμπορικού Ναυτικού, οι οποίες στηρίζουν σε μεγάλο βαθμό την τοπική οικονομία. Ωστόσο, στο πεδίο της επιχειρηματικότητας, απουσιάζουν ισχυρές δομές και σχεδιασμός για τη στήριξη των επιχειρήσεων και την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, καθώς και οργανωμένα επιχειρηματικά πάρκα εγκατάστασης (αλλά και αλληλεπίδρασης) των επιχειρήσεων του νησιού.

ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Στον αγροτικό τομέα στην Χίο εύλογα κυριαρχεί η Μαστίχα, **ωστόσο παράγονται και άλλα τοπικά προϊόντα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά** (εσπεριδοειδή κυρίως μανταρίνια, ελιές χουρμάδες (ΠΟΠ), αρωματικά φυτά, μέλι, τσίκουδα κ.ά.), τα οποία είναι ενσωματωμένα στην τοπική κουζίνα και διατροφή. Οι καλλιέργειες είναι κυρίως παραδοσιακές, ήπιας μορφής που δεν επιβαρύνουν το περιβάλλον, ενώ και οι καλές κλιματολογικές συνθήκες ευνοούν την αγροτική παραγωγή (π.χ. περιορισμένοι παγετοί). Ωστόσο, στον αγροτικό τομέα στην Χίο υπάρχουν σημαντικά προβλήματα όπως:

- Ελλείψεις στην τυποποίηση, επεξεργασία και εμπορική εκμετάλλευση των αγροτικών τοπικών προϊόντων πλην της μαστίχας
- Σταδιακή εγκατάλειψη των καλλιεργειών, ειδικά στη Βόρεια Χίο, εξαιτίας της γήρανσης του αγροτικού πληθυσμού
- Έλλειψη ανταγωνιστικότητας στην προώθηση που συνδέονται με το αυξημένο κόστος μεταφοράς και τη γεωγραφική απομόνωση του νησιού
- Υδρευτικό πρόβλημα με σοβαρές επιπτώσεις στην επιβίωση συγκεκριμένων καλλιεργειών (π.χ. εσπεριδοειδή)
- Κατακερματισμός του αγροτικού κλήρου και συγκεχυμένο ιδιοκτησιακό καθεστώς
- Εξάρτηση του γεωργικού εισοδήματος από τις επιδοτήσεις
- Ελλείψεις σχεδιασμού στη διάρθρωση των καλλιεργειών και έλλειψη προσανατολισμού σε νέες μεθόδους παραγωγής, φιλικότερων προς το περιβάλλον.

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Όλα τα στοιχεία δείχνουν ότι η **ανάπτυξη του τουρισμού στην Χίο βρίσκεται σε επίπεδο που δεν ανταποκρίνεται στις δυνατότητες του νησιού**, το οποίο έχει φυσικές ομορφιές και πολιτιστική κληρονομιά υψηλού επιπέδου. Οι υφιστάμενες τουριστικές υποδομές λειτουργούν πολύ χαμηλότερα της δυναμικότητάς τους, ενώ και η εισερχόμενη τουριστική δαπάνη δεν φαίνεται ότι στηρίζει την τοπική οικονομία στον ίδιο βαθμό με άλλες νησιωτικές περιοχές. **Κύριος περιοριστικός παράγοντας για τη χαμηλή ανάπτυξη του τουρισμού είναι η έλλειψη αεροδρομίου που να μπορεί με ασφάλεια να υποδεχτεί διεθνείς πτήσεις.** Χωρίς προοπτική αύξησης της ζήτησης τουριστικών υπηρεσιών δεν είναι δυνατό να προχωρήσουν νέες επενδύσεις ή επενδύσεις εκσυγχρονισμού και αναβάθμισης της υφιστάμενης τουριστικής υποδομής, με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος στασιμότητας. Επιπλέον, όμως θα πρέπει να σημειωθεί ότι η παροχή υπηρεσιών τουρισμού δεν είναι

επαρκώς ενσωματωμένη στην κουλτούρα του νησιού, υπάρχει έλλειψη δικτυώσεων και επιφυλακτικότητα σε συνεργασίες μεταξύ των σχετικών κλάδων, ενώ σημαντικής βελτίωσης χρήζει η προβολή και προώθηση του τουρισμού στην Χίο. Όλα αυτά τα στοιχεία καθιστούν απαραίτητο τον άμεσο εντοπισμό των δυνατοτήτων αξιοποίησης των τουριστικών πόρων της περιοχής και την χάραξη μιας συνολικής στρατηγικής για τον τουρισμό στο νησί.

6.3. Υποδομές προσβασιμότητας στην Χίο

Το αεροδρόμιο της Χίου εντάσσεται σε ένα εθνικό σύστημα αερομεταφορών ακτινικής διάταξης που έχει ως κέντρο την Αθήνα. Επίσης, υπάρχει τακτική αεροπορική σύνδεση με το αεροδρόμιο της Θεσσαλονίκης. Οι πτήσεις charter εξυπηρετούν κατά κύριο λόγο εποχικές ανάγκες του τουρισμού, αλλά με προβλήματα λόγω αδυναμίας υποδοχής μεγάλων αεροσκαφών. **Η εικόνα που παρουσιάζει το αεροδρόμιο Χίου δεν είναι ικανοποιητική, λόγω της έλλειψης υποδομών εξυπηρέτησης εταιριών και επιβατών.** Επομένως, κρίσιμο στοιχείο και άμεση προτεραιότητα για την οικονομική και τουριστική ανάπτυξη της Χίου αποτελεί η επαύξηση της δυνατότητας του αεροδρομίου, ώστε να μπορεί να υποδέχεται οποιαδήποτε διεθνή πτήση, σε συνδυασμό με την αναβάθμιση των κτιριακών του εγκαταστάσεων.

Ο Δήμος Χίου εξυπηρετείται από δυο κύρια λιμάνια, της Χίου και των Μεστών. **Στο λιμάνι της Χίου εντοπίζεται σημαντικό πρόβλημα αναφορικά με την αδυναμία φιλοξενίας πλοίων μεγάλου μήκους.** Το λιμάνι των Μεστών αποτελεί μια από τις σημαντικότερες υποδομές προσπελασιμότητας του νησιού με ασήμαντη, προς το παρόν, εμπορευματική και επιβατική κίνηση σε σχέση με το λιμάνι της Χίου. Στο πλαίσιο αυτό είναι απαραίτητη: α) η ολοκλήρωση της βασικής λιμενικής υποδομής και του πρόσθετου δικτύου αλιευτικών και τουριστικών λιμένων σε διάφορα σημεία του νησιού (συντήρηση, διαχωρισμός των θέσεων πρόσδεσης αλιευτικών και τουριστικών σκαφών, αναβάθμιση των υποδομών που απευθύνονται για εξυπηρέτηση των τουριστικών σκαφών κ.ά.), β) η ενεργοποίηση των λιμενικών λειτουργιών στα Μεστά (συμπληρωματική κίνηση, χύδην φορτία, θεματική κρουαζιέρα) και γ) η ολοκλήρωση και αξιοποίηση της μαρίνας Χίου.

6.4. Κρίσιμα ζητήματα για την ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην Χίο

Η έκταση των ζητημάτων που καθορίζουν την αναπτυξιακή φυσιογνωμία και τις προοπτικές βελτίωσης της ποιότητας ζωής των πολιτών σε κάθε περιοχή, είναι τεράστια. Μεγάλο τμήμα των ζητημάτων αυτών εμπίπτει στις αρμοδιότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης, η οποία δεν είναι βέβαιο ότι είναι εξοπλισμένη με επαρκείς πόρους και αυτονομία (διαχειριστική και οικονομική), ώστε να ανταπεξέλθει σε αυτές. Ο Δήμος Χίου, στο Επιχειρησιακό και Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης για την περίοδο 2015-2020 που έχει διαμορφώσει, έχει κάνει μια ιδιαίτερα λεπτομερή καταγραφή των κρίσιμων ζητημάτων για μια σειρά από αναπτυξιακές και κοινωνικές παραμέτρους και προκλήσεις τις οποίες αντιμετωπίζει η Χίος (Πίνακας 5.1). Τα στοιχεία αυτά δείχνουν την πολυπλοκότητα και το πλήθος των αναγκών της Χίου, και αποτελούν μια καλή βάση για την επιλογή των προτεραιοτήτων που πρέπει να έχει ο στρατηγικός σχεδιασμός του νησιού.

Πίνακας 6.1: Κρίσιμα ζητήματα Δήμου Χίου ανά τομέα

Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία

- Δημιουργία Κέντρου Στήριξης των Επιχειρήσεων και Ανάπτυξης της Επιχειρηματικότητας.
- Τοπικό σχέδιο δράσης ενίσχυσης επιχειρηματικότητας
- Δημιουργία ΒΕΠΕ
- Δημιουργία συνεργασιών μεταξύ του Πανεπιστημίου, των Επιμελητηρίων της τοπικής αυτοδιοίκησης με στόχο την προώθηση της επιχειρηματικότητας
- Ανάπτυξη υπηρεσιών στήριξης της νεανικής επιχειρηματικότητας
- Ιδρυση Θερμοκοιτίδας για νέες καινοτόμες επιχειρήσεις.
- Ανάπτυξη και ενίσχυση κοινών διασυνοριακών επιχειρηματικών συνεργασιών.
- Η στήριξη ερευνητικών προγραμμάτων σε συνέργεια με το σχετικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αιγαίου
- Κατάλληλη οργάνωση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και υπηρεσιών εκπαίδευσης προς ναυτικούς για την αναβάθμιση των επαγγελματικών δεξιοτήτων

Αγροτικός τομέας

- Δημιουργία Μελισσοκομικών πάρκων
- Αξιοποίηση πλοτικών και ερευνητικών προγραμμάτων αγροδιατροφικού τομέα (ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου)
- Ενίσχυση της μετεγκατάστασης κτηνοτροφικών μονάδων
- Συνεργασία με την Περιφέρεια και τους φορείς των αγροτών για την προβολή των τοπικών αγροτικών προϊόντων με στόχο τη βελτίωση της εικόνας τους στην εγχώρια και παγκόσμια αγορά
- Ανάδειξη τοπικής κουζίνας και διατροφής
- Δημιουργία Κέντρου Στήριξης της Αγροτικής – Κτηνοτροφικής Παραγωγής και της Αλιείας.
- Διαχειριστικό σχέδιο ανάπτυξης νέων αγροτικών δραστηριοτήτων και παραγωγής ανταγωνιστικών αγροτικών προϊόντων
- Ενδυνάμωση της συμπληρωματικότητας του πρωτογενούς τομέα με άλλους τομείς της τοπικής οικονομίας
- Αξιοποίηση γνωστού μοναδικού προϊόντος (μαστίχα) ως βασικού κινήτρου για γνωριμία και προώθηση άλλων τοπικών προϊόντων.
- Ολοκλήρωση και αξιοποίηση αρδευτικών φραγμάτων και δικτύων
- Εξέταση δυνατότητας και προϋποθέσεων δημιουργίας μόνιμης αγοράς τοπικών προϊόντων

Τουρισμός

- Εκπόνηση ειδικής μελέτης τουριστικής ταυτότητας και ανάπτυξης
- Διαχειριστικό σχέδιο αξιοποίησης και ανάδειξης Αγιασμάτων.
- Σήμανση Δικτύου Πεζοπορικών Διαδρομών και διαδρομών mountain bike.
- Δημιουργία Καταδυτικού Πάρκου
- Ανάδειξη Λίμνης Αρμολίων
- Δημιουργία υποδομών πληροφόρησης των επισκεπτών (τουριστικά περίπτερα, χάρτες, σήμανση, τουριστικοί οδηγοί κλπ.)
- Συμμετοχή σε εθνικές και διεθνείς εκθέσεις τουρισμού
- Ανάπτυξη συνεργασιών με ελληνικά και διεθνή τουριστικά γραφεία, με προξενεία και με φορείς επιχειρεασμού όπως η Χιώτικη Ομογένεια
- Αξιοποίηση δυνατοτήτων παράδοσης και υποδομών θαλάσσιου τουρισμού
- Δημιουργία δομής διαχείρισης Προορισμού. Διασφάλιση συντονισμού και συνεργασίας συναρμόδιων φορέων.
- Δημιουργία συντονιστικού οργάνου, επιτελικού χαρακτήρα για τη διαχείριση του τομέα του τουρισμού με τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων φορέων.
- Διασφάλιση μεταφορικών και συγκοινωνιακών συνδέσεων και επιδίωξη μείωσης χρόνου και κόστους μεταφοράς ανθρώπων και αγαθών.
- Δημιουργία ολοκλήρωμένου σχεδίου ανάπτυξης που είναι δυνατόν να προσελκύσει ιδιωτικά κεφάλαια και να κινητοποιήσει την ιδιωτική πρωτοβουλία

Υποδομές

- Λήψη αποφάσεων για τα κρίσιμα θέματα Λιμάνι Χίου/Λιμάνι Μεστών /Αεροδρόμιο.
- Δημιουργία δικτύου λιμένων σε ολόκληρο το νησί, που θα μπορεί να δεχτεί και να εξυπηρετήσει τουριστικά σκάφη
- Ολοκλήρωση των μικρών λιμενικών έργων.
- Έργα και διευθετήσεις για την διευκόλυνση της τουριστικής κίνησης.
- Ανάπτυξη και υλοποίηση υποδομής θαλάσσιου τουρισμού
- Χίος – Επέκταση λιμενοβραχίονα και πλωτές προβλήτες για ~180 σκάφη
- Εμποριός – Αγκυροβόλιο – Λιμνιά / Χρηματοδότηση και υλοποίηση ώριμου έργου
- Λαγκάδα / Ολοκλήρωση και τοποθέτηση πλωτού κυματοθραύστη
- Η ολοκλήρωση και η υλοποίηση του Master Plan του Λιμανιού της Χίου
- Αναβάθμιση των λιμενικών εγκαταστάσεων του Κεντρικού Λιμένα Χίου βάσει Master Plan
- Ολοκλήρωση και εξειδίκευση σχεδιασμού λειτουργίας και υποδομών – εξοπλισμού των βασικών λιμένων
- Ο εξορθολογισμός των εμπορικών χρήσεων και η θέσπιση όρων και κανόνων εκμετάλλευσης.
- Σχεδιασμός και διασφάλιση συνεργειών με προγράμματα αστικών αναπλάσεων και βιώσιμης κινητικότητας του Δήμου

Διαχείριση υδατικών πόρων

- Εξειδίκευση και μελετητική ωρίμανση έργων διαχείρισης υδάτινου δυναμικού.
- Οριοθέτηση των ρεμάτων
- Ολοκλήρωση του έργου της Σκύλλας με την κατασκευή ενός ανασχετικού φράγματος
- Ολοκλήρωση των μελετών αντιτηλμυρικής προστασίας μελέτη των προβλημάτων που προκαλούνται από τον Καλοπλύτη, το ρεύμα της Αγίας Ειρήνης, τους ποταμούς της Λαγκάδας, όπως και πλημμυρικά φαινόμενα που δημιουργούνται σε άλλες περιοχές (Κάμπος – Φραγκοβόύνι, Χαλκειός, Κοντάρι), και ένταξη των αντίστοιχων έργων στο ΠΕΠ
- Επίλυση προβλημάτων απορροής ομβρίων σε συνεργασία με τη Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου

Δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης

- Ανάκτηση κόστους νερού ύδρευσης και αρδευσης και διασφάλιση ανταποδοτικότητας.
- Η έγκαιρη ωρίμαση έργων για ένταξη στο νέο ΕΣΠΑ.

- Η εκπόνηση και κατακύρωση ενός ολοκληρωμένου σχεδιασμού υδατικών πόρων της Χίου με πιθανά χρονοδιαγράμματα υλοποίησης
- Η ολοκλήρωση των έργων αξιοποίησης των φραγμάτων «Κόρης Γεφύρι» και «Κατράρη» για άρδευση και ύδρευση.
- Η ιεραρχημένη επέκταση των δικτύων ύδρευσης – αποχέτευσης
- Η προτεραιοποίηση της κατασκευής δικτύων ύδρευσης – αποχέτευσης – ομβρίων σε μεγάλο αριθμό οικισμών
- Οι κατασκευές νέων φραγμάτων
- Η κατασκευή μονάδας αφαλάτωσης στην περιοχή της ΔΕΗ
- Η διερεύνηση της αποτελεσματικότητας προτεινόμενων γεωτρήσεων στην περιοχή της Παμφυλλίδας για την εξασφάλιση καλής ποιότητας νερού
- Η ανάπτυξη συστήματος διάγνωσης της ποιότητας του πόσιμου νερού
- Η βελτίωση της λειτουργίας των ΕΕΛ και η μείωση της κατανάλωσης ενέργειας
- Η διασφάλιση της ανταποδοτικότητας των έργων
- Ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης αποβλήτων και γεωργικών υπολειμμάτων – ωρίμανση μελετών για την υλοποίηση του
- Οργάνωση σχεδίου μείωσης υφαλμύρινσης και βελτίωσης του παρεχόμενου πόσιμου νερού
- Υλοποίηση δράσεων για την μείωση της νιτρορύπανσης στον Κάμπο της Χίου
- Δημόσιος χώρος
- Ιεράρχηση παρεμβάσεων και ενσωμάτωση στο σχεδιασμό αστικών αναπλάσεων.
- Ιεράρχηση παρεμβάσεων στο σχεδιασμό των ΟΠΑΑΧ για τις αγροτικές περιοχές και τους κύριους οικισμούς.
- Ωρίμανση έργων που θα εκτελεστούν με ίδια μέσα και εκπόνηση των απαιτούμενων μελετών
- Έλεγχος εξοπλισμού και ηλεκτρικών εγκαταστάσεων και άμεση άρση δύλων των πιθανών κινδύνων που θα εντοπιστούν.
- Έλεγχος της γενικότερης ασφάλειας των κοινόχρηστων χώρων και άμεσα μέτρα επιλυσης, συμπεριλαμβανομένης και της διασφάλισης της προσβασιμότητας των ΑμΕΑ σε αυτούς, όπου δεν επιτυγχάνεται.
- Διαμορφώσεις και εξοπλισμός παράκτιων τουριστικών περιοχών.
- Δημιουργία σταθερού και επαρκούς πλαισίου και όρων εμπορικών χρήσεων κοινόχρηστων χώρων
- Περιορισμός της κατάληψης δημόσιων κοινόχρηστων χώρων

Τα υφιστάμενα εργαλεία πολεοδομικού σχεδιασμού

- Ολοκλήρωση και θεσμοθέτηση ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ.
- Η συνάρμοση των επιμέρους χωροταξικών πολεοδομικών μελετών σε ενιαίο σχέδιο που να καλύπτει ολόκληρο το νησί.
- Η λήψη αποφάσεων για κρίσιμα θέματα μεγάλων έργων (π.χ. λιμάνι) και η προσαρμογή των χωροταξικών ρυθμίσεων (έχει ληφθεί πολιτική απόφαση)
- Η εκπόνηση ΣΟΑΠ για την προετοιμασία των παρεμβάσεων στον αστικό χώρο.
- Η προώθηση πράξεων εφαρμογής.
- Η επανεξέταση των προτεινόμενων παρεμβάσεων η ιεράρχηση των αναγκών και η διασφάλιση χρηματοδότησης των απαιτούμενων έργων.
- Εκπόνηση ΣΧΟΟΑΠ για τις Δημοτικές Ενότητες Ομηρούπολης & Ιωνίας

Πολεοδομικές και χωροταξικές ρυθμίσεις

- Η μελέτη Κτηματογράφησης - Πολεοδόμησης - Πράξη Εφαρμογής
- Η μελέτη καθορισμού και εξειδίκευσης χρήσεων, ζώνης Κοινοχρήστων Χώρων – Πρασίνου Χώρου και Αναψυχής κατά μήκος του παραλίμνιου χώρου
- Η δημιουργία περιοχής οργανωμένης εγκατάστασης εμπορίου, συνεργειών και άλλων επαγγελματικών δραστηριοτήτων μικρής κλίμακας.
- Η εξασφάλιση κατάλληλου χώρου για εγκατάσταση ξενοδοχειακής υποδομής υψηλών απαιτήσεων και στάθμης
- Η οριστικοποίηση του σχεδιασμού και η δυνατότητα χωροθέτησης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Διερεύνηση δημιουργίας ΒΕΠΕ
- Η οριστικοποίηση των επιλογών για μεγάλα έργα υποδομής και ο προσανατολισμός των έργων εξυπηρέτησής τους (οδοποία, κυκλοφορία και στάθμευση, ελεύθεροι χώροι κλπ.)
- Εκπόνηση ΣΟΑΠ
- Ολοκλήρωση κτηματολογίου

Διαχείριση στερεών αποβλήτων

- Η εκπόνηση διαχειριστικής μελέτης – ο σχεδιασμός και η εφαρμογή νέου συστήματος αποκομιδής και ανακύκλωσης
- Κατάρτιση ΤΟ.Σ.Δ.Α.
- Αναβάθμιση λειτουργίας ΦΟΣΔΑ ως μηχανισμού υλοποίησης ΤΟΣΔΑ
- Ολοκλήρωση και λειτουργία ΣΜΑ
- Η εφαρμογή προγραμμάτων ανακύκλωσης – ανάκτησης υλικών σε 4 ρεύματα
- Ορθολογική χωροθέτηση κάδων απορριμμάτων και Green Point – υπογειοποίηση κάδων σε ορισμένα σημεία
- Το πλύσιμο του βασικού οδικού δικτύου και των κάδων της πόλης
- Η ενίσχυση της υπηρεσίας με ανθρώπινο δυναμικό
- Επανασχεδιασμός συστήματος διαχείρισης αντιμετώπιση ελλείψεων προσωπικού αξιοποίηση δυνατότητας συνεργασιών.
- Εξορθολογισμός της συντήρησης οχημάτων και μηχανημάτων με ενίσχυση του συνεργείου του Δήμου με εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό.
- Η προμήθεια εξοπλισμού καθαριότητας
- Η κινητοποίηση των κατοίκων και η οργάνωση εθελοντικών δράσεων καθαρισμού
- Η βελτίωση των οικονομικών και η εξασφάλιση της οικονομικής ισορροπίας της υπηρεσίας
- Δημιουργία μικρών κέντρων ολοκληρωμένης διαχείρισης και δημιουργίας υποδομών (ΣΜΑ, Ανακύκλωση, Πράσινα σημεία, Σύλλογης και μεταφοράς ογκοδών)

Ανακύκλωση

- Σχεδιασμός, δημιουργία και λειτουργία συστήματος ανακύκλωσης με διαλογή στην πηγή
- Αγορά του κτιρίου της ΒΙΑΛ και αδειότητης χωρού προσωρινής εναπόθεσης ανακυκλώσιμων υλικών (γιαλί).
- Ολοκλήρωση και λειτουργία των αναγκαίων Σ.Μ.Α.

Επιστημονική τεκμηρίωση του στρατηγικού σχεδιασμού για την οικονομική ανάπτυξη της Χίου και διασύνδεση του με την πορεία της Ελληνικής Οικονομίας και τις αναπτυξιακές της προοπτικές

- Το αυτόνομο πρόγραμμα ανακύκλωσης, για να τύχει κοινωνικής αποδοχής, θα πρέπει να συνοδεύεται από αυστηρές κανονιστικές διατάξεις, από την υλοποίηση δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών και την ενεργό συμμετοχή των επιχειρήσεων είτε ως εταίρων είτε ως χορηγών.
- Δημιουργία συστήματος για ανακύκλωση και αξιοποίηση αγροτικών αποβλήτων (κλαδέματα κλπ.)
- Δημιουργία συστήματος για ανακύκλωση αγροτικών αποβλήτων (κλαδέματα κλπ.)
- Εκσυγχρονισμός εξοπλισμού, προμήθεια κάδων τριών ρευμάτων.
- Δημιουργία εγκαταστάσεων κομποστοποίησης.
- Πρόγραμμα συνεχιζόμενης ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης τοπικού πληθυσμού για την προώθηση της ανακύκλωσης
- Δημιουργία μικρών τοπικών κέντρων ολοκληρωμένης διαχείρισης

Οι υφιστάμενες ρυθμίσεις προστασίας και αναβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος

- Η διασύνδεση των αναπτυξιακών δράσεων με τις χωρικές επιπτώσεις.
- Η ιεράρχηση των περιοχών που χρήζουν προστασίας ώστε να αποφεύγονται αποσπασματικές δράσεις και κατασπατάληση πόρων.
- Η εκπόνηση και θεσμοθέτηση ΕΠΜ και Σχεδίων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών.
- Η εναρμόνιση των προβλέψεων των ΣΧΟΟΑΠ με τις ρυθμίσεις για τις ΠΠ και η ανάληψη πρωτοβουλιών για την προστασία ανάδειξη και προβολή τους μέσω συνεργασιών με συναρμόδονους φορείς (Προγραμματικές Συμβάσεις)
- Η εκπόνηση ειδικής μελέτης διερεύνησης των επιπτώσεων από την υλοποίηση εξειδικευμένων λειτουργιών αναψυχής, καλλιέργειας, και άμεση θεσμοθέτηση και εφαρμογή όρων προστασίας

Το Φυσικό περιβάλλον Προστατευόμενες Περιοχές - Απειλούμενα Είδη

- Η Μελέτη βοσκοϊκανότητας του συνόλου των βοσκοτόπων της Χίου Η υλοποίηση έργων με στόχο την πρόληψη φυσικών καταστροφών
- Η εκπόνηση Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης Οικοτόπου οδηγίας 92/43 (Natura) και σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου για τη Βόρεια Χίο
- Διαχειριστικά μέτρα και δράσεις ανάδειξης Λίμνης Αρμολίων και μικρών υγροτόπων.
- Η εκπόνηση ειδικής μελέτης διερεύνησης των επιπτώσεων από την υλοποίηση εξειδικευμένων λειτουργιών αναψυχής, καλλιέργειας, και άμεση θεσμοθέτηση και εφαρμογή όρων προστασίας
- Αξιοποίηση Δημοτικών κτιρίων για τη φιλοξενία ερευνητών του περιβάλλοντος ή του πολιτισμού.
- Συμμετοχή σε ερευνητικά έργα περιβαλλοντικής διαχείρισης.
- Δράσεις για την αύξηση της επισκεψιμότητας του φυσικού τοπίου (δίκτυο πεζοπορικών διαδρομών, αναρρηχιτικά πεδία, θέσεις bird watching).
- Συνεργασία τοπικών φορέων για την διαχείριση, προστασία και ανάδειξη των ΠΠ

Θαλάσσιο Περιβάλλον

- Εκπόνηση ΕΠΜ για Προστασία και ανάδειξη περιοχών της οδηγίας 92/43
- Δράσεις ευαισθητοποίησης, ενίσχυση του εθελοντισμού και στήριξη πρωτοβουλιών πολιτών και ΜΚΟ.
- Δημιουργία τεχνητών υφάλων
- Δημιουργία καταδυτικών πάρκων
- Οριοθέτηση σε όλο το μήκος των ακτογραμμών των ορίων της ζώνης αιγιαλού – παραλίας.
- Ολοκλήρωση μελετών και διασφάλιση έγκαιρης ωρίμανσης και
- χρηματοδότησης έργων διαχείρισης λυμάτων μικρών οικισμών και τουριστικών περιοχών.
- Εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης αποβλήτων και γεωργικών υπολειμμάτων.
- Πιστοποίηση του εργαστηρίου της ΔΕΥΑΝΧ και αγορά οργάνων Ελέγχου Ρύπανσης
- Δημιουργία ολοκληρωμένου συστήματος έρευνας, ελέγχου, διάσωσης, προστασίας και εκπαίδευσης για την αντιμετώπιση απυχημάτων, ναυαγίων και κρίσεων πολιτικού χαρακτήρα στο χώρο του Αιγαίου (SAR)

Προστασία θυλάκων διατήρησης σημαντικής βιολογικής και γενετικής ποικιλότητας

- Καταγράφη, Προστασία και διαφύλαξη μνημειακών δέντρων
- Τοπικό σχέδιο διαχείρισης προστασίας και αναστροφής της υποβάθμισης και απώλειας αποθέματος
- Κήρυξη προστασίας, μέτρα διαχείρισης, δράσεις προβολής, διαφύλαξη γενετικού υλικού παραγωγικών δέντρων και ποικιλιών
- Εντοπισμός – καταγραφή – ειδική περιβαλλοντική μελέτη για μνημεία της φύσης ή για περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους που χρήζουν προστασίας (μνημειακά δέντρα, περιοχή Κλειδούς)

Διαχείριση Δασών και δασικών εκτάσεων

- Έργα πυροπροστασίας των δασών
- Πόλυετές πλάνο αναδασώσεων
- Αναπλάσεις και υποδομές αναψυχής σε δάση και δασικές περιοχές
- Διαχειριστικά σχέδια
- Ανάδειξη περιαστικών δασών με ήπιες παρεμβάσεις
- Ενίσχυση Εθελοντικών ομάδων

Προστασία τοπίου

- Η ανάδειξη του ιδιαίτερου αγροτικού/πολιτιστικού προϊόντος της Χίου
- Προστασία και ανάδειξη της αγροτικής γης, του τοπίου και των μνημείων αγροτικής κληρονομιάς
- Δημιουργία επιδεικτικών ζωνών ενδιαφέροντα σύνολα φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος
- Δράσεις διατήρησης του αποθέματος αγροτικής κληρονομιάς (μάντρες, ξερολιθιές, αλώνια)
- Έμφαση στις αγροτικές υποδομές, καθώς και στις υποδομές και μηχανισμούς επεξεργασίας, αποθήκευσης και διακίνησης των προϊόντων
- Σύνδεση Πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς με τον τουρισμό.
- Ανάπτυξη δικτύων πεζοπορικών διαδρομών

Πολυλειτουργικότητα αγροτικών τοπίων και Ανάπτυξη Οικονομικών δραστηριοτήτων φιλικών προς το περιβάλλον

- Σύνδεση παραγωγής, μεταποίησης, τουρισμού με το παραδοσιακό αγροτικό τοπίο.
- Δημιουργία τοπικών πυρήνων ήπιας ανάπτυξης (λ.χ. δήμος, ιδιώτες, πανεπιστήμιο)

Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών

- Προστασία – ανάπλαση Παράκτιου μετώπου
- Εκτίμηση φέρουσας ικανότητας /μείωση οπτικής και ηχητικής όχλησης

- Προστασία ακτών από την Διάβρωση
- Προστασία ρεμάτων
- Προστασία παρόχθιας και παράκτιας βλάστησης
- Ήπια έργα εγκλωβισμού ιζήματος

Δημιουργία θεματικών πόλων εναλλακτικού τουρισμού

- Ιεράρχηση και σχεδιασμός θεματικών πόλων κατά ζώνη τουριστικής ανάπτυξης.
- Θαλάσσιος τουρισμός και ναυταθλητισμός.
- Πολιτιστικός τουρισμός
- Ειδικές θεματικές διαδρομές (μαστίχα, ελιά), γεωλογικοί σχηματισμοί
- Γεωλογικά Μνημεία / Ανάδειξη Σπηλαίων. Βελτίωση πλαισίου λειτουργίας και προβολή

Προστασία εδάφους / αναστροφή ερημοποίησης

- Χαρακτηρισμός ζωνών ως γη υψηλής παραγωγικότητας.
- Καταγραφή και οριοθέτηση κρίσιμων ζωνών προστασίας από ερημοποίηση. Κανονιστικά μέτρα περιορισμού χρήσεων
- Δράσεις αναστροφής

Η συλλογή των αδρανών υλικών και ογκωδών αντικειμένων

- Μελετητική ωρίμανση και υλοποίηση χώρων επεξεργασίας υγειονομικής ταφής αδρανών
- Ενθάρρυνση ιδιωτικής πρωτοβουλίας για την συλλογή και επεξεργασία των αδρανών
- Ο καθορισμός διαδικασίας συλλογής ογκωδών αντικειμένων. Εξέταση μερικής ανταποδοτικότητας της παρεχόμενης υπηρεσίας
- Η προμήθεια υλικοτεχνικής υποδομής η οποία θα έχει ως αποκλειστικό σκοπό την συλλογή των ογκωδών αντικειμένων (φορτηγά ανατρεπόμενα, JCB, κλπ.)
- Η προμήθεια «container» συλλογής μπαζο-απορριμμάτων

Η οικολογική συνείδηση των πολιτών και των φορέων της πόλης

- Η ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης και της ενημέρωσης των πολιτών με την βοήθεια των ΜΜΕ (ηλεκτρονικών και έντυπων)
- Η ενθάρρυνση της ενεργού συμμετοχής των πολιτών σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων και ελέγχου για περιβαλλοντικά θέματα
- Η προμήθεια εκπαιδευτικού υλικού για την περιβαλλοντική εκπαίδευση στα σχολεία
- Η αναθεώρηση κανονιστικών διατάξεων προστασίας του περιβάλλοντος με την συμμετοχή των παιδιών (σχεδιασμός και ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας μέσα από τα σχολεία)
- Η προώθηση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης των πολιτών στην επιλογή προϊόντων αγαθών και υπηρεσιών με περιβαλλοντική πιστοποίηση
- Ο σχεδιασμός και εφαρμογή ενός νέου, αυστηρού και σύγχρονου κανονισμού καθαριότητας
- Η συνεργασία με το ΚΠΕ για τον σχεδιασμό, τη προώθηση και την εφαρμογή προγράμματος ενεργοποίησης και ευαισθητοποίησης των κατοίκων και των επιχειρήσεων σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος
- Δημιουργία συντονιστικού φορέα περιβαλλοντικής προστασίας και ευαισθητοποίησης

Υποδομές και δομές αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών και έκτακτων αναγκών

- Επικαιροποίηση σχεδίων για την αντιμετώπιση κρίσεων
- Μελέτη και οργάνωση της πολιτικής προστασίας του δήμου Χίου
- Εκπόνηση ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την περίπτωση αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών για τα σχολεία και τους ενήλικες
- Δημιουργία ολοκληρωμένου συστήματος έρευνας, ελέγχου, διάσωσης, προστασίας και εκπαίδευσης για την αντιμετώπιση ατυχημάτων
- Ενίσχυση του εθελοντισμού και στήριξη πρωτοβουλιών πολιτών και ΜΚΟ

Οι λειτουργίες της πόλης και των μεγάλων οικισμών

- Μελέτες ανάπλασης ευρύτερης αστικής περιοχής πόλεως και κύριων οικισμών της Χίου
- Η ανάπλαση, ανάδειξη και προστασία ιστορικών κτηρίων
- Η επιλογή περιοχών, ζωνών ή οικισμών που θα προηγηθούν στην εκπόνηση των μελετών ανάπλασης Η υποβολή προτάσεων χρηματοδότησης με βάση ένα ολοκληρωμένο σχέδιο αστικών αναπλάσεων.
- Η εκπόνηση και μελέτης Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας.
- Ενίσχυση Αστικών συγκοινωνιών

Οι δημόσιοι – Κοινόχρηστοι χώροι και το αστικό και περιαστικό πράσινο

- Ιεράρχηση παρεμβάσεων και ενσωμάτωση στο σχεδιασμό αστικών αναπλάσεων.
- Ιεράρχηση παρεμβάσεων στο σχεδιασμό των ΟΠΑΑΧ για τις αγροτικές περιοχές και τους κύριους οικισμούς.
- Ωρίμανση έργων που θα εκτελεστούν με ίδια μέσα και εκπόνηση των απαιτούμενων μελετών
- Έλεγχος εξοπλισμού και ηλεκτρικών εγκαταστάσεων και άμεση άρση όλων των πιθανών κινδύνων που θα εντοπιστούν.
- Έλεγχος της γενικότερης ασφάλειας των κοινόχρηστων χώρων και άμεσα μέτρα επιλυσης, συμπεριλαμβανομένης και της διασφάλισης της προσβασιμότητας των ΑμΕΑ σε αυτούς, όπου δεν επιτυγχάνεται.
- Διαμορφώσεις και εξοπλισμός παράκτιων τουριστικών περιοχών.
- Δημιουργία σταθερού και επαρκούς πλαισίου και όρων εμπορικών χρήσεων κοινόχρηστων χώρων
- Περιορισμός της κατάλληψης δημόσιων κοινόχρηστων χώρων

Οι λιμενικές ζώνες ως βασικό λειτουργικό στοιχείο της πόλης και των παράκτιων οικισμών

- Η ολοκλήρωση και η υλοποίηση του Master Plan του Λιμανιού της Χίου
- Αναβάθμιση των λιμενικών εγκαταστάσεων του Κεντρικού Λιμένα Χίου βάσει Master Plan
- Ολοκλήρωση και εξειδίκευση σχεδιασμού λειτουργίας και υποδομών – εξοπλισμού των βασικών λιμένων.
- Ο εξορθολογισμός των εμπορικών χρήσεων και η θέσπιση όρων και κανόνων εκμετάλλευσης.
- Σχεδιασμός και διασφάλιση συνεργιεών με προγράμματα αστικών αναπλάσεων και βιώσιμης κινητικότητας του Δήμου

Δίκτυα κοινής αφέλειας

- Η κάλυψη του νησιού με συγκεκριμένο σχέδιο, δεδομένου ότι οι ανάγκες επέκτασης των δικτύων υπολείπονται σημαντικά της δυνατότητας χρηματοδότησης
- Η συνεργασία με τους παρόχους για την κάλυψη των αναγκών και τον προγραμματισμό των έργων.
- Η αξιοποίηση δυνατοτήτων χρηματοδότησης έργων συμπράξεων για την εξοικονόμηση ενέργειας και την μείωση του κόστους.
- Η παροχή συνδέσεων και πρόσβασης σε δίκτυα υψηλών ταχυτήτων για τον γενικό πληθυσμό και τις επιχειρήσεις

Η κυκλοφοριακή οργάνωση και η λειτουργικότητα της πόλης

- Η εκπόνηση και εφαρμογή μελέτης Βιωσιμότητας Αστικής Κινητικότητας
- Η αναθεώρηση και ο εκσυγχρονισμός του υπάρχοντος συστήματος ελεγχόμενης στάθμευσης
- Η βελτίωση της σήμανσης
- Η συνεργασία με το Δημοτικό Λ.Τ. για την κυκλοφοριακή οργάνωση στην ευρύτερη λιμενική ζώνη

Το οδικό δίκτυο

- Ολοκλήρωση έργου κατασκευής περιφερειακού πόλης Χίου.
- Ολοκλήρωση μελετών και κατασκευή συμπληρωματικών έργων του Περιφερειακού της πόλης.
- Μικρά έργα οδοποίας με σκοπό τη βελτίωση της κυκλοφορίας.
- Βελτίωση υφισταμένων αγροτικών οδών με την κατασκευή τεχνικών έργων όπου απαιτείται.
- Καταγραφή και ιεράρχηση αναγκών έργων αγροτικής οδοποίας ανά Δ.Ε.
- Πρόγραμμα συντηρήσεων και άρσης επικινδυνότητας στο ορεινό ίδιως επαρχιακό δίκτυο
- Έργα βελτίωσης της ασφάλειας / σημάνσεις

Οι υποδομές προσχολικής, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

- Η ορθολογική κατανομή του μαθητικού πληθυσμού και η αξιοποίηση των δυνατοτήτων των νέων σχολικών συγκροτημάτων
- Η διαμόρφωση ολοκληρωμένου προγράμματος Σχολικής Στέγης και η ιεράρχηση των αναγκών.
- Οι συντηρήσεις και οι επισκευές για τη βελτίωση της λειτουργικότητας των μονάδων Εκπαίδευσης
- Η διαμόρφωση αύλειων χώρων των υπαρχουσών εκπαιδευτικών μονάδων
- Η προώθηση των νέων τεχνολογιών και η ανάπτυξη δικτύων ευρυζωνικών υπηρεσιών εντός των σχολικών μονάδων.
- Η ενεργειακή αναβάθμιση των εγκαταστάσεων
- Η προμήθεια εξοπλισμού για τα υφιστάμενα εργαστήρια
- Δημιουργία Πράσινων σχολείων

Οι υποδομές τριτοβάθμιας και λοιπής εκπαίδευσης

- Η ενίσχυση της λειτουργίας του Πανεπιστημιακού Ιδρύματος και η διασύνδεση του με την τοπική οικονομία.
- Η αξιοποίηση των διαθέσιμων χώρων και των δωρεών

Οι δράσεις της σχολικής κοινότητας και παρεμβάσεις στήριξή της

- Για την θεσμική υλοποίηση και τον προγραμματισμό των δράσεων της σχολικής κοινότητας απαιτείται η συνεργασία πολλών φορέων που είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί χωρίς την ύπαρξη οργανωμένου γραφείου παιδείας
- Αναβάθμιση και ενίσχυση του ρόλου της Δημοτικής Επιτροπής Παιδείας (ΔΕΠ) και ανάδειξης της ως φορέα σχεδιασμού της εκπαίδευσης σε τοπικό επίπεδο και ως οργάνου λαϊκής συμμετοχής.
- Δημιουργία δικτύου με συνεργασία σχολείων κοινωνικών υπηρεσιών για στήριξη οικογενειών οι οποίες αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Ουσιαστική λειτουργία Υπηρεσίας Ψυχολογικής και Κοινωνικής στήριξης παιδιών και γονέων.
- Ανοικτές σχολικές αυλές με διαμόρφωση νησίδων πρασίνου ώστε να συμβάλλουν στην βελτίωση του μικροκλίματος της γειτονιάς αλλά θα δώσουν διέξodo στα παιδιά για να παίξουν

Οι υποδομές Πολιτισμού

- Ο συντονισμός των δράσεων και η εκπόνηση ιεραρχημένου σχεδίου αναβάθμισης πολιτισμικών υποδομών υπερτοπικής και τοπικής σημασίας.
- Διερεύνηση δυνατοτήτας αξιοποίησης νέων χρηματοδοτικών εργαλείων και μέσων για τη δημιουργία και λειτουργία μεγάλων έργων πολιτιστικής υποδομής

Οι υποδομές –δομές – φορείς παραγωγής πολιτιστικού έργου

- Διαμόρφωση μόνιμων συνεργασιών για το συντονισμό και την κοινή δράση τοπικών φορέων.
- Συνεργασίες με φορείς εθνικού και περιφερειακού επιπέδου.
- Ιεράρχηση αναγκών και συνεισφοράς δημοτικών υπηρεσιών στην υποστήριξη λειτουργίας των φορέων πολιτισμού.
- Επικέντρωση σε σημαντικές δράσεις υπερτοπικής εμβέλειας.
- Στήριξη των τοπικών φορέων και των πολιτιστικών συλλόγων.
- Αναδιοργάνωση των φορέων του Δήμου ως προς τις αρμοδιότητες και τις δράσεις στους τομείς του Αθλητισμού και του Πολιτισμού

Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, οι θεσμοί και οι λοιπές δράσεις προώθησης του πολιτιστικού προϊόντος τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς

- Επικέντρωση προσπαθειών σε τομείς με ισχυρή παράδοση και προοπτική.
- Διατήρηση, ενίσχυση και προώθηση των τοπικών εθίμων, εορτών και εκδηλώσεων
- Θεσμοθέτηση εκδηλώσεων για την προβολή και προώθηση των τοπικών παραγόμενων προϊόντων δίνοντας έμφαση στην γαστρονομία και στα τοπικά προϊόντα
- Προώθηση και προβολή της παράδοσης εντός και εκτός των ελληνικών συνόρων στο πλαίσιο της ενωμένης πολιτιστικής Ευρώπης με την αδελφοποίηση της πόλης με άλλες αντίστοιχες Ευρωπαϊκές πόλεις
- Αδελφοποίηση της πόλης με άλλες αντίστοιχες Ευρωπαϊκές πόλεις με πλούσιο ιστορικό απόθεμα και άνοιγμα καναλιών επικοινωνίας για αρχαιολογικά, πολιτιστικά, περιβαλλοντικά και άλλα θέματα
- Ανάπτυξη μηχανισμού άντλησης χορηγιών

Οι αρχαιολογικοί χώροι, τα μνημεία, οι παραδοσιακοί οικισμοί και οι δυνατότητες αξιοποίησης τους

- Συνεργασία με την αρχαιολογική υπηρεσία
- Προστασία Πολιτιστικών και Ιστορικών Στοιχείων - Συντήρηση και αποκατάσταση των αρχαίων βυζαντινών μνημείων
- Βελτίωση της διαχείρισης και λειτουργίας τοπικών μουσείων
- Ενοποίηση – Σήμανση επισκέψιμων Αρχαιολογικών Χώρων, Μνημείων και Μουσείων
- Εκπόνηση σχεδίου αξιοποίησης μεσαιωνικών οικισμών.
- Η ενεργός διασύνδεση των αξιόλογων στοιχείων του νησιού που συνθέτουν ένα μοναδικό προφίλ και η προώθηση του νησιού ως τουριστικού προορισμού λόγω της αρχαιτεκτονικής ιδιαιτερότητας, των τοπικών προϊόντων και της αναλογιώτης φυσιογνωμίας του

Οι υποδομές και ο εξοπλισμός αθλητισμού

- Καταγραφή και κατηγοριοποίηση υφιστάμενων αθλητικών εγκαταστάσεων
- Ολοκλήρωση ελέγχων καταλληλότητας
- Προγραμματισμός υλοποίησης έργων με βάση τις προτάσεις της Επιτροπής Ελέγχου
- Σύνταξη Γενικού Κανονισμού λειτουργίας αθλητικών εγκαταστάσεων
- Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός του Ιωνικού Κολυμβητηρίου

- Εκπόνηση μελετών αθλητικών έργων
- Διερεύνηση δυνατότητας συνεργασίας με φορείς του δημάσιου και του ιδιωτικού τομέα.
- Κατάρτιση προγράμματος περιοδικών συντηρήσεων αθλητικών έργων

Οι δομές, οι φορείς και τα προγράμματα μαζικού αθλητισμού

- Ενίσχυση των προγραμμάτων Μαζικού Αθλητισμού με νέες δραστηριότητες, με κοινωνική διαβούλευση και με χρηματοδότηση από την ΓΓ Αθλητισμού
- Καταγραφή των αθλητικών σωματείων της Χίου και των δραστηριοτήτων τους
- Ανάπτυξη και ενίσχυση προγραμμάτων σχολικού αθλητισμού
- Διεύρυνση των προγραμμάτων άθλησης ειδικών κατηγοριών πληθυσμού σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς υποστήριξης
- Ανάπτυξη κοινού προγραμματικού πλαισίου με τους Συλλόγους και τους αθλητικούς φορείς Υποστήριξη των Αθλητικών σωματείων και συλλόγων
- Ανάπτυξη μηχανισμού άντλησης χορηγιών για δράσεις αθλητισμού
- Συντονισμός και προώθηση διεθνών Αθλητικών Συναντήσεων

Υπηρεσίες και υποδομές υγείας

- Διεύρυνση προγραμμάτων Ιατρικής Φροντίδας για Ηλικιωμένους, άπορους δημότες και προληπτικής ιατρικής για Δημότες
- Στελέχωση με επαρκές προσωπικό των αγροτικών ιατρείων
- Διασφάλιση παροχής ιατρικών υπηρεσιών σε απομακρυσμένες περιοχές

Υποδομές προσχολικής φροντίδας (παιδικοί - βρεφικοί - βρεφονηπιακοί - Δομές φύλαξης παιδιών - βρεφών - νηπίων και Δημιουργικής απασχόλησης για την ικανοποίηση των αναγκών της εργαζόμενης μητέρας)

- Αναδιογάνωση των φορέων του Δήμου ως προς τις αρμοδιότητες και τις δράσεις στον τομέα της Πρόνοιας.
- Επέκταση του συστήματος προσχολικής φροντίδας στο τοπικό επίπεδο
- Διαμόρφωση και εξειδίκευση των προνοιακών δράσεων και δομών σε απόλυτη αντιστοίχιση με την περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ενσωμάτωση (ΠΕΣΚΕ) Βορείου Αιγαίου
- Γενίκευση παρεχόμενων υπηρεσιών παιδιατρικού ελέγχου και ψυχοκοινωνικής στήριξης
- Διαμόρφωση ενιαίας στρατηγικής για τον τρόπο λειτουργίας και χρηματοδότησης των δομών πρόνοιας

Οι υποδομές και δομές στήριξης και εξυπηρέτησης των αναγκών της τρίτης ηλικίας

- Δημιουργία ενιαίας οργανωτικής μονάδας για τον σχεδιασμό, υλοποίηση και διαχείριση δράσεων κοινωνικής πολιτικής
- Λειτουργική και επιχειρησιακή αναδιοργάνωση των δομών
- Προγραμματισμός δράσεων του ΚΑΠΗ βασισμένο σε μία ενιαία κοινωνική πολιτική σε συνεργασία με τη Δημοτική Επιχείρηση και την Κεντρική Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου
- Πρόσληψη προσωπικού για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων εργοθεραπείας, ιατρικής στήριξης και πρόληψης για την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των αναγκών της τρίτης ηλικίας
- Ανάπτυξη θεσμοθετημένων συνεργασιών με φορείς για την ενημέρωση των ηλικιωμένων σε θέματα υγείας και ψυχολογικής στήριξης
- Βελτίωση των οικονομικών του ΚΑΠΗ μέσα από χορηγίες

Δομές και Προγράμματα στήριξης ευπαθών κοινωνικά ομάδων

- Δημιουργία Πολυδύναμου Κέντρου Κοινότητας Υποδοχής – Δικτύωσης – Ενσωμάτωσης ευπαθών κοινωνικά ομάδων (νέοι που διαφέυγουν από το εκπαιδευτικό σύστημα, πρόσφυγες, μετανάτες, μεγάλα σε ηλικία άτομα, απεξαρτημένοι, άτομα με ειδικές ανάγκες, κλπ.)
- Δημιουργία προγράμματος παροχών και διευκολύνσεων της πολύτεκνης οικογένειας
- Ανάπτυξη προγράμματος αντιμετώπισης αναγκών αστέγων - Μέριμνα αποκατάστασης τους
- Εντοπισμός, παρακολούθηση και συνδρομή αναξιοπαθούντων δημοτών
- Σχεδιασμός και εφαρμογή Ολοκληρωμένης πολιτικής για την στήριξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες
- Μονάδα ημερήσιας φιλοξενίας, ξεκουρασης, καθαριότητας για μετανάτες πρόσφυγες, άστεγοι

Οι δομές προώθησης στην απασχόληση

- Σύζευξη προσφοράς – ζήτησης εργασίας και ενίσχυση του ρόλου των κοινωνικών εταίρων με χρηματοδότηση από το Ε.Π. Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού
- Ανάπτυξη μόνιμων συνεργασιών με επιχειρηματικές μονάδες της περιοχής
- Ανάπτυξη συνεργασιών με φορείς που υλοποιούν δράσεις ενεργητικών μορφών απασχόλησης, καθώς και εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης μέσω του Ε.Π. Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού
- Προώθηση της δημιουργίας δικτύου εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και επιχειρηματικών φορέων, με σόχο την στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με νέο εξειδικευμένο προσωπικό και την συγκράτηση του ανθρώπινου δυναμικού στην περιοχή

Η ανεργία και οι προσπτικές απασχόλησης

- Ανάπτυξη στοχευμένων δράσεων που θα αντιμετωπίζουν διαγνωσμένες ανάγκες κατά περιοχή, ομάδα-στόχο, κλάδο διάρκεια ανεργίας
- Η υλοποίηση ολοκληρωμένων σχεδίων προώθησης στην απασχόληση προσαρμοσμένα στις τοπικές ανάγκες της αγοράς εργασίας
- Η υλοποίηση προγράμματος διάγνωσης των τοπικών αναγκών και άρσης των δυσκολιών πρόσβασης εργασία ατόμων που απασχολούνται σε κλάδους που καλούνται φθίνοντες, μέσα στο σύγχρονο απαιτητικό περιβάλλον που διαμορφώνεται
- Η προώθηση της ισότητας των δύο φύλων και η μείωση της ανεργίας των γυναικών (Γυναίκες επιχειρηματίες, Πρόγραμμα ενίσχυσης του «συνεταιρίζεσθαι» των γυναικών, και τέλος Πρόγραμμα ενίσχυσης κοινωνικής επιχειρηματικότητας των γυναικών)

Πηγή: Επιχειρησιακό και Στρατηγικό Σχέδιο Δήμου Χίου, 2015-2020

7. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΧΙΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

7.1. Προϋποθέσεις τοπικής ανάπτυξης με βάση τη διεθνή εμπειρία

Ένα από τα κύρια στοιχεία για επιτυχείς παρεμβάσεις τοπικής ανάπτυξης σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (1998, 2005) είναι η προσεκτική ανάπτυξη στρατηγικής ή σχεδίου που διερευνά τις ευκαιρίες και τις προκλήσεις σε μια περιοχή και προσδιορίζει τις προτεραιότητες, τους φορείς και τις μεθόδους παρέμβασης. **Η στρατηγική πρέπει να δημιουργηθεί από όλους τους σχετικούς τοπικούς φορείς, έτσι ώστε να υπάρχει μια αίσθηση ενός κοινού οράματος για το μέλλον της περιοχής.** Η στρατηγική πρέπει επίσης να επανεξετάζεται τακτικά προκειμένου να προσαρμόζεται στις μεταβαλλόμενες συνθήκες. Μερικοί βασικοί παράγοντες για επιτυχημένες στρατηγικές είναι:

- **Επιλογή σχετικής χρονικής κλίμακας για τη στρατηγική. Η ωρίμανση και υλοποίηση των έργων και η απόκτηση νέων δεξιοτήτων απαιτεί χρόνο, τουλάχιστον 18 μήνες στις περισσότερες περιπτώσεις. Μερικές φορές χρειάζονται πέντε ή έξι χρόνια.**
- **Τήρηση της δέσμευσης των ατόμων που διαχειρίζονται τους οικονομικούς πόρους και την ευθύνη για τη μελλοντική ανάπτυξη της περιοχής.**
- **Εντοπισμός ομάδας σχεδιασμού** (αναπτυξιακή υπηρεσία) υπεύθυνης για τη στρατηγική, η οποία διαθέτει τους πόρους, την εμπειρία και την αποδοχή της τοπικής κοινότητας για την εκτέλεση του έργου.
- **Ολοκλήρωση του στρατηγικού ελέγχου.** Ο στρατηγικός έλεγχος αποτελεί μια ανάλυση των δυνατών σημείων της περιοχής και των αδυναμιών, συμπεριλαμβανομένης της ανασκόπησης του «υλικού» (π.χ. φυσικοί πόροι, υποδομές, δημογραφικές τάσεις) και του «λογισμικού» του (π.χ. τεχνικές δεξιότητες, διαθεσιμότητα, χρηματοδότηση, καινοτομία, Ε & Α, επιχειρηματική κουλτούρα).
- **Ανάπτυξη κατάλληλων δράσεων για το στάδιο ανάπτυξης της περιοχής και των τοπικών συνθηκών,** όπως προσδιορίζονται από τον στρατηγικό έλεγχο. Με αυτόν τον τρόπο μπορεί να είναι σχεδιαστεί η αναπτυξιακή στρατηγική με σκοπό την αντιμετώπιση των τοπικών αναγκών, ικανοτήτων και περιστάσεων.
- **Καθορισμός στρατηγικών στόχων, οι οποίοι πρέπει να είναι σαφείς, εφικτοί και μετρήσιμοι.** Οι καθορισμένοι στόχοι θα πρέπει να επικεντρωθούν στις διάφορες διαστάσεις του προβλήματος και δεν πρέπει να φιλόδοξοι.
- **Ικανά άτομα και οργανισμοί.** Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη βελτίωση των δεξιοτήτων, την ενθάρρυνση νέων μορφών οργάνωσης, τα κίνητρα για νέες συνδέσεις μεταξύ οργανισμών και αύξηση της ευελιξίας και της προσαρμογής σε ένα ευρύ φάσμα καταστάσεων.
- Ενώ μια προσέγγιση στρατηγικού σχεδιασμού υιοθετεί μια σφαιρική προοπτική, δεν υπάρχει ενιαία στρατηγική που να ανταποκρίνεται σε όλες τις πτυχές της ανάπτυξης μιας περιοχής. **Οι τοπικές στρατηγικές συμπληρώνουν παγκόσμιες / συνολικές στρατηγικές** και είναι κατάλληλες ως μέσο κάλυψης των κενών στην τοπική ανάπτυξη και στην οικοδόμηση τοπικών δυνάμεων, π.χ. στρατηγική για την καινοτομία, τον τουρισμό κ.λπ.
- **Ενεργός συμμετοχή όλων των φορέων της περιοχής** και στήριξη της στρατηγικής με τη εξειδικευμένη γνώση και εμπειρία τους.

- **Έμφαση στην παρακολούθηση, την αξιολόγηση και την αναπροσαρμογή της στρατηγικής.** Αυτές οι δραστηριότητες μπορούν να ενισχύσουν την κατανόηση των προβλημάτων της περιοχής και προσφέρουν σημαντικά διδάγματα στην ίδια την περιοχή.

Η ανάγκη τακτικής επανεξέτασης των στρατηγικών σχεδίων και της προσαρμογής των δομών, των μεθόδων και των προτεραιοτήτων είναι κρίσιμη για βιώσιμες πρωτοβουλίες στην τοπική ανάπτυξη, αλλά συχνά υποεκτιμώνται από τους τοπικούς φορείς. Για κάθε στάδιο υλοποίησης της στρατηγικής απαιτείται διαφορετική στρατηγική:

- Το στάδιο αρχικής «**απόκτησης της τεχνογνωσίας**» της τοπικής ανάπτυξης συνήθως καταλαμβάνει πέντε ή περισσότερα έτη. Οι προσπάθειες πρέπει να επικεντρωθούν σε **ένα μικρό αριθμό σημαντικών σχεδίων και στην ευαισθητοποίηση του κοινού**.
- Το δεύτερο στάδιο, «**χρησιμοποιώντας την τεχνογνωσία**», λαμβάνει χώρα συνήθως μεταξύ του πέμπτου και του δέκατου έτους της τοπικής ανάπτυξης. Κατά τη διάρκεια αυτού του σταδίου, οι υπεύθυνοι για τη στρατηγική έχουν στόχο να ξεκινούν τα έργα χωρίς περιορισμούς, η αξιολόγηση και οι στόχοι να βελτιώνονται και να υπάρχει περισσότερη καινοτομία και συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων.
- Εάν οι συνθήκες είναι οι κατάλληλες, τότε η περιοχή μπορεί να κινηθεί στο στάδιο της «**αυτοσυντηρούμενης ανάπτυξης**». Οι δραστηριότητες πρέπει να επικεντρωθούν στην κάλυψη των κενών που υπάρχουν στην παροχή υπηρεσιών, στη βελτίωση της χρηματοδότησης των ΜΜΕ και στη διερεύνηση νέων ευκαιριών.

Εκτός από το να εξελίσσονται με τον χρόνο, **οι στρατηγικές πρέπει να είναι και αρκετά ευέλικτες ώστε να είναι ικανές να εφαρμόσουν νέες δράσεις που προκύπτουν από την εμπειρία και τον πειραματισμό**, εφόσον αυτές ταιριάζουν με το γενικό όραμα του αναπτυξιακού προγράμματος.

Τα περισσότερα στρατηγικά προγράμματα επικεντρώνονται σε μέτρα που αφορούν στη δημιουργία θέσεων εργασίας και την κατάρτιση, καθώς και σε μια σειρά άλλων δράσεων για τη βελτίωση του εισοδήματος και της ποιότητας ζωής. Επίσης, είναι σκόπιμο η έναρξη μιας σύμπραξης να γίνει με μια συγκεκριμένη πρωτοβουλία «κορωνίδα». Σκοπός μιας τέτοιας πρωτοβουλίας είναι να προσφέρει μια επίδειξη δέσμευσης, δυναμισμού και επιτυχίας και, ως εκ τούτου, να ενισχύσει την εμπιστοσύνη των ενδιαφερομένων και των πιθανών χορηγών. Ωστόσο, τέτοιες στρατηγικές έχουν σημαντικούς κινδύνους, καθώς η αποτυχία μίας τέτοιας πρωτοβουλίας μπορεί να βλάψει την εμπιστοσύνη στις τοπικές συμπράξεις. Επιπλέον, ένα πιθανό σφάλμα στις στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης είναι και η υπερβολική έμφαση σε δημόσια έργα ή στην εξωτερική οικονομική στήριξη που μπορεί να τους καταστήσει ευάλωτους σε βραχυπρόθεσμες και εξωτερικές εκτιμήσεις.

7.2. Διασύνδεση με τον εθνικό αναπτυξιακό σχεδιασμό και τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας

Η ελληνική οικονομία έχει επείγουσα ανάγκη από επενδύσεις και ενίσχυση της εξωστρέφειάς της προκειμένου να βελτιωθεί το βιοτικό επίπεδο των πολιτών και η χώρα να βρεθεί σε καλύτερη θέση – ώστε να μπορεί να αντιμετωπίσει τις αβεβαιότητες που υπάρχουν στο διεθνές οικονομικό, γεωπολιτικό και τεχνολογικό περιβάλλον. Ο εθνικός αναπτυξιακός σχεδιασμός, όπως είδαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο, περιλαμβάνει συγκεκριμένες

κατευθύνσεις και δράσεις που αποσκοπούν στην ενίσχυση της καινοτομίας και των τομέων που μπορεί να προσφέρουν υψηλή προστιθέμενη αξία στην οικονομία, στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας μέσω της ενδυνάμωσης των δυναμικών δικτύων μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ), στην αξιοποίηση του εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού της χώρας, ώστε να αυξηθούν οι δυνατότητες των βασικών κλάδων της ελληνικής οικονομίας, ενισχύοντας τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα, στον μετασχηματισμό του παραγωγικού μοντέλου της χώρας προς βιώσιμα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης και στην αξιοποίηση των νέων εξελίξεων στην τεχνολογία μέσω της στρατηγικής για την ψηφιακή εποχή. Είναι προφανές ότι η Χίος μπορεί να στηριχθεί πολύπλευρα από τις αναπτυξιακές δράσεις που προβλέπονται στον εθνικό στρατηγικό σχεδιασμό, όπως ενδεικτικά δράσεις:

- Για τη συνεργασία, δικτύωση και διασύνδεση τομέων, όπως το Φόρουμ Αγροδιατροφής – Μεταποίησης – Τουρισμού
- Για την ενίσχυση της εξαγωγικής ικανότητας, η οποία είναι απαραίτητη για την εξασφάλιση ισχυρής και βιώσιμης ανάπτυξης, με δεδομένο ότι η ελληνική οικονομία χαρακτηρίζεται από χαμηλή εξωστρέφεια σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές οικονομίες.
- Για την ενίσχυση των μικρομεσαίων και των νεοφυών επιχειρήσεων, οι οποίες επικεντρώνονται στη βελτίωση της παραγωγικότητας μέσω της καινοτομίας, στην ενίσχυση της εξαγωγικής δυνατότητας των επιχειρήσεων και στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων.
- Για την αειφόρο ανάπτυξη των ελληνικών νησιών με βελτίωση της πρόσβασης στα νησιά μέσω των ενισχυμένων δικτύων μεταφορών, τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας με την έξυπνη διαχείριση των υδάτων και των αποβλήτων, την αναβάθμιση των υποδομών και τη διασφάλιση βιώσιμης πρόσβασης στην ενέργεια, την αύξηση της πρόσβασης στις ψηφιακές υπηρεσίες, την ανάπτυξη της γεωργίας και της αλιείας καθώς και την ενίσχυση της πρόσβασης στη δημόσια υγειονομική περίθαλψη.

Ο τομέας του Τουρισμού, στον οποίο η Χίος υστερεί αλλά προσφέρει ίσως τις μεγαλύτερες δυνατότητες για τη μελλοντική της ανάπτυξη, είναι ένας ειδικός τομέας ενδιαφέροντος στην εθνική αναπτυξιακή στρατηγική. Υποστηρίζεται από δράσεις και μέτρα που συνδέονται με το ρυθμιστικό πλαίσιο των επενδύσεων, τους ανθρώπινους πόρους, τις επιχειρήσεις, την ψηφιοποίηση, τις υποδομές, καθώς και την προώθηση και ανάπτυξη αειφόρων και υψηλής προστιθέμενης αξίας τουριστικών δραστηριοτήτων.

Ο αγροδιατροφικός τομέας, ο οποίος είναι τομέας ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για την Χίο, μπορεί να συμβάλει περαιτέρω στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας με την παραγωγή υγιεινών και ασφαλών τροφίμων, την αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης και τη μείωση των οικονομικών, κοινωνικών και χωρικών ανισοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, ο εθνικός στρατηγικός σχεδιασμός προβλέπει πλήθος αναπτυξιακών δράσεων, οι οποίες πρέπει να αξιοποιηθούν και στην Χίο.

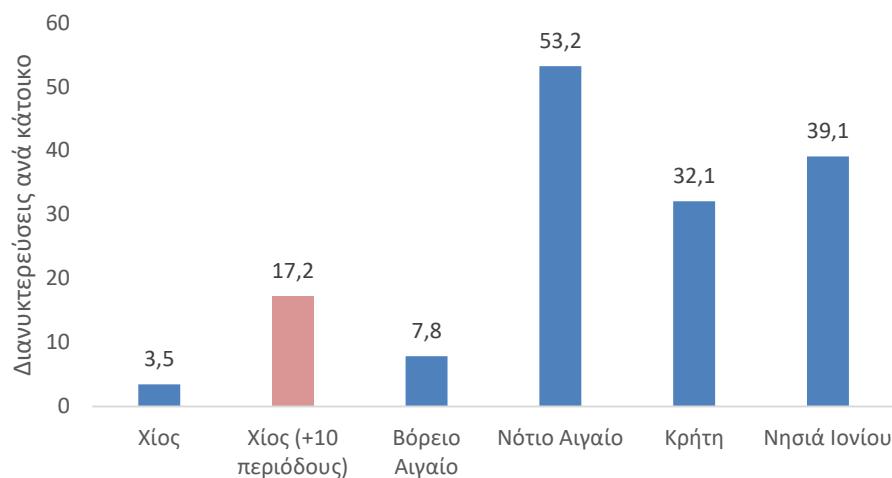
Η εθνική στρατηγική στοχεύει επίσης στην κεφαλαιοποίηση της δύναμης **της ναυτιλιακής βιομηχανίας** επεκτείνοντας τα οικονομικά της οφέλη, στην ανάπτυξη του λιμενικού και ναυπηγικού τομέα, στην πλήρη αξιοποίηση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος της στον θαλάσσιο και παράκτιο τουρισμό και στην εξέλιξη της χώρας σε σημαντικό κόμβο διατροπικών μεταφορών. Στο πλαίσιο αυτό μια άμεση ευκαιρία για την Χίο είναι η περαιτέρω

ενίσχυση της συμμετοχής της στη **ναυτική εκπαίδευση**, η οποία πρέπει να καλύψει ένα μεγάλο μέρος της πλεονάζουσας ζήτησης αξιωματικών και πληρωμάτων που προβλέπεται για την επόμενη δεκαετία, καθώς και ο **Θαλάσσιος τουρισμός**, η ανάπτυξη του οποίου απαιτεί την προσέλκυση επενδύσεων σε υποδομές κρουαζιερόπλοιων.

7.3. Η δυνητική επίδραση στην οικονομία της Χίου από την ενίσχυση του Τουρισμού

Η ανάπτυξη του τουρισμού στην Χίο μπορεί δυνητικά να έχει εξαιρετικά θετική επίδραση στην οικονομία του νησιού. Στο τμήμα αυτό επιχειρούμε να προσδιορίσουμε την επίδραση που θα είχε για την Χίο η σταδιακή ενίσχυση των αφίξεων και διανυκτερεύσεων επισκεπτών στην Χίο, αρχικά, εντός μιας τριετίας, στο επίπεδο που (αναλογικά με τον πληθυσμό) βρίσκεται η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, και μετέπειτα, εντός μιας δεκαετίας από την αρχική περίοδο σε επίπεδο περίπου διπλάσιο από την τρέχουσα τιμή των διανυκτερεύσεων ανά κάτοικο στο Βόρειο Αιγαίο (Διάγραμμα 7.1). Η ανάπτυξη που υποθέτουμε δεν είναι ιδιαίτερα φιλόδοξη συγκριτικά με τις αναπτυγμένες τουριστικά νησιωτικές περιφέρειες της χώρας, ενώ είναι σταδιακή ώστε να υπάρχει χρόνος προσαρμογής των υποδομών και τουριστικών εγκαταστάσεων στα μεγέθη εισροής τουριστών που υποθέτουμε.

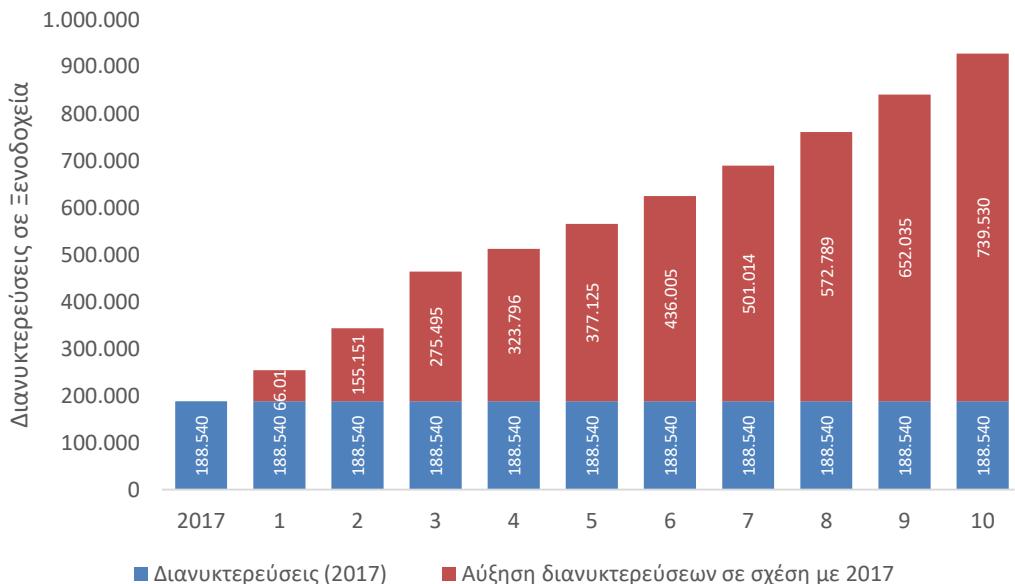
Διάγραμμα 7.1: Υποθέσεις σεναρίων αύξησης των διανυκτερεύσεων σε καταλύματα στην Χίο εντός μιας δεκαετίας

Πηγή: Ανάλυση IOBE

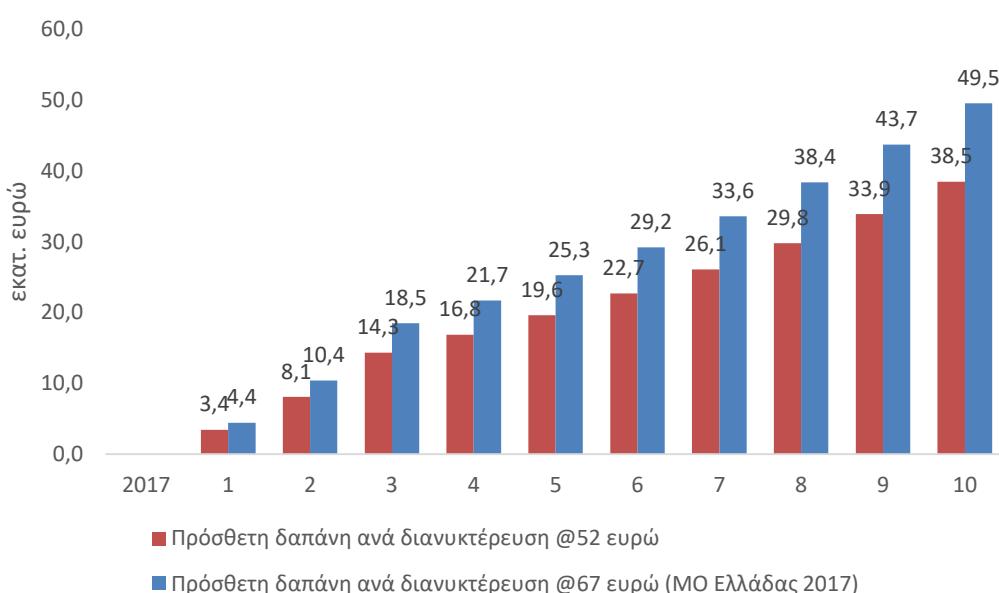
Ειδικότερα, υποθέτουμε συγκριτικά με το 2017, διπλασιασμό περίπου των συνολικών διανυκτερεύσεων σε μια τριετία και σχεδόν πενταπλασιασμό των διανυκτερεύσεων εντός μιας δεκαετίας, ώστε από 189 χλ. οι συνολικές διανυκτερεύσεις να πλησιάσουν τις 930 χλ. (Διάγραμμα 7.2). Η συνολική πρόσθετη τουριστική δαπάνη στην Χίο, με βάση την εκτίμηση για τη δαπάνη ανά διανυκτέρευση στο Βόρειο Αιγαίο το 2017 (€52 ανά διανυκτέρευση), θα μπορούσε να φτάσει τα €38 εκατ. (Διάγραμμα 7.3). Αν συγχρόνως αυξηθεί και η μέση δαπάνη ανά διανυκτέρευση στον μέσο όρο της Ελλάδας για το 2017 (€67 ανά διανυκτέρευση), τότε η συνολική πρόσθετη τουριστική δαπάνη στο νησί θα μπορούσε να πλησιάσει τα €50 εκατ.

Διάγραμμα 7.2: Εξέλιξη συνολικού αριθμού διανυκτερεύσεων στην Χίο έναντι έτους βάσης

Πηγή: Ανάλυση IOBE

Διάγραμμα 7.3: Εκτίμηση πρόσθετης συνολικής τουριστικής δαπάνης στην Χίο

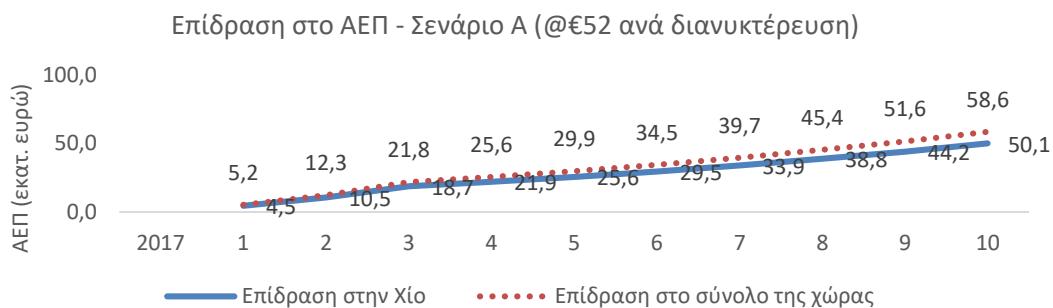

Πηγή: Ανάλυση IOBE

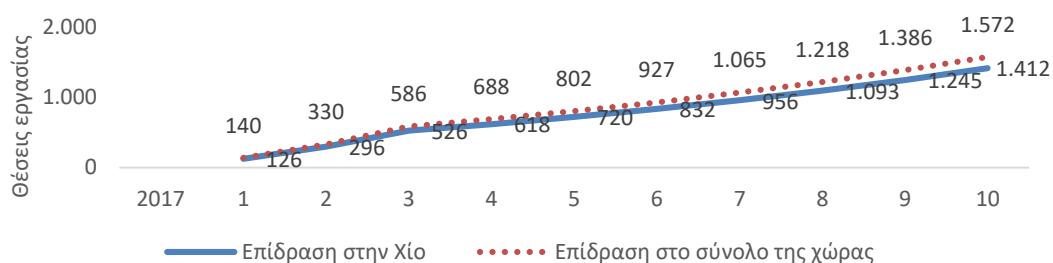
Μια τέτοια σημαντική αύξηση της δαπάνης στην τοπική οικονομία θα έχει υπολογίσιμη επίδραση στο τοπικό ΑΕΠ, αλλά και στο ΑΕΠ των υπόλοιπων περιοχών της χώρας. Ειδικότερα εκτιμήσαμε ότι η αύξηση της τουριστικής δαπάνης με τα τρέχοντα επίπεδα δαπάνης ανά διανυκτέρευση (Σενάριο Α) θα μπορούσε να αυξήσει το ΑΕΠ της Χίου σε βάθος δεκαετίας κατά €50,1 εκατ. και την απασχόληση στην Χίο κατά 1.412 άτομα (Διάγραμμα 7.4). Αν αυξηθεί η μέση δαπάνη ανά διανυκτέρευση στον μέσο όρο της χώρας, η αύξηση στο ΑΕΠ της Χίου θα ενισχυθεί στα €65 εκατ. και οι θέσεις εργασίας θα είναι περισσότερες κατά 1.819 (Διάγραμμα 7.5.)

Επιστημονική τεκμηρίωση του στρατηγικού σχεδιασμού για την οικονομική ανάπτυξη της Χίου και διασύνδεση του με την πορεία της Ελληνικής Οικονομίας και τις αναπτυξιακές της προοπτικές

Διάγραμμα 7.4: Επίδραση στο ΑΕΠ και στην απασχόληση της Χίου από την αύξηση της τουριστικής δαπάνης χωρίς αύξηση της δαπάνης ανά διανυκτέρευση (Σενάριο Α)

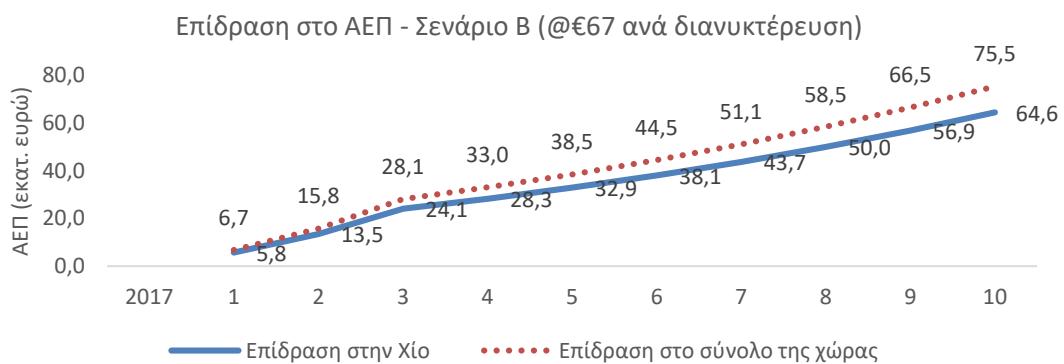

Επίδραση στην Απασχόληση - Σενάριο Α (@€52 ανά διανυκτέρευση)

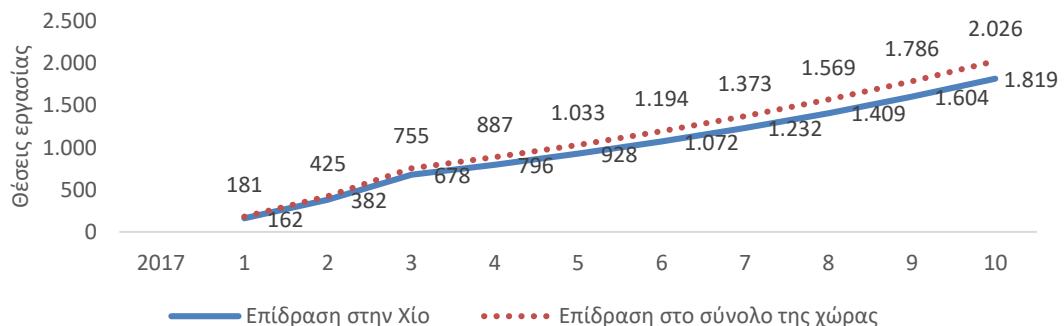

Πηγή: Ανάλυση IOBE

Διάγραμμα 7.5: Επίδραση στο ΑΕΠ και στην απασχόληση της Χίου από την αύξηση της τουριστικής δαπάνης με αύξηση της δαπάνης ανά διανυκτέρευση (Σενάριο Β)

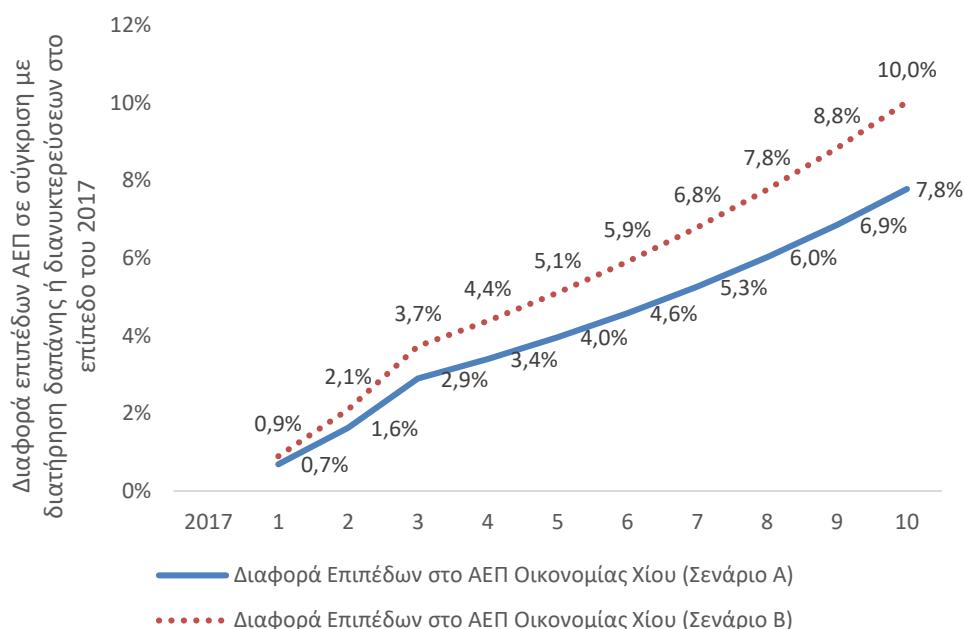
Επίδραση στην Απασχόληση - Σενάριο Β (@€67 ανά διανυκτέρευση)

Πηγή: Ανάλυση IOBE

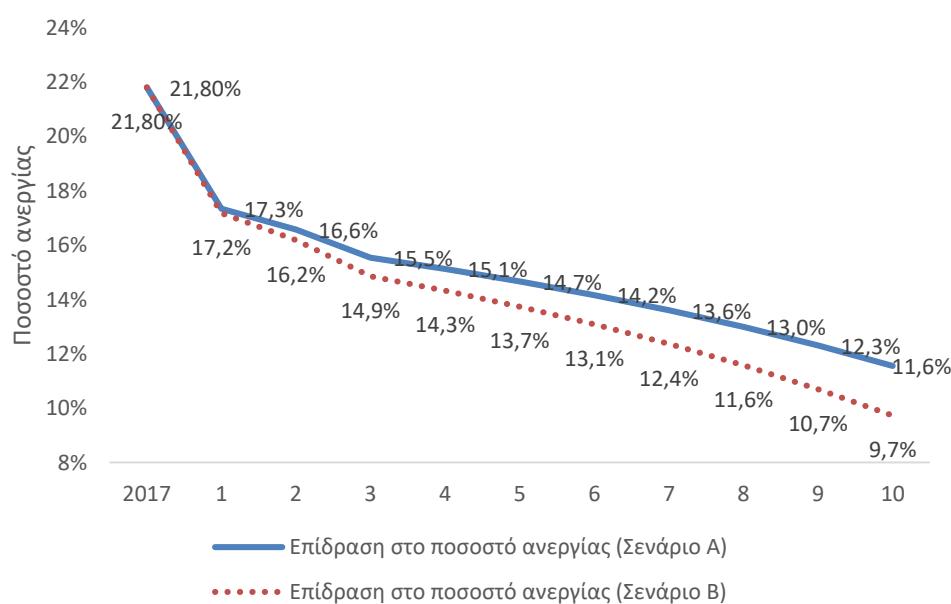
Συνολικά, το ΑΕΠ της Χίου θα μπορούσε να είναι σε επίπεδο έως και κατά 10% υψηλότερο στην περίπτωση που αναληφθούν δράσεις ενίσχυσης της τουριστικής κίνησης και δαπάνης στα επίπεδα που έχουμε υποθέσει (Διάγραμμα 7.6). Επιπλέον, σύμφωνα με τις υποθέσεις μας, το ποσοστό ανεργίας στην Χίο θα μπορούσε σταδιακά να μειωθεί από 21,8% το 2017 σε κάτω από 10% στην δεκαετή περίοδο που εξετάζουμε και μόνον από την ενίσχυση της τουριστικής κίνησης.

Διάγραμμα 7.6: Διαφορά επιπέδων ΑΕΠ σε σύγκριση με τη διατήρηση της συνολικής τουριστικής δαπάνης στο επίπεδο του 2017

Πηγή: Ανάλυση IOBE

Διάγραμμα 7.7: Εξέλιξη ποσοστού ανεργίας στην Χίο ανά εξεταζόμενο σενάριο

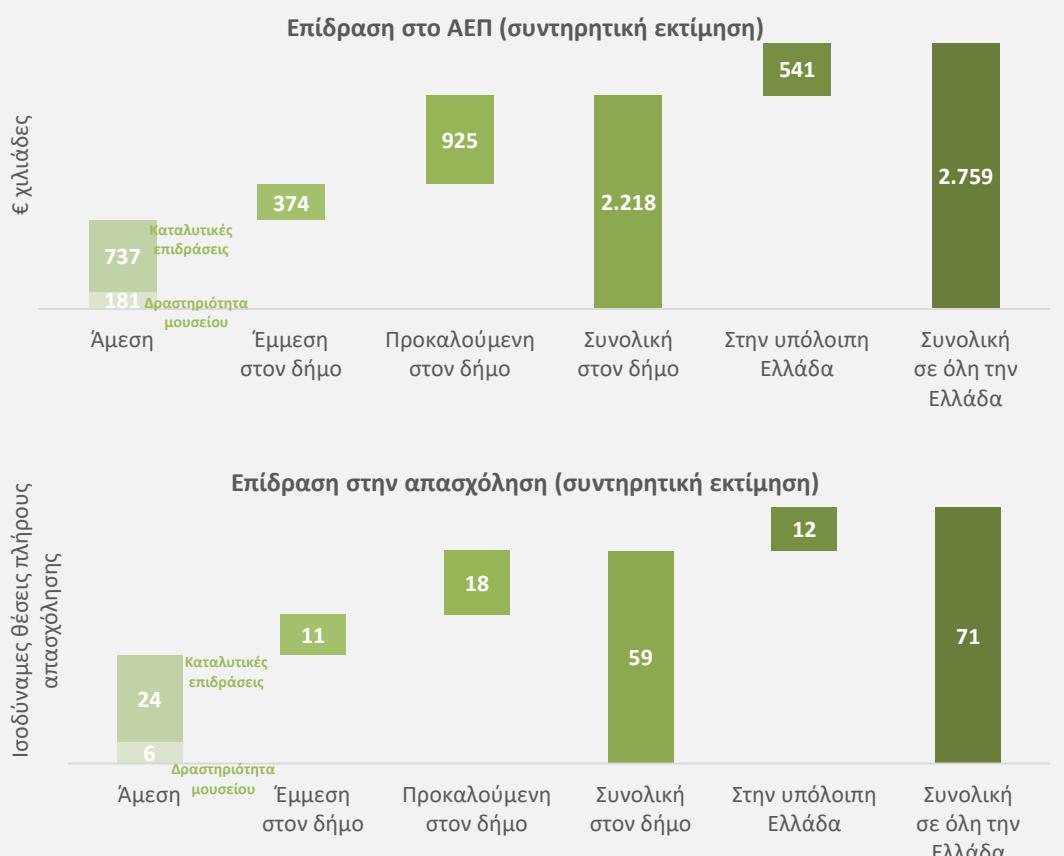
Πηγή: Ανάλυση IOBE

Οι αναπτυξιακές δράσεις και πρωτοβουλίες στον τομέα του τουρισμού και του πολιτισμού μπορεί να έχουν και διαφορετικό χαρακτήρα, όπως συνάγεται από την εκτίμηση του οικονομικού αποτυπώματος που έχει στην Χίο το Μουσείο Μαστίχας.

Το οικονομικό αποτυπόματα του Μουσείου Μαστίχας

Τα μουσεία, πέρα από τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, εκτιμάται ότι συνεισφέρουν και στην οικονομία, μέσω της απασχόλησης αλλά και της προσέλκυσης τουριστών που δημιουργούν. Η συνεισφορά των μουσείων περιλαμβάνει τις άμεσες επιδράσεις στην οικονομία από τη λειτουργία τους, όσο και τις επακόλουθες οικονομικές επιδράσεις που προκύπτουν μέσω των διασυνδέσεων των μουσείων με άλλους κλάδους της οικονομίας. Σύμφωνα με μελέτη του IOBE, το Μουσείο Μαστίχας συνεισφέρει άμεσα στο ΑΕΠ με πάνω από €180 χιλ. ετησίως απασχολώντας άμεσα 6 εργαζομένους. Επιπλέον, η παρουσία του μουσείου στην Χίο έχει ισχυρές καταλυτικές επιδράσεις στην οικονομία του νησιού. Το μουσείο αποτελεί ισχυρό πόλο έλξης επισκεπτών, τονώνοντας σημαντικά την τουριστική κίνηση στο νησί, και ενισχύοντας έτσι την τοπική οικονομία.

Μουσείο Μαστίχας - Δήμος Χίου, επιδράσεις στο ΑΕΠ και στην απασχόληση

Πηγή: Εκτιμήσεις IOBE

Λαμβάνοντας υπ' όψιν και τις καταλυτικές αυτές επιδράσεις στην οικονομία της Χίου, στη συντηρητική εκτίμηση, η άμεση συνεισφορά του μουσείου στο ΑΕΠ φτάνει τις €920 χιλ., ενώ η άμεση στήριξη στην τοπική απασχόληση ανέρχεται σε 30 εργαζομένους. Η συνολική επίδραση του Μουσείου Μαστίχας στην παραγωγή ΑΕΠ στην Χίο ξεπερνά τα €2,2 εκατ. (0,28% του ΑΕΠ του νησιού), με την αντίστοιχη επίδραση στην απασχόληση να ανέρχεται σε 59 εργαζομένους (0,36% της απασχόλησης στο νησί). Σε εθνικό επίπεδο, η δραστηριότητα του μουσείου συνεισφέρει συνολικά στο ΑΕΠ περίπου €2,8 εκατ. και στην απασχόληση περίπου 71 εργαζομένους. Σε κάθε €1 άμεσης συνεισφοράς του Μουσείου Μαστίχας στο ΑΕΠ, αντίστοιχον περίπου €12,2 συνολικής συνεισφοράς στο ΑΕΠ στην Χίο και περίπου €15,2 συνολικής συνεισφοράς σε ολόκληρη την χώρα. Με ανάλογο τρόπο, σε κάθε εργαζόμενο που

απασχολείται άμεσα στο μουσείο αντιστοιχεί συνολική συνεισφορά στην απασχόληση στον Δήμο Χίου ίση με 9,8 θέσεις εργασίας και συνολική συνεισφορά ίση με 11,8 θέσεις εργασίας σε ολόκληρη την χώρα.

Στην αισιόδοξη εκτίμηση των καταλυτικών επιδράσεων της δραστηριότητας του Μουσείου Μαστίχας, η άμεση συνεισφορά του μουσείου στο ΑΕΠ φτάνει τα €1,4 εκατ. και στην απασχόληση τις 44 θέσεις εργασίας. Η συνολική συνεισφορά του μουσείου στο ΑΕΠ της Χίου φτάνει τα €3,2 εκατ. (0,4% του ΑΕΠ του νησιού) και στην απασχόληση φτάνει τους 86 εργαζομένους (0,53% της απασχόλησης στο νησί). Σε εθνικό επίπεδο η συνεισφορά του μουσείου στο ΑΕΠ φτάνει τα €4 εκατ. και στην απασχόληση τους 103 εργαζομένους.

Αξιοσημείωτες είναι επίσης οι οικονομικές επιδράσεις του σταδίου κατασκευής του Μουσείου Μαστίχας. Η συνολική επίδραση της κατασκευής του μουσείου στο ΑΕΠ στην Χίο ξεπέρασε τα €6,1 εκατ., ενώ στο σύνολο της χώρας έφτασε τα €8,4 εκατ. Αντίστοιχα, η κατασκευή του μουσείου οδήγησε στη δημιουργία συνολικά 172 θέσεων εργασίας στην Χίο, με την συνολική επίδραση στην απασχόληση στο σύνολο της χώρας να φτάνει τις 224 θέσεις απασχόλησης.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ MARKETING PLAN ΓΙΑ ΤΗΝ ΧΙΟ

Η οργανωμένη προώθηση του τουριστικού προϊόντος είναι απαραίτητη για την επίτευξη των οικονομικών αφελειών που απορρέουν από τα σενάρια ανάπτυξης που εξετάσαμε. Ένα σχέδιο μάρκετινγκ για την Χίο θα πρέπει ενδεικτικά να στηρίζεται στην έρευνα και ανάλυση της τοπικής αγοράς και του τουριστικού προϊόντος που προσφέρεται, στην ανάπτυξη στρατηγικής για την ανταγωνιστική ταυτότητα του νησιού, στην ανάπτυξη δημιουργικής πλατφόρμας και τέλος στον καθορισμό της στρατηγικής επικοινωνίας και προώθησης (Διάγραμμα 7.8).

Διάγραμμα 7.8: Βασικά στοιχεία σχεδίου τουριστικού Marketing

Πηγή: Marketing Plan τουριστικού προϊόντος Νοτίου Αιγαίου, ΙΝΣΕΤΕ

Η έρευνα και ανάλυση της αγοράς της Χίου θα πρέπει ενδεικτικά να περιλαμβάνει στοιχεία σχετικά με την γεωγραφία, τις συνδέσεις, και τον τουριστικό ανταγωνισμό που αντιμετωπίζει, την ανάλυση του πολιτικού, οικονομικού, κοινωνικού και τεχνολογικού περιβάλλοντος (Ανάλυση PEST), εξέταση των βασικών μεγεθών του τουριστικού τομέα (δραστηριότητα και υποδομές), των κύριων αγορών προέλευσης των τουριστών και τα χαρακτηριστικά των τουριστών (Διάγραμμα 7.9). Θα παρουσιάζει επίσης το τουριστικό προϊόν της Χίου και ειδικότερα τις κύριες και υποστηρικτικές κατηγορίες προϊόντων π.χ. αγροτουρισμός, γαστρονομία, φύση και δραστηριότητες κ.ά.

Επιστημονική τεκμηρίωση του στρατηγικού σχεδιασμού για την οικονομική ανάπτυξη της Χίου και διασύνδεση του με την πορεία της Ελληνικής Οικονομίας και τις αναπτυξιακές της προοπτικές

Διάγραμμα 7.9: Έρευνα και ανάλυση αγοράς Χίου

Πηγή: Marketing Plan touristikoú proiòntos Notíou Aigáiu, INSETE

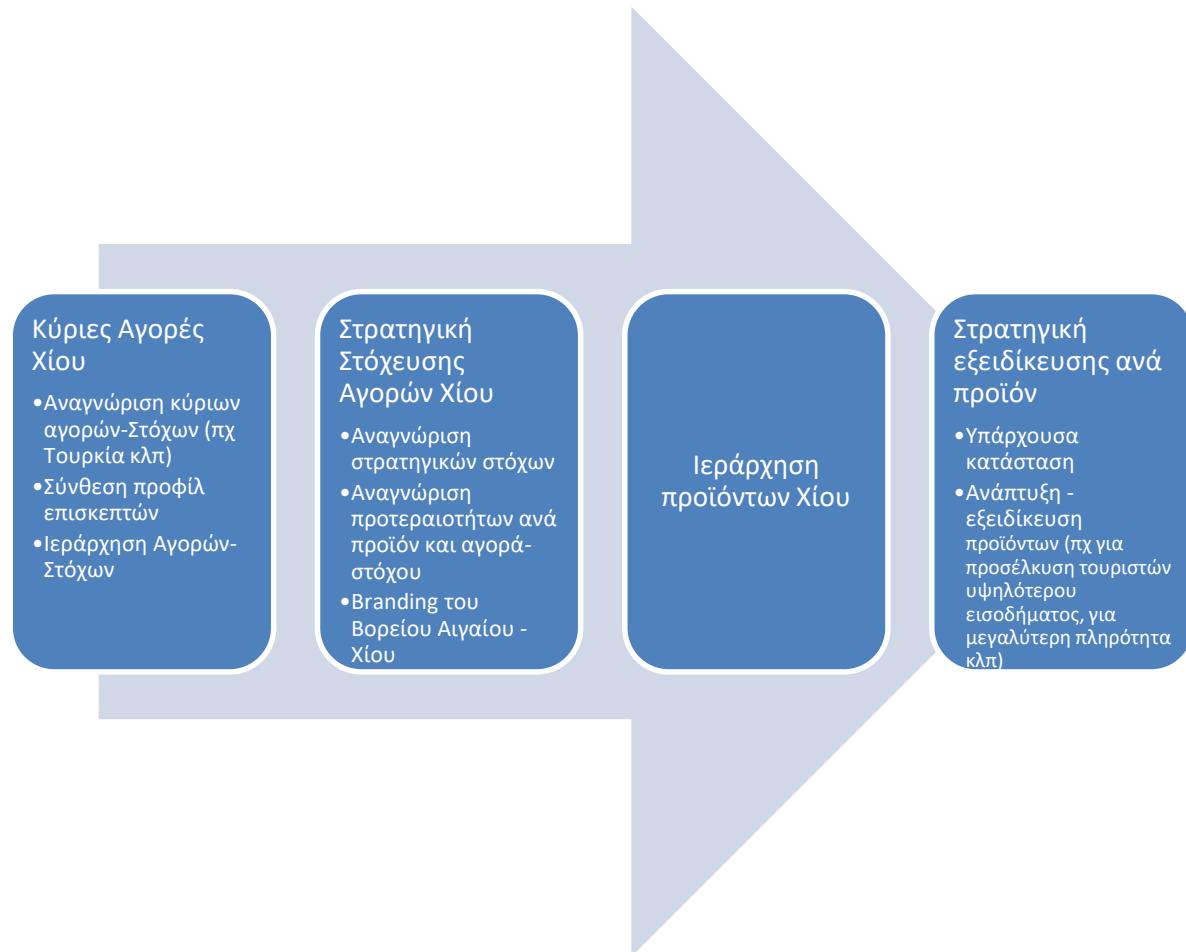
Η ανάλυση του χαρτοφυλακίου touristikoú proiòntos ανά προϊόν, όπως ενδεικτικά ήλιος και θάλασσα, ναυτικός touristismós, MICE, Iatrikós touristimós αποτελεί το επόμενο στάδιο του σχεδίου (Πίνακας 7.1), ώστε στη συνέχεια να διαμορφωθεί η στρατηγική για την ανταγωνιστική ταυτότητα του νησιού, η οποία προσδιορίζει τις κύριες αγορές – στόχους, κάνει μια ιεράρχηση των touristikón προiòntowν του νησιού και εξειδικεύει τη στρατηγική για κάθε προϊόν (Διάγραμμα 7.10)

Πίνακας 7.1: Χαρτοφυλάκιο touristikoú proiòntos Chíou

Αξιολόγηση Kýriwn Katηgoriawν Proiòntowν				
Proiòón Hlíos kai Thálasssā	Nautikós Touristimós	Poliitistikós touristimós	MICE Touristimós (Meetings, Incentives, Conferences, Exhibitions)	Iatrikós Touristimós
Klímá Paralíes Φusiká Topía Arχitektónikή Morfología Proisbaasmótata Egghútēta (ξενοδοχείων σε παραλίες και αξιοθέata) Ypodoiméss Estíasos-Agoreés	Ypodoiméss Δieθneís Ekdlwlóseis Yachting (δiamonή mésa sto skáfos) Cruising Sailing	Aρχáia Ierá, arχαιολογíkoi chárroi kai mouséia Δieθnή feostibál Xárois, mouséia, ktíria h πeiroixéss μe fírmη Axiosteméwta mneméia poliitistikóu kai thρeskewtikóu enðiaférontos Stoicheia topikήs koultouráras	Sunedriakéss upodóméss Ξeñodochéiake upodóméss Xaraktēriostiká proořistimáw Proiòón Hlíos kai Thálasssā Epoxikóteta zήtēsēs	Noosokomeiake ss upodóméss Yptpereisés apò idáteis Katálumata Asfálēia Proteraiotētes γia anáptuēx Iatrikóu touristimóu (p.x. axiopoiéis kai enðunámawstōt upaproxónwntw upodómaw, apókptēsa dlethnώw dlapistewtēriaw pioitētas paroxhíis iatrikón upptpereisaw, epéndusē s e anþhrápwiwo dñnamikó k.lpt.)

Πηγή: Marketing Plan touristikoú proiòntos Notíou Aigáiu, INSETE

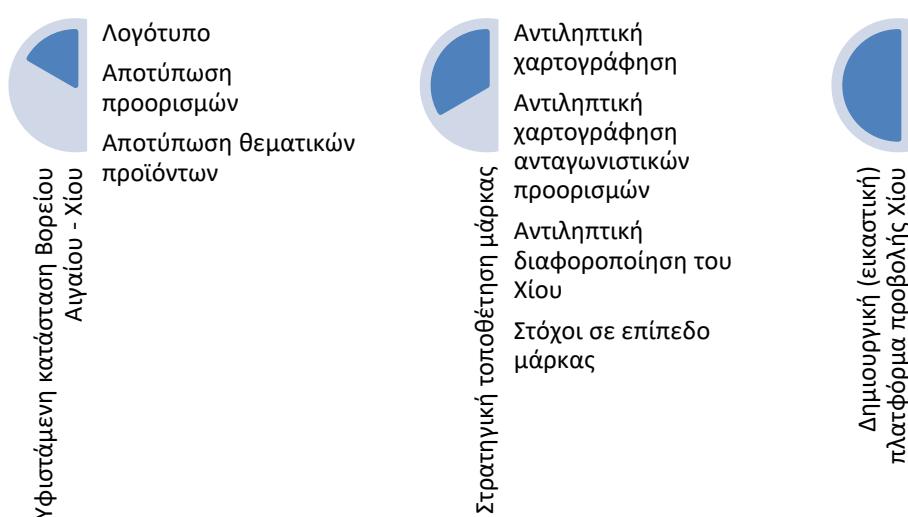
Διάγραμμα 7.10: Στρατηγική Ανταγωνιστικής Ταυτότητας Χίου (branding)

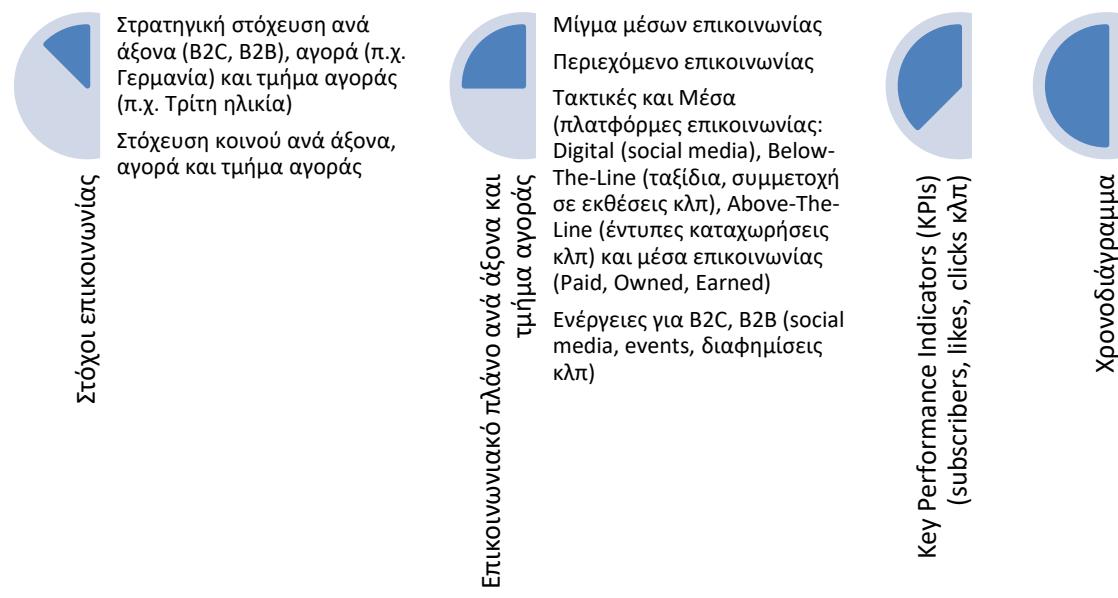
Πηγή: Marketing Plan τουριστικού προϊόντος Νοτίου Αιγαίου, ΙΝΣΕΤΕ

Τα τελευταία στάδια της διαδικασίας ανάπτυξης του σχεδίου μάρκετινγκ περιλαμβάνουν την ανάπτυξη της δημιουργικής πλατφόρμας προβολής (Διάγραμμα 7.11) και τη διαμόρφωση της στρατηγικής επικοινωνίας και προώθησης του προορισμού (Διάγραμμα 7.12)

Διάγραμμα 7.11: Δημιουργική πλατφόρμα προβολής

Διάγραμμα 7.12: Στρατηγική Επικοινωνίας και Προώθησης Χίου

Πηγή: Marketing Plan τουριστικού προϊόντος Νοτίου Αιγαίου, ΙΝΣΕΤΕ

7.4. Αγροδιατροφικός τομέας

Οι αναπτυξιακές δυνατότητες του τομέα αγροδιατροφής στην Χίο περιορίζονται από το μέγεθος των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που η επιχειρηματική ανάπτυξη επικεντρώνεται σε τμήματα της αγοράς τροφίμων μαζικής κατανάλωσης, όπου τα δίκτυα διανομής διαθέτουν μεγάλη διαπραγματευτική ισχύ και επιδιώκουν τη σταθερότητα της διάθεσης προϊόντων σε μεγάλες ποσότητες. Οι περιορισμένοι πόροι, το υψηλό κόστος χρηματοδότησης και ο κατακερματισμός της προσφοράς δυσχεραίνουν τις μεμονωμένες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.

Στην κατεύθυνση άμβλυνσης αυτής της σημαντικής αδυναμίας μπορεί να λειτουργήσει η δημιουργία ισχυρότερων εταιρικών ή συλλογικών σχημάτων στον κλάδο τροφίμων με διαφοροποιημένο χαρτοφυλάκιο παραδοσιακών προϊόντων, κεντρικό ρόλο στα οποία, ως πόλοι ανάπτυξης, μπορεί να έχουν ήδη επιτυχημένες επιχειρηματικές μονάδες ή οργανώσεις παραγωγών της περιοχής. Τα σχήματα αυτά θα μεριμνούν:

- την καλύτερη αξιοποίηση και προώθηση των προϊόντων ΠΟΠ/ΠΓΕ της περιοχής,
- την εισαγωγή καινοτομιών στα προϊόντα αλλά και τη δημιουργία σχημάτων παροχής συνδυασμένων υπηρεσιών – προϊόντων (σε σύνδεση π.χ. με τον τουρισμό, προϊόντα με τουριστικό σήμα),
- την ενίσχυση της θέσης στην εγχώρια αγορά και την υποκατάσταση των εισαγωγών ανταγωνιστικών προϊόντων,
- την παρακολούθηση των εξελίξεων στις αγορές, τον προσδιορισμό των αγορών – στόχων, την τμηματοποίηση των αγορών και τον προσδιορισμό των γραμμών προϊόντων

και της τιμολογιακής πολιτικής ανά τμήμα της αγοράς, την ανάλυση των καναλιών διανομής, τον προγραμματισμό της ανάπτυξης παρουσίας στις αγορές,

- την παρακολούθηση όλων των δυνατών πηγών δημόσιας χρηματοδότησης και την προετοιμασία επενδυτικών προτάσεων και την ενεργό συμμετοχή σε προγράμματα εξωστρέφειας.

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΣΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ

Βασικό στοιχείο για την ανάπτυξη του αγροτοδιατροφικού τομέα της Χίου αποτελεί η ενίσχυση της θέσης στην τοπική αγορά, η ενίσχυση της εξωστρέφειας και η βελτίωση της παρουσίας στις αγορές, προϊόντων όμως που ενσωματώνουν διαμέσου της τυποποίησης και της επεξεργασίας υψηλή προστιθέμενη αξία. Για την επίτευξη αυτού του στόχου απαιτείται συντονισμός και συνεργασία, μια έκφανση των οποίων θα περιλάμβανε την προσπάθεια ενοποίησης των εμπορικών δυνατοτήτων με συνεργασία εξαγωγικών επιχειρήσεων της περιοχής ύστερα από εξέταση των μεταξύ τους συνεργειών. Εναλλακτικά ή/και συμπληρωματικά θα μπορούσε να εξεταστεί η δυνατότητα συμπράξεων με εδραιωμένες εταιρείες και δίκτυα διανομής σε Ελλάδα και εξωτερικό.

Ανεξάρτητα από το μοντέλο συνεργασίας που ενδεχομένως θα επλεγεί, η **κοινή παρουσία των προϊόντων της Χίου σε διεθνείς εκθέσεις** και σε **διαγωνισμούς προϊόντων** μπορεί να προσφέρει μια διέξοδο σε μικρότερους παραγωγούς και επιχειρήσεις, για τους οποίους το κόστος συμμετοχής σε τέτοιες εκδηλώσεις μπορεί είναι απαγορευτικό.

Ιδιαίτερη σημασία για την ενδυνάμωση της εξωστρέφειας αποκτά η σύναψη **τοπικού συμφώνου ποιότητας του τομέα αγροτοδιατροφής με τον κλάδο εστίασης – ξενοδοχείων**, με το οποίο θα επιχειρείται η προώθηση των τοπικών προϊόντων μέσα από την ανάδειξη της τοπικής γαστρονομίας. Οι φορείς του τουρισμού θα πρέπει να αποτελούν πρεσβευτές των τοπικών προϊόντων μέσα από μια αμοιβαίως επωφελή συνεργασία που θα πρέπει να πιστοποιείται βάσει ειδικού σήματος με την τήρηση προκαθορισμένων προδιαγραφών. Το ίδιο βέβαια θα πρέπει να ισχύει και για τα προϊόντα τα οποία θα μπορούσαν να δίνουν το κίνητρο στους αγοραστές να ανακαλύψουν την Χίο ως τουριστικό προορισμό (διασύνδεση ετικέτας προϊόντος με ηλεκτρονική σελίδα τουριστικής προβολής). Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσε να εξεταστεί η διενέργεια σεμιναρίων σε τοπικούς επαγγελματίες για τη σωστή προβολή της τοπικής κουζίνας και των τοπικών προϊόντων, η ανάπτυξη δεξιοτήτων των επαγγελματιών από αναγνωρισμένους σεφ, και η χρήση stand για την προβολή προϊόντων της Χίου σε καταστήματα εστίασης και τουρισμού.

Πέρα από τη διασύνδεση με τον τουρισμό, χρήσιμες μπορεί να αποδειχθούν και οι ειδικές μορφές προβολής των τοπικών προϊόντων, οι οποίες περιλαμβάνουν ενέργειες όπως η **οικοδόμηση σχέσεων με ομάδες επιτροπής** (εξειδικευμένα ΜΜΕ και δημοσιογράφοι, επαγγελματίες εστίασης, σεφ, γευσιγνώστες κ.ά.) που διαμορφώνουν τις τάσεις σχετικά με τη γαστρονομία, η βελτιστοποίηση της χρήσης εργαλείων κοινωνικής δικτύωσης, η καθιέρωση διοργάνωσης διεθνών **επιχειρηματικών συναντήσεων** στην Χίο, η δημιουργία **πρότυπου ηλεκτρονικού καταστήματος** τοπικών προϊόντων, το οποίο θα λειτουργεί ως μια πλατφόρμα για την προβολή και προώθηση των τοπικών προϊόντων του αγροτοδιατροφικού τομέα στο πλαίσιο των συνεργατικών κινήσεων που αναφέρθηκαν προηγουμένως.

Κρίσιμοι παράγοντες για την εφαρμογή των ανωτέρω είναι η αυτοδέσμευση ικανού αριθμού φορέων της περιοχής για συνεργατική δράση και η εξασφάλιση επάρκειας κεφαλαίων για επενδύσεις στις παραπάνω περιοχές δράσης. Η σημερινή συγκυρία με τους πιστωτικούς περιορισμούς που συνεπάγεται, δημιουργεί την ανάγκη για αναζήτηση εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης. Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσε να διερευνηθεί η δυνατότητα δημιουργίας **ιδιωτικού επιχειρηματικού κεφαλαίου** (private equity fund) για την κεφαλαιακή στήριξη του τομέα αγροτοδιατροφής και ιδιαίτερα καινοτομικών επιχειρηματικών δράσεων που θα αναβαθμίσουν την ποιότητα των προϊόντων της Χίου και την πρόσβαση στις αγορές. Ένα καλό παράδειγμα συντονισμένης δράσης για την ανάπτυξη του αγροδιατροφικού τομέα και της διασύνδεσή του με τον τουρισμό και την τοπική οικονομία, αποτελεί η περίπτωση της Στερεάς Ελλάδας που παρουσιάζεται στη συνέχεια.

ΟΙ ΑΓΡΟΔΙΑΤΡΟΦΙΚΕΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ: ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Οι **Αγροδιατροφικές Συμπράξεις** αποτελούν καινοτόμα εταιρικά σχήματα που σκοπό έχουν να συνδέουν τις περιφέρειες της χώρας με άλλους συλλογικούς επαγγελματικούς φορείς, όπως επιμελητήρια, συνδέσμους, αλλά και ιδιωτικές επιχειρήσεις, με στόχο την προβολή και προώθηση των τοπικά παραγόμενων προϊόντων στην εγχώρια αλλά και στις διεθνείς αγορές.

Ένα θετικό παράδειγμα Αγροδιατροφικής Σύμπραξης είναι η περίπτωση της **Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας**, η οποία κατάφερε να δημιουργήσει και να αναπτύξει ολοκληρωμένες και σύγχρονες δομές υποστήριξης της επιχειρηματικότητας. Υπολογίζεται ότι πάνω από 270 επιχειρήσεις στην Στερεά Ελλάδα έχουν επωφεληθεί άμεσα από τις δράσεις της σύμπραξης, με παράλληλα έμμεσα οφέλη για εκατοντάδες εργαζόμενους και συνδεδεμένες επιχειρήσεις του ευρύτερου Αγροδιατροφικού κλάδου.

Η **Αγροδιατροφική Σύμπραξη της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (ΑΣΣΕ)** είναι Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρεία, αποτελούμενη από δήμους, επιμελητήρια, συλλογικές οργανώσεις, συνεταιρισμούς και αρκετές επιχειρήσεις του πρωτογενή και του δευτερογενή τομέα. Ο βασικός μέτοχος της εταιρείας είναι η ίδια η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, που παρέχει και σημαντικό μέρος της χρηματοδότησης. Η ΑΣΣΕ δραστηριοποιείται με **αμιγώς ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια**, συνδυάζοντας τη βαρύτητα του δημοσίου με την ευελιξία και την τεχνογνωσία της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Οι άξονες δράσεων της ΑΣΣΕ αφορούν:

Προβολή του στερεοελλαδίτικου brand name. Για να το επιτύχει αυτό έχουν αναπτυχθεί: α) ιστότοπος με διαδραστικό χάρτη προβολής των παραγωγών (www.agrifoodecentralgreece.gr), β) ενημερωτικές καμπάνιες για τη συμμετοχή των επιχειρήσεων σε συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα προώθησης αγροτικών προϊόντων όπως το **Enjoy It's From Europe**, γ) το πρόγραμμα προώθησης οίνων ΠΟΠ/ΠΓΕ σε τρίτες χώρες, δ) γαστρονομικός οδηγός της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, με σκοπό την αποτύπωση και ανάδειξη της Στερεοελλαδίτικης Γαστρονομικής Ταυτότητας και ιστορίας.

Επιμόρφωση επιχειρήσεων. Ανάπτυξη ενημερωτικών ημερίδων και επαγγελματικών σεμιναρίων, που εκτείνονται από την παρουσίαση βέλτιστων πρακτικών σε ολόκληρη την αγροδιατροφική αλυσίδα μέχρι και το πώς οι επιχειρήσεις μπορούν να αναπτύξουν σωστά την εμπορική τους πολιτική και τη στρατηγική πωλήσεων για τις αγορές του εξωτερικού.

Έρευνα και άνοιγμα αγορών. Υλοποίηση μελέτης για τον εντοπισμό των αγορών του εξωτερικού, οι οποίες μπορούν να απορροφήσουν τα δέκα πιο δυναμικά αγροδιατροφικά προϊόντα του "καλαθιού" της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας.

Εκπροσώπηση επιχειρήσεων και διασύνδεση τομέων. Ενίσχυση της παρουσίας των επιχειρήσεων σε σειρά εκδηλώσεων διεθνούς εμβέλειας, όπως εμπορικές εκθέσεις, διαγωνισμοί τροφίμων, εκδηλώσεις γαστρονομίας κ.λπ.

Διασύνδεση του πρωτογενούς και δευτερογενούς με τον τριτογενή τομέα. Κατασκευή ειδικών προθηκών προβολής και πώλησης προϊόντων, οι οποίες τοποθετούνται σε επιλεγμένες επιχειρήσεις των κλάδων λιανικού εμπορίου, παροχής υπηρεσιών τουρισμού καθώς και εστίασης, ώστε μέσα σε

αυτές να είναι ευκολότερα αναγνωρίσιμα από τον τελικό καταναλωτή αλλά και επισκέπτη τα τοπικά παραγόμενα προϊόντα.

Clusters επιχειρήσεων για έρευνα και κατάρτιση. Ενίσχυση της συσπείρωσης ομάδων επιχειρήσεων για την κατάθεση προτάσεων σε ευρωπαϊκά και εθνικά προγράμματα επαγγελματικής κινητικότητας και κατάρτισης αλλά και προώθησης της καινοτομίας. Στον τομέα της κατάρτισης ομάδων επιχειρήσεων διερευνάται η συμμετοχή της εταιρείας στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα επαγγελματικής κινητικότητας "KA1 VET ERASMUS PLUS".

8. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

8.1. Αναπτυξιακές προτεραιότητες

Στην προσπάθεια κατάρτισης και εφαρμογής ενός στρατηγικού σχεδίου δράσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη της Χίου κρίσιμος είναι ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης και της Περιφέρειας, καθώς και άλλων συλλογικών φορέων της περιοχής (π.χ. Επιμελητήριο, συνεταιρισμοί, Ιδρύματα, Πανεπιστήμιο Αιγαίου), οι οποίοι εκπορευόμενοι από ένα κοινό όραμα για την ανάπτυξη της περιοχής θα πρέπει να ενώσουν τις δυνάμεις τους, να συνεργαστούν και να κατανείμουν το έργο που πρέπει να φέρουν εις πέρας σε ρεαλιστική βάση, ανάλογα με τις ευθύνες που τους αναλογούν και τις δυνατότητες που διαθέτουν. Οι θεσμικοί φορείς οφείλουν να πλαισιώσουν τις ιδιωτικές πρωτοβουλίες με τρόπο που θα διευκολύνει την αποτελεσματική δράση, ενώ και οι όποιες δυνατότητες υλοποίησης οριζόντιων δράσεων, με χρηματοδότηση από δημόσιους πόρους, θα πρέπει να ιεραρχηθούν προκειμένου να έχουν το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα σε μια περίοδο που χαρακτηρίζεται από στενότητα πόρων που αποθαρρύνει την ανάληψη και υλοποίηση πρωτοβουλιών, αλλά ταυτόχρονα τις καθιστά περισσότερο αναγκαίες από ποτέ για την αντιμετώπιση της κρίσης και τη βελτίωση των προοπτικών ευημερίας της περιοχής.

Εκτός των ανωτέρω, οι βασικές αρχές που αναδείχθηκαν από τη μελέτη και τη διεθνή εμπειρία είναι ότι η υλοποίηση της στρατηγικής και των έργων απαιτεί χρόνο και δέσμευση των ατόμων που τη διαχειρίζονται, ενώ υπάρχει ανάγκη τακτικής επανεξέτασης και προσαρμογής της. Ειδικά για την κατάσταση αρχικής «απόκτησης της τεχνογνωσίας» της τοπικής ανάπτυξης, οι προσπάθειες πρέπει να επικεντρωθούν σε ένα **μικρό αριθμό σημαντικών έργων και πρωτοβουλιών** και στην ευαισθητοποίηση του κοινού.

Ενδιαφέρον είναι να παρατηρήσουμε επίσης ότι το τοπικό σχέδιο ανάπτυξης είναι σκόπιμο να λειτουργεί συμπληρωματικά στο πλήθος των εθνικών στρατηγικών σχεδίων και δράσεων, διευκολύνοντας μεν την αποκόμιση όσο το δυνατόν περισσότερων αφελειών από τα εθνικά προγράμματα, αλλά έχοντας μια πιο στρατηγική προσέγγιση, επικεντρωνόμενο στους κρίσιμους παράγοντες που πράγματι δεν αντιμετωπίζονται από τα εθνικά προγράμματα.

Ακολουθώντας αυτή την προσέγγιση, με βάση την αξιολόγηση που προηγήθηκε, εντοπίζουμε ως κρίσιμο ζήτημα και κύριο αναπτυξιακό περιορισμό (binding constraint) για την Χίο την υστέρηση στην τουριστική ανάπτυξη.

Με τον επιχειρηματικό τομέα της Χίου συνολικά να παρουσιάζει χαμηλές οικονομικές επιδόσεις, για μια σειρά από λόγους που έχουν να κάνουν με την ασθενή τοπική ζήτηση και τα ανταγωνιστικά μειονεκτήματα της νησιωτικότητας, η ενίσχυση του τουρισμού αποτελεί βραχυπρόθεσμα την πιο σημαντική αναπτυξιακή παράμετρο, η οποία είναι σε θέση να ωθήσει ανοδικά την οικονομία όλου του νησιού και ιδίως τους σημαντικούς για την Χίο τομείς της Αγροδιατροφής, του Εμπορίου των Κατασκευών κ.λπ., όπως αναδείχθηκε στη μελέτη.

Στο πλαίσιο αυτό απαιτούνται ως προτεραιότητες:

- Σύσταση Φορέα Ανάπτυξης για τον τουρισμό (και ενδεχομένως την αγροδιατροφή) του νησιού, με συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης και του ιδιωτικού τομέα της Χίου. Ο φορέας πρέπει να έχει τον συντονισμό όλων των συλλογικών δράσεων για την

αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Χίου (σύμφωνα ποιότητας, επιχειρηματική ενημέρωση, διασύνδεση τομέων, εκπροσώπηση σε διεθνείς εκθέσεις, εκπαιδευτικές δράσεις, σεμινάρια κ.λπ.).

- Ανάπτυξη και υλοποίηση σχεδίου marketing του τουριστικού προϊόντος της Χίου όπως περιγράφηκε στη μελέτη.
- Επιτάχυνση της ολοκλήρωσης των υποδομών του αεροδρομίου
- Ολοκλήρωση της βασικής λιμενικής υποδομής και του πρόσθετου δικτύου αλιευτικών και τουριστικών λιμένων σε διάφορα σημεία του νησιού (συντήρηση, διαχωρισμός των θέσεων πρόσδεσης αλιευτικών και τουριστικών σκαφών, αναβάθμιση των υποδομών που απευθύνονται για εξυπηρέτηση των τουριστικών σκαφών κ.ά.)
- Ενεργοποίηση των λιμενικών λειτουργιών στα Μεστά (συμπληρωματική κίνηση, χύδην φορτία, θεματική κρουαζιέρα)
- Ολοκλήρωση της Μαρίνας Χίου για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού
- Χωροταξικός και πολεοδομικός καθορισμός 2-3 νέων περιοχών τουριστικής ανάπτυξης στην Χίο, οι οποίες θα μπορούν μεσοπρόθεσμα να υποδεχθούν νέες επενδύσεις σε ποιοτικές τουριστικές εγκαταστάσεις, ενσωματωμένες στο οικιστικό και φυσικό περιβάλλον του νησιού – Αντίστοιχα σχέδια δράσης για τις ανάγκες σε υποδομές (δρόμοι, αποχέτευση, ενέργεια διαχείριση αποβλήτων). Αναζήτηση ενδιαφερόμενων επενδυτικών κεφαλαίων
- Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση υφιστάμενης τουριστικής υποδομής
- Ανάδειξη, αναβάθμιση και αξιοποίηση μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς της Χίου
- Ανάπτυξη ικανοτήτων και δεξιοτήτων στον τομέα του τουρισμού με υλοποίηση στοχευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων
- Χωροθέτηση και δημιουργία του επιχειρηματικού Πάρκου Χίου¹².

Φυσικά, πλήθος έργων και δράσεων έχουν εντοπιστεί από τον Δήμο Χίου στο στρατηγικό και επιχειρησιακό σχέδιο δράσης για την περίοδο 2015-2020 σε όλους τους τομείς της αρμοδιότητάς του. Στο τμήμα 8.3 παρουσιάζουμε ενδεικτικά ένα πλάνο υλοποίησης δράσεων για τον τουρισμό, μαζί με τις πιθανές πηγές χρηματοδότησης από διάφορα ταμεία και προγράμματα, που βασίζεται στον ΙΝΣΕΤΕ (2015).

¹² Τα οφέλη από την ανάπτυξη του Επιχειρηματικού Πάρκου περιλαμβάνουν: αποτελεσματική περιβαλλοντική προστασία, εξάλειψη συγκρούσεων γης, ορθολογική χωροταξία, διατήρηση & ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος με όρους αευφορίας, ενίσχυση επιχειρηματικότητας, μείωση της ανεργίας και ενίσχυση της απασχόλησης, ανάπτυξη σύγχρονων τεχνικών υποδομών (οδοποιία, δίκτυο ύδρευσης/πυρόσβεσης, δίκτυο αποχέτευσης ομβρίων-ακαθάρτων, τηλεπικοινωνιακό δίκτυο/οπτικές ίνες κ.ά) εντός εγκεκριμένου πολεοδομικού σχεδίου, ευνοϊκοί όροι δόμησης εντός σχεδίου - απαλλαγή των επιχειρήσεων από τη χρονοβόρα διαδικασία προέγκρισης χωροθέτησης / περιβαλλοντικής αδειοδότησης / άδειας εγκατάστασης, παροχή οικονομικών κινήτρων και αφελειών για τις εγκατεστημένες επιχειρήσεις εντός του Ε.Π. (απαλλαγή από το φόρο μεταβίβασης ακινήτου, μειωμένα δικαιώματα συμβολαιογράφου/υποθηκοφύλακα, μερική απαλλαγή από φόρο εισοδήματος κ.ά.), δημιουργία οικονομιών κλίμακας με την χρήση κοινών υποδομών και κοινόχρηστων υποστηρικτικών υπηρεσιών, μείωση διοικητικού Κόστους και λειτουργικών εξόδων, αύξηση παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, δημιουργία Clusters και δικτύων επιχειρηματικότητας, διευκόλυνση δημιουργίας νέων επιχειρήσεων & προσέλκυσης επενδύσεων, προνομιακή επιδότηση μέσω Αναπτυξιακού Νόμου και λοιπών χρηματοδοτικών προγραμμάτων.

8.2. Ευκαιρίες χρηματοδότησης

ΕΣΠΑ 2014-2020 (www.espa.gr)

Το ΕΣΠΑ (Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης) 2014-2020 αποτελεί τη βασική στρατηγική για την ανάπτυξη της χώρας και την επίτευξη των εθνικών στόχων έναντι της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Η χρηματοδότηση των έργων και των δράσεων υπό το ΕΣΠΑ προέρχεται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μέσα στο αναπτυξιακό όραμα του ΕΣΠΑ διακρίνονται και οι χρηματοδοτικές προτεραιότητες που ουσιαστικά καθορίζουν τις κατευθύνσεις προς τους στόχους:

- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας.
- Ανάπτυξη και αξιοποίηση ικανοτήτων ανθρώπινου δυναμικού – ενεργός κοινωνική ενσωμάτωση.
- Προστασία του περιβάλλοντος – Μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον.
- Ανάπτυξη – εκσυγχρονισμός – ολοκλήρωση υποδομών για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.
- Βελτίωση της θεσμικής επάρκειας και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Ο σχεδιασμός για την περίοδο 2014-2020 καθορίστηκε από την εθνική και τις περιφερειακές Στρατηγικές Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση (Research and Innovation Strategies for Smart Specialization - RIS3). Στις στρατηγικές αυτές, η χώρα και οι Περιφέρειες της προσδιορίζουν τις δραστηριότητες και τους τομείς στους οποίους διαθέτουν, ή εν δυνάμει θα μπορούσαν να δημιουργήσουν, ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, ώστε οι διαθέσιμοι πόροι και οι προσπάθειες να επικεντρωθούν στους τομείς αυτούς με στόχο την ανάπτυξη.

Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις, ένα ακόμη καθοριστικό χαρακτηριστικό του αναπτυξιακού σχεδιασμού της περιόδου 2014-2020, είναι εργαλεία που χρησιμεύουν στην εφαρμογή αναπτυξιακών στρατηγικών σε περιοχές με ιδιαίτερα προβλήματα ή σημαντικές αναπτυξιακές προοπτικές. Στο πλαίσιο των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων δύναται να υλοποιηθεί μια επένδυση με χρηματοδότηση από περισσότερα του ενός Ταμεία, με στόχο την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των προβλημάτων ή την πλήρη αξιοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων μιας περιοχής.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Πέραν των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων του ΕΣΠΑ υπάρχουν διαθέσιμα και επιπλέον εργαλεία χρηματοδότησης, κυρίως για τις επιχειρήσεις αλλά και τους φορείς, με τη μορφή επιχορήγησης, επιστρεπτέας ενίσχυσης, κεφαλαίου συν-επένδυσης, επιδότησης επιτοκίου, εγγυοδοσίας, φορολογικών κινήτρων ή άλλων μορφών απαλλαγής. Τα εργαλεία αυτά προέρχονται από διαφορετικές πηγές χρηματοδότησης, όπως αμιγή ευρωπαϊκά προγράμματα που διαχειρίζεται απευθείας η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αλλά και προγράμματα από εθνικούς πόρους.

Χρηματοδοτήσεις και Θεματικοί Στόχοι της ΕΕ

Για την υλοποίηση της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» συμβάλλουν σημαντικά τα 5 μεγάλα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ):

1. το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)
2. το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)
3. το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ)
4. το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)
5. το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)

Τα ΕΔΕΤ λειτουργούν σε κοινό ευρωπαϊκό πλαίσιο και διαθέτουν χρηματικούς πόρους μέσω του ΕΣΠΑ και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του. Με βάση το πλαίσιο αυτό σκιαγραφούνται έντεκα Θεματικοί Στόχοι, καθένας από τους οποίους απαρτίζεται από τις ακόλουθες Ομάδες Πεδίων Παρέμβασης:

1. Έρευνα – Τεχνολογία και Καινοτομία
 - Παραγωγική επένδυση
 - Υποδομές και εφαρμογή (ΤΠΕ)
 - Έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία
 - Ανάπτυξη επιχειρήσεων
2. Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)
 - Άλλα
 - Υποδομές και εφαρμογή (ΤΠΕ)
3. Ανταγωνιστικότητα Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ΜΜΕ)
 - Περιβάλλον
 - Ανάπτυξη επιχειρήσεων
 - Έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία
 - Παραγωγική επένδυση
 - Υποδομές και εφαρμογή (ΤΠΕ)
4. Οικονομία Χαμηλών Ρύπων
 - Ενεργειακές υποδομές
 - Μεταφορές
 - Περιβάλλον
5. Κλιματική αλλαγή – Πρόληψη
 - Περιβάλλον
6. Προστασία Περιβάλλοντος
 - Περιβάλλον
 - Μεταφορές
 - Ενεργειακές υποδομές
 - Άλλα
7. Βιώσιμες Μεταφορές
 - Ενεργειακές υποδομές
 - Μεταφορές
8. Απασχόληση
 - Προώθηση της διατηρήσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και στήριξη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού
9. Κοινωνική Ένταξη

- Κοινωνική και εκπαιδευτική υποδομή και υποδομή υγειονομικής περίθαλψης και συναφείς επενδύσεις
- Προαγωγή της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμηση της φτώχειας και τυχόν διακρίσεων
- Άλλα

10. Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

- Επενδύσεις στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την επαγγελματική εκπαίδευση για δεξιότητες και δια βίου μάθηση
- Κοινωνική και εκπαιδευτική υποδομή και υποδομή υγειονομικής περίθαλψης και συναφείς επενδύσεις

11. Μεταρρύθμιση Δημόσιας Διοίκησης

- Ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας των δημοσίων αρχών και των ενδιαφερόμενων φορέων και της αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης

12. Χωρίς Θ.Σ.

- Τεχνική βοήθεια

Χρηματοδοτήσεις από συναφή εργαλεία της ΕΕ

Εκτός από τα ΕΔΕΤ, υπάρχουν και άλλα διαθέσιμα εργαλεία/προγράμματα χρηματοδότησης της ΕΕ που βοηθούν στην επίτευξη των Θεματικών Στόχων, τα οποία λειτουργούν αυτόνομα ή/και συνδυαστικά με τα ΕΔΕΤ. Η οικονομική στήριξη από τα εργαλεία αυτά μπορεί να έχει τη μορφή ενίσχυσης, βραβείου, συμβολαίου ή και επιστρεπτέας ενίσχυσης και περιγράφονται συνοπτικά ως εξής:

1. Το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» (Horizon 2020) είναι το πρόγραμμα πλαίσιο της ΕΕ για έρευνα και καινοτομία με τρεις βασικούς πυλώνες: τη βιομηχανική υπεροχή, την επιστημονική αριστεία και τις κοινωνικές προκλήσεις
2. Η Διευκόλυνση Συνδέοντας την Ευρώπη (Connecting Europe Facility) χρηματοδοτεί έργα που συμπληρώνουν τον ευρωπαϊκό ενεργειακό, μεταφορικό και ψηφιακό κορμό
3. Το πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα των Επιχειρήσεων και Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων COSME (Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-sized Enterprises) που θα στηρίζει τις ΜΜΕ σε τέσσερις τομείς: Πρόσβαση σε χρηματοδότηση, πρόσβαση σε αγορές, υποστήριξη σε επιχειρηματίες, καλύτερες συνθήκες για τη δημιουργία επιχειρήσεων και ανάπτυξη τους
4. Το πρόγραμμα "LIFE", το μόνο χρηματοδοτικό μέσο της ΕΕ που επικεντρώνεται στο περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή
5. Το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη» στηρίζει τους πολιτιστικούς και δημιουργικούς τομείς
6. Το πρόγραμμα για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία EaSI (Employment and Social Innovation) είναι ένα χρηματοοικονομικό εργαλείο για την προώθηση ποιοτικής και βιώσιμης απασχόλησης με εγγύηση επαρκούς κοινωνικής ασφάλειας, καθώς και για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας όπως και τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας
7. Το πρόγραμμα Erasmus+ στηρίζει πρωτοβουλίες εκπαίδευσης, κατάρτισης νέων και αθλητισμού για την περίοδο 2014-2020, με ευκαιρίες για πάνω από 4 εκατομμύρια

Ευρωπαίους να σπουδάσουν, να καταρτιστούν, να αποκτήσουν εργασιακή πείρα και να αναλάβουν εθελοντική δράση στο εξωτερικό

8. Το 3ο Πρόγραμμα για την Υγεία διασφαλίζει την προστασία της ανθρώπινης υγείας και πρωθεύει τη βελτίωση της δημόσιας υγείας και την πρόληψη της ανθρώπινης ασθένειας

Εθνικές χρηματοδοτήσεις - Αναπτυξιακός Νόμος

Ο νέος Αναπτυξιακός Νόμος Ν.4399/2016 αποτελεί το θεσμικό πλαίσιο για τη σύσταση καθεστώτων Ενισχύσεων Ιδιωτικών Επενδύσεων για την περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Μέσω του Αναπτυξιακού νόμου προβλέπονται ενισχύσεις με τη μορφή φορολογικής απαλλαγής, επιχορήγησης, επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης, επιδότησης του κόστους της δημιουργούμενης απασχόλησης, χρηματοδοτικών εργαλείων όπως κεφαλαιουχική συμμετοχή και δάνειο, σταθεροποίησης συντελεστή φορολογίας εισοδήματος αλλά και της ταχείας αδειοδότησης.

Οι ενισχύσεις αυτές απευθύνονται σε επιχειρήσεις, ή υποκαταστήματα αυτών, που είναι εγκατεστημένα στην ελληνική επικράτεια κατά την έναρξη των εργασιών του επενδυτικού σχεδίου και έχουν μία από τις ακόλουθες μορφές:

- Ατομική επιχειρηση
- Εμπορική εταιρεία
- Συνεταιρισμός
- Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (Κοιν.Σ.Επ.), Αγροτικοί Συνεταιρισμοί (ΑΣ), Ομάδες Παραγωγών (ΟΠ), Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (ΑΕΣ)
- Υπό ίδρυση ή υπό συγχώνευση εταιρείες, με την υποχρέωση να έχουν ολοκληρώσει τις διαδικασίες δημοσιότητας πριν την έναρξη εργασιών του επενδυτικού σχεδίου
- Επιχειρήσεις που λειτουργούν με τη μορφή κοινοπραξίας με την προϋπόθεση καταχώρισής τους στο ΓΕΜΗ
- Δημόσιες και δημοτικές επιχειρήσεις και θυγατρικές τους

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ 2014-2020

Τα Επιχειρησιακά Προγράμματα είναι πολυετή προγράμματα που ισχύουν για όλη την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020 και συνδέονται με τομείς ή/και συγκεκριμένες γεωγραφικές περιφέρειες σε διεθνές, εθνικό ή τοπικό επίπεδο:

- 7 Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα που αφορούν ένα ή περισσότερους τομείς και έχουν ως γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής όλη τη χώρα
- 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), ένα για κάθε μία από τις 13 διοικητικές Περιφέρειες της χώρας, που περιλαμβάνουν δράσεις περιφερειακής εμβέλειας
- Επιπλέον, η Ελλάδα συμμετέχει σε Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας, 5 εκ των οποίων είναι διμερή δηλαδή αφορούν τη συνεργασία με ισάριθμες χώρες που γειτνιάζουν με την Ελλάδα

Τομεακά ΕΠ

- 1) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία» (ΕΠΑνΕΚ)

Το πρόγραμμα αυτό χρηματοδοτεί δράσεις και έργα που ενισχύονται κυρίως από το ΕΤΠΑ αλλά και από το ΕΚΤ προκειμένου να εξασφαλίζεται η αντιμετώπιση αναγκών κατάρτισης ανθρωπίνων πόρων και διοικητικής μεταρρύθμισης σε αρμονία με τις σχετικές επενδύσεις. Στρατηγικός στόχος του ΕΠΑνΕΚ είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, η μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με έμφαση στην καινοτομία και την αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας

2) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» (ΥΜΕΠΕΡΑΑ)

Το πρόγραμμα είναι πολυτομεακό και χρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ και το ΤΑ για έργα που αφορούν τις βασικές υποδομές των μεταφορών και του περιβάλλοντος. Οι στόχοι στον τομέα των μεταφορών αφορούν την ολοκλήρωση των υποδομών του βασικού Διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών (ΔΕΔ-Μ - οδικών, σιδηροδρομικών, λιμένων, αεροδρομίων), την προώθηση των συνδυασμένων μεταφορών σε συνδυασμό με τον εκσυγχρονισμό του συστήματος μεταφορών, τη βελτίωση της οδικής ασφάλειας, καθώς και την ανάπτυξη βιώσιμων και οικολογικών αστικών μεταφορών (αστικών μέσων σταθερής τροχιάς) για την ενίσχυση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας

3) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση»

Το πρόγραμμα είναι πολυτομεακό, χρηματοδοτείται από το ΕΚΤ και αποτελεί το κύριο υποστηρικτικό εργαλείο της χώρας που σε συνδυασμό με τα άλλα ΕΠ θα συμβάλλει στην οικονομική ανάκαμψη, καθώς περιλαμβάνει ολοκληρωμένες πολιτικές για τη στήριξη της δημιουργίας βιώσιμων θέσεων απασχόλησης, την προώθηση της ενεργητικής ένταξης στην αγορά εργασίας -συμπεριλαμβανομένων των ευάλωτων κοινωνικά ομάδων, τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, την ισχυροποίηση της σύνδεσης της εκπαίδευσης, κατάρτισης και δια βίου μάθησης με την αγορά εργασίας, με βασικό στόχο τον περιορισμό και την εξάλειψη των κοινωνικών συνεπειών της κρίσης, καθώς επίσης και την ελαχιστοποίηση του κόστους που προκαλείται από την υψηλή ανεργία

4) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα»

Περιλαμβάνει δράσεις που αποσκοπούν στις μεταρρυθμίσεις με τη χρήση νέων τεχνολογιών και πληροφορικής στον Δημόσιο Τομέα. Το πρόγραμμα είναι πολυτομεακό και χρηματοδοτείται από τα ΕΤΠΑ και ΕΚΤ

5) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τεχνική Βοήθεια»

Το πρόγραμμα χρηματοδοτείται από τα ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και ΤΣ, και στοχεύει στην υποστήριξη της λειτουργίας και της εφαρμογής όλων των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία

6) Πρόγραμμα «Αγροτική Ανάπτυξη» (ΠΑΑ) σε εθνικό επίπεδο

Το πρόγραμμα είναι πολυτομεακό και χρηματοδοτείται από το ΕΓΤΑΑ. Το πρόγραμμα στοχεύει στην επίτευξη της ολοκληρωμένης ανάπτυξης και της βιώσιμης ανταγωνιστικότητας του αγροτικού χώρου μέσω της μετάβασης σε ένα ισχυρό, αειφόρο

αγροδιατροφικό σύστημα και της αύξησης της προστιθέμενης αξίας των αγροτικών περιοχών

7) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αλιείας και Θάλασσας»

Το πρόγραμμα χρηματοδοτείται από το ΕΤΘΑ με κύριους στόχους τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των κλάδων της υδατοκαλλιέργειας και της μεταποίησης, τη βιωσιμότητα της θαλάσσιας αλιείας και τη βιώσιμη ανάπτυξη των περιοχών που εξαρτώνται παραδοσιακά από την αλιεία

Περιφερειακά ΕΠ

Το ΕΣΠΑ περιλαμβάνει 13 πολυτομεακά και πολυταμειακά Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ). Κάθε ένα από τα ΠΕΠ αναφέρεται σε μία από τις ελληνικές Περιφέρειες και περιλαμβάνει έργα και δράσεις περιφερειακής κλίμακας, αξιοποιεί τα τοπικά πλεονεκτήματα και χρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ.

Επιπλέον, στις Περιφέρειες θα εκχωρηθεί η διαχείριση σημαντικών πόρων του Ταμείου Συνοχής, που θα κατευθυνθούν στην κάλυψη των υποχρεώσεων της χώρας και των Περιφερειών που αφορούν στο περιβάλλον και κυρίως στα υγρά απόβλητα, ενώ παράλληλα στις 13 Περιφέρειες εκχωρείται επίσης και η διαχείριση περίπου του 30% των πόρων του ΠΑΑ.

Η διαφοροποίηση μεταξύ χρηματοδοτικών εργαλείων είναι η εξής:

- το **ΠΕΠ** 2014-2020 θα στηρίξει δράσεις τοπικής και περιφερειακής εμβέλειας όπου οι πόροι θα αφορούν ερευνητικούς φορείς και επιχειρήσεις των οποίων το αποτέλεσμα απαιτεί επιχειρηματική ανάπτυξη και διασύνδεση με την τοπική πραγματικότητα
- το **ΕΠΑΝΕΚ** θα χρηματοδοτήσει δράσεις που έχουν υποτροπική εμβέλεια, δράσεις που σχετίζονται με την εφαρμογή της εθνικής RIS ή και την στήριξη ερευνητικών φορέων στην βάση του εθνικού χάρτη για της ερευνητικές υποδομές
- το **ΠΑΑ** θα στηρίξει δράσεις που σχετίζονται με την επιλεξιμότητα του ταμείου και κυρίως στην κατεύθυνση της στήριξης της επιχειρηματικότητας και οι οποίες είναι πλήρως συμβατές με την περιφερειακή RIS

Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας

Τα προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΕΣ) αποτελούν βασικό εργαλείο για την ενδυνάμωση της συνεργασίας μεταξύ ευρωπαϊκών χωρών, αλλά και με τρίτες χώρες. Πιο συγκεκριμένα, τα διμερή προγράμματα στοχεύουν στην αντιμετώπιση των κοινών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι διασυνοριακές περιοχές, στην αξιοποίηση των προοπτικών ανάπτυξης και στην ενδυνάμωση της συνεργασίας.

Νέα Προγραμματική Περίοδος ΕΣΠΑ 2021-2027

Στις 2 Μαΐου 2018 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε την πρότασή της για το νέο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2021-2027 και στις 29 Μαΐου προχώρησε αντίστοιχα στην παρουσίαση της πρότασης για την Πολιτική Συνοχής και τους Κανονισμούς των Ταμείων της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027, εγκαινιάζοντας επισήμως την περίοδο διαπραγμάτευσης.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΕΠΑΝΕΚ

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία» (ΕΠΑνΕΚ) αποτελεί ένα από τα επτά τομεακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ για την περίοδο 2014 - 2020. Η 2η Αναθεώρηση του ΕΠΑΝΕΚ για το έτος 2018 είχε ως σκοπό να συμβάλλει στη βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων που διατίθενται στη χώρα για έξυπνη και διατηρήσιμη ανάπτυξη.

Το ΕΠΑνΕΚ καλύπτει γεωγραφικά το σύνολο της Χώρας και διαθέτει προϋπολογισμό 4,72 δις ευρώ δημόσιας δαπάνης (3,69 δις ευρώ Ενωσιακής Συνδρομής). Κεντρικός στρατηγικός στόχος του ΕΠΑνΕΚ είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, η μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και την αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας.

Το ΕΠΑνΕΚ κατέχει κεντρική θέση στην προσπάθεια της Χώρας για τη δημιουργία και στήριξη ενός παραγωγικού μοντέλου που θα οδηγήσει στην ανάπτυξη και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, με τη μόχλευση ιδιωτικών πόρων.

Το μοντέλο αυτό αναδεικνύει σε κεντρικό ρόλο παραγωγικούς, ανταγωνιστικούς και εξωστρεφείς τομείς της οικονομίας όπως τουρισμό, ενέργεια, αγροδιατροφή, περιβάλλον, εφοδιαστική αλυσίδα, τεχνολογίες πληροφορικής & επικοινωνιών, υγεία και φαρμακευτική βιομηχανία, δημιουργικές και πολιτιστικές βιομηχανίες, υλικά – κατασκευές.

Μέσω του ΕΠΑνΕΚ και σε συνέργεια με τα ΠΕΠ υλοποιείται η στρατηγική της Έξυπνης Εξειδίκευσης με στόχο τη σύνδεση της έρευνας και της καινοτομίας με την επιχειρηματικότητα και την ενίσχυση/ανάπτυξη των υφιστάμενων ή/και νέων ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων της Χώρας και των Περιφερειών της.

Το ΕΠΑνΕΚ δομείται στους παρακάτω βασικούς Αξονες Προτεραιότητας:

- «Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας με Τομεακές προτεραιότητες» συνολικού προϋπολογισμού 2.356,2 εκ. ευρώ
- «Προσαρμογή εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματικού περιβάλλοντος στις νέες αναπτυξιακές απαιτήσεις» συνολικού προϋπολογισμού 729,9 εκ. ευρώ
- «Ανάπτυξη μηχανισμών στήριξης της επιχειρηματικότητας» συνολικού προϋπολογισμού 1.534,5 εκ. ευρώ
- «Τεχνική Συνδρομή ΕΤΠΑ» συνολικού προϋπολογισμού 79,5 εκ. ευρώ
- «Τεχνική Συνδρομή ΕΚΤ» συνολικού προϋπολογισμού 16 εκ. ευρώ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ (ΕΠΑΝΑΔ)

Στόχος του προγράμματος είναι η αντιμετώπιση της ανεργίας, με εστίαση στη δημιουργία ποιοτικών δυνατοτήτων εκπαίδευσης, αναβάθμισης δεξιοτήτων και βιώσιμης απασχόλησης για όλους και γνώμονα την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Η υλοποίηση των παρεμβάσεων του ΕΠ καλύπτει το σύνολο των περιφερειών της χώρας, έτσι όπως αυτές κατηγοριοποιούνται με βάση το κανονιστικό πλαίσιο των Ευρωπαϊκών και Διαρθρωτικών Επενδυτικών Ταμείων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020:

- Περισσότερο Αναπτυγμένες Περιφέρειες: Αττική, Νότιο Αιγαίο

- Περιφέρειες Σε Μετάβαση: Δυτική Μακεδονία, Στερεά Ελλάδα, Ιόνια Νησιά, Πελοπόννησος, Βόρειο Αιγαίο, Κρήτη
- Λιγότερο Ανεπτυγμένες Περιφέρειες: Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, Κεντρική Μακεδονία, Ήπειρος, Θεσσαλία, Δυτική Ελλάδα

Το πρόγραμμα διαρθρώνεται σε δώδεκα (12) Άξονες Προτεραιότητας (ΑΠ), οι οποίοι περιλαμβάνουν δράσεις απόλυτα εναρμονισμένες με τους Θεματικούς Στόχους (ΘΣ) 8, 9 και 10 του Κανονισμού ΕΚΤ για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020. Ειδικότερα:

- Α.Π. ΕΥΘΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
 - ΑΠ 1 Συστημικές Παρεμβάσεις των θεσμών της αγοράς εργασίας και της πρόνοιας
 - ΑΠ 2 Βελτίωση Προοπτικών Απασχόλησης και Ανάπτυξης Δεξιοτήτων Ανθρώπινου Δυναμικού
 - ΑΠ 3 Διευκόλυνση της Πρόσβασης στην Απασχόληση των Νέων έως 29 ετών
 - ΑΠ 4 Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας
 - ΑΠ 5 Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
- Α.Π. ΕΥΘΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
 - ΑΠ 6 Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος
 - ΑΠ 7 Ανάπτυξη της Διά Βίου Μάθησης και Βελτίωση της Συνάφειας της εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας
 - ΑΠ 8 Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος και της Διά Βίου Μάθησης - σύνδεση με την αγορά εργασίας (Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας)
 - ΑΠ 9 Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος και της Διά Βίου Μάθησης - σύνδεση με την αγορά εργασίας (Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου)
- Α.Π. ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ Ε.Π.
 - ΑΠ 10 Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής ΕΠ (11 Περιφέρειες)
 - ΑΠ 11 Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής ΕΠ στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας
 - ΑΠ 12 Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής ΕΠ στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Στο πρόγραμμα προβλέπεται η κατά το δυνατόν, ευθυγράμμιση των δράσεων, με τις ανάγκες των αναγνωρισμένων στο ΕΣΠΑ αναπτυξιακών κλάδων της οικονομίας, με στόχο τη βιωσιμότητα των αποτελεσμάτων, την υποστήριξη του αναπτυξιακού προτύπου της χώρας και τη συμβολή στην επίτευξη των μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στόχων της ΕΕ2020.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ)

Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2014-2020 αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους μοχλούς ανάπτυξης για τη χώρα μας. Όραμα του νέου ΠΑΑ αποτελεί αποτελεί η «Ολοκληρωμένη ανάπτυξη και βιώσιμη ανταγωνιστικότητα του αγροτικού χώρου» και ο σχεδιασμός του αποσκοπεί στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του αγροδιατροφικού τομέα, στην ανάδειξη του πολυλειτουργικού χαρακτήρα των αγροτικών περιοχών και στην προστασία του περιβάλλοντος. Η στρατηγική για την αγροτική ανάπτυξη

κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020 αποτελεί όχι μόνο συνέχεια πολλών παρεμβάσεων που πραγματοποιήθηκαν κατά την προηγούμενη περίοδο, αλλά και το σημείο εκκίνησης για νέες και καινοτόμες παρεμβάσεις στον αγροτικό χώρο και την αγροτική οικονομία.

Οι δύο στρατηγικοί στόχοι του ΠΑΑ εξειδικεύονται σε πέντε βασικές επιχειρησιακές προτεραιότητες, τις οποίες υπηρετούν τα μέτρα και δράσεις πολιτικής του ΠΑΑ 2014-2020:

1. Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας του πρωτογενή τομέα
2. Η ενίσχυση της αξίας αλυσίδας των εγχώριων αγροτικών προϊόντων
3. Η αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας
4. Η προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων και η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή
5. Η ενίσχυση του κοινωνικού ιστού στις αγροτικές περιοχές

Μέτρα

Το ΠΑΑ 2014-2020 περιλαμβάνει 16 Μέτρα και 38 Υπομέτρα από τα οποία ορισμένα εξειδικεύονται σε 28 Δράσεις τα οποία έχουν ταξινομηθεί στις ακόλουθες πέντε κατηγορίες:

1. Επενδυτικά/Επιχειρηματικά (παρεμβάσεις ιδιωτικών επενδύσεων)
2. Αγροπεριβαλλοντικά (παρεμβάσεις που συνδέονται με έκταση ή αριθμό ζώων)
3. Κατάρτιση/Συμβουλές/Συνεργασίες (οριζόντιες παρεμβάσεις)
4. Δημόσιες Παρεμβάσεις (δημόσιες επενδύσεις)
5. LEADER/CLLD (παρεμβάσεις τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων-Μέτρο 19)

Επιπλέον περιλαμβάνονται διακριτές κατηγορίες για το Μ20 Τεχνική Βοήθεια για την περίοδο 2014-2020 καθώς και για τις συνεχιζόμενες πράξεις από το ΠΑΑ 2007-2013 στο ΠΑΑ 2014-2020.

A. Στην κατηγορία **Επενδυτικά/Επιχειρηματικά** περιλαμβάνονται τα ακόλουθα μέτρα, υπομέτρα ή δράσεις παρεμβάσεων ιδιωτικών επενδύσεων:

A.1. Μέτρο 3 - Συστήματα ποιότητας

- A.1.1.** Υπομέτρο 3.1 - Νέα συμμετοχή σε συστήματα ποιότητας
- A.1.2.** Υπομέτρο 3.2 - Πληροφόρηση και προώθηση από ομάδες παραγωγών

A.2. Μέτρο 4 - Επενδύσεις σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις

- A.2.1.** Υπομέτρο 4.1 - Σχέδια Βελτίωσης
- A.2.2.** Υπομέτρο 4.2 - Μεταποίηση/εμπορία γεωργικών προϊόντων
- A.2.3.** Υπομέτρο 4.3 - Επενδύσεις σε υποδομές (ιδιωτικές επενδύσεις)
- A.2.4.** Υπομέτρο 4.4 - Γεωργοπεριβαλλοντικές μη παραγωγικές επενδύσεις

A.3. Μέτρο 5 - Πρόληψη και αποκατάσταση από φυσικές καταστροφές

- A.3.1.** Υπομέτρο 5.1 - Προληπτικές δράσεις για τη μείωση των συνεπειών φυσικών καταστροφών

- A.3.2.** Υπομέτρο 5.2 - Αποκατάσταση από φυσικές καταστροφές

A.4. Μέτρο 6 - Εκκίνηση επιχείρησης

- A.4.1.** Υπομέτρο 6.1 - Νέοι γεωργοί
- A.4.2.** Υπομέτρο 6.3 - Εκκίνηση επιχείρησης για την ανάπτυξη μικρών γεωργικών εκμεταλλεύσεων

- A.5.** Μέτρο 8 - Ανάπτυξη δασικών περιοχών
- A.5.1.** Υπομέτρο 8.3 - Πρόληψη ζημιών σε δάση από δασικές πυρκαγιές, φυσικές καταστροφές (ιδιωτικές επενδύσεις)
- A.5.2.** Υπομέτρο 8.4 - Αποκατάσταση ζημιών σε δάση από δασικές πυρκαγιές, φυσικές καταστροφές (ιδιωτικές επενδύσεις)
- A.5.3.** Υπομέτρο 8.6 - Επεξεργασία - εμπορία δασικών προϊόντων
- B.** Στην κατηγορία **Άγροπεριβαλλοντικά** περιλαμβάνονται τα ακόλουθα μέτρα, υπομέτρα ή δράσεις παρεμβάσεων που συνδέονται με έκταση ή αριθμό ζώων που ανήκουν στο πεδίο ισχύος του Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου (ΟΣΔΕ):
- B.1.** Μέτρο 8 - Ανάπτυξη δασικών περιοχών
- B.1.1.** Υπομέτρο 8.1 - Δάσωση και δημιουργία δασικών εκτάσεων
- B.1.2.** Υπομέτρο 8.2 – Εγκατάσταση-Συντήρηση γεωργο-δασοκομικών συστημάτων
- B.2.** Μέτρο 10 - Γεωργο-περιβαλλοντικές δράσεις
- B.2.1.** Υπομέτρο 10.1 – Γεωργο-περιβαλλοντικές και κλιματικές δεσμεύσεις
- B.3.** Μέτρο 11 – Βιολογική γεωργία
- B.3.1.** Υπομέτρο 11.1 - Μετατροπή σε βιολογικές πρακτικές
- B.3.2.** Υπομέτρο 11.2 - Διατήρηση βιολογικών πρακτικών
- B.4.** Μέτρο 12 - Natura 2000 και Οδηγία για τα ύδατα
- B.4.1.** Υπομέτρο 12.2 - Δασικές περιοχές του Natura 2000
- B.5.** Μέτρο 13 - Περιοχές με φυσικά ή άλλα ειδικά μειονεκτήματα
- B.5.1.** Υπομέτρο 13.1 - Ορεινές περιοχές-Εξισωτική αποζημίωση
- B.5.2.** Υπομέτρο 13.2 - Περιοχές με φυσικά μειονεκτήματα
- C.** Στην κατηγορία **Κατάρτιση/Συμβουλές/Συνεργασίες** περιλαμβάνονται τα ακόλουθα μέτρα, υπομέτρα ή δράσεις οριζόντιων παρεμβάσεων:
- C.1.** Μέτρο 1 - Μεταφορά γνώσεων-Ενημέρωση
- C.1.1.** Υπομέτρο 1.1 - Κατάρτιση-απόκτηση δεξιοτήτων
- C.1.2.** Υπομέτρο 1.2 - Δράσεις ενημέρωσης
- C.1.3.** Υπομέτρο 1.3 - Βραχυπρόθεσμες ανταλλαγές για διαχείριση γεωργικών εκμεταλλεύσεων
- C.2.** Μέτρο 2 - Συμβουλευτικές υπηρεσίες
- C.2.1.** Υπομέτρο 2.1 - Χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών
- C.2.2.** Υπομέτρο 2.3 - Επιμόρφωση των συμβούλων
- C.3.** Μέτρο 9 – Σύσταση Ομάδων και Οργανώσεων Παραγωγών
- C.4.** Μέτρο 16 - Συνεργασία
- C.4.1.** Υπομέτρο 16.1 - 16.2 - Ίδρυση και λειτουργία ΕΟ της ΕΣΚ γεωργίας
- C.4.2.** Υπομέτρο 16.1-16.5 - Συνεργασία για περιβαλλοντικές πρακτικές - κλιματική αλλαγή
- C.4.3.** Υπομέτρο 16.4 - Συνεργασία για βραχείες αλυσίδες - τοπικές αγορές
- D.** Στην κατηγορία **Δημόσια Έργα** περιλαμβάνονται τα ακόλουθα μέτρα, υπομέτρα ή δράσεις παρεμβάσεων δημοσίων επενδύσεων:
- D.1.** Μέτρο 4 - Επενδύσεις σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις
- D.1.1.** Υπομέτρο 4.3 - Στήριξη σε υποδομές
- D.2.** Μέτρο 7 - Βασικές Υπηρεσίες και ανάπλαση χωριών
- D.2.1.** Υπομέτρο 7.1 - Εκπόνηση θεματικών σχεδίων διαχείρισης για τον τομέα της γεωργίας σε προστατευόμενες περιοχές

D.2.2. Υπομέτρο 7.3 - Ευρυζωνικές υποδομές

D.2.3. Υπομέτρο 7.6 - Διατήρηση, αποκατάσταση, αναβάθμιση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς

D.3. Μέτρο 8 - Ανάπτυξη δασικών περιοχών

D.3.1. Υπομέτρο 8.3 - Πρόληψη ζημιών σε δάση από δασικές πυρκαγιές και φυσικές καταστροφές

D.3.2. Υπομέτρο 8.4 - Αποκατάσταση ζημιών σε δάση από δασικές πυρκαγιές και φυσικές καταστροφές

D.4. Μέτρο 10 - Γεωργο-περιβαλλοντικές δράσεις

D.4.1. Υπομέτρο 10.2 - Διατήρηση, βιώσιμη χρήση και ανάπτυξη γενετικών πόρων

E. Στην κατηγορία **LEADER/CLLD** (Μέτρο 19), περιλαμβάνονται πληροφορίες σχετικά με την Πρόσκληση για την επιλογή Ομάδων Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ), καθώς και για τα Υπομέτρα που υλοποιούνται στο πλαίσιο των τοπικών αναπτυξιακών στρατηγικών:

E.1.1. Υπομέτρο 19.2 (Στήριξη υλοποίησης δράσεων των στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (CLLD/LEADER) που απευθύνονται μέσω των προσκλήσεων των ΟΤΔ σε φορείς είτε ιδιωτικής πρωτοβουλίας είτε σε Δημόσιους φορείς,

E.1.2. Υπομέτρο 19.3 (Στήριξη για την προπαρασκευή και την υλοποίηση της συνεργασίας, διακρατική και διατοπική και,

E.1.3. Υπομέτρο 19.4 που αφορά στήριξη σε λειτουργικές δαπάνες και ενέργειες για εμψύχωση, των ΟΤΔ

Το ΠΑΑ στο μέλλον (2021 - 2027)

Ανταποκρινόμενη στις νέες συνθήκες και προκλήσεις, ο σχεδιασμός και η υλοποίηση της νέας Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ) μετά το 2020 θα έχει μια πιο ολοκληρωμένη και συνεκτική προσέγγισης η οποία θα υλοποιηθεί μέσω της θέσπισης και έγκρισης ενός Στρατηγική Σχεδίου ΚΓΠ ανά Κράτος Μέλος (ΚΜ) που θα καλύπτει τόσο τον Πυλώνα I (άμεσες ενισχύσεις, τομεακές παρεμβάσεις ανά τομείς γεωργικών προϊόντων) όσο και τον Πυλώνα II (αγροτική ανάπτυξη) της ΚΓΠ.

Η στόχευση της νέας ΚΓΠ για μια έξυπνη και ανθεκτική γεωργία, για την ενίσχυση της μέριμνας για το περιβάλλον και το κλίμα και για την ενίσχυση του κοινωνικοοικονομικού ιστού των αγροτικών περιοχών εκφράζεται μέσα από την επίτευξη 9 ειδικών στόχων που αφορούν τόσο τον Πυλώνα I όσο και τον Πυλώνα II και οι οποίοι είναι εξής:

1. Υποστήριξη βιώσιμων γεωργικών εισοδημάτων και ανθεκτικότητας σε ολόκληρη την Ευρ. Ένωση για τη στήριξη της επισιτιστικής ασφάλειας,
2. Ενίσχυση του προσανατολισμού προς την αγορά και αύξηση της ανταγωνιστικότητας, συμπεριλαμβανομένης της μεγαλύτερης εστίασης στην έρευνα, την τεχνολογία και την ψηφιοποίηση,
3. Βελτίωση της θέσης των αγροτών στην αλυσίδα αξίας
4. Συμβολή στο μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και στην προσαρμογή σε αυτήν, καθώς και τη συμβολή στην παραγωγή βιώσιμων μορφών ενέργειας
5. Προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και της αποτελεσματικής διαχείρισης των φυσικών πόρων, όπως το νερό, το έδαφος και ο αέρας

6. Συμβολή στην προστασία της βιοποικιλότητας, ενίσχυση των υπηρεσιών οικοσυστήματος και διατήρηση οικότοπων και τοπίων
7. Προσέλκυση νέων γεωργών και διευκόλυνση της επιχειρηματικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές
8. Προώθηση της απασχόλησης, της ανάπτυξης, της κοινωνικής ένταξης και της τοπικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της βιο-οικονομίας και της βιώσιμης δασοκομίας
9. Βελτίωση της ανταπόκρισης της γεωργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις απαιτήσεις της κοινωνίας όσον αφορά τα τρόφιμα και την υγεία, συμπεριλαμβανομένης της απαίτησης για ασφαλή, θρεπτικά και βιώσιμα τρόφιμα, διαχείρισης, για επίλυσης του ζητήματος των απορριμμάτων τροφίμων, καθώς και για καλή μεταχείριση των ζώων.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΈΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΈΞΥΠΝΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ (RIS3)

Η Στρατηγική Έρευνας και Τεχνολογίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση (Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation - RIS3) είναι μια ολοκληρωμένη ατζέντα οικονομικού μετασχηματισμού, προσαρμοσμένη στις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής, η οποία:

1. Επικεντρώνει την πολιτική υποστήριξη και τις επενδύσεις σε εθνικές/περιφερειακές προτεραιότητες – κλειδιά, προκλήσεις και ανάγκες για μια ανάπτυξη βασισμένη στη γνώση,
2. Οικοδομεί πάνω στα δυνατά σημεία και συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας/περιφέρειας και το δυναμικό για αριστεία,
3. Υποστηρίζει την τεχνολογική καινοτομία και την καινοτομία τη βασισμένη στη πράξη και στοχεύει στην τόνωση των ιδιωτικών επενδύσεων,
4. Διασφαλίζει την πλήρη συμμετοχή των εταίρων (stakeholders) και ενθαρρύνει την καινοτομία και τον πειραματισμό,
5. Βασίζεται σε τεκμήρια και περιλαμβάνει ένα στέρεο σύστημα παρακολούθησης και αξιολόγησης

Η διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης χρησιμοποιεί την επιχειρηματική γνώση που υπάρχει στη χώρα/περιφέρεια υιοθετώντας μια επιχειρηματική προσέγγιση με την έννοια της έμφασης στις ευκαιρίες της αγοράς, της διαφοροποίησης από άλλες χώρες/περιφέρειες, της ανάληψης (και διαχείρισης) ρίσκου και της αναζήτησης συμμαχιών για τη βελτιστοποίηση της πρόσβασης σε πόρους και της χρήσης αυτών (φυσικοί πόροι, χρηματοοικονομικοί, πνευματικοί πόροι, γνώση της αγοράς κλπ.).

Στην Ελλάδα εκπονήθηκαν μία εθνική και 13 περιφερειακές στρατηγικές έρευνας και καινοτομίας για την έξυπνη εξειδίκευση. Η εθνική εκπονήθηκε από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ) του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων ενώ κάθε Περιφέρεια ήταν υπεύθυνη για την εκπόνηση της δικής της στρατηγικής.

Η διερεύνηση που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της εκπόνησης της Εθνικής Στρατηγικής οδήγησε στον εντοπισμό οκτώ κλάδων στους οποίους η έρευνα και η καινοτομία μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη σημαντικού ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, ενώ συνυπολογίσθηκε η κρίσιμη μάζα και η αριστεία του ερευνητικού δυναμικού. Οι κλάδοι αυτοί είναι οι εξής:

- Αγρο-διατροφή

- Υγεία – φάρμακα
- Τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών
- Ενέργεια
- Περιβάλλον και βιώσιμη ανάπτυξη
- Μεταφορές
- Υλικά – κατασκευές
- Τουρισμός – Πολιτισμός – Δημιουργικές βιομηχανίες

Σκοπός της εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) είναι η εστιασμένη παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας με βασικό πυλώνα την έρευνα, την τεχνολογική ανάπτυξη και την καινοτομία για την άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων και τη δημιουργία βιώσιμης απασχόλησης με σεβασμό στον άνθρωπο και στην κοινωνία, στο περιβάλλον και στον πολιτισμό. Επίσης, η στρατηγική της έξυπνης εξειδίκευσης αναμένεται να συμβάλλει στη δημιουργία σταθερών σχέσεων εργασίας και γενικότερα στη διαμόρφωση των κατάλληλων συνθηκών για την αποτελεσματική αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας.

Η Στρατηγική δομείται στη βάση τριών στρατηγικών επιλογών και τεσσάρων αξόνων προτεραιότητας που «τέμνουν εγκάρσια» τις στρατηγικές επιλογές όπως φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα, στον οποίο παρουσιάζονται και οι κατηγορίες παρέμβασης της Στρατηγικής.

Προτεινόμενες δράσεις ανά κλάδο

A. Πρωτογενής Τομέας & Μεταποίηση

1. Σύνδεση πρακτικών αγροτικής παραγωγής και μεταποίησης για βελτίωση ποιότητας και πιστοποίηση – ιχνηλασιμότητα,
2. Ολοκληρωμένα προγράμματα έρευνας – δικτύωσης – εμπορίας ανά προϊόν ή/και νησί,
3. Εφαρμοσμένη έρευνα / μικρο-έρευνα προσαρμοσμένη στις ανάγκες των επιχειρήσεων,
4. Ενίσχυση συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων οριζόντια (ίδιου κλάδου) και κάθετα (άλλων κλάδων).

B. Τουρισμός – πολιτισμός και «e- οικονομία»

1. Ολοκληρωμένα προγράμματα έρευνας – δικτύωσης – εμπορίας ανά πόρο ή/και νησί
2. Εφαρμοσμένη έρευνα / μικρο-έρευνα προσαρμοσμένη στις ανάγκες των επιχειρήσεων
3. Ενίσχυση συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων οριζόντια (ίδιου κλάδου) και κάθετα (άλλων κλάδων)

Δομή Σχεδίου Δράσης RIS3

Άξονας 1: Μηχανισμοί και μέσα ενσωμάτωσης της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας στην πραγματική οικονομία

Άξονας 2: Ανάπτυξη Αγροδιατροφικού Τομέα

Άξονας 3: Τουρισμός – Φύση – Πολιτισμός

Άξονας 4: Νησιά ίσων ευκαιριών

Η συνολική χρηματοοικονομική εικόνα του Προγράμματος δράσης:

ΑΞΟΝΑΣ	ΤΙΤΛΟΣ ΑΞΟΝΑ	Π/Υ	% συμμετοχής
1	Μηχανισμός	3.675.000 €	14,82%
2	Αγροδιατροφή	11.725.000 €	47,28%
3	Τουρισμός/Φύση	6.850.000 €	27,62%
4	Νησιά Ίσων Ευκαιριών	2.550.000 €	10,28%
		24.800.000 €	100,00%

Πρέπει να σημειωθεί ότι στον ανωτέρω πίνακα παρουσιάζεται η χρηματοδοτική ενίσχυση της στρατηγικής από το ΠΕΠ 2014-2020. Επιπλέον αυτού θα απαιτηθούν χρηματοδοτήσεις και από άλλα χρηματοδοτικά μέσα τα οποία και θα εξυπηρετήσουν την στόχευση του προγράμματος και κυρίως το ΕΠΑΝΕΚ και το Π.Α.Α.

Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ)

Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ) αποτελούν εργαλείο ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης για την εφαρμογή αναπτυξιακών στρατηγικών συγκεκριμένων χωρικών ενοτήτων. Οι περιοχές αυτές είτε παρουσιάζουν συγκεκριμένα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν με συνολικό τρόπο, είτε διακρίνονται από σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν και να μεγιστοποιηθούν με βάση ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχέδιο.

Στους στόχους της χωρικής στρατηγικής κάθε περιοχής περιλαμβάνονται η βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και απασχόλησης, η με κοινωνικούς όρους βελτίωση της καθημερινής ζωής των πολιτών και η διατήρηση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος με βάση την αειφόρο προσέγγιση της αναπτυξιακής διαδικασίας.

Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις μπορούν να χρηματοδοτηθούν από τα Ταμεία ΕΚΤ, ΕΤΠΑ και Ταμείο Συνοχής, μέσω συνδυασμένων επενδύσεων, με αναφορά σε δύο τουλάχιστον Άξονες Προτεραιότητας και με συνδυασμό μίας ή περισσοτέρων συμπληρωματικών επενδυτικών προτεραιοτήτων από διαφορετικούς θεματικούς στόχους, ενός ή περισσοτέρων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Όπου κρίνεται απαραίτητο, δράσεις χρηματοδοτούμενες από συγκεκριμένα μέτρα των Ταμείων ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ, μπορούν να συμπληρώσουν τις ΟΧΕ.

Βάσει του θεσμικού πλαισίου των ΕΔΕΤ και του σχεδιασμού των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις διακρίνονται σε:

- ΟΧΕ για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (BAA)
- ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές

Στα ΠΕΠ περιγράφονται οι ιδιαιτερότητες κάθε Περιφέρειας που εντοπίζονται σε συγκεκριμένες χωρικές ενότητες της επικράτειάς της, τα εργαλεία ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης που επιλέγονται για τις αντίστοιχες χωρικές ενότητες καθώς και ο τρόπος με τον οποίο συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων και των αναμενόμενων αποτελεσμάτων των Προγραμμάτων.

Ειδικότερα, για την υλοποίηση των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης, το σύνολο των ΠΕΠ έχει επιλέξει το εργαλείο της ΟΧΕ. Η αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης αναδεικνύεται σε

αρκετές περιπτώσεις και διαφαίνεται ότι μπορεί να αποτελέσει κινητήρια δύναμη για τον καθορισμό των σχετικών στρατηγικών.

Το εργαλείο ΟΧΕ επιλέγεται επίσης και για άλλους τύπους χωρικών ενοτήτων εκτός των αστικών, με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, όπως περιοχές τουριστικού, πολιτιστικού, οικολογικού ενδιαφέροντος, περιοχές με συγκεκριμένα δημογραφικά χαρακτηριστικά (POMA) περιοχές με ιδιαίτερα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά (νησιωτικές και παράκτιες περιοχές, λίμνες).

ΠΕΠ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Προϋπολογισμός

Συνολικός προϋπολογισμός Δημόσιας Δαπάνης: 301.669.499 ευρώ, εκ των οποίων το ποσό των 241.335.599 ευρώ είναι η συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και 60.333.900 ευρώ η Εθνική συμμετοχή.

Στόχοι

- Ενίσχυση της χωρικής συνοχής και αναβάθμιση των υποδομών προς την κατεύθυνση της άρσης των φαινομένων απομόνωσης (εσωτερικής & εξωτερικής) που συνεπάγεται η νησιωτική φυσιογνωμία της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.
- Ενίσχυση της ελκυστικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των νησιών και των επιχειρήσεων, με έμφαση στην αξιοποίηση των τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών που διαθέτουν τα νησιά.
- Κοινωνική στήριξη στην κατεύθυνση της αντιμετώπισης των φαινομένων που προκύπτουν από την κρίση, όσο και την στήριξη ευπαθών κοινωνικών ομάδων.
- Αναβάθμιση του περιβάλλοντος και του πολιτισμού και ανάδειξή τους σε τοπικό πόρο που θα μετασχηματιστεί σε μηχανισμός ανάπτυξης

8.3. Ενδεικτικό πλάνο υλοποίησης δράσεων τομέα τουρισμού

Άξονας Προτεραιότητας	1	Ανάπτυξη-βελτίωση τουριστικών υποδομών και προώθηση τουριστικής επιχειρηματικότητας	
Κατηγορία παρέμβασης	1.1	Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας μέσω νέων καινοτόμων ιδεών στον τουρισμό	
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης	Περιγραφή	Πηγές χρηματοδότησης
1.1.1	Ενίσχυση συμπράξεων Τουρισμού-Πολιτισμού-Δημιουργικών Βιομηχανιών για την προώθηση της Έρευνας και Καινοτομίας	<p>Στόχος της δράσης είναι η ενίσχυση των συμπράξεων μεταξύ επιχειρήσεων, φορέων και ερευνητικών μονάδων για ανάπτυξη νέας γνώσης, την ενίσχυση και ανάδειξη της αριστείας σε τομείς εξειδίκευσης στις περιοχές σύγκλισης «τουρισμού-πολιτισμού» και την ενίσχυση της πρόσβασης σε ερευνητικές υποδομές και υποδομές καινοτομίας που συνδέονται με τον τουρισμό και τον πολιτισμό.</p> <p>Ενισχύονται επενδύσεις και έργα όπως: καινοτόμες εφαρμογές σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, spinoffs-startups, living labs σε προορισμούς υψηλής επισκεψιμότητας, ανάπτυξη και παραγωγή λογισμικού ψυχαγωγίας και πολιτισμού, εργαλεία ψηφιακού περιεχομένου, ανάπτυξη εμπορικού ψυχαγωγικού λογισμικού, κ.α.</p>	ΕΠΑΝΕΚ (ΕΠ 1 b)
1.1.2	Ίδρυση νέων τουριστικών επιχειρήσεων ιδιαίτερα σε αναξιοποίητα θεματικά πεδία, με υψηλή προστιθέμενη αξία	<p>Ενισχύεται η αξιοποίηση της γνώσης σε τομείς περιφερειακού ενδιαφέροντος βάσει και των προτεραιοτήτων της περιφερειακής στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης, όπως ο τουρισμός. Εκτός από τους πόρους του ΕΤΠΑ, θα επιδιωχθεί και η ενεργοποίηση εργαλείων ιδιωτικών ενισχύσεων καθώς και εναλλακτικά χρηματοδοτικά εργαλεία από το ΕΠΑΝΕΚ, ανάλογα με το στάδιο του κύκλου ζωής των καινοτόμων επιχειρήσεων. Σημαντική αναμένεται να είναι και η συνεισφορά των EL 108 EL. Επίσης, στο πλαίσιο του ΠΕΠ ΒΑ προβλέπεται η προώθηση της επιχειρηματικότητας, με την ίδρυση νέων επιχειρήσεων, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής</p>	ΠΕΠ 3α

		εκμετάλλευσης νέων ιδεών, σε μη αξιοποιημένα τουριστικά πεδία, εξωστρεφή προσανατολισμό	
1.1.3	Ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών ιδεών, διερεύνηση δυνατοτήτων αξιοποίησης τους και εφαρμογή τους μέσω νέων προϊόντων και υπηρεσιών	Ενισχύσεις υφιστάμενων τουριστικών επιχειρήσεων για την μετάβαση σε ένα σύνθετο μίγμα προϊόντος με υψηλή προστιθέμενη αξία που θα έχουν σαν αποτέλεσμα την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, με έμφαση στην ποιοτική αναβάθμιση, λαμβάνοντας υπόψη και την περιβαλλοντική αειφορία και στην προώθηση ειδικών μορφών τουρισμού, όπως ιαματικός – τουρισμός υγείας, φυσιολατρικός, πολιτιστικός-θρησκευτικός, συνεδριακός, θαλάσσιος, τουρισμός πόλης (city break), Κλπ. Ενίσχυση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες σε συνέργια με τουρισμό.	ΠΕΠ 3γ ΕΠΑΝΕΚ (ΕΠ 3α)
1.1.4	Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων ΜΜΕ του τουριστικού κλάδου για την βελτίωση της αποδοτικότητας στη χρήση των συντελεστών παραγωγής στην εξοικονόμησηνέργειας και φυσικών πόρων και στη διάθεση υπηρεσιών	Για την μείωση του κόστους παραγωγής των τουριστικών μονάδων και για την περιβαλλοντικά φιλικότερη αξιοποίηση των εισροών, όπως είναι η ενέργεια, το νερό και άλλοι πόροι, ενισχύονται νέες επενδύσεις μικρομεσαίων τουριστικών επιχειρήσεων	ΠΕΠ 3δ
Κατηγορία παρέμβασης		1.2	Αναβάθμιση του επιπέδου επιχειρηματικής οργάνωσης και λειτουργίας των τουριστικών ΜΜΕ
Τύποι Δράσεων		Περιγραφή	Πηγές χρηματοδότησης
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης		

1.2.1	Απλοποίηση/ αυτοματοποίηση λειτουργικών δραστηριοτήτων μέσω της εισαγωγής ή/και αύξηση της χρήσης ΤΠΕ στις ΜΜΕ	Υποστήριξη επιχειρήσεων έτσι ώστε να προβούν στην απλοποίηση/ αυτοματοποίηση λειτουργικών δραστηριοτήτων για τη μείωση των λειτουργικού κόστους. Εισαγωγή συστημάτων διαχείρισης σχέσεων με προμηθευτές/πελάτες. Προώθηση των ηλεκτρονικών συναλλαγών (πχ. με προμηθευτές) μέσω αξιοποίησης των ευρυζωνικών υποδομών υψηλών ταχυτήτων. Ενίσχυση της διοικητικής πληροφόρησης των τουριστικών μονάδων.	ΕΠΑΝΕΚ (3c)
1.2.2	Πιστοποίηση λειτουργιών και προϊόντων των επιχειρήσεων	Ενίσχυση δράσεων πιστοποίησης για την ενίσχυση του αισθήματος εμπιστοσύνης και ασφάλειας προς τις τουριστικές επιχειρήσεις και την αύξηση της αναγνωσιμότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών	ΕΠΑΝΕΚ 3c
Κατηγορία παρέμβασης	1.3	Διεθνοποίηση τουριστικών επιχειρήσεων- Εξωστρέφεια, προώθηση και προβολή τουριστικού προϊόντος	
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης	Περιγραφή	Πηγές χρηματοδότησης
1.3.1	Υποστήριξη τουριστικών επιχειρήσεων για αναζήτηση ευκαιριών σε νέες αγορές του εξωτερικού	Στήριξη της εξωστρέφειας των τουριστικών επιχειρήσεων για τη διείσδυση τους σε νέες αγορές ταχέως αναπτυσσομένων χωρών, μέσω παρεμβάσεων όπως: οργάνωση και λειτουργία μηχανισμών πληροφόρησης και ενημέρωσης, μελέτες ανάλυσης και ανταγωνισμού, δημιουργία συνεργιών, συμμετοχή σε εκθέσεις, ημερίδες, συνέδρια στις χώρες στόχου κ.α.	ΕΠΑΝΕΚ (3δ)
1.3.2	Βελτίωση ικανότητας εξυπηρέτησης υφιστάμενων αγορών	Στήριξη της εξωστρέφειας των ελληνικών τουριστικών επιχειρήσεων για την περαιτέρω διείσδυση τους σε αγορές που ήδη δραστηριοποιούνται. Ενδεικτικές παρεμβάσεις είναι οι εξής: Παροχή επιτόπιων εξειδικευμένων συμβουλευτικών υπηρεσιών για την ανάπτυξη της εξαγωγικής ωριμότητας, μελέτες αναδιοργάνωσης και ανάπτυξης εξωστρέφούς μοντέλου λειτουργίας των επιχειρήσεων, ανάπτυξη ολοκληρωμένων συστημάτων διαχείρισης των απαιτήσεων ποιότητας, ανάπτυξη συστημάτων επικοινωνίας και	ΕΠΑΝΕΚ (3δ)

		<p>συνεργασίας με πελάτες του εξωτερικού, ανάπτυξη δικτύων και συνεργασιών.</p>	
1.3.3	Αναβάθμιση της εικόνας των τουριστικών προϊόντων στο εξωτερικό	<p>Ενίσχυση επιχειρήσεων για την διασφάλιση της ποιότητας και καθιέρωση των ελληνικών τουριστικών υπηρεσιών. Ενδεικτικές παρεμβάσεις είναι οι εξής: ανάπτυξη «έξυπνης εξειδίκευσης», πιστοποίηση και σήμανση με υιοθέτηση διεθνώς αναγνωρισμένων προτύπων, προώθηση στις διεθνείς αγορές μέσω ενεργειών σχεδιασμού (π.χ. ενιαίου 'concept', premium brands), πραγματοποίηση συνδυαστικών δράσεων προβολής διαφορετικών κλάδων στο εξωτερικό (π.χ. τουρισμός, πολιτισμός, εστίαση), συμμετοχή σε δράσεις προβολής στο εξωτερικό (π.χ. αναγνωρισμένες εκθέσεις) κ.α</p>	ΕΠΑΝΕΚ (3δ)
1.3.4	Συνεργασίες, συμπράξεις ή / και ανάπτυξη δικτύων τουριστικών επιχειρήσεων που είναι ομοειδείς, συμπληρωματικές ή ανήκουν στην ίδια αλυσίδα αξίας	<p>Συνεργασίες με τουριστικούς οργανισμούς, ταξιδιωτικούς πράκτορες και άλλους φορείς της αγοράς για την υλοποίηση από κοινού προγραμμάτων προβολής. Προώθηση της επιχειρηματικής συνεργασίας για την επίτευξη συνεργειών και συμπληρωματικότητας για την αντιμετώπιση του κατακερματισμού της προσφοράς. Ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ τουριστικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων άλλων τομέων που άμεσα συνεισφέρουν στην τουριστική δραστηριότητα για τη δημιουργία συνολικής εμπειρίας, και την ενίσχυση της ταυτότητας του τουριστικού προϊόντος.</p> <p>Ανάπτυξη Σχημάτων διεπαφής και συνεργασίας μεταξύ του τουριστικού τομέα και λοιπών τομέων/κλάδων της περιφερειακής οικονομίας που επηρεάζουν άμεσα το τουριστικό προϊόν όπως για παράδειγμα: πολιτισμός, υγεία, αγροδιατροφικό σύμπλεγμα, θαλάσσιες και λοιπές</p>	ΕΠΑΝΕΚ (3δ) ΠΕΠ 3δ

		μεταφορές, εστίαση, με στόχο τόσο την ενθάρρυνση νέας επιχειρηματικότητας όσο και την αναβάθμιση των βασικών δεικτών ανταγωνιστικότητας.	
Άξονας Προτεραιότητας	2	Βελτίωση της προσπελασμότητας και των υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος για τη στήριξη του τουριστικού τομέα	
Κατηγορία παρέμβασης	2.1	Προώθηση της Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας σε τουριστικές περιοχές της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου	
Τύποι Δράσεων			
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης	Περιγραφή	Πηγές χρηματοδότησης
2.1.1	Εφαρμογή έξυπνων συστημάτων για τη βελτίωση της αστικής κινητικότητας	Ενισχύσεις για τη διαχείριση της κυκλοφορίας με έξυπνα συστήματα μεταφορών (π.χ. Κέντρο Διαχείρισης Κυκλοφορίας) - Προώθηση διαλειτουργικότητας μεταξύ Κέντρου Διαχείρισης Κυκλοφορίας και Μέσων Μαζικής Μεταφοράς (ΜΜΜ) αλλά και διασύνδεση των ΜΜΜ με ήπιους τρόπους μεταφοράς και υποδομές της πόλης (στάθμευση, πεζόδρομοι, ποδηλατοδρόμοι κλπ). Μέσω των παρεμβάσεων αναμένεται βελτίωση της αστικής κινητικότητας των επισκεπτών, βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, της εικόνας και της ελκυστικότητας των πόλεων, με θετικές επιπτώσεις στον τουρισμό της πόλης.	ΠΕΠ 4 ε

2.1.2	Δημιουργία υποδομών για την ανάπτυξη και την επέκταση της θαλάσσιας συγκοινωνίας		
2.1.3	Δράσεις ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης των κατοίκων των αστικών κέντρων περί πολυτροπικής αστικής κινητικότητας	Σημαντικό ρόλο στην επιτυχή εφαρμογή των Σχεδίων Αστικής Κινητικότητας – με σόχο τη μείωση των εκπομπών CO2 – μπορεί να παίξουν δράσεις ενημέρωσης & ευαισθητοποίησης των πολιτών των αστικών κέντρων, σχετικά με τη χρήση εναλλακτικών μέσων μεταφοράς, όπως π.χ. το λεωφορείο, το ποδήλατο, το περπάτημα, ώστε να μειωθεί το πρόβλημα της στάθμευσης.	ΠΕΠ
2.1.4	Προώθηση – προαγωγή της αστικής αναζωγόνησης και της βιώσιμης αστικής κινητικότητας μέσω παρεμβάσεων ολοκληρωμένου χαρακτήρα (λ.χ. στο πλαίσιο «Σχεδίων Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης» - ΣΟΑΠ	Μέσω της ενίσχυσης ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν ολόκληρες περιοχές σε αστικά κέντρα και να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για ιδιωτικές και δημόσιες επενδύσεις με τουριστικό προσανατολισμό. Σε κάθε περίπτωση, η περιβαλλοντική, πολεοδομική και αρχιτεκτονική αναβάθμιση αστικών περιοχών θα είχε θετικές επιπτώσεις στην εικόνα και ελκυστικότητα των πόλεων	ΕΠ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ
2.1.5	Εφαρμογή πολεοδομικού και αστικού σχεδιασμού για την ανάπτυξη βιώσιμων και «έξυπνων Πόλεων» (Smart Cities)	Η εφαρμογή στην οργάνωση και λειτουργία της πόλης των σύγχρονων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών για τη δημιουργία μιας «έξυπνης πόλης» θα διευκόλυνε την ροή και διαχείριση των επισκεπτών, παρέχοντας τους γρήγορη και φθηνή πληροφόρηση για του τουριστικό προϊόν της πόλης και τους σημαντικούς προορισμούς	ΕΠΙΜΕΤΑΦΟΡΩΝ
2.1.6	Επενδύσεις στη διαχείριση επισκεπτών σε τουριστικούς προορισμούς	Πιλοτικές / καινοτόμες παρεμβάσεις διαχείρισης επισκεπτών σε ιστορικά ή/και οικονομικά ή/και πολιτιστικά κέντρα πόλεων που εμφανίζουν αυξανόμενες τάσεις επισκεψιμότητας και συνδυάζουν τουριστικές και πολιτιστικές λειτουργίες.	ΕΠ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

2.1.7	Ενίσχυση των «Αστικών Στρατηγικών Εταιρικών Συνεργασιών» (Urban Strategic Partnerships)	Στρατηγικές συνεργασίες μεταξύ πόλεων στο πεδίο του τουρισμού για ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών,. Αλλά και για την από κοινού προβολή και συνεργασία στη διαχείριση επισκεπτών, στη διεκδίκηση μεγάλων γεγονότων κ.α.	ΕΠ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ
Κατηγορία παρέμβασης		2.2	Ολοκλήρωση έργων μεταφορικών υποδομών σχετικών με τα ΔΕΔ-Μ
Τύποι Δράσεων		Περιγραφή	
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης	Περιγραφή	Πηγές χρηματοδότησης
2.2.1	Ολοκλήρωση οδικών συνδέσεων	Μέσω της ολοκλήρωσης των οδικών δικτύων η ΠΒΑ θα αξιοποιήσει την κεντροβαρή της θέση στο χώρο της νοτιανατολικής Ευρώπης, θα συνδεθεί καλύτερα με τις χώρες της ΕΕ και θα ενισχύσει την εξωστρέφεια της Περιφερειακής Οικονομίας και την προσπελασμότητά της. Έτσι, αναμένεται να συνεχιστούν και ολοκληρωθούν οι βασικές μεταφορικές υποδομές της ΠΒΑ. και στις υπερ-περιφερειακές υποδομές και διευκολύνουν την κινητικότητα από και προς την ΠΒΑ. Η αύξηση της κινητικότητας θα βοηθήσει στην αύξηση των τουριστικών ροών	ΠΕΠ 7 α
2.2.2	Αναβάθμιση διεθνών αεροπορικών και ακτοπλοϊκών συνδέσεων		ΤΟΜΕΑΚΟ 7 ι
Κατηγορία παρέμβασης		Ολοκλήρωση ενδοπεριφερειακού οδικού δικτύου και σύνδεση αυτού με ΔΕΔ-Μ	
Τύποι Δράσεων		Περιγραφή	
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης	Περιγραφή	Πηγές χρηματοδότησης
2.3.1	Βελτίωση ή κατασκευή περιφερειακών συνδέσεων με τα ΔΕΔ-Μ	Αναμένονται θετικά αποτελέσματα όπως είναι η επέκταση και βελτίωση των περιφερειακών οδών, η διασύνδεσή τους με τα ΔΕΔ-Μ και τελικά η μείωση του χρόνου των μετακινήσεων, με παράλληλη βελτίωση της οδικής ασφάλειας και αξιοποίηση των δυνατοτήτων που δίνουν τα έξυπνα συστήματα μεταφορών. Θετικές αναμένονται να είναι οι επιδράσεις στην προσπελασμότητα των επισκεπτών από τις όμορες χώρες, αλλά και η	ΠΕΠ 7β

		μεγαλύτερη συνοχή της περιφερειακής τουριστικής αγοράς.	
2.3.2	Βελτίωση ή επέκταση ενδοπεριφερειακών μεταφορικών δικτύων	Μέσω της βελτίωσης των ενδοπεριφερειακών συνδέσεων αναμένεται μείωση του χρόνου μετακινήσεων και αξιοποίηση των τουριστικών διαδρομών εντός της ΠΒΑ.	ΠΕΠ 7β
2.3.3	Αναβάθμιση τοπικού οδικού δικτύου	Αναμένονται μείωση του χρόνου μετακινήσεων και μεγαλύτερη ασφάλεια στις μετακινήσεις, καθώς και ποιοτική αναβάθμιση των τουριστικών προορισμών. Βελτίωση της προσπελασμότητας και ανάδειξη νέων προορισμών	ΠΑΑ
Κατηγορία παρέμβασης	2.4	Βελτίωση υποδομών και υπηρεσιών υγείας και κοινωνικών υποδομών σε τουριστικές περιοχές	
Τύποι Δράσεων			
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης	Περιγραφή	Πηγές χρηματοδότησης
2.4.1	Επέκταση και αναβάθμιση υφιστάμενων δομών και υποδομών υγείας	Η βελτίωση των υφιστάμενων μονάδων υγείας της ΠΒΑ θα συνέβαλε και στην εξυπηρέτηση του μεγάλου όγκου των επισκεπτών και θα βελτίωνε την ελκυστικότητα της περιοχής., Επίσης, θα μπορούσε να ενισχύσει τον τουρισμό υγείας	ΠΕΠ 9 α
2.4.2	Ενίσχυση των μικρών αποκεντρωμένων μονάδων πρωτοβάθμιας υγείας	Η ενδυνάμωση των Κέντρων Υγείας στις αγροτικές, παράκτιες και ορεινές τουριστικές περιοχές της ΠΒΑ, η αναδιοργάνωση των μονάδων υγείας του ΠΕΔΥ (πρώην μονάδες υγείας του ΕΟΠΥΥ/ΙΚΑ) και ο συντονισμός της παροχής υπηρεσιών υγείας μεταξύ της πρωτοβάθμιας και της νοσοκομειακής φροντίδας υγείας, θα βελτίωνε την ελκυστικότητα των προορισμών και θα εξυπηρετούσε καλύτερα τους επισκέπτες	ΠΕΠ 9
Άξονας Προτεραιότητας	3	Ανάδειξη-αξιοποίηση τουριστικών πόρων για την προώθηση νέων μορφών τουρισμού	

Κατηγορία παρέμβασης		3.1	Προστασία και ανάδειξη του οικοπολιτιστικού αποθέματος	
Τύποι Δράσεων			Περιγραφή	Πηγές χρηματοδότησης
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης			
3.1.1	Αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, με διεθνή εμβέλεια	H δράση περιλαμβάνει επεμβάσεις στα μνημεία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς	ΠΕΠ 6 c	
3.1.2	Ανάδειξη και ενίσχυση νέων τουριστικών προορισμών	Επεμβάσεις σε αναδυόμενους νέους πόλους τουριστικού ενδιαφέροντος	ΠΕΠ 6 c	
3.1.3	Βελτίωση τουριστικού προϊόντος για ενίσχυση των νέων αγορών	Επεμβάσεις σε προορισμούς που συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον επισκεπτών προερχόμενων από τις νέες τουριστικές αγορές	ΠΕΠ 6 c	
3.1.4	Οριζόντια δικτύωση προορισμών	Ανάδειξη μνημείων και αρχαιολογικών χώρων κατά μήκος των οδικών και θαλάσσιων δρόμων με την προοπτική της λειτουργικής τους δικτύωσης.	ΠΕΠ 6 c	
3.1.5	Τουριστική αξιοποίηση μνημείων ορεινών όγκων	Ανάδειξη μνημείων και αρχαιολογικών χώρων στους ορεινούς όγκους, προκειμένου να εξασφαλιστεί μακροπρόθεσμα η άρση της απομόνωσής τους	ΠΕΠ 6 c	
3.1.6	Βελτίωση και επέκταση μουσειακών υποδομών	Η δράση στοχεύει στη βελτίωση ή επέκταση των μουσειακών υποδομών της ΠΒΑ και στη δημιουργία δικτύου μεταξύ αυτών, για τη διαχείριση επισκεπτών και για την προβολή τους	ΠΕΠ 6 c	
3.1.7	Δημιουργία οικοπολιτιστικών διαδρομών και δικτύων	Μέσω της δράσης αυτής αναμένεται αξιοποίηση του πλούσιου οικοπολιτιστικού αποθέματος της ΠΒΑ.	ΠΕΠ 6 c	
3.1.8	Αειφορική διαχείριση καθιερωμένων προορισμών	Επεμβάσεις στα μνημεία που αποτελούν καθιερωμένους τουριστικούς προορισμούς, προκειμένου να συνεχίσουν να αποτελούν πόλους προσέλκυσης του	ΠΕΠ 6 c	
Κατηγορία παρέμβασης	3.2	Βελτίωση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος με έμφαση στην προστασία της βιοποικιλότητας		
Τύποι Δράσεων			Περιγραφή	Πηγές χρηματοδότησης
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης			

3.2.1	Αξιοποίηση περιοχών NATURA		Ενίσχυση των πράσινων υποδομών για την αναβάθμιση των οικολογικών διαδρόμων και την βελτίωση της συνδεσιμότητας - συνεκτικότητας του δικτύου των περιοχών NATURA 2000. Αειφορική διαχείριση επισκεπτών.	ΠΕΠ 6 δ
3.2.2	Επεμβάσεις για την αναμόρφωση - αναβάθμιση του τοπίου (καθαρισμός - εμπλουτισμός)		Διατήρηση και ανάδειξη των τοπίων ως πολιτιστικών αγαθών. Συνεχής φροντίδα και καθαρισμός για την αισθητική αναβάθμισή τους.	ΠΕΠ 6 δ
Κατηγορία παρέμβασης		3.3	Ανάπλαση και αναζωγόνηση υποβαθμισμένων αστικών περιοχών και βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος	
Τύποι Δράσεων		Περιγραφή		Πηγές χρηματοδότησης
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης			
3.3.1	Προώθηση σχεδίων αναπλάσεων, ανάκτησης και αξιοποίησης ελευθέρων χώρων σε αστικές περιοχές	Αναμένεται βελτίωση της εικόνας και ελκυστικότητας των πόλεων και του αστικού τουρισμού. Ευκαιρίες για επενδύσεις στους τομείς αναψυχής, διασκέδασης και εμπορίου		ΠΕΠ 6ε
3.3.2	Ενίσχυση σχεδίων για αποκατάσταση ή αξιοποίηση εγκαταλειευμένων βιομηχανικών περιοχών εντός των αστικών κέντρων	Βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, αλλά και ευκαιρίες για τουριστική και πολιτιστική αξιοποίηση των κτιρίων. Ανάδειξη της βιομηχανικής κληρονομιάς		ΠΕΠ 6ε
Κατηγορία παρέμβασης		3.4	Παρεμβάσεις δημόσιου χαρακτήρα στον ύπαιθρο χώρο – προβολή και προώθηση τοπικού τουριστικού προϊόντος	
Τύποι Δράσεων		Περιγραφή		Πηγές χρηματοδότησης
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης			
3.4.1	Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση πολιτιστικών χαρακτηριστικών της υπαίθρου	Η διατήρηση και ανάδειξη της τοπικής πολιτιστικής παράδοσης και των χαρακτηριστικών συνιστά σημαντικό τουριστικό πόρο, αυτός καθαυτός, αλλά συγχρόνως εμπλουτίζει και άλλα τουριστικά προϊόντα της περιοχής. Εδώ συμπεριλαμβάνονται δράσεις για ανάδειξη τοπικής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, διατήρηση οικιστικών τοπίων, ανάδειξη τοπικών σημείων ενδιαφέροντος, πολιτιστικά δρώμενα, λαογραφικά μουσεία κ.α.		ΠΑΑ ΤΑΠΤΟΚ
3.4.2	Τοπικές υποδομές και υπηρεσίες	Έργα δημιουργίας, ανάπτυξης ή βελτίωσης υποδομών και υπηρεσιών αναψυχής, πολιτισμού και τουρισμού		ΠΑΑ ΤΑΠΤΟΚ

		για την αύξηση της ελκυστικότητας της περιοχής	
3.4.3	Βελτίωση (συμπεριλαμβανομένης της ενεργειακής αναβάθμισης), αποκατάσταση και επέκταση δημόσιων κτηρίων με σκοπό την αξιοποίηση τους για τουριστικούς σκοπούς	Σε πολλές περιοχές του ύπαιθρου χώρου υπάρχουν εγκαταλειμμένα δημόσια κτίρια, με αρχιτεκτονική αξία. Η μετατροπή τους σε τουριστικά πολιτιστικά κτίρια θα βελτίωνε την ελκυστικότητα των τόπων	ΠΑΑ ΤΑΠΤΟΚ
3.4.4	Ενέργειες προβολής, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης που συνδέονται με τον πολιτισμό ή / και το φυσικό περιβάλλον	Μέσω των ενεργειών αυτών θα αναβαθμιζόταν το τοπικό τουριστικό προϊόν, θα ενεργοποιείτο αποτελεσματικότερα η τοπική κοινωνία στην κατεύθυνση του τουρισμού και θα εντάσσονταν οι τόποι στην τουριστική αλυσίδα.	ΠΑΑ ΤΑΠΤΟΚ
3.4.5	Βελτίωση της περιβαλλοντικής αειφορίας των τόπων	Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά περιοχών ή περιοχών με ιδιαίτερη φυσική αξία, καθώς και περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση	ΠΑΑ ΤΑΠΤΟΚ
3.4.6	Συντήρηση, δημιουργία ή επέκταση μονοπατιών	Ανάδειξη και Προώθηση υφιστάμενων ορειβατικών μονοπατών υψηλής περιβαλλοντικής και τουριστικής σημασίας	ΠΑΑ ΤΑΠΤΟΚ
3.4.7	Αξιοποίηση παραδοσιακών οικισμών	Τουριστική προβολή παραδοσιακών οικισμών - Σήμανση παραδοσιακών οικισμών και δημιουργία τοπικών κέντρων τουριστικής πληροφόρησης (info kiosks)	ΠΑΑ ΤΑΠΤΟΚ
Κατηγορία παρέμβασης	3.5	Επενδύσεις ιδιωτικού χαρακτήρα (μικρής κλίμακας) στον ύπαιθρο χώρου – προβολή και προώθηση τοπικών τουριστικών επιχειρήσεων	
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης	Περιγραφή	Πηγές χρηματοδότησης
3.5.1	Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων	Ενίσχυση των τοπικών τουριστικών επενδύσεων για τη βελτίωση του τουριστικού προϊόντος με τη δημιουργία τουριστικών υποδομών	ΠΑΑ ΤΑΠΤΟΚ
3.5.2	Στήριξη της δημιουργίας, εκσυγχρονισμού και επέκτασης ΜΜΕ	Ενισχύσεις στις τουριστικές ΜΜΕ της περιοχής, κίνητρα για τη δημιουργία νέων, καθώς για τον εκσυγχρονισμό ή επέκταση των υφιστάμενων. Διεύρυνση της τοπικής τουριστικής προσφοράς.	ΠΑΑ ΤΑΠΤΟΚ

3.5.3	Αύξηση της προστιθέμενης αξίας των τοπικών αγροτικών προϊόντων	Σκοπός της δράσης είναι η βελτίωση της τοπικής παραδοσιακής παραγωγής και η διασύνδεση της με το τοπικό τουριστικό κύκλωμα	ΠΑΑ ΤΑΠΤΟΚ
3.5.4	Ενέργειες συνεργασίας και δικτύωσης (B2B)	Ενισχύσεις για δικτύωση με άλλους τουριστικούς προορισμούς αλλά και απευθείας με επιχειρήσεις του τουριστικού συστήματος για την προσέλκυση και διαχείριση επισκεπτών.	ΠΑΑ ΤΑΠΤΟΚ
3.5.5	Προώθηση και προβολή του τοπικού τουρισμού	Υλοποίηση προγράμματος προβολής και προώθησης τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών (συμμετοχή σε εκθέσεις, διαφημιστικές καμπάνιες)	ΠΑΑ ΤΑΠΤΟΚ
3.5.6	Βελτίωση υποδομών διαμονής τουριστών	Ανάπτυξη ξενοδοχειακών μονάδων ήπιας δραστηριότητας - Δημιουργία δικτύου τουριστικών ξενώνων	ΠΑΑ ΤΑΠΤΟΚ
Άξονας Προτεραιότητας		4	Αξιοποίηση των ΤΠΕ στον τουριστικό κλάδο
Κατηγορία παρέμβασης		4.1	Οριζόντιες τεχνολογίες εντοπισμού ανάδειξης, προβολής και ενεργοποίησης των πολιτιστικών πόρων της ΠΒΑ
Τύποι Δράσεων		Περιγραφή	Πηγές χρηματοδότησης
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης		
4.1.1	Αξιοποίηση ΤΠΕ για τη βελτίωση της οργάνωσης των επιχειρήσεων	Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων επιχειρήσεων του τουρισμού-πολιτισμού για την εισαγωγή διεργασιών, οργανωτικών ή πρωθητικών καινοτομιών, υποστηριζόμενων από τις ΤΠΕ.	ΠΕΠ 2b
4.1.2	Ολοκληρωμένες εφαρμογές ΤΠΕ	Ενίσχυση επενδύσεων για ολοκληρωμένες εφαρμογές πληροφόρησης και επικοινωνιών από τουριστικές επιχειρήσεις της ΠΒΑ.	ΠΕΠ 2b
4.1.3	Αξιοποίηση ΤΠΕ για προβολή	Οριζόντιες τεχνολογικές εφαρμογές ενίσχυσης και προβολής του τουριστικού προϊόντος και νέων μορφών τουρισμού (DMO – εφαρμογές διαχείρισης προορισμού)	ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΑ
Κατηγορία παρέμβασης		4.2	Τεχνολογίες Διαχείρισης Περιεχομένου υποβοήθηση της επικοινωνιακής πολιτικής
Τύποι Δράσεων		Περιγραφή	Πηγές χρηματοδότησης
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης		

4.2.1	Ψηφιοποίηση πολιτιστικών αγαθών	Ψηφιοποίηση πολιτιστικού περιεχομένου με σκοπό να αξιοποιηθεί στη συνέχεια σε δράσεις ολοκληρωμένης τουριστικής προβολής.	ΠΕΠ 2c
4.2.2	Ανάπτυξη συστημάτων ΤΠΕ για τουρισμό	Ανάπτυξη Συστημάτων και Εφαρμογών ΤΠΕ για την ανάπτυξη, διαχείριση, προσέλκυση, οργάνωση και προβολή δραστηριοτήτων σε επιμέρους τουριστικούς- πολιτιστικούς προορισμούς της ΠΒΑ	ΕΠΑΝΕΚ 2b
4.2.3	Ανοιχτή πρόσβαση στο Internet	Υποστήριξη της αφομοίωσης των ΤΠΕ από τους πολίτες και τους επισκέπτες μέσω παροχής ανοιχτής πρόσβασης στο Internet σε ιστορικά και εμπορικά κέντρα και τερματικούς σταθμούς, μέσω πολιτικών «Co-design» των εφαρμογών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και τις διοικητικές διαδικασίες που έχουν ευρεία απήχηση και εφαρμογή (επισκέπτες, ΑΜΕΑ, σχέσεις με τοπικές υπηρεσίες κ.λπ.)	ΕΠΑΝΕΚ 2b
Κατηγορία παρέμβασης		4.3	Επενδύσεις ΤΠΕ για ενίσχυση βιωσιμότητας και διαχείριση ροών
Τύποι Δράσεων		Περιγραφή	Πηγές χρηματοδότησης
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης		
4.3.1	Ενδοεπιχειρησιακές εφαρμογές ΤΠΕ	Στήριξη των τουριστικών επιχειρήσεων (νέων ή υφιστάμενων) για την παραγωγή, προμήθεια και τη χρήση ενδοεπιχειρησιακών τεχνολογικών λύσεων (υποστήριξη των Επιχειρήσεων για την ενίσχυση της βιωσιμότητάς τους, με την χρήση των ΤΠΕ)	ΠΕΠ 2b
4.3.2	Αξιοποίηση ΤΠΕ για διαχείριση επισκεπτών	Ανάπτυξη Συστημάτων και Εφαρμογών ΤΠΕ για τη διαχείριση των ροών επισκεπτών σε περιοχές υψηλής επισκεψιμότητας ή ροής τουριστών	ΠΕΠ 2b
Κατηγορία παρέμβασης		4.4	Εμπέδωση δικτύου διεπιχειρησιακών συνεργασιών και εισαγωγής οργανωτικών καινοτομιών
Τύποι Δράσεων		Περιγραφή	Πηγές χρηματοδότησης
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης		

4.4.1	Τεχνολογικές λύσεις μέσω ΤΠΕ στον τουρισμό	Υποστήριξη της παραγωγής τεχνολογικών λύσεων για τις τουριστικές επιχειρήσεις, με την αξιοποίηση Τ.Π.Ε., συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής λογισμικού ανοιχτού κώδικα από νέες επιχειρήσεις και συνεργατικά σχήματα, που αποσκοπούν στην κάλυψη εξειδικευμένων αναγκών της τουριστικής περιφερειακής οικονομίας.	ΕΠΑΝΕΚ 3c
4.4.2	Νέα επιχειρηματικά μοντέλα στον τουρισμό	Ανάπτυξη και διάδοση νέων επιχειρηματικών μοντέλων και υπηρεσιών στον τουριστικό κλάδο, είτε B2C (υπηρεσίες για τους καταναλωτές) ή B2B (business υπηρεσίες προς τουριστικές επιχειρήσεις και νέους τουριστικές επιχειρηματίες)	ΕΠΑΝΕΚ 3c
Άξονας Προτεραιότητας	5	Στήριξη απασχολησιμότητας στον τουρισμό και ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού	
Κατηγορία παρέμβασης	5.1	Αύξηση αριθμού νέων πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων καινοτόμων επιχειρήσεων	
Τύποι Δράσεων			
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης	Περιγραφή	Πηγές χρηματοδότησης
5.1.1	Επιχειρηματική ενεργοποίηση στον τουρισμό	Ευαισθητοποίηση, ενθάρρυνση και παροχή συμβουλών ίδρυσης μικρών επιχειρήσεων, για την υλοποίηση καινοτόμων ιδεών στον τομέα του τουρισμού	ΕΠΑΝΕΚ ΠΕΠ 8iii
5.1.2	Επιχειρηματική εκπαίδευση στον τουρισμό	Προγράμματα εκπαίδευσης στην επιχειρηματικότητα (π.χ. οργάνωση και διοίκηση, εκπόνηση Business plan, μάρκετινγκ, χρηματοδότηση, οικονομική επιχειρηματικότητα	ΕΠΑΝΕΚ ΠΕΠ 8iii
Κατηγορία παρέμβασης	5.2	Ανάπτυξη νέων γνώσεων εξειδίκευσης και δεξιοτήτων σε τομείς υψηλού περιφερειακού ενδιαφέροντος με έμφαση στον τουρισμό	
Τύποι Δράσεων			
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης	Περιγραφή	Πηγές χρηματοδότησης
5.2.1	Συμβουλευτική στήριξη ΜΜΕ στον τουρισμό	Παροχή συμβουλών σε ΜΜΕ από ομάδες ειδικών συμβούλων επιχειρήσεων σε θέματα όπως διαχείριση καινοτομίας και τεχνολογίας, διεθνοποίησης,	ΕΠΑΝΕΚ ΠΕΠ 8v

		συνεργασίας και δικτύωσης, χρηματοδότησης, μάρκετινγκ, κ.α.	
5.2.2	Βελτίωση ανθρώπινου δυναμικού στον τουρισμό	Κατάρτιση και εκπαίδευση των εργαζομένων των ΜΜΕ στις νέες τεχνολογίες και στις ΤΠΕ	ΕΠΑΝΕΚ ΠΕΠ 8ν
5.2.3	Πιστοποίηση δεξιοτήτων στον τουρισμό	Πιστοποίηση γνώσεων, δεξιοτήτων και επαγγελματικών προσόντων εργαζομένων βάσει αναγνωρισμένων προτύπων	ΕΠΑΝΕΚ ΠΕΠ 8ν
5.2.4	Ενισχύσεις για προσαρμογή στις αλλαγές	Ενημέρωση/εκπαίδευση των επιχειρηματιών για τις αναγκαίες διορθωτικές και τεχνολογικές προσαρμογές	ΕΠΑΝΕΚ ΠΕΠ 8ν
Κατηγορία παρέμβασης	5.3	Προώθηση επενδύσεων επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας	
Τύποι Δράσεων			
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης	Περιγραφή	Πηγές χρηματοδότησης
5.3.1	Ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας στον τουρισμό	Ενημέρωση, κινητοποίηση, υποστήριξη για την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων στον τουρισμό/ μεταφορά καλών πρακτικών	ΕΠΑΝΑΔ ΠΕΠ 9ν
5.3.2	Προώθηση της δικτύωσης	Δράσεις δικτύωσης Επιχειρήσεων Κοινωνικής Οικονομίας στον τουρισμό – δημιουργία οριζόντιων και κάθετων δικτυώσεων	ΕΠΑΝΑΔ ΠΕΠ 9ν
5.3.3	Δημιουργία Clusters	Στήριξη για ανάπτυξη καινοτόμων συστάδων επιχειρήσεων Κοινωνικής Οικονομίας (clusters) στον τουρισμό	ΕΠΑΝΑΔ ΠΕΠ 9ν
5.3.4	Αναβάθμιση ανθρώπινου δυναμικού ΚΟΙΝΣΕΠ	Ενίσχυση της κατάρτιση στελεχών κοινωνικών επιχειρήσεων στον τουρισμό	ΕΠΑΝΑΔ ΠΕΠ 9ν
Άξονας Προτεραιότητας	6	Πρόγραμμα τεχνικής υποστήριξης εφαρμογής Οδικού Χάρτη	
Κατηγορία παρέμβασης	6.1	Δράσεις τεχνικής υποστήριξης δράσεων περιφερειακού και τοπικού χαρακτήρα	
Τύποι Δράσεων			
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης	Περιγραφή	Πηγές χρηματοδότησης

6.1.1	Μελέτες, Εμπειρογνωμοσύνες	Μελέτες και Εμπειρογνωμοσύνες περιφερειακού και τοπικού χαρακτήρα	ΠΕΠ ΣΤΕ
6.1.2	Πληροφόρηση και Δημοσιότητα	Ενέργειες δημοσιότητας και πληροφόρησης σε επίπεδο περιφερειακό	ΠΕΠ ΣΤΕ
Κατηγορία παρέμβασης		6.2	Δράσεις τεχνικής υποστήριξης εφαρμογής δράσεων τουριστικής επιχειρηματικότητας και προβολής
Τύποι Δράσεων		Περιγραφή	
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης	Πηγές χρηματοδότησης	
6.2.1	Μελέτες, εμπειρογνωμοσύνες και υπηρεσίες	Αφορούν στην εκπόνηση Επιχειρησιακών Σχεδίων Δράσης και οδηγών εφαρμογής, σε ενέργειες προπαρασκευής, ωρίμανσης, εξειδίκευσης, οργάνωσης, βελτιστοποίησης της εφαρμογής, αξιολόγησης, αποτίμησης των παρεμβάσεων, έρευνες και στατιστικά στοιχεία και ιδίως νέα θέματα που προκύπτουν στην προγραμματική περίοδο 2014-2020	ΕΠΑΝΕΚ
6.2.2	Υποστήριξη μηχανισμού παρακολούθησης και εφαρμογής της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης	Εκπόνηση εξειδικευμένων Μελετών και εμπειρογνωμοσυνών, υποστήριξη δομών και διαδικασιών, τεχνολογικές πλατφόρμες, τομεακά συμβούλια, δράσεις ενημέρωσης για την χρηματοδότηση δραστηριοτήτων Ε&ΤΑ, δράσεις υποστήριξης ενεργειών δικτύωσης και εξεύρεσης εταίρων, δράσεις διάχυσης καλών πρακτικών σε τομείς προτεραιότητας μέσω ενημέρωσης και επιδεικτικών προγραμμάτων, εκπαίδευση στελεχών κλπ	ΕΠΑΝΕΚ
6.2.3	Υποστήριξη δικαιούχων – διασφάλιση επάρκειας	Παρεμβάσεις για την εστιασμένη υποστήριξη δικαιούχων, για την ενίσχυση της διοικητικής τους ικανότητας, προκειμένου να ανταποκριθούν στις ανάγκες υλοποίησης των έργων που αναλαμβάνουν. Στο πλαίσιο αυτό, μπορούν επίσης να υλοποιούνται μεμονωμένες παρεμβάσεις για την διακρίβωση αναγκών και την ενίσχυση ης διαχειριστικής επάρκειας των δικαιούχων.	ΕΠΑΝΕΚ

6.2.4	Ενέργειες πληροφόρησης, προβολής και δημοσιότητας	Περιλαμβάνει ενέργειες δημοσιότητας των επιμέρους παρεμβάσεων του ΕΤΠΑ που απευθύνονται τόσο σε ενδιαφερόμενους φορείς (Περιφερειακές, τοπικές και λοιπές δημόσιες αρχές, κοινωνικοί και οικονομικοί εταίροι, επαγγελματικές οργανώσεις, οργανώσεις ΑμεΑ κλπ), όσο και στην κοινή γνώμη	ΕΠΑΝΕΚ
6.2.5	Ενέργειες ενημέρωσης των δυνητικών δικαιούχων και της κοινής γνώμης	Αφορά ενέργειες ενημέρωσης σχετικά με όλες τις φάσεις σχεδιασμού και υλοποίησης των παρεμβάσεων, τη δυνατότητα πρόσβασης και συμμετοχής σε αυτές, την σύσταση και παρακολούθηση της εταιρικής σχέσης κλπ	ΕΠΑΝΕΚ
6.2.6	Εξειδίκευση και εφαρμογή Στρατηγικών Επικοινωνίας και Επικοινωνιακών Σχεδίων Δράσης	Σκοπό έχει τη δημοσιοποίηση στους πολίτες της χώρας και της ΕΕ του ρόλου και των επιτευγμάτων ή/και των επιμέρους παρεμβάσεών του, στην Ελληνική οικονομία και κοινωνία	ΕΠΑΝΕΚ
6.2.7	Ενέργειες διάχυσης καλών πρακτικών	Μελέτες και δράσεις εντοπισμού και προβολής καλών πρακτικών – ανάδειξη καλών πρακτικών στον τουρισμό και σύνδεση με ποιοτικό τουριστικό προϊόν	ΕΠΑΝΕΚ
Κατηγορία παρέμβασης	6.3	Πρόγραμμα τεχνικής υποστήριξης εφαρμογής δράσεων ανθρώπινου δυναμικού	
Τύποι Δράσεων		Περιγραφή	Πηγές χρηματοδότησης
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης		
6.3.1	Αξιολόγηση και Μελέτες, Εμπειρογνωμοσύνες	Μελέτες και εμπειρογνωμοσύνες για εξειδίκευση δράσεων ανθρώπινου δυναμικού	ΕΠΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ
6.3.2	Ενέργειες Πληροφόρησης και Επικοινωνίας	Ενέργειες Πληροφόρησης και Επικοινωνίας δράσεων ανθρώπινου δυναμικού	ΕΠΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ
Κατηγορία παρέμβασης	6.4	Πρόγραμμα τεχνικής υποστήριξης προπαρασκευαστικών ενεργειών για την ενσωμάτωση της διάστασης του τουρισμού στις υπο εκπόνηση στρατηγικές Αγροτικής ανάπτυξης	
Τύποι Δράσεων		Περιγραφή	Πηγές χρηματοδότησης
Κωδικός Τύπου Δράσης	Τίτλος Τύπου Δράσης		

6.4.1	Ενέργειες κατάρτισης	<p>Αφορά τοπικούς φορείς (μέλη ή διοίκηση δημοσίων ή ιδιωτικών συλλογικών φορέων που εκπροσωπούν τις τοπικές κοινωνίες) προκειμένου να ενημερωθούν και καταρτισθούν για τη διαδικασία επίτευξης τοπικής εταιρικής σχέσης και μεθοδολογίας υλοποίησης Στρατηγικής CLLD που θα εφαρμοστεί</p>	ΠΑΑ
6.4.2	Δράσεις/ ενέργειες προετοιμασίας και εδραιώσης διαβούλευσης	<p>Ενέργειες που συνδέονται με την εκπόνηση της τοπικής στρατηγικής όπως η διαβούλευση με τους τοπικούς δρώντες, συμπεριλαμβανομένων μελετών της οικείας περιοχής, σχετικών συμβουλευτικών υπηρεσιών, διαβούλεύσεις με τα ενδιαφερόμενα μέλη</p>	ΠΑΑ
6.4.3	Δράσεις/ ενέργειες υποστήριξης για μικρά πιλοτικά έργα	<p>Εκπόνηση πιλοτικών μελετών – ερευνών (άυλες ενέργειες όπως μελέτες και υποστήριξη εφαρμογής) που δρουν συνδυαστικά ή / και προσθετικά με το σχεδιαζόμενο τοπικό πρόγραμμα</p>	ΠΑΑ

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ (2015)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- [1] Στρατηγικό και Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Χίου, περιόδου 2015-2020.
- [2] Στρατηγικό πλαίσιο για την “έξυπνη εξειδίκευση” στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου για την προγραμματική περίοδο 2014-2020. Πρόγραμμα Δράσης
- [3] Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση 2014-2020
- [4] Βόρειο Αιγαίο ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΣΤΟΧΟΥ «ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ»
- [5] Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου Ιούνιος 2013
- [6] ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΟ «ΚΑΛΑΘΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ»
- [7] Σκούντζος Θ. (1993) Περιφερειακή Οικονομική Ανάλυση και Πολιτική. Εκδόσεις Σταμούλης.
- [8] Alasdair Reid, Nicos Komninos, Jorge-A. Sanchez-P., Panayiotis Tsanakas (2012) RIS3 Regional Assessment: North Aegean. A report to the European Commission, Directorate General for Regional Policy, Unit I3 - Greece & Cyprus. December 2012 (final version)
- [9] Τοπικό Σχέδιο Αποκεντρωμένης Διαχείρισης Αποβλήτων Δήμου Χίου ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016
- [10] ΙΝΣΕΤΕ Μελέτη εξειδίκευσης των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών ανά κατηγορία προορισμού – Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου Μάρτιος 2015
- [11] ΙΝΣΕΤΕ Μελέτη-Εμπειρογνωμοσύνη με τίτλο «Οδικός Χάρτης Εξειδίκευσης Δράσεων Τομέα Τουρισμού Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου»
- [12] ΟΟΣΑ (2005) Local Governance and the Drivers of Growth
- [13] ΟΟΣΑ (2008) Review of Local Economic and Employment Development Policy Approaches in OECD Countries
- [14] ΟΟΣΑ (1998) Best practices in Local Development.

9. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 9.1: Χρηματοδοτήσεις ΕΣΠΑ ανά Θεματικό στόχο

Νο ΘΣ	Θεματικός Στόχος	Χρηματοδότηση ΕΕ	Εθνική Χρηματοδότηση	Χρηματοδότηση Σύνολο
1	Έρευνα, Τεχνολογία και Καινοτομία	1.075.992.189	294.119.845	1.370.112.034
2	Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών	844.621.552	254.006.215	1.098.627.767
3	Ανταγωνιστικότητα Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων	2.790.249.703	760.863.978	3.551.113.681
4	Οικονομία Χαμηλών Ρύπων	2.164.319.593	539.222.683	2.703.542.276
5	Κλιματική αλλαγή - Πρόληψη	1.332.053.263	303.316.402,15	1.635.369.665,15
6	Προστασία Περιβάλλοντος	4.660.229.266	1.053.218.412	5.713.447.678
7	Βιώσιμες Μεταφορές και Ενεργειακές υποδομές	2.504.823.170	595.117.628	3.099.940.798
8	Διατηρήσιμη και ποιοτική απασχόληση	2.094.962.997	544.242.343	2.639.205.340
9	Κοινωνική Ένταξη	1.603.579.778	409.661.206,37	2.013.240.984,37
10	Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση	1.419.029.448	403.461.616	1.822.491.064
11	Μεταρρύθμιση Δημόσιας Διοίκησης	258.209.026	75.256.268	333.465.294
ΤΒ	Τεχνική Βοήθεια	633.908.083	165.888.994	799.797.077
		21.381.978.068	5.398.375.589	26.780.353.657

Πηγή: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/GR>, <http://anaptyxi.gov.gr/el-gr/> (τελευταία ανάκτηση στοιχείων 14.02.2019)

Πίνακας 9.2: Χρηματοδοτήσεις ΕΣΠΑ ανά πρόγραμμα

No	Πρόγραμμα	Χρηματοδότηση ΕΕ	Εθνική Χρηματοδότηση	Χρηματοδότηση Σύνολο
1	ΠΕΠ Αττικής	939.525.618	234.881.409	1.174.407.027
2	ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου	248.047.430	62.011.860	310.059.290
3	ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας	406.184.674	101.546.172	507.730.846
4	ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας	271.988.107	67.997.035	339.985.142
5	ΠΕΠ Ηπείρου	269.661.023	67.415.258	337.076.281
6	ΠΕΠ Θεσσαλίας	339.005.692	84.751.425	423.757.117
7	ΠΕΠ Ιονίων Νήσων	185.447.122	46.361.784	231.808.906
8	ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας	807.949.576	201.987.398	1.009.936.974
9	ΠΕΠ Κρήτης	359.722.280	89.930.572	449.652.852
10	ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου	86.488.708	86.488.708	172.977.416
11	ΠΕΠ Πελοποννήσου	227.615.094	56.903.774	284.518.868
12	ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας	107.869.288	107.869.288	215.738.576
13	ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας, Θράκης	417.582.682	104.395.676	521.978.358
14	ΕΠ Αλιείας και Θάλασσας	388.777.914	132.444.078,99	521.221.992,99
15	ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση	2.571.688.216	682.907.618	3.254.595.834
16	ΕΠ Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία	3.686.023.472	1.030.103.399	4.716.126.871
17	ΕΠ Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα	462.343.637	133.956.197	596.299.834
18	ΕΠ Τεχνική Βοήθεια	288.750.641	76.836.298	365.586.939
19	ΕΠ Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη	4.599.015.101	915.677.566	5.514.692.667
20	Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ)	4.718.291.793	1.113.910.072,64	5.832.201.865,64
		21.381.978.068	5.398.375.589	26.780.353.657

Πηγή: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/GR>, <http://anaptyxi.gov.gr/el-gr/> (τελευταία ανάκτηση στοιχείων 14.02.2019)

Επιστημονική τεκμηρίωση του στρατηγικού σχεδιασμού για την οικονομική ανάπτυξη της Χίου και διασύνδεση του με την πορεία της Ελληνικής Οικονομίας και τις αναπτυξιακές της προοπτικές

Πίνακας 9.3: Χρηματοδοτήσεις Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου ανά Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

No	Πρόγραμμα	Προϋπολογισμός	Συμβάσεις	Πληρωμές
1	ΕΠ Αλιείας και Θάλασσας	21.033.810 €	13.382.151 €	2.437.612 €
2	ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση	75.898.083 €	58.294.295 €	26.127.320 €
3	ΕΠ Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία	136.400.074 €	89.283.235 €	23.633.946 €
4	ΕΠ Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα	11.925.131 €	10.300.661 €	3.457.340 €
5	ΕΠ Τεχνική Βοήθεια	6.668.286 €	6.438.849 €	2.808.994 €
6	ΕΠ Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη	88.783.343 €	63.256.210 €	17.074.097 €
7	ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου	241.077.658 €	113.066.559 €	55.180.918 €
		581.786.385 €	354.021.960 €	130.720.227 €

Πηγή: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/GR>, <http://anaptyxi.gov.gr/el-gr/> (τελευταία ανάκτηση στοιχείων 14.02.2019)

Πίνακας 9.4: Χρηματοδοτήσεις Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου ανά Θεματικό στόχο

Θεματικός Στόχος	Προϋπολογισμός	Συμβάσεις	Πληρωμές
Έρευνα, Τεχνολογία και Καινοτομία	18.019.247	6.210.389	922.993
Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών	35.547.354	27.085.707	8.781.383
Ανταγωνιστικότητα Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων	58.544.462	50.851.254	7.220.303
Οικονομία Χαμηλών Ρύπων	48.212.507	18.685.955	3.908.208
Κλιματική αλλαγή - Πρόληψη	14.212.739	3.862.305,00	858.380,00
Προστασία Περιβάλλοντος	110.673.407	48.453.506	22.089.363
Βιώσιμες Μεταφορές και Ενεργειακές υποδομές	132.596.428	78.613.912	32.482.468
Διατηρήσιμη και ποιοτική απασχόληση	49.235.544	31.459.894	13.279.865
Κοινωνική Ένταξη	31.808.181	20.703.188	14.536.349
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση	57.348.661	46.892.165	18.404.433
Μεταρρύθμιση Δημόσιας Διοίκησης	11.028.944	8.755.653	2.416.639
Τεχνική Βοήθεια	14.558.908	12.448.031	5.819.841

Πηγή: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/GR>, <http://anaptyxi.gov.gr/el-gr/> (τελευταία ανάκτηση στοιχείων 14.02.2019)

Πίνακας 9.5: Δημόσια και Ιδιωτικά Έργα στην Χίο που έχουν ενταχθεί στο ΕΣΠΑ

No	Έργα	Προϋπολογισμός έργων	Υψης συμβάσεων	Υψης πληρωμών
1	Δημόσια	66.756.079	27.847.816	14.411.734
2	Ιδιωτικά	9.464.342	9.464.342	340.793
	Σύνολο	76.220.421 €	37.312.158 €	14.752.527 €

Πηγή: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/GR>, <http://anaptyxi.gov.gr/el-gr/> (τελευταία ανάκτηση στοιχείων 14.02.2019)

Πίνακας 9.6: Ενταγμένα Έργα της Χίου στο ΕΣΠΑ ανά Θεματικό στόχο

No	Θεματικός Στόχος	Προϋπολογισμός έργων	Έψος συμβάσεων	Έψος πληρωμών
1	Έρευνα, Τεχνολογία και Καινοτομία	2.775.480	2.775.480	132.578
3	Ανταγωνιστικότητα Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων	14.245.615	7.184.396	54.718
4	Οικονομία Χαμηλών Ρύπων	8.350.005	0	0
5	Κλιματική αλλαγή - Πρόληψη	10.022.532	1.548.293	374.285
6	Προστασία Περιβάλλοντος	12.002.249	5.774.755	2.715.840
7	Βιώσιμες Μεταφορές και Ενεργειακές υποδομές	15.447.180	12.022.198	8.584.002
8	Διατηρήσιμη και ποιοτική απασχόληση	1.645.654	1.645.654	189.794
9	Κοινωνική Ένταξη	6.905.937	2.730.039	1.149.593
10	Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση	4.825.769	3.631.343	1.551.717
		76.220.421 €	37.312.158 €	14.752.527 €

Πηγή: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/GR>, <http://anaptyxi.gov.gr/el-gr/> (τελευταία ανάκτηση στοιχείων 14.02.2019)

Πίνακας 9.7: Ενταγμένα Έργα της Χίου στο ΕΣΠΑ ανά Πρόγραμμα

No	Πρόγραμμα	Προϋπολογισμός έργων	Έψος συμβάσεων	Έψος πληρωμών
1	Αλιεία και Θάλασσα	10.783.607	3.722.388	20.519
2	Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση	533.156	533.156	110.463
3	Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία	8.995.349	6.040.563	937.456
4	Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη	325.000	0	0
5	ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου	55.583.309	27.016.051	13.684.089
		76.220.421 €	37.312.158 €	14.752.527 €

Πηγή: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/GR>, <http://anaptyxi.gov.gr/el-gr/> (τελευταία ανάκτηση στοιχείων 14.02.2019)